QUAESTIONUM THEOLOGICARUM DE FIDE, SPE, ET CHARITATE...

Silvestro Mauro,
Giovanni Maria Gabrielli

QVÆSTIONVM THEOLOGICARVM DE FIDE, SPE, ET CHARITATE.

LIBER SEXTVS.

AVCTORE

SYLVESTRO MAVRO
Societatis Iesu.

Ex libris Monrij S. Sebastiani ad Catacumbas

Romæ, Apud Angelum Bernabò. 1679.
Superiorum permissu.

Ioannes Paulus Oliua Præpositus Generalis Soc. Iesu.

CVM opus de Fide, Spe, & Charitate à P. Syluestro Mauro nostræ Societatis Sacerdote compositum, aliquot eiusdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi posse probauerint, facultatem facimus, vt typis mandetur, si ita ijs, ad quos spectat, videbitur. In cuius fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 27. Septembris 1679.

Ioannes Paulus Oliua.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sac. Pal. Apost.

I. de Ang. Archiep. Vrb. Vicesg.

Imprimatur:

Fr. Raimundus Capisuccus Sac. Ap. Pal. Mag. Ord. Prædicat.

INDEX

Tractatuum, & Quæstionum, quæ in hoc sexto libro continentur.

QVAESTIONES THEOLOGICAE.

De Fide, Spe, & Charitate; Ad 2.2.S.Thomæ.p.1.

TRACTATVS PRIMVS.

De obiecto formali, & materiali fidei, ac de resolutione fidei in eius motiua intrinseca? p.2.

TRA-

TRACTATVS SECVNDVS.

De resolutione extrinseca fidei in motiua credibilitatis. p.135.

TTACTATVS TERTIVS.

De certitudine, obscuritate, libertate, & necessitate fidei. p.217.

Q.23.

TRACTATVS QVARTVS.

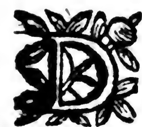
TRACTATVS QVINTVS.

De Charitate. p. 512.

QVÆSTIONES THEOLOGICAE De Fide, Spe, & Charitate

Ad 2. 2. S. Thomæ.

DE Virtutibus, ac Vitijs, eorumque actibus, qui exercentur per actiones particulares, agendum est non solum in vniuersali, sed sed etiam in particulari. Ideo S. Thomas postquam 1. 2. egit de vltimo fine hominis, de actibus voluntarijs, liberis, moralibus, bonis, ac malis, ac de virtutibus, & vitijs, & de peccatis, quibus mouemur ad vltimum finem, vel ab eo auertimur, ac demum de legibus, per quas dirigimur, ac de gratia, per quam adiuuamur ad consequendum vltimum finem, 2. 2. descendit ad agendum magis in particulari de singulis virtutibus, ac vitijs, ac de alijs, ad virtutes, & ad vitia spectantibus. Et quia septem sunt præcipuæ virtutes, tres Theologicæ, nimirum Fides, Spes, & Charitas, & quatuor Cardinales, hoc est Prudentia, Iustitia, Temperantia, & Fortitudo, ad quas septem cæteræ virtutes possunt reduci, ideo agit de septem his virtutibus, ac de alijs, quæ ad has septem reducuntur; nec non de vitijs oppositis, de præceptis ad vnamquamque virtutem pertinentibus,

& de septem donis Spiritus Sancti, quæ virtutibus correspondent, & sic absoluit 2.2. & vniuersam doctrinam moralem.

Nos igitur aggredientes secundam secundæ S. Thomæ, hoc sexto libro agemus de tribus virtutibus Theologicis, nimirum de Fide, Spe, & Charitate, ac diuidemus has quæstiones in quinque Tractatus quorum tres primi erunt de Fide; duo reliqui de spe, & charitate. In primo Tractatu agemus de obiecto formali, & materiali Fidei, ac de resolutione Fidei in eius motiua intrinseca. In secundo agemus de resolutione extrinseca Fidei in motiua credibilitatis. In tertio de certitudine, obscuritate, libertate, & necessitate Fidei. In quarto disputabimus de Spe. In quinto de Charitate.

TRACTATVS PRIMVS

De obiecto formali, & materiali Fidei, ac de resolutione Fidei in eius motiua intrinseca?

QVAESTIO I.

Explicatur, quot modis dicatur fides, & proponitur ordo disputandorum.

1. FIdes dicitur præcipuè quatuor modis. Primo fides dicitur fiducia, hoc est spes quædam valde perfecta. In hoc sensu sumi

ſimi videtur fides, dum Matth. 17. dicitur: *Si habueritis fidem vt granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc illuc, & tranſibit.*

2. Secundo fides dicitur fidelitas in obſeruandis promiſſis, & definitur à Tullio lib. 1. de Offic. *Fides eſt dictorum, conuentorumque conſtantia, & veritas*, eiuſque etymologiam explicat Auguſt. ep. 19. ad Hieronym. dicens: *Fides latino ſermone ab eo dicitur appellata, quia fit, quod dicitur*. In hoc ſenſu ſumitur 1. Machab. 10. cum dicitur: *Perſeuerate adhuc conſeruare ad nos fidem.*

3. Tertio fides ſumitur pro iudicio conſcientiæ, quo exiſtimamus aliquid licitè fieri, vt cum ad Rom. 14. dicitur: *Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt*. In eodem ſenſu Iuriſtæ dicunt poſſeſſorem bonæ fidei præſcribere, non autem poſſeſſorem malæ fidei.

4. Quarto demum fides dicitur credulitas, qua credimus vera eſſe quæ ab aliquo dicuntur propter authoritatem dicentis, & diuiditur in humanam, qua credimus vera eſſe quæ dicuntur ab homine propter authoritatem hominis, & in diuinam, qua credimus vera eſſe quæ dicuntur, ac dicta ſunt à Deo, propter authoritatem Dei, & de fide diuina ab Apoſtolo ad Hebr. 11. dicitur: *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.*

5. Fides diuina ſubdiuiditur in actualem, & habitualem. Habitualis eſt habitus credendi Deo propter eius ſummam autho-

authoritatem, ac de ea dicit Apostolus 1. ad Cor. 13. *manent fides, spes, charitas*, quia nimirum sunt habitus permanentes. Actualis est actus, quo credimus Deo propter eius summam authoritatem, ac de ea dicitur ad Hebr. 11. *fide credimus aptata esse sæcula verbo Dei*. Aliquando etiam nomine fidei intelliguntur obiecta fide tenenda, vt cum in symbolo Athanasij dicitur: *Hæc est autem fides catholica, vt Deum in Trinitate, & Vnitatem in Trinitate veneremur.*

6. Hoc loco debemus agere de fide in quarto sensu, in quantum nimirum est habitus, & actus, quo credimus Deo propter infallibilem eius authoritatem. Primo igitur vt statuamus existentiam fidei, eiusque differentiam à lumine Gloriæ, examinabimus, vtrum virtutes Theologicæ intellectus sint fides, & lumen gloriæ: deinde descendemus ad agendum de ipsa fide. Et quia habitus specificantur, & cognoscuntur per actus, actus verò specificantur, & cognoscuntur per obiecta præsertim formalia, agemus de obiecto formali, & motiuo fidei, ac de resolutione fidei in sua motiua. His explicatis, disputabimus de obiecto materiali, de actu fidei, eiusque certitudine, & obscuritate, ac libertate, & de alijs ad fidem pertinentibus.

7. Libet autem aduertere Tractatum de Fide esse quamdam veluti Logicam Theologiæ. Ratio est, quia sicut in Philosophia præter tres primarias scientias natu-

tura-

turales agentes directè de rebus, quæ scientiæ sunt Physica, Mathematica, & Metaphysica, datur Logica, quæ est scientia reflexa agens de actibus intellectus, quibus scimus res, ac de modo sciendi res; sic in Theologia, quæ est scientia supernaturalis, præter Tractatus, in quibus agitur directè de rebus reuelatis, nimirum de Deo, de Trinitate, de Incarnatione, de Sacramentis &c. datur tractatus reflexus de ipsa Fide, per quam cognoscimus, & credimus res reuelatas, ac de modo credendi res per fidem. Quia actus scientiæ est cognitio certa, & euidens illata ex quibusdam præmissis, ac primis principijs per syllogismum demonstratiuum, qui idcirco 1. Post. tex. 5. definitur, *Syllogismus scientialis, seu faciens scire conclusiones illatas*, ideo Aristoteles in libris de priori, & posteriori resolutione, qui continent præcipuam partem Logicæ, agit de resolutione actus scientiæ in sua principia, & inuestigat, quales debeant esse præmissæ, & qualia prima principia per se nota, ex quibus per syllogismum demostratiuum infertur actus scientiæ, hoc est conclusio scientifica, & quo pacto talia principia innotescant intellectui. Proportionaliter quia actus fidei est cognitio certa, & obscura rerum reuelatarum illata ex quibusdam præmissis, & principijs per syllogismum formalem, vel virtualem, qui vocari potest syllogismus fidei, seu syllogismus faciens credere conclusiones reuelatas, præcipua pars tractatus de fide est, in

qua agitur de resolutione fidei, & inuestigatur, quales sint præmissæ, & qualia principia, ex quibus infertur actus fidei, & quo pacto talia principia innotescant intellectui.

QVAESTIO II.

Vtrum virtutes Theologicæ intellectus sint fides, & lumen gloriæ?

1. VIdentur non esse: primò, quia Apostolus 1. ad Cor. 13. enumerat tantum tres virtutes theologicas, nimirum fidem, spem, & charitatem, dicens, *nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc*; ergo lumen gloriæ non est virtus theologica: alioquin virtutes theologicæ essent quatuor, quod repugnat Apostolo, & est contra omnes.

2. Secundo ad virtutem theologicam intellectus requiritur, vt habeat pro obiecto formali Deum, & aliquid diuinum, non autem aliquid creatum; sed fides non habet pro obiecto formali Deum, sed creaturas; ergo fides non est virtus theologica. Probatur maior: quod enim cognoscitur per aliud est obiectum purè materiale, illud autem, per quod cognoscitur aliud, est obiectum formale; sed fides cognoscit Deum per creaturas, tanquam per quædam specula, & ænigmata, iuxta illud Apostoli 1. ad Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate*; ergo &c.

3. Ter-

3. Tertio omnis habitus cognoſcens Deum per ipſum Deum eſt virtus theologica; ſed ſcientia infuſa, qualis communiter ponitur in Anima Chriſti, eſt habitus cognoſcens Deum per ipſum Deum; ergo ſcientia infuſa eſt virtus theologica; ſed ſcientia infuſa diſtinguitur ab habitibus fidei, & luminis gloriæ; ergo virtutes theologicæ intellectus ſunt tres, nimirum fides, ſcientia infuſa, & lumen gloriæ.

4. Reſp. quod ex dictis in Tractatu de Gratia quæſt. 14. virtutes theologicæ ſunt habitus per ſe infuſi, per quos homo eleuatus conſtituitur potens verſari circa Deum, vt vltimum finem ſupernaturalem; ſed Deus eſt vltimus finis naturalis intellectus creati vt cognoſcibilis per creaturas, & per obiectum formale creatum; eſt vltimus finis ſupernaturalis, vt cognoſcibilis per ſe ipſum, & per obiectum formale diuinum, atque increatum; ergo habitus, per quos homo eleuatus conſtituitur potens cognoſcere Deum per ſe ipſum, & per obiectum formale diuinum, verſantur circa Deum vt vltimum finem ſupernaturalem, adeoque ſunt virtutes theologicæ intellectus; ſed lumen gloriæ in patria eſt habitus per ſe infuſus, quo intellectus conſtituitur potens videre Deũ immediatè in ſe ipſo, & per diuinam eſſentiam, tanquam per adæquatum obiectum formale; fides in via eſt habitus per ſe infuſus, quo intellectus conſtituitur potens credere Deo reuelanti propter increatam Dei veritatem, tanquam per obie-

ctum formale, vt explicabitur inferius; ergo fides in via, & lumen gloriæ in patria sunt duæ virtutes theologicæ intellectus. Quod autem fides, & lumen gloriæ sint habitus per se infusi, probatur: nam homo per proprias vires non potest certissimè credere Deo reuelanti præsertim obscurè propter diuinam veritatem, tanquam propter obiectum formale; multo minus potest per proprias vires videre Deum per diuinam essentiam, tanquam per obiectum formale, vt dictum est lib. 1. de Deo quæst. 25. ergo vt constituatur intrinsecè, & permanenter potens videre Deum, & Deo credere, debet perfici habitibus per se infusis fidei, & luminis gloriæ, iuxta dicta quæst. 13. de gratia.

5. Quæri potest 1. in quo fides, & lumen gloriæ conueniant, ac differant?

6. Resp. quod conueniunt in hoc, quod tum fides, tum lumen gloriæ est virtus theologica intellectus, cum vtraque habeat pro obiecto formali aliquid diuinum, hoc est Deum: differunt in hoc, quod fides habet Deum pro obiecto formali solius assensus, non autem intelligentiæ, sed pro obiecto formali intelligentiæ habet creaturas; at lumen gloriæ habet Deum, & diuinam essentiam pro obiecto formali non solum assensus, sed etiam intelligentiæ, ideoque lumen gloriæ est virtus theologica multo perfectior, quam fides. Explicatur. Omnis assensus includit apprehensionem, seu intelligentiam obiecti, cui assentimur; nam non possimus assentiri obie-

obiecto, quin per eumdem actum obiectum illud intelligamus, & apprehendamus; ergo assensus, quo per fidem credimus E.G. Deum esse trinum, & vnum propter hoc motiuum, quia Deus, qui est summe verax, reuelauit se esse trinum, & vnum, includit intelligentiam, & apprehensionem Dei vt trini, & vnius, & vt summè veracis. Hoc posito, per actum fidei assentimur Trinitati propter diuinam veracitatem, tanquam propter obiectum formale, ideoque actus fidei habet pro obiecto formali assensus aliquid diuinum, hoc est ipsam diuinam veracitatem; at idem actus fidei Deum, & Trinitatem intelligit, & apprehendit per creaturas, & per species ab ipsis abstractas, iuxta illud Apostoli 1. ad Cor. 13. *cognoscimus nunc per speculum in ænigmate*; ergo actus fidei habet creaturas pro obiecto formali intelligentiæ, seu apprehensionis. E conuerso visio, qua Beati vident Deum, intelligit Deum non per species abstractas à creaturis, sed immediatè per ipsam diuinam essentiam, ideoque habet pro obiecto formali non solum assensus, sed etiam intelligentiæ aliquid diuinum.

7. Quæri potest 2. vtrum scientia per se infusa, qualis communiter ponitur in Anima Christi, sit virtus theologica distincta à fide, & lumine gloriæ.

8. Resp. probabilem mihi esse partem affirmatiuam. Probatur, & explicatur. Scientia infusa Christi est, per quam licet cognoscat Deum, & diuina per species

 abstra-

abstractas à creaturis, tamen ita penetrat diuina prædicata, vt illis immediatè, & euidenter assentiatur; ergo scientia infusa Christi habet pro obiecto formali assensus aliquid diuinum, ac proinde est virtus theologica, vel saltem participat perfectionem propriam virtutis theologicæ. Hinc patet discrimen talis scientiæ infusæ à fide, & à lumine gloriæ. Differt à lumine gloriæ, quia hæc scientia infusa habet aliquid diuinum pro obiecto formali solius assensus, non autem intelligentiæ. Differt à fide: nam talis scientia infusa assentitur mysterijs immediatè propter ipsa mysteria, quæ euidenter penetrat, puta assentitur Trinitati propter ipsam Trinitatem euidenter penetratam; at fides assentitur mysterijs non immediatè propter ipsa mysteria, quæ non penetrat euidenter, sed propter authoritatem Dei reuelantis. Debet autem aduerti, quod scientia infusa est virtus theologica, in quantum assentitur immediatè veritatibus diuinis intimè penetratis: in quantum verò assentitur immediatè veritatibus creatis, non est theologica, cum non habeat pro obiecto formali assensus aliquid diuinum, sed aliquid creatum, nimirum ipsas veritates creatas.

9. Addo primo ex S. Thoma 2. 2. quæst. 2. artic. 3. quod discipulus dum est in statu imperfecto, ideoque non potest videre, & euidenter cognoscere veritatem eorum, quæ docetur à magistro, debet illa credere propter authoritatem magistri

gistri iuxta illud Arist. 1. Elen. c.2. *oportet addiscentem credere*, vt credendo paulatim perueniat ad videndam; hoc est euidenter cognoscendam veritatem eorum, quæ docetur; sed dum sumus in hac vita, sumus in statu inperfecto, ac proinde diuinorum, quæ à Deo docemur, veritatem non possumus videre, & euidenter cognoscere in ipsa prima veritate, tanquam in obiecto formali; ergo debemus illa credere propter summam authoritatem Dei reuelantis, ac docentis, vt in patria perueniamus ad illa videnda in ipsa prima veritate; ergo in statu viæ debemus habere habitum fidei, quo credamus Deo docenti propter eius authoritatem; in patria debemus instrui habitu luminis gloriæ, quo quæ docemur à Deo, videamus in ipsa prima, & increata veritate.

10. Addo secundo ex eodem S. Thoma loco citato, inductione constare naturas inferiores non solùm moueri, & perfici motibus proprijs, sed etiam per coniunctionem cum naturis superioribus eleuari ad hoc, vt participent motus, & perfectiones naturarum superiorum; E. G. aqua maris non solum mouetur motu proprio ad centrum, sed etiam à Luna eleuatur ad hoc, vt moueatur motu fluxus, & refluxus circa centrum; & in cælo orbes inferiores non solum mouentur motibus proprijs ab occidente in orientem, sed etiam à primo mobili mouentur motu raptus ab oriente in occidentem: sed intellectus creatus coniungitur Deo vt obiecto,

cto, siquidem cognoscit ipsum ens, & ipsum verum increatum, & vniuersale continens omnia entia, & omnia vera, quod ens est Deus; ergo non est mirum, quod intellectus creatus non solum moueatur intelligibiliter ad suum finem motu proprio, & naturali, per hoc, quod Deum cognoscat per creaturas, tanquam per obiectum formale, sed etiam eleuetur à Deo ad motum intelligibilem diuinum, quo cognoscat Deum per ipsum Deum, tanquam per obiectum formale; sed motus intelligibilis, quo vnus intellectus inferior eleuatur ab intellectu superiori consistit in hoc, vt ab eo discat, tanquam discipulus à magistro, præsertim ea, quæ alioquin essent supra captum ipsius; ergo intellectus creatus eleuatur à Deo per hoc, quod tanquam discipulus à magistro addiscat veritates diuinas, quæ excedunt intellectum creatum, ideoque Christus Ioannis 6. dicit: *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.*

11. Ad 1. Apostolus 1. ad Cor. 13. enumerat solum virtutes theologicas viæ, quæ dantur in omnibus iustis viatoribus; tales autem virtutes solum sunt tres, nimirum fides, spes, & charitas. Lumen gloriæ est virtus theologica patriæ, & succedit fidei. Et quia in patria sicut non remanet fides, per quam credimus ea, quæ non videmus, sic non remanet spes, quia vt dicit Apostolus ad Rom. 8. *quod videt quis quid sperat?* ideo in patria dantur duæ solum virtutes theologicæ, nimirum lumen glo-

gloriæ, & charitas. Scientia infusa est virtus theologica, quæ non est communis iustis viatoribus, neque omnibus Beatis, sed aliquibus infunditur ex speciali priuilegio, & per hoc patet etiam responsio ad tertium argumentum.

12. Ad 2. distinguo maiorem: ad virtutes theologicas intellectus requiritur, vt habeant pro obiecto formali saltem assensus aliquid diuinum, concedo: non solum assensus, sed etiam intelligentiæ, nego; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Fides licet habeat pro obiecto formali intelligentiæ aliquid creatum, habet pro obiecto formali assẽsus aliquid diuinum, nimirum summam Dei veritatem, ideoque est virtus theologica, vt explicatum est.

QVAESTIO III.

Vtrum assensus fidei resoluatur vltimo in aliquas propositiones per se credibiles?

1. VIdetur, quod non: omnis enim propositio per se credibilis, vel est euidens, vel mere probabilis; sed assensus, qui resoluitur in propositiones euidentes, est euidens; assensus, qui resoluitur in propositiones merè probabiles, est merè probabilis; ergo si assensus fidei resolueretur in propositiones per se credibiles,

les, vel esset euidens, vel esset mere probabilis; sed assensus fidei non est euidens, cum sit obscurus, nec est merè probabilis, cum sit certissimus, vt docent communiter theologici; ergo &c.

2. Resp. quod sicut compositio est constitutio rei ex suis principijs, & causis præsertim intrinsecis, sic resolutio, quæ opponitur compositioni, est dissolutio rei in sua principia, & causas præsertim intrinsecas. Resolutio alia est realis, alia intentionalis. Resolutio realis est, per quam aliquid à parte rei dissoluitur in sua principia, & causas, præsertim intrinsecas. Resolutio intentionalis est, per quam res dissoluitur intentionaliter, & per intellectum, assignando principia, & causas rei. Dum agimus de resolutione fidei, agimus de resolutione intentionali, & quærimus, ad quæ principia, & ad quas causas vltimo reducatur assensus fidei; sed omnis assensus intellectualis creatus non solum vt pleræque res pendet à causis efficientibus, materialibus, formalibus, & finalibus, sed etiam ab aliquo obiecto mouente ad assensum, quod proinde est causa motiua, quæ ab aliquibus reducitur ad causam efficientem, ab alijs ad causam formalem, & vocatur causa formalis extrinseca; ergo dum agimus de resolutione fidei, quærimus, ad quas causas materiales, formales, efficientes, finales, & motiuas reducatur assensus fidei. Et quidem facilè est assignare causas materiales, efficientes, formales, & finales fidei. Si enim

enim quæratur, in quo subiecto, tanquam in causa materiali recipiatur actus fidei; dicendum, quod actus fidei recipitur mediatè in Anima, immediatè in intellectu; si quæratur, à quibus causis efficientibus procedat, dicendum, quod actus fidei procedit ab intellectu diuinitus eleuato per habitum fidei, vel per aliquam qualitatem transeuntem loco habitus, concurrente etiam illuminatione supernaturali Spiritus Sancti, & imperio voluntatis. Si quæratur finis fidei, dicendum, quod finis fidei est, vt ab illa illuminati, per spem, & charitatem, aliasque virtutes supernaturales, in obscura via huius sæculi progrediamur ad Deum nostrum finem supernaturalem. Si demum quæratur, quænam sit forma, siue essentia, & quidditas fidei, dicendum, quod fides actualis est assensus supernaturalis certus, & abscurus rebus reuelatis propter summam authoritatem Dei reuelantis; fides autem habitualis est habitus per se infusus ad eliciendum talem assensum, vt magis explicabitur inferius.

3. Superest quæstio celeberrima, & propria huius loci de causa motiua, & quæritur, vtrum assensus fidei habeat pro motiuo aliquas propositiones per se credibiles, in easque vltimo resoluatur, tanquam in causas motiuas: & quænam sint propositiones per se credibiles, ad quas vltimo resoluitur assensus fidei?

4. Ad vitandas æquiuocationes debet aduerti primò, quod aliud est motiuum intrinsecum, aliud motiuum extrinsecum

fidei.

fidei. Motiuum intrinsecum est, à quo immediatè mouetur ipse actus fidei. Motiua extrinseca sunt, à quibus mouentur actus præsuppositi ad fidem. Explicatur. Actus fidei, quo credimus E. G. Deum esse trinum, & vnum, cum sit assensus intellectualis, debet niti suo motiuo, quod motiuum est, quia Deus, qui est summa veritas, reuelauit se esse trinum, & vnum: & hoc est motiuum intrinsecũ illius actus. Idem actus fidei est voluntarius, & liber, ideoque præsupponit imperium voluntatis, quo volumus credere. Hoc imperium cum sit actus voluntatis, habet etiam suum motiuum, quod est E. G. quia honestum est credere, quia obligamur ad credendum &c. & hoc est motiuum extrinsecum fidei, quia est motiuum, non quo immediatè nititur ipse assensus fidei, sed quo nititur imperium voluntatis præsuppositum ad assensum fidei. Rursus quia nihil volitum, quin præcognitum, actus voluntatis, quo volumus credere propter honestatem, & obligationem credendi, præsupponit actũ intellectus, quo iudicamus honestum esse credere Deo reuelanti se esse Trinum, & Vnum, & nos obligari ad id credendum: & etiam hic actus intellectus debet niti suis motiuis, quæ pariter sunt motiua extrinseca fidei. Vt explicemus integram resolutionem fidei in sua motiua, debemus assignare motiua tùm intrinseca, tùm extrinseca fidei.

6. Primo igitur explicabimus, quibus motiuis nitatur immediatè ipse assensus fidei.

dei.

dei. Secundo inuestigabimus; quibus motiuis nitatur actus voluntatis, quo volumus credere, ac profiteri fidem Christianam Catholicam Romanam. Et quia volumus credere propter hoc motiuum, quia honestum est credere,& obligamur ad credendum Deum reuelasse religionem, quam profitemur, tertio inuestigabimus, ex quibus motiuis intellectus noster moueatur ad iudicandum honestum esse credere, ac nos obligari ad firmissimè credendum Deum reuelasse religionem Christianam, Catholicam, ac Romanam, & ad reijciendas omnes alias sectas: & per hæc reddemus rationem nostræ fidei, & afferemus fundamenta, propter quæ, reiectis cæteris sectis, vnicè, & firmissimè profitemur religionem Christianam Catholicam Romanam.

7. Debet aduerti secundo, quod tũ scire, tum credere dicitur dupliciter, communiter nimirum, seu genericè, & propriè, ac specifice. Scire propriè est assentiri euidenter alicui conclusioni, inferendo illam legitimè ex præmissis per syllogismum. Et quia prima principia non inferuntur ex alijs præmissis per syllogismum, ideo prima principia propriè non sciuntur, sed intelliguntur, & habitus principiorum ab Arist. 6. ethic. non vocatur scientia, sed intellectus, seu intelligentia perfectior, quam scientia. Scire communiter, ac genericè est assentiri alicui propositioni euidenter, abstrahendo ab hoc, quod assentiamur illi immediatè propter se, vel mediate

diatè, inferendo illam ex alijs propositionibus, ac præmissis: & in hoc sensu etiam prima principia sciuntur, & habitus principiorum potest dici scientia. Proportionaliter credere propriè est assentiri alicui propositioni propter authoritatem dicentis talem propositionem. Credere communiter est assentiri alicui propositioni quomodocunque, abstrahendo ab hoc, quod assentiamur immediatè, vel mediatè, propter authoritatem dicentis, vel propter aliud motiuum. In hoc sensu propositio per se credibilis est, quæ quomodocunque per se ipsam, & per terminos, ex quibus constat, potest mouere ad assensum, absque eo quod inferatur ex alijs propositionibus, seu præmissis. Dum quærimus, vtrum assensus fidei, & omnis assensus intellectualis resoluatur in aliquas propositiones obiectiuas per se credibiles, sumimus per se credibile communiter, non autem propriè. His præmissis, vt paulatim assignemus motiua intrinseca fidei.

8. Dicendum cum omnibus Theologis: assensus fidei, & vniuersim omnis assensus intellectualis habet pro motiuo aliquas propositiones per se credibiles, in easque vltimo resoluitur, tanquam in causas motiuas.

9. Probatur: nam propositio obiectiua per se ipsam credibilis est, quæ per se ipsam, & per terminos, ex quibus constat, mouere potest ad assensum, nec indiget, vt probetur alio medio termino, vel vt inferatur ex alijs propositionibus, seu

præ-

præmissis: E. G. prima principia, puta, *omne totum est maius sua parte: non potest idem simul esse, & non esse* &c. sunt propositiones credibiles per se ipsas, quia apprehensis terminis, prædicato nimirum, & subiecto, sufficienter mouent ad assensum, nec indigent, vt probentur per alium medium terminum, & vt inferantur ex alijs propositionibus, seu præmissis. E conuerso propositio non credibilis per se ipsam est, quæ per se ipsam, & per terminos, ex quibus constat, non potest mouere ad assensum, sed debet probari alio medio termino, & inferri ex alijs propositionibus, seu præmissis. E. G. propositiones istæ: *cuiuscunque trianguli tres anguli sunt æquales duobus rectis; diameter quadrati est incommensurabilis costæ*, non sunt credibiles per se ipsas, quia propositis, & apprehensis terminis, non possunt immediatè mouere ad assensũ, sed debent probari alio medio termino, & inferri ex alijs propositionibus: sed omnis assensus intellectualis, resoluitur in aliquam propositionem obiectiuam, quæ per se ipsam potest mouere ad assensum; ergo omnis assensus intellectualis resoluitur in aliquam propositionem per se credibilem. Probatur minor: nam omnis assensus intellectualis vel est immediatus, hoc est assentitur propositioni obiectiuæ, quæ per se ipsam mouet ad assensum, vt cum assentimur primis principijs, puta huic, *omne totum est maius sua parte*, & eo ipso habet pro motiuo propositionem obiectiuam per se ipsam mouentem ad assen-

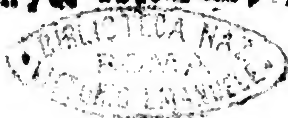
assensum, adeoque per se credibilem, & sic resoluitur in propositionem per se credibilem; vel est mediatus, hoc est assentitur propositioni obiectiuæ, quæ non mouet ad assensum per se ipsam, sed debet inferri ex alijs propositionibus, vt cum assentimur huic propositioni, *cuiuscunque trianguli tres anguli sunt æquales duobus rectis*, & etiam hic assensus mediatus debet resolui in propositionem per se credibilem; ergo &c. Probatur secunda pars antecedentis: nam cum assentimur alicui propositioni non propter se ipsam, inferimus illam ex aliqua alia propositione; vel ergo illa alia propositio est per se credibilis, & sic assensus mediatus resoluitur in propositionem per se credibilem; vel non est per se credibilis, & assentimur illi propter aliam propositionem, de qua, si non est per se credibilis, redit argumentum, & proceditur in infinitum; ergo ne procedamus in infinitum, sistendum est in aliquibus propositionibus per se credibilibus, quibus assentiamur ratione sui, & quæ moueant ad assentiendum propositionibus mediatis per se non credibilibus, ac proindè omnis assensus intellectualis vltimo resoluitur in aliquas propositiones per se credibiles, quæ moueant ad assentiendum reliquis; ergo etiam assensus fidei debet vltimo resolui in aliquas propositiones per se credibiles.

10. Debet aduerti, quod assensus immediatus vltimò sufficienter resoluitur in vnicam propositionem obiectiuam per se credi-

credibilem : E. G. assensus, quo dicimus, *omne totum est maius sua parte*, vltimò resoluitur in hanc ipsam propositionem per se, & ex terminis credibilem : assensus mediatus resoluitur saltem in duas propositiones per se credibiles, siquidem propositio per se non credibilis debet inferri per syllogismum, qui constat ex duabus propositionibus, seù præmissis. Si verò neutra præmissarum sit per se credibilis, vtraque debet probari per alias duas præmissas, quæ si sint per se credibiles, assensus resoluetur in quatuor saltem propositiones per se credibiles; si verò non sint per se credibiles, resoluetur in plures quatuor propositionibus per se credibilibus, & quò assensus est magis mediatus, adeoq; debet probari per plura media, pluresque syllogismos, eò debet resolui in plures propositiones per se credibiles.

11. Ad argumentum in contrarium nego maiorem. Sicut dantur tria genera propositionum; nam aliquæ propositiones sunt certæ, & euidentes, aliquæ sunt solùm probabiles, ac carent tum certitudine, tum euidentia, aliquæ sunt certæ, sed ineuidentes, quales sunt propositiones fidei, vt docent communiter Theologi; sic proportionaliter dantur tria genera principiorum, seù propositionum per se credibilium. Nam aliquæ propositiones possunt per se mouere ad assensum certum, & euidentem : aliquæ ad assensum merè probabilem; aliquæ ad assensum certum, sed ineuidentem, & obscurum, quales sunt

pro-

propositiones, in quas vltimo resoluitur assensus fidei, vt explicabitur inferius. Conclusiones, quæ legitimè, hoc est per syllogismum logicum inferuntur ex omnibus principijs certis, & euidentibus, sunt certæ, & euidentes. Conclusiones, quæ inferuntur ex omnibus principijs merè probabilibus, sunt merè probabiles; immo quia conclusio sequitur debiliorem partem, conclusiones, quæ inferuntur ex vna præmissa probabili, licet aliæ præmissæ sint certæ, & euidentes, sunt merè probabiles. Conclusiones, quæ inferuntur ex omnibus præmissis certis, sed obscuris, sunt certæ, & obscuræ, quales sunt conclusiones fidei: imo quia conclusio sequitur debiliorem partem, conclusio, quæ infertur ex vna præmissa certa, sed obscura, ex alijs certis, & euidentibus, est certa, sed obscura. Debet aduerti, quod hæc est differentia inter propositiones per se credibiles euidentes, & propositiones per se solum probabiles, vel certas, sed ineuidentes, quod propositiones per se credibiles euidentes non solùm per se mouent, sed etiam per se necessitant ad assensum, adeoque conuincunt intellectum, ita vt non possit illis non assentiri, & ad assensum non indigeat imperio voluntatis. At propositiones per se solum probabiles, vel certæ quidem, sed ineuidentes, licet per se possint mouere ad assensum in genere motiui obiectiui, tamen non necessitant ad assensum, neque conuincunt intellectum, qui proinde & potest non assentiri,

ri, & vt assentiatur præsertim assensu certo, determinari debet per imperium voluntatis, vt explicabitur infra suis locis.

12. Addo non esse verum vniuersaliter, quod assensus, qui resoluitur in omnes præmissas euidentes, est euidens. Probatur, & explicatur. Dupliciter potest aliqua conclusio resolui in suas præmissas. Primo per syllogismum logicum fundatum in dicto *de Omni*, ac *de Nullo*, in quo syllogismo, posita veritate præmissarum, conclusio pro omni casu est vera, pro nullo potest esse falsa: secundo per syllogismum, qui iuxta doctrinam Aristotelis 1. Rhet. cap. 2. potest vocari Rhetoricus, seù moralis, & vt explicaui in summulis cap. 57. non fundatur in dicto *de omni, & de nullo*, sed in dicto *fere de omni, fere de nullo*, in quo syllogismo, posita veritate præmissarum, conclusio plerumque est vera, sed aliquando potest esse falsa, qualis est hic: *Pleræq; matres amant filios*; hæc *est mater; ergo hæc amat filiũ*. Hoc posito, licèt omnes conclusiones, quæ resoluuntur in omnes præmissas euidentes per syllogismum logicum fundatum in dicto *de omni, vel nullo*, sint euidentes, tamen plurimæ conclusiones, quæ resoluuntur in omnes præmissas euidentes per syllogismum Rhetoricum, vel moralem, sunt solum probabiles. Conclusiones fidei humanæ, quę nimirum probantur authoritate humana, testium fide dignorum, vt plurimum resoluuntur in omnes præmissas euidentes, & tamen sunt solum probabiles, quia resol-

uuntur

nuntur per syllogismum non logicum, sed Rhetoricum, seù moralem: E. G. conclusio, quæ probatur Authoritate S. Augustini, resoluitur in hunc syllogismum: *S. Augustinus, vt plurimùm dicit verum, licet aliquando vt homo fallatur; sed S. Augustinus hoc dicit; ergo hoc est verum*: in quo syllogismo vtraque præmissa est euidens, & tamen conclusio est solum probabilis. Ratio, quare conclusiones fidei humanæ resoluantur solum per syllogismum Rhetoricum, est, quia de nullo homine, cuius authoritas sit purè humana, non autem diuina, eo quod non scripserit diuinas Scripturas, potest assumi, quod semper verum dicat, & nunquam fallatur, siquidem *omnis homo mendax*, vt dicitur ad Rom. 3; ergo syllogismus ex authoritate purè humana non potest fundari in dicto *de omni*, sed solum in dicto de plerisque, ac proinde non potest esse syllogismus logicus, sed solum rhetoricus, seù moralis. E conuerso quia Deus semper verum dicit, syllogismus fidei diuinæ potest fundari in dicto *de omni*, ac potest esse syllogismus perfectissimè logicus, ita vt ex authoritate Diuina infallibiliter inferatur veritas eorum, quæ dicta sun à Deo;

QVÆ-

QVAESTIO IV.

Vtrum Assensus fidei resoluatur in habitum fidei, vel in imperium voluntatis.

1. PRimo videtur vera sententia, quam Suarius tom. de fide, disp. 3. sect. 3. num. 3. & Cardinalis de Lugo disp. 1. de fide sect. 2. num. 6. tribuunt Melchiori Cano lib. 12. de locis Theologicis cap. 13. Aragonio 2.2. quæst. 1. art. 1. Bannez ibid. dub. 1. concl. 3. & ad 3. quæ sententia docet assensum fidei vltimo resolui in ipsum lumen supernaturale, hoc est in habitum fidei. Assensus enim fidei vltimo resoluitur in id, per quod mysteria credenda ita reuelantur, vt fiant nobis certò, sed obscurè credibilia; sed per lumen supernaturale, siue per habitum infusum fidei mysteria credenda ita reuelantur, vt fiant nobis certò, sed obscurè credibilia, ideoque habitus fidei 2. Petri cap. 1. comparatur lucernæ lucenti in caliginoso loco; ergo &c. Confirmatur: nam visio corporalis vltimo resoluitur in lumen corporeum, tanquam in motiuum videndi, quia lumen ita est per se visibile, vt reddat visibiles colores, & alia obiecta illuminata; ergo ex proportionali ratione assensus fidei resoluitur in lumen spirituale fidei.

2. Secundò videtur assensus fidei vltimò resolui in imperium voluntatis. As-

sensus enim fidei resoluitur in id, per quod vltimò determinamur ad credendum; sed positis apprehensionibus supernaturalibus, sumus indifferentes ad credendum, & non credendum, siquidem assensus fidei est liber, & meritorius, & vltimò determinamur ad credendum per imperium voluntatis, quo liberè volumus credere; ergo assensus fidei resoluitur in imperium voluntatis

3. Resp. quod cum quæstione superiori ostenderimus assensum fidei resolui in aliquas propositiones per se credibiles, tanquam in motiuum intrinsecum, propter quod credimus mysteria reuelata, sequitur, vt examinemus, in quas propositiones per se credibiles vltimo resoluatur. In hac controuersia difficillima plures sunt Theologorum sententiæ, quas per varias quæstiones paulatim proponemus, & discutiemus. Dicendum igitur contra duas opiniones relatas: assensus fidei non resoluitur in habitum fidei, neque in imperium voluntatis, tanquam in motiua obiectiua credendi, licet in hæc resoluatur, tanquam in causas efficientes, & determinantes.

4. Probatur: nam motiuum obiectiuum credendi est illud, quod quia credimus, mouemur ad credendum reliqua; sed non mouemur ad credenda mysteria Trinitatis, Incarnationis &c. quia credimus, & iudicamus nos habere habitum fidei, vel qualitatem transeuntem loco habitus, neque quia credimus, & iudicamus

mus nos imperare actum fidei, imò cum credimus mysteria, sæpè non cogitamus, vtrum habeamus habitum fidei, & vtrum assensum imperemus per actum voluntatis; ergo assensus fidei non resoluitur in hæc, tanquam in motiuum obiectiuum credendi.

5. Additum est in conclusione, assensum fidei resolui in illa duo, tanquam in causas efficientes, ac determinantes. Ratio est, quia ad actum fidei concurrit efficienter habitus infusus, vel aliqua qualitas transiens loco habitus, vt dixi Lib. 5. de Gratia quæst. 20. nu. 1. & 6. & vt docent communiter Theologi; ergo assensus fidei resoluitur in habitum infusum, vel in qualitatem transeuntem, tanquam in causam efficientem. Rursus cum assensus fidei sit voluntarius, & liber, non possumus credere, nisi intellectus determinetur ad credendum per imperium voluntatis, quo volumus credere; ergo assensus fidei resoluitur in imperium voluntatis, tanquam in determinatiuum credendi.

6. Infertur duas opiniones relatas vel esse falsas, vel non respondere quæstioni in eo sensu, in quo hoc loco agitatur. Si enim docent assensum fidei resolui in habitum fidei, vel in voluntatem credendi, tanquam in motiua credendi, sunt falsæ; si docent fidem resolui in hæc, tanquam in causas efficientes, ac determinantes, sunt veræ, sed non respondent quęstioni, in qua disputamus de resolutione fidei in motiuum credendi.

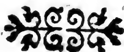
7. Ad primum distinguo maiorem:

assensus fidei vltimo resoluitur in id, per quod tanquam per motiuum credendi per se credibile, manifestantur, & reuelantur mysteria, concedo; per quod tanquam per principium credendi manifestantur, & reuelantur mysteria, nego; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Assensus fidei vltimo resoluitur in id, per quod tanquam per motiuum credendi per se credibile, manifestantur, & reuelantur mysteria, ita vt reddantur proximè credibilia; sed motiuum credendi per se credibile non est habitus fidei, vt probatum est, sed potius est ipsa diuina reuelatio, habitus autem fidei reuelat mysteria solum vt principium credendi; ergo &c. Et quia mysteria redduntur proximè credibilia non per habitum fidei, sed per diuinam reuelationem, quæ continetur in sermonibus propheticis, hoc est in Scripturis diuinitus reuelatis, ideo non habitus fidei, vt assumitur in argumento, sed diuina reuelatio à S. Petro comparatur lucernæ lucenti in caliginoso loco: siquidem verba S. Petri sunt: *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco.*

8. Ad confirmationem concedo antecedens, & nego consequentiam, ac retorqueo argumentum. Visio corporea resoluitur tanquam in motiuum videndi, non in potentiam videndi, quæ potest vocari lumen visiuum, sed in lumen obiectiuum emissum à sole, vel ab alio corpore luminoso,

noſo, quod lumen ita eſt per ſe viſibile, vt reddat proximè viſibiles colores, & alia obiecta illuminata, quæ cum non illuminantur, non ſunt proximè viſibilia; ergo aſſenſus fidei reſoluitur tanquam in motiuum credendi, non in lumen fidei, quod eſt ipſa potentia ſupernaturalis credendi, ſed in diuinam reuelationem, quæ eſtlumen obiectiuum emiſſum à prima veritate, tanquam à ſole intelligibili, quæ reuelatio ita eſt per ſe credibilis, vt ſit motiuum credendi reliqua, & reddat proximè credibilia myſteria reuelata, quæ myſteria niſi illuminentur diuina reuelatione, non ſunt proximè credibilia, vt explicabitur inferius.

9. Ad ſecundum diſtinguo maiorem: aſſenſus fidei reſoluitur in id, per quod vltimo determinamur ad credendum, tanquam per motiuum credendi per ſe credibile, concedo; per quod vltimo determinamur in alio genere determinatiui, nego; diſtinguo eodem pacto minorem; & nego conſequentiam. Per imperium voluntatis vltimo determinamur ad credendum, ſed non tanquam à motiuo credendi, ſed in alio genere, ideoque aſſenſus fidei non reſoluitur in imperium voluntatis, tanquam in motiuum credendi.

QVAESTIO V.

Vtrum assensus Fidei vltimo resoluatur in ipsa mysteria reuelata.

1. VIdetur vera sententia Scoti, qui in 3. dist. 25. Quæst. vnica docuit assensum fidei vltimo resolui in ipsam veritatem mysteriorum reuelatorum, ita vt mysterijs reuelatis assentiamur purè propter se, & non quia sunt à Deo reuelata, vel ex aliquo alio motiuo: primo quia si per fidem assentiremur mysterijs Trinitatis, Incarnationis &c. non propter se, sed ex alio motiuo, puta quia sunt â Deo reuelata, assentiremur mysterijs, non per se, sed purè per accidens, eo pacto, quo potentia visiua quia videt substantiam præcisè in quantum est colorata, videt substantiam solùm per accidens; sed est absurdum, quod per fidem assentiamur mysterijs reuelatis solum per accidens; ergo &c.

2. Secundo si fides assentiretur mysterijs non propter se, sed quia sunt reuelata, obiectum formale fidei essent ipsa mysteria, non secundum se, sed secundum esse reuelati; sed esse reuelati non est ens reale, sed rationis; ergo obiectum formale fidei, à quo specificatur, & desumit suam essentiam, & perfectionem, non

esset

esset ens reale, sed ens rationis, quod est absurdum: siquidem obiectum formale habitus realis debet esse ens reale, non autem ens rationis.

3. Tertio eatenus fides non posset assentiri huic propositioni E. G. *Deus est Trinus, & Vnus* propter se, quatenus hæc propositio præcisè ex apprehensione terminorum apparet vt neutra, hoc est, vt non potius vera, quam falsa, eo pacto, quo huic propositioni, *astra sunt paria*, non possumus assentiri ex terminis, quia apparet vt neutra; sed intellectus per habitum fidei potest diuinitus eleuari ad assentiendum immediatè propositioni, quæ ex terminis apparet vt neutra; ergo &c. Probatur minor; nam non minus ex terminis apparet vt neutra hæc propositio, *Deus reuelauit se esse Trinum, & Vnum*, quam hæc, *Deus est Trinus, & Vnus*; sed intellectus per habitum fidei diuinitus eleuatur ad assentiendum immediatè propter se, & sine alio motiuo illi propositioni, *Deus reuelauit se esse Trinum, & Vnum*; ergo potest per habitum fidei eleuari ad assentiendum immediatè, & sine alio motiuo istis propositionibus, *Deus est Trinus, & Vnus: Verbum est Incarnatum &c.*

4. Resp. fidem non assentiri mysterijs reuelatis propter se, ac proinde assensum fidei non resolui vltimo in ipsa mysteria reuelata. Probatur: nam vel propositiones reuelatæ, puta quod *Deus est Trinus, & Vnus*, quod *Verbum est Incarnatum &c.* præcisè ex apprehensione termino-

rum apparent vt neutræ, hoc est vt non magis connexæ cum veritate, quàm cum falsitate; vel apparent vt connexæ cum veritate; neutrum dici potest; ergo &c. Probatur prima pars minoris: nam si propositiones illæ ex apprehensione terminorum apparent vt neutræ, intellectus non potest illis immediatè assentiri, eo pacto, quo non potest immediatè assentiri huic propositioni *Astra sunt paria*, quia ex apprehensione terminorum est neutra. Et ratio à priori est, quia sicut obiectum amoris est bonum apparens, ita obiectum assensus est verum apparens; ergo sicut voluntas non potest propter se ipsam amare obiectum, quod apparet vt neutrum, hoc est neque bonum, neque malum, sic intellectus non potest immediatè propter se ipsum assentiri propositioni, quæ apparet vt neutra, hoc est non magis connexa cum veritate, quam falsitate. Sicut verò voluntas ne supernaturaliter quidem potest amare quod non apparet vt bonum, ac proinde nullus habitus supernaturalis potest supplere apprehensionem boni; sic intellectus ne supernaturaliter quidem potest assentiri propositioni, quæ non apparet vt vera, ac proinde nullus habitus potest supplere apprehensionem veri.

5. Probatur iam secunda pars minoris. Nam si propositiones reuelatæ, puta, *Deus est Trinus, & Vnus, Verbum est Incarnatum &c.* ex apprehensione terminorum non apparent vt neutræ, eo quod

Deus

Deus infundat apprehensiones supernaturales, per quas ex illuminatione spiritus sancti appareant, vt connexæ cum veritate; iam assensus, quo illis assentimur immediatè propter se, non autem propter authoritatem Dei reuelantis, non est assensus fidei diuinæ, eo pacto, quo cum Petrus mihi dicit, quod *omne totum est maius sua parte*, si ego assentiar huic propositioni immediatè propter connexionem terminorum, & non propter authoritatem Petri, talis assensus non est assensus fidei humanæ. Ad assensum nimirum fidei requiritur, vt habeat pro motiuo authoritatem dicentis.

6. Ad 1. nego maiorem. Ad hoc, vt assentiamur alicui obiecto per accidens, non sufficit, vt assentiamur illi vt obiecto purè materiali propter aliquod aliud motiuum, tanquam propter obiectum formale; alioquin scientiæ assentirentur suis conclusionibus solum per accidens, siquidem assentiuntur conclusionibus vt obiectis purè materialibus propter præmissas, tanquam propter obiectum formale. Vt igitur aliquod obiectum attingatur solum per accidens, requiritur, vt non attingatur immediatè, & essentialiter, sed dicatur attingi solum, quia est connexum cum obiecto, quod immediatè, & essentialiter attingitur: E. G. visus immediatè, & essentialiter attingit sola accidentia coloris, & lucis, substantiam verò coloratam attingit, quia est subiectum coloris, & ideo visus per se videt sola accidentia co-

coloris, & lucis, substantiam verò coloratam videt solum per accidens; sed per actus fidei essentialiter assentimur ipsis mysterijs reuelatis; ergo licet mysterijs assentiamur vt obiectis purè materialibus, tamen assentimur per se.

7. Ad 2. nego maiorem. Mysteria esse reuelata est aliquid reale, cum sit denominatio extrinseca, per quam mysteria denominantur reuelata à diuina reuelatione realiter existente, licet quia talis denominatio habetur à forma mysterijs extrinseca, vocetur ens rationis logicum. Quamuis autem ens rationis metaphysicum, hoc est fictum, & impossibile non possit esse obiectum formale specificatiuum habitus realis, tamen ens rationis logicum, hoc est forma extrinseca potest esse obiectum formale specificatiuum habitus realis. Addo, quod si, vt aliqui dicunt, denominationes reuelati, cogniti, & aliæ, quæ habentur à formis extrinsecis, vltra formas reales extrinsecas includunt aliquam relationem fictam, per quam illæ formæ extrinsecæ concipiantur afficere intrinsecè subiectum, quod denominant, obiectum formale fidei non est talis relatio ficta, sed est ipsa realis reuelatio; siquidem credimus mysteria, non quia datur hæc relatio ficta, sed quia Deus, qui est veritas infallibilis, mysteria reuelauit, quod totum est reale.

8. Ad 3. concedo maiorem, & nego minorem. Vt enim ostensum est in probatione conclusionis, intellectus neque

su-

supernaturaliter potest assentiri propositionibus neutris. Ad probationem nego, quod intellectui illuminato, & edocto à Spiritu Sancto interius loquente appareat vt neutra hæc propositio, quod Deus reuelauerit mysteria fidei, ac veritatem religionis catholicæ, vt explicabitur infra, cum proponetur nostra sententia.

9. Dices: ergo potest etiam asseri, quod intellectui supernaturaliter illuminato à Spiritu Sancto, non apparet vt neutra hæc propositio, *Deus est Trinus, & Vnus*, adeoque assentitur illi immediatè, vt docet Scotus.

10. Resp. negando consequentiam. Eo enim ipso, quod intellectus assentiretur immediatè huic propositioni, *Deus est Trinus, & Vnus*, non assentiretur per actum fidei, de cuius essentia est, vt habeat pro motiuo authoritatem, & testimonium dicentis, vt ostensum est in probatione conclusionis. Assentiretur igitur per scientiam infusam, vel per habitum proportionalem, vt explicatum est quæst. 2.

QVAESTIO VI.

Vtrum Assensus fidei vltimo resoluatur in dominium, & præceptum Dei imperantis, vt credamus?

1. Videtur vera sententia Guillelmi Parisiensis, qui tract. 1. lib. de

Fide tit. 1. docet assensum fidei vltimo resolui in dominium, & præceptum Dei præcipientis nos credere, ac proinde fideles credere mysteria Trinitatis, Incarnationis &c. purè ex hoc motiuo, quia Deus supremus dominus præcipit, vt credamus. Obedientia enim non solum conuenit voluntati, sed etiam intellectui; sed perfecta obedientia voluntatis consistit in hoc, vt velimus facere quæ Deus præcipit, purè ex hoc motiuo, quia Deus præcipit; ergo perfecta obedientia intellectus consistit in hoc, vt credamus quæ Deus præcipit, purè ex hoc motiuo, quia Deus præcipit: sed fides nihil aliud est, quam quædam perfecta obedientia intellectus, qua captiuamus intellectum in obsequium fidei; ergo per fidem credimus Deo purè ex hoc motiuo, quia Deus præcipit.

2. Resp. quod quia assensus fidei vtpote voluntarius, & liber, est actus elicitus ab intellectu, sed imperatus à voluntate, possumus quærere, in quod motiuum resoluatur assensus fidei, qui est actus elicitus ab intellectu, & in quod motiuum resoluatur actus, quo volumus credere, qui elicitur à voluntate, & imperat assensum fidei. Dicendum igitur primò: motiuum intrinsecum assensus intellectualis, quo credimus mysteria reuelata, non est dominium, & præceptum Dei, ac proinde assensus fidei non resoluitur intrinsecè in dominium, & præceptum Dei.

3. Probatur: nam assensus mediatus, quo

quo assentimur alicui propositioni non propter se, resoluitur in illas præmissas, ex quibus per discursum formalem, vel virtualem inferimus talem propositionem; sed vt contra Scotum dictum est quæstione prima, assensus, quo assentimur mysterijs reuelatis, puta quo credimus *Deum esse Trinum, & Vnum &c.* non est immediatus, sed mediatus; ergo resoluitur in præmissas, ex quibus per discursum formalem, vel virtualem inferimus tales propositiones: sed tales propositiones non inferimus ex eo, quod Deus sit supremus dominus, & imperet nobis, vt talia mysteria credamus, sed ex eo, quod Deus sit summe verax, & talia mysteria reuelauerit; ergo non resoluitur in supremum dominium, & præceptum Dei, sed in summam Dei veracitatem, & in diuinam reuelationem. Probatur assumptum: nam præmissæ debent apparere vt infallibiliter connexæ cum veritate conclusionis, ita vt non possint esse veræ, quin conclusio sit vera; sed istæ duæ præmissæ, *Deus est supremus Dominus, & præcipit, vt credamus Trinitatem, Incarnationem &c.* præscindendo ab hoc, quod Deus sit verax, non apparent vt connexæ cum hoc, quod *Deus sit Trinus, & Vnus*, quod *Verbum sit Incarnatum &c.* ideoque si existimaremus Deum non esse veracem, ac per suum supremum dominium posse æquè præcipere, vt credamus verum, ac vt credamus falsum, non videremus vllam connexionem inter illas præmissas, & veritatem

myste-

mysteriorum; ergo veritatem mysteriorum non inferimus ex eo, quod Deus sit supremus Dominus, & præcipiat, vt credamus, sed ex eo quod Deus sit summè verax, & mysteria reuelauerit. Nam istæ duæ præmissæ, *Deus est summe verax, ac proinde quicquid dicit est verum; sed Deus reuelauit Mysteria, Trinitatis, Incarnationis &c.* apparent vt necessariò connexæ cum veritate mysteriorum reuelatorum.

4. Addo, quod etiamsi dominium, & præceptum Dei apparerent vt connexa cum veritate mysteriorum, nihilominus assensus fidei non resolueretur in dominium, & præceptum Dei. Ratio est, quia sicut fides, qua credimus homini, non resoluitur in præceptum hominis, sed in veracitatem, & testimonium hominis, sic fides, qua credimus Deo, non resoluitur in dominium, & præceptum Dei, sed in summam veracitatem Dei, & in testimonium eiusdem.

5. Dicendum secundo: actus voluntatis, quo volumus credere, potest resolui in motiua plurium virtutum, puta Charitatis, Religionis, Obedientiæ &c.

6. Probatur; nam possumus imperare assensum fidei per actum Charitatis, siquidem Charitas ex amore Dei potest imperare actus omnium virtutum, etiam fidei; ideoque Apostolus 1. ad cor. 13. dicit *Charitas omnia credit*: sed si imperemus assensum fidei per actum Charitatis, actus voluntatis imperans assensum fidei resoluitur

uitur in motiuum Charitatis, quod est summa bonitas Dei; ergo &c. Possumus etiam imperare assensum fidei per actum Religionis ex hoc motiuo, quia honestum est colere Deum, credendo super omnia ijs, quæ Deus reuelauit: possumus imperare per actum obedientiæ ex hoc motiuo, quia honestum est obedire Deo præcipienti, vt credamus; ergo actus voluntatis imperans assensum fidei potest resolui in motiuum religionis, & obedientiæ: & quia motiuum obedientiæ est præceptum, vel potius honestas obediendi Deo præcipienti, ideo actus voluntatis imperans assensum fidei potest aliquo pacto resolui in dominium, & præceptum Dei, ac proinde assensus fidei cum imperatur per actum obedientiæ, resoluitur extrinsecè in motiuum obedientiæ; & si opinio Guillelmi exponatur in hoc sensu, est vera. Addo actum fidei non solùm posse imperari ex motiuis generalibus Charitatis, Religionis, Obedientiæ &c: sed etiam ex motiuo speciali honestatis credendi super omnia Deo obscurè loquenti propter summam Dei veracitatem, & si imperetur ex hoc speciali motiuo, imperatur à virtute speciali, quæ communiter vocari solet habitus piæ affectionis ad credendum, vel habitus piæ credulitatis &c.

7. Ad argumentum in contrarium distinguo maiorem: obedientia formalis, & propriè dicta non solum conuenit voluntati, sed etiam intellectui, nego: obedien-

dientia quædam analogica, proportionalis, & impropria, concedo maiorem; concedo minorem; & nego consequentiam. Obedientia formaliter, & propria est virtus amans honestatem obediendi Deo, & ex amore huius honestatis volens in omnibus obedire Deo; sed hæc virtus conuenit soli voluntati, non intellectui, cum amor sit actus non intellectus, sed voluntatis; ergo obedientia formalis, & propria conuenit soli voluntati, intellectui verò conuenit solum obedientia quædam analogica, & proportionalis, quæ consistit in hoc, vt sicut per obedientiam voluntatis volumus facere omnia, quæ Deus præcipit ex hoc præcisè motiuo, quia Deus, qui est supremus Dominus, præcipit, sic per obedientiam intellectus, hoc est per fidem credimus omnia, quæ Deus dicit, ex hoc præcisè motiuo, quia Deus, qui est summa veritas, illa dicit.

QVAESTIO VII.

Vtrum Assensus Fidei resoluatur proximè in summam Dei veritatem, & in testimonium Dei?

1. PRimo videtur assensus fidei non resolui in summam Dei veritatem. Assensus enim fidei cum sit supernaturalis, non resoluitur in propositiones naturaliter, sed supernaturaliter notas; sed hæc propositio, *Deus est summa veritas est* na-

naturaliter nota; ergo &c.

2. Secundo ex dictis quæſt. 3. aſſenſus fidei reſolui debet in propoſitiones immediatas, & ex terminis credibiles: ſed hæc propoſitio, *Deus eſt veritas infallibilis*, non eſt immediatè, & ex terminis credibilis, ſed debet demonſtrari; ergo &c.

3. Tertio videtur aſſenſus fidei multò minus poſſe reſolui in hanc propoſitionem, *Deus reuelauit myſteria Trinitatis, Incarnationis &c.* Nam non poteſt reſolui in propoſitionem ex terminis neutram, & non magis connexam cum veritate, quam cum falſitate; ſed propoſitio poſita ex terminis eſt neutra; ergo &c.

4. Reſp. cum S. Thoma 2.2. quæſt. 2. art. 1. quem ſequuntur communiter Theologi, aſſenſum fidei ſaltem proximè reſolui in ſummam Dei veritatem, & in teſtimonium, ſeu reuelationem Dei. Probatur: nam aſſenſus fidei Diuinæ proportionali modo reſoluitur, ac aſſenſus fidei humanæ; ſed aſſenſus fidei humanæ proximè reſoluitur in veritatem, & in teſtimonium hominis; ergo aſſenſus fidei Diuinæ proximè reſoluitur in veritatem, & in teſtimonium Dei: Probatur minor: nam fides humana reſoluitur in præmiſſas, propter quas credimus eſſe vera quæ dicuntur ab homine; ſed præmiſſæ, propter quas credimus eſſe vera quæ dicuntur ab homine, ſunt iſtæ: *Hic homo eſt verax, adeoque plerumque verum eſt quod dicit; ſed dicit hoc, puta, Petrum eſſe mortuum;*

ergo

ergo Petrus est mortuus; ergo fides humana proximè resoluitur in veritatem, & in testimonium hominis; ergo proportionaliter præmissæ, propter quas credimus esse vera quæ dicuntur à Deo, sunt istæ: *Deus est prima, & infallibilis veritas, ac proindè semper verum est, quod dicit; sed Deus dixit, & reuelauit mysteria fidei, puta Deum esse Trinum, & Vnum, Verbum esse Incarnatum; ergo vera sunt mysteria fidei, puta quod Deus est Trinus, & Vnus &c.* Ergo fides diuina saltem proximè resoluitur in summam veritatem, & in testimonium, seù reuelationem Dei.

5. Dicendum secundo: prima, & infallibilis veritas, in quam proximè resoluitur asensus fidei, consistit in duabus perfectionibus, altera intellectus, per quam Deus est ita sapiens, vt non possit falli, sed sit determinatus ad cognoscendas res, vt sunt in se ipsis; altera voluntatis, per quam Deus est ita verax, vt non possit mentiri, & fallere, sed est determinatus ad dicendum res, vt sunt in mente, siue intellectu ipsius Dei.

6. Probatur: nam prima, & infallibilis veritas, in quam resoluitur assensus fidei, est per quam Deus meretur, vt summè credamus dictis ipsius, & quæ proindè mouet ad summè credendum Deo; sed Deus meretur, vt summè credamus dictis ipsius, quia est ita sapiens, vt non possit falli, & errare in cognoscendo, & est ita verax, vt non possit mentiri, & fallere in loquendo; ergo &c. Probatur minor: exi-

existimamus enim homines mereri fidem suis dictis per hoc, quod per sapientiam sint determinati ad cognoscendum plerumque res vt sunt in se ipsis, & per veracitatem sint determinati ad plerumque dicendum res, vt sunt in mente ipsorum, & quo magis sunt ad hæc determinati, eò censemus illos mereri maiorem fidem. Et quia nullus homo est totaliter determinatus ad hæc duo, sed quilibet potest falli propter defectum summæ sapientiæ, & potest mentiri propter defectum summæ veracitatis, ideo existimamus nullum hominem mereri summam fidem; ergo Deus meretur summam fidem per hoc, quod sit summè determinatus ad hæc duo.

7. Confirmatur: nam si existimaremus Deum esse summè sapientem, ac proinde non posse falli, sed esse summè mendacem, ac proinde semper mentiri, vel esse summè veracem, adeoque non posse mentiri, sed esse summè insipientem, ac proinde semper falli, & errare, eo ipso censeremus Deum nullam mereri fidem; ergo Deus meretur summam fidem per hoc, quod sit summè sapiens, & summè verax, vt explicatum est.

8. Posito, quod assensus fidei diuinæ proximè resoluatur in summam Dei veritatem, & in diuinum testimonium, quæritur, vtrum non solum proximè, sed etiam vltimò resoluatur in hæc duo: & quia assensus fidei, & vniuersaliter omnis assensus intellectualis vltimò resoluitur in propositiones immediatas, quibus assentimur

mur propter se, quæritur, vtrum per fidem assentiamur immediatè summæ Dei veritati, & reuelationi, an potius mediatè, & propter aliquod aliud motiuum. Hanc quæstionem vt discutiamus, primo examinabimus, vtrum per fidem immediatè assentiamur diuinæ reuelationi: secundo, vtrum immediatè assentiamur diuinæ veracitati: & tunc ex professo respondebimus tribus obiectionibus propositis in rationibus dubitandi.

QVAESTIO VIII.

Vtrum Assensus Fidei ita proximè resoluatur in reuelationem Dei, vt vltimò resoluatur in authoritatem Ecclesiæ, vel in motiua credibilitatis?

1. Videtur vera sententia, in quam teste Cardinali de Lugo disp. 1. de Fide sect. 5. num. 5. videntur inclinare Durandus in 3. dist. 24. Quæst. 1. num. 8. & 9. & dist. 25. Quæst. 3. Gabriel in 3. quæst. 2. art. 1. Occamus in 3. quæst. 8. Medina lib. 5. de Recta in Deum Fide, cap. 11. & alij, quod Fides licet proximè resoluatur in authoritatem, & testimonium Dei, tamen vltimo resoluatur in authoritatem, & testimonium Ecclesiæ, & in motiua, propter quæ credimus Ecclesiam habere maximam quamdam authoritatem in testi-

testificando, quæ dicuntur motiua credibilitatis. Primò enim hæc propositio, *Deus reuelauit Religionem Christianam, & Catholicam*, est neutra, & non est propter se credibilis; ergo vt credamus Deum reuelasse Religionem Christianam, & Catholicam, indigemus alio motiuo: sed hoc motiuum est authoritas, & testimonium Ecclesiæ, ideoque interroganti, quare credamus Deum reuelasse nostram religionem? Respondemus, quod credimus propter authoritatem, & testimonium Ecclesiæ, iuxta illud Augustini lib. contra Epist. Fundam. cap. 5. *Ego verò Euangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoueret authoritas*; ergo &c.

2. Secundò cum dubitatur, vtrum Deus aliquid reuelauerit, recurrimus ad Ecclesiam, & si Ecclesia per Concilia generalia, vel per summos Pontifices definiat Deum hæc reuelasse, firma fide credimus Deum hæc reuelasse; ergo assensus, quo credimus Deum aliquid reuelasse, vltimò resoluitur in authoritatem, & testimonium Ecclesiæ.

3. Tertio videtur assensus Fidei non resolui vltimò in testimonium, & authoritatem Ecclesiæ, sed in alia motiua, propter quæ credimus Ecclesiam habere summam quamdam authoritatem. Hæc enim propositio, quod Ecclesia Catholica habeat summam quamdam authoritatem, & maiorem, quam Ecclesiæ hæreticorum, Gentilium, & Mahometanorum, ex terminis est neutra; ergo vt credamus Eccle-

siam

siam Catholicam habere summam quamdam authoritatem, indigemus alijs motiuis; ergo assensus fidei vltimo resoluitur in motiua, propter quæ credimus Ecclesiam Catholicam habere summam quamdam authoritatem: & in hæc motiua videtur resoluisse fidem suam Augustinus tom. 6. lib. contra Epist. Fundam. cap. 4. dicens; *multa sunt alia, quæ in eius* (hoc est Catholicæ Ecclesiæ) *gremio me iustissimè teneant. Tenet consensio Populorum, atque Gentium; tenet authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; tenet ab ipsa Sede Petri, cui pascendas oues suas post resurrectionem Dominus commendauit, vsque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum; tenet postremò ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, vt cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur? nullus hæreticus vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere.*

4. Quarto hæc ipsa, ac præsertim, quod Ecclesia Catholica fuerit miraculis inchoatà, spe nutrita, charitate aucta; quod fuerit nunquam interrupta series Romanorum Pontificum B. Petri successorum; non sunt per se credibilia, sed creduntur solum propter authoritatem humanam historicorum; ergo assensus fidei resoluitur tandem in authoritatem humanam historicorum. Imò quia plerique, puta pueri, simplices, & indocti non le-
ge-

gerunt historicos, credunt hæc propter authoritatem, ac testimonium Parochorum, Concionatorum, & Magistrorum; ergo fides plurimorum resoluitur vltimò in authoritatem humanam parentum, Parochorum &c.

5. Respondeo assensum fidei non posse vltimò resolui in authoritatem Ecclesiæ Catholicæ, neque in alia motiua explicata in rationibus dubitandi, tanquam in motiua intrinseca fidei.

6. Probatur: nam si fides vltimò resolueretur in authoritatem Ecclesiæ materialiter sumptæ, hoc est in quantum abstrahit ab hoc, quod habeat assistentiam Spiritus Sancti, crederemus Deũ reuelasse Catholicam Religionem ex hoc motiuo, quia Ecclesia Catholica materialiter sumpta testatur Deum reuelasse Catholicam Religionem; sed Ecclesia Catholica materialiter sumpta nihil aliud est, quam quædam multitudo hominum certis legibus congregatorum; ergo crederemus Deum reuelasse Religionem Catholicam, quia hæc multitudo hominum id testatur; sed hæc multitudo hominum ex se præcisè, abstrahendo ab hoc, quod habeat assistentiam Spiritus Sancti habet authoritatem purè humanam, & fallibilem; ergo fides vltimò resolueretur in authoritatem purè humanam, & fallibilem, adeoque non posset habere summam certitudinem, ad quam requiritur, vt vltimò resoluatur in authoritatem infallibilem, in eàque fundetur, iuxta illud Apostoli ad Hebr. 6.

Abun-

Abundantius volens Deus ostendere immobilitatem consilij sui, interposuit iusiurandum, vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, firmissimum solatium habeamus.

7. Responderi potest primò fidem resolui in testimonium Ecclesiæ Catholicæ, non purè materialiter, sed formaliter sumptæ, hoc est vt habentis authoritatem infallibilem propter assistentiam Spiritus Sancti, per quam est *columna & firmamentum veritatis*, vt dicitur 1. ad Timoth. 3.

8. Reijcitur hæc responsio. Nam non est per se credibile, quod Ecclesia Catholica habeat assistentiam Spiritus Sancti, ac proinde authoritatem infallibilem in testificando; ergo ad credendum, quod Ecclesia Catholica habet authoritatem infallibilem in testificando, indigemus aliquo alio motiuo. De hoc motiuo quæro quodnam sit? Si dicatur, quod credo Ecclesiam Catholicam habere authoritatem infallibilem in testificando, quia Deus reuelauit Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis, adeòque esse infallibilem in testificando: contra est, nam quod Deus reuelauerit Ecclesiam habere authoritatem infallibilem in testificando, non est per se credibile; sed reuelationes per se non credibiles iuxta sententiam, quam impugnamus, credimus propter authoritatem Ecclesiæ; ergo in resolutione Fidei committimus circulum vitiosum, dum credimus Deum reuelasse nostram Religionem, quia Ecclesia, quæ ha-

habet infallibilem authoritatem in testificando, testatur Deum reuelasse nostram religionem; & credimus Ecclesiam habere authoritatem infallibilem in testificando, quia Deus id reuelauit.

9. Responderi potest secundò fidem nostram resolui vltimò in authoritatem Ecclesiæ, vt confirmatam miraculis, alijsque signis supernaturalibus ex Augustino allatis in tertio argumento.

10. Reijcitur: nam non est per se credibile, quod authoritas Ecclesiæ fuerit confirmata miraculis, alijsque signis supernaturalibus; ergo vt id credamus, indigemus alio motiuo, & quæro, quodnam sit? Si dicatur, quod credo Ecclesiam Catholicam confirmatam esse miraculis propter reuelationes diuinas contentas in Euangeliis, & Actibus Apostolorum, committitur circulus, dum creditur Ecclesiam confirmatam miraculis, quia Deus id reuelauit, & creditur Deum hoc reuelasse, propter auctoritatem Ecclesiæ confirmatam miraculis, & alijs signis supernaturalibus. Si vero dicatur, quod Ecclesiam fuisse confirmatam miraculis, ac signis supernaturalibus innotescit sapientibus per testimonia historicorum, indoctis, & rudibus innotescit per testimonia Parentum, Parochorum, Concionatorum, & Magistrorum; ergo fides sapientum resoluerentur in testimonium humanum historicorum, fides rudium, & indoctorum in testimonium humanum Parentum, Parochorum &c.

11. Confirmatur: nam etiam Dæmones, qui vt dicitur Iac. 2. credunt, & contremiscunt, resoluunt suam fidem merè naturalem in miracula, & alia signa, propter quæ conuicti credunt veram esse religionem Christianam; ergo vt nostra Fides supernaturalis, & infusa resoluatur in motiuum perfectius, debet vltimo resolui non in hæc signa, sed in reuelationem diuinam, quæ sola potest fundare summam, & supernaturalem certitudinem.

12. Responderi potest tertiò ex doctrina S. Augustini lib. 22. de Ciuit. c. 8. ipsam fidem, qua Ecclesia toto orbe diffusa credidit Euangelio, esse ita miraculosam, vt non potuerit Mundus credere sine miraculis, vel si credidit sine miraculis, hoc ipsum sit maximum, & euidentissimum miraculum, & signum supernaturale, atque infallibile veritatis doctrinæ, quam Ecclesia credit; sed videmus Ecclesiam toto orbe diffusam firmissimè credere Euangelio; ergo videmus maximum miraculum, & signum infallibile veritatis fidei, quam profitemur; sed in hoc signo supernaturali, & infallibili potest fundari certitudo supernaturalis fidei; ergo habemus motiuum infallibile, & supernaturale, in quo fundemus certitudinem supernaturalem fidei.

13. Reijcitur hæc responsio. Nam licet pauci sapientes post multos discursus, & post acquisitam magnam notitiam mysteriorum nostræ Fidei, & modi, quo credidit Ecclesia toto orbe diffusa, possint

resol-

resoluere suam fidem in motiuum explicatum, quod est supernaturale, & infallibile, tamen plures simplices, & indocti non possunt sic resoluere suam fidem: siquidem hoc ipsũ, quod Ecclesia toto orbe diffusa crediderit Euangelio, nõ aliundè ipsis innotescit, quam ex testimonio Parentum, Parochorum &c. ergo rudes, & indocti resoluunt suam fidem in authoritatem humanam Parentum, Parochorum &c. ac proinde non possunt fundare suam fidem in authoritate, & motiuo infallibili.

14. Respondet quarto P. Michael de Elizalda libro de forma quærendæ, & inueniendæ veræ religionis, quæst. 62. quod vt assensus fidei vltimo resoluatur in diuinam veritatem, & in diuinum testimonium, non requiritur, vt intellectus diuinæ veritati, ac diuino testimonio assentiatur immediatè propter se, sed requiritur, & sufficit, vt per demostrationem moralem habeat certitudinem, & euidentiam moralem de hoc, quod Deus est veritas infallibilis, & reuelauit nostram fidem. Posito enim, quod intellectus propter motiua adducta in rationibus dubitandi, argumento tertio, habeat moralem certitudinem, & euidentiam de his duobus, nimirum quod Deus est veritas infallibilis, & quod reuelauit omnia, & singula, quæ creduntur in Ecclesia Catholica Romana, possumus per fidem omnia, & singula hæc credere, vt dicta à Deo, ac proindè illis assentiri assensu firmissimo, & commensurato diuinæ veracitati, & diui-

no testimonio, atque excedente rationes, & motiua, quibus probamus infallibilem Dei veritatem, ac diuinam reuelationem. Assensus igitur fidei resoluitur vltimò in illa motiua, quibus commensurat suam certitudinem; sed assensus fidei commensurat suam certitudinem diuinæ veritati, ac diuino testimonio, non autem rationibus, quibus probatur Deum esse veracem, & reuelasse mysteria; ergo fides vltimò resoluitur in diuinam veritatem, diuinumque testimonium, non autem in rationes, & motiua, quibus probatur Deum esse summè veracem, ac reuelasse nostram Religionem.

15. Reijcitur hæc sententia, primò, quia supponit neminem posse credere mysteria reuelata, nisi prius habeat euidentiam moralem de hoc, quod Deus illa reuelauerit; sed hoc est falsum, vt probatur inferius quæst. 23. ergo &c.

16. Reijcitur secundò; nam euertit duo principia communiter admissa, & quæ apud me sunt certa. Primum principium est: eo ipso, quod habemus euidentiam de præmissis, ex quibus logicè infertur aliqua conclusio, & de bonitate illationis, per quam infertur, habemus etiam euidentiam de conclusione illata: sed iuxta hanc opinionem omnis credens habet euidentiam moralem de hoc, quod Deus est summè verax, & de hoc, quod mysteria Trinitatis, Incarnationis &c. reuelauit, & tamen non habet euidentiam moralem de ipsis mysterijs, quorum veritas logicè infer-

infertur ex hoc, quod Deus sit summè verax, & talia mysteria reuelauerit; ergo &c. Secundum principium est: impossibile est, vt cum alicui propositioni assentimur vnicè propter aliquod motiuum, maiori certitudine assentiamur, quam alijs propositionibus, quæ sunt adæquatum motiuum assentiendi, siquidem in hac materia euidens est illud principium, *propter quod vnumquodque tale, & illud magis:* sed iuxta hanc sententiam propositionibus istis, *Deus est Trinus, & Vnus, Verbum est Incarnatum*, assentimur vnicè, quia Deus est Veritas infallibilis, & hæc mysteria reuelauit, & tamen maiori certitudine credimus Deum esse Trinum, & vnum, & Verbum esse Incarnatum, quam credamus Deum hæc reuelasse, siquidem de hoc, quod Deus hæc reuelauit, habemus certitudinem solum moralem, & commensuratam euidentiæ solum morali probationum; de hoc autem, quod Deus sit Trinus, & Vnus, habemus certitudinem maiorem qualibet certitudine naturali non solum morali, & physica, sed etiam mathemathica, & metaphysica, ideoque Augustinus lib. 7. Confess. cap. 10. dicit: *facilius dubitarem viuere me, quam esse veritatem, quam audiui in corde*, & Chrysost. hom. 12. in Epist. ad Hebr. dicit: *fides dici nõ potest, nisi circa ea, quæ non videntur, amplius, quam circa ea, quæ videntur, certitudinem quis habuerit*; ergo &c.

17. Obijcies: cum audio à teste fide digno aliquem librum esse S. Augustini,

guo: credimus Euangelio propter authoritatem Ecclesiæ, tanquam propter motiuum extrinsecum, concedo; tanquam propter motiuum intrinsecum, nego. Authoritas Ecclesiæ signis, & miraculis confirmata est motiuum, propter quod iudicamus honestum, ac prudens esse credere Deum reuelasse Euangelium, & nos obligari ad id firmissimè credendum, adeoque est motiuum extrinsecum credendi. At motiuum intrinsecum, propter quod credimus Euangelio, est, quia Deus illud reuelauit; & intellectui illuminato à Spiritu Sancto proponitur sufficienter vt immediatè credibile Deum reuelasse Euangelium, vt explicabitur quæstione 9. & 10. Eodem pacto credimus alia mysteria propter diuinam reuelationem per se credibilem, tanquam propter motiuum intrinsecum, propter authoritatem Ecclesiæ, propter motiua credibilitatis, propter authoritatem Parochorum, Magistrorum, Parentum &c. tanquam propter motiua extrinseca.

22. Ad 2. Cum dubitamus, vtrum Deus aliquid reuelauerit, recurrimus ad Ecclesiam, vt ex eius authoritate habeamus motiuum extrinsecum credendi. Posita definitione Ecclesiæ, est prudenter credibile, & credendum Deum reuelasse propositionem definitam, & tunc illuminamur à Spiritu Sancto, ita vt per talem illuminationem reddatur nobis immediatè credibile Deum reuelasse propositionem definitam, & credimus propter diuinam reue-

reuelationem per ſe credibilem, tanquam propter motiuum intrinſecum.

22. Ad 3.& 4. Motiuum intrinſecum, propter quod credimus Spiritum Sanctum Eccleſiæ catholicæ aſſiſtere, ac proinde Eccleſiam catholicam habere ſummam quamdam authoritatem, eſt, quia Deus id reuelauit, quæ reuelatio intellectui illuminato à Spiritu Sancto eſt per ſe credibilis; alia motiua credibilitatis allata ab Auguſtino, nec non authoritas hiſtoricorum, Parentum, Parochorum, Magiſtrorum &c. ſunt motiua extrinſeca, propter quæ iudicamus nos prudenter poſſe, ac debere credere Deum reuelaſſe religionem catholicam. Poſito hoc iudicio de prudenti credibilitate, non deeſt fidelibus illuminatio Spiritus Sancti reddens reuelationem per ſe credibilem, & ſic proponens ſufficienter motiuum intrinſecum fidei, vt magis explicabitur quæſtione 9. & 10. Quod autem S. Auguſtinus verbis citatis afferat motiua ſolum extrinſeca fidei, ſuaderi poteſt, perpendendo ipſa verba. Dicit enim: *multa ſunt alia, quæ in eius* (hoc eſt Catholicæ Eccleſiæ) *gremio me iuſtiſſimè teneant. Tenet conſenſus populorum, atque gentium: tenet authoritas miraculis inchoata &c.* Senſus eſt: motiua ſunt multa, propter quæ iudico iuſtiſſimum, & honeſtiſſimum eſſe, vt profitear fidem, quam profitetur Eccleſia Catholica, nimirum conſenſus populorum, authoritas miraculis confirmata &c. & quia iudico propter hæc motiua iuſtiſſimum, &

honestissimum esse, vt, repudiatis omnibus alijs sectis, profitear fidem Ecclesiæ Catholicæ, volo illam profiteri vsque ad mortem, & dependenter ab hac mea libera voluntate, firmissimè credo Deum illam reuelasse, propter ipsam reuelationem per se credibilem, tanquam propter motiuum intrinsecum credendi.

QVAESTIO IX.

Vtrum ad credendum sufficiat reuelatio externa, an requiratur interna illuminatio Spiritus Sancti, quæ sit partialis locutio Dei?

1. VIdetur ad credendum sufficere reuelatio externa, primò quia ad credendum sufficiunt reuelationes communes, per quas Deus per Patriarchas, Prophetas, & Apostolos reuelauit mysteria toti Ecclesiæ, nec requiruntur reuelationes priuatæ, per quas mysteria reuelet singulis fidelibus; sed solæ reuelationes externæ, quæ continentur in Scripturis, & traditionibus, sunt communes toti Ecclesiæ; reuelationes autem internæ, si darentur, essent priuatæ vniuscuiusque: ergo &c.

2. Secundò si ad credendum præter reuelationes externas requirerentur reuelationes internæ, hæretici, & infideles, qui

qui non credunt reuelationibus externis, quando illis proponuntur per Prædicatores Euangelij, possent se excusare, dicendo se non credere, quia Deus illis interius non reuelat veritatem eorum, quæ à Prędicatoribus proponuntur, & sine interna reuelatione non possunt credere; ergo &c.

3. Tertiò licet non possit euidenter contra hæreticos, & infideles probari doctrinam nostræ religionis esse veram, tamen potest euidenter probari talem doctrinam esse prudenter credibilem; sed si doctrina nostræ religionis non constitueretur sufficienter credibilis per reuelationem externam, non posset euidenter probari talem doctrinam esse credibilem, siquidem reuelatio interna vnicuique non potest euidenter probari; ergo &c.

4. Quartò vt dicitur c. 2. Epist. Iacobi, *Dæmones credunt, & contremiscunt*; sed Dæmones carent interna reuelatione, & illuminatione Spiritus Sancti; ergo credunt solum propter reuelationem externam, ac proindè veritas nostræ religionis est sufficienter credibilis propter solam reuelationem externam.

5. Quinto eàtenus probaretur ad credendum esse necessariam reuelationem internam, quatenus probatur requiri illuminationem Spiritus Sancti; sed talis illuminatio non debet esse interna Dei reuelatio, & locutio, sed mera propositio reuelationis externæ, per quam externa reuelatio reddatur proximè credibilis;

 ergo

ergo ad credendum non requiritur reuelatio interna.

6. Sextò si fides dicitur resolui etiam in reuelationem internam, coincidimus cum hæreticis, qui fidem suam resoluunt in internum instinctum Spiritus Sancti, quo dicunt se afflari.

7. Resp. certũ esse contra Semipelagianos, quod ad credendum sicut oportet, hoc est fide infusa, nõ sufficit reuelatio externa proposita per Prædicatores Euangelij, sed requiritur interna illuminatio Spiritus Sancti. Definita est hæc veritas à Concilio Arausicano 2. can. 7. in quo dicitur. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, vt expedit, aut eligere, siue salutari, idest Euangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suauitatem in consentiendo, & credendo veritati, hæretico fallitur Spiritu.*
Hoc posito, dubitatur, vtrum interna illuminatio necessaria ad credendum debeat esse quædam interna saltem partialis locutio Dei, an potius sufficiat, vt sit mera propositio reuelationis externæ, consistens in apprehensionibus supernaturalibus, per quas externa reuelatio proponatur ita, vt possit mouere ad credendum fide diuina.

8. Dicendum: interna illuminatio ad credendum necessaria debet esse quædam saltem partialis locutio Dei, & non sufficit, vt sit mera propositio reuelationis externæ.

9 Pro-

9. Probatur: vt enim credamus, Deus debet nos docere interius veritatem eorum, quæ exterius docent Predicatores fidei; sed docere est quoddam loqui; ergo vt credamus, requiritur interna locutio, qua Deus nobis dicat, & reuelet ea, quæ proponuntur exterius.

10. Probatur maior ex Scriptura, & Patribus. Primò Isaiæ 14. dicitur: *ponam vniuersos filios tuos doctos à Domino*; ad quem locum alludens Christus Io. 6. dicit: *est scriptum in Prophetis, & erunt omnes docibiles Dei; omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me*: sed hæc debent intelligi de doctrina, qua Deus fideles docet interius, vt ex S. Augustino explicat S. Thomas lect. 5. in cap. 6. Ioan. dicens. *Omnes, qui sunt in Ecclesia, sunt docti non ab Apostolis, non à Prophetis, sed ab ipso Deo, & secundum Augustinum, hoc ipsum, quod ab homine docemur, est à Deo, qui docet interius: Matth. 19. Vnus est est Magister vester Cristus* &c. ergo vt credamus, Deus debet nos docere interius, adeoque debet interius loqui. Confirmatur: nam Christus addit, *omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me*; ergo vt credendo veniamus ad Christum, debemus audire Patrem interius loquentem, ac proinde illuminatio interior necessaria ad credendum debet esse quædam interna locutio Patris.

11. Secundo Io: 14. dicitur: *ille vos docebis omnia*. Quæ verba explicans S. Th. lect. 16. in cap. 14. Io: dicit: *quæcunque*

cumque homo doceat extra, nisi Spiritus Sanctus interius det intelligentiam, frustra laborat, quia nisi Spiritus Sanctus adsit cordi audientis, otiosus est sermo Doctoris. Iob. 30. Inspiratio omnipotentis dat intelligentiam; & in tantum, vt ipse filius organo humanitatis loquens non valet, nisi ipsemet interius operetur per Spiritum Sanctum; ergo ex S. Thoma ad credendum, ita est necessaria interna locutio Spiritus Sancti, vt ipsemet Christus per locutioné externam non possit mouere ad credendum, nisi per Spiritum Sanctum loquatur etiam interius. S. Gregorius homil. 30. in Euang. explicans hæc eadem verba, *ipse docebit vos omnia*, dicit: *quia nisi idem Spiritus cordi adsit audientis, otiosus est sermo Doctoris*; & paulò post subdit: *non ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit, quia nisi interius sit qui doceat, Doctoris lingua exterius in vacuum laborat.*

12. Tertiò Ioannes ep. 1. cap. 2. dicit: *Et non necesse habetis, vt aliquis doceat vos, sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium; & sicut docui vos manete in eo.* Hæc verba explicans Augustinus tract. 3. in ep. primam Io: propè finem dicit: *Iam hic videte magnum Sacramentum fratres. Sonus verborum nostrorum aures percutit, Magister intus est: Nolite putare quemquam hominum aliquid discere ab homine. Admonere possumus per strepitum vocis nostræ: si non est intus qui doceat, inanis fit strepitus noster,*

ster. Et paulò post: *Magisteria forinsecus adiutoria quædam sunt; Cathedram in cęlo habet, qui corda docet. De Domino dico; propterea ait & ipse in Euangelio: Nolite vobis dicere magistrum in terra: Vnus est Magister vester Christus: ipse ergo interius loquatur.*

13. Quarto probatur ex alijs locis Augustini. Tract. 58. in Io: dicit. *Non sic loquitur Veritas intelligentibus mentibus; Intus loquitur, sine sono instruit, intelligibili luce perfundit.* lib. 1. de pec. mer. & rem. c. 36. *lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ideò dictum est, quia nullus hominum illuminatur, nisi ab illo primo lumine Veritatis, quod Deus est, ne quisquam putaret ab eo se illuminari, a quo aliquid audit, vt discat. Non dico quemquam magnum hominem, sed nec si Angelum contingat ei habere Doctorem. Adhibetur enim sermo veritatis extrinsecus actione corporali. Verumtamen neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Audit quippe homo, vel hominem, vel Angelum, sed vt sentiat, & cognoscat verum esse quod dicitur, illo lumine intùs mens eius aspergitur, quod in æternum manet.* Et clarissimè lib. 11. Conf. cap. 3. *Scripsit hæc Moyses; scripsit, & abijt. Nec enim nunc ante me est. Nam si esset, tenerem eum, & per te obsecrarem, vt ista mihi panderet. Sed vnde scirem, an vera diceret. Intus vtique mihi, intus in domicilio cogi-*

tatio-

tationis veritas sine strepitu syllabarum diceret, verum dicit: & ego statim confidenter illi homini tuo dicerem: verum dicis. Plura alia loca possent afferri, sed hæc abundè sufficiunt. Sanctus enim Augustinus vbique statuit tanquam firmissimum dogma, contra Pelagianos, quod sicut ad bene agendum non sufficit lex, & instructio externa, sed requiritur interior gratia illuminationis, & inspirationis, sic ad credendum non sufficit externa reuelatio, eiusque propositio per hominem, vel Angelum, sed requiritur interna reuelatio, & locutio, per quam Deus loquatur ad cor vniuscuiusque, & testetur vera esse, quæ extrinsecus proponuntur. Et in hoc sensu potest intelligi illud Io: ep. 1. c. 5. *Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se*, hoc est habet interius in seipso locutionem Dei, qua testatur Christum esse filium Dei, & alia mysteria fidei.

14. Quintò probatur ex S. Thoma, qui 2. 2. quæst. 2. art. 9. ad 3. dicit. *Dicendum, quod ille, qui credit, habet sufficiens inductiuum ad credendum. Inducitur enim authoritate diuinæ doctrinæ miraculis confirmatæ, & quod plus est interiore instinctu Dei inuitantis; vnde non leuiter credit*; ergo S. Thomas docet, quod ad credendum, vltra diuinam doctrinam miraculis confirmatam, & exterius propositam, requiritur interior instinctus, vt motiuum, & inductiuum credendi, & talem interiorem instinctum, vt in Commentario Caietanus aduertit, præponit omnibus

alijs

alijs motiuis, ac docet esse præcipuum motiuum, quia, vt inquit Caietanus: *Solius Dei est agere in cor, & ipse spiritus reddit testimonium Spiritui nostro, quod Filij Dei sumus, quod nemo nouit, nisi qui accipit.*

15. Hinc potest cõclusio probari sexto ratione. Vt enim credamus fide diuina, & supernaturali; Deus sua locutione debet tangere non solum aures forinsecus, sed ipsum cor, & intellectum intrinsecus, & illum eleuare, & mouere ad credendum: sed non potest tangere cor locutione extrinseca, sensibili, & materiali, nisi compleatur, & quodammodo continuetur locutione interna intelligibili, & spirituali; ergo ad credendum fide diuina vltra locutionem externam, & sensibilem, requiritur locutio interna, & intelligibilis, tangens immediatè cor, siuè intellectum hominis.

16. Ad 1. distinguo maiorem: ad credendum sufficiunt reuelationes communes ex obiecto, secundum speciem, & quæ nemini negantur, concedo; sufficiunt reuelationes communes ex subiecto, & secundum indiuiduum, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consesequentiam. In eodem sensu dicitur ad credendum sufficere reuelationes communes, in quo dicitur ad bene operandum sufficere auxilia communia; sed dum dicimus ad operandum sufficere auxilia communia, dicimus sufficere auxilia communia secundum speciem, non autem dicimus

sufficere

ſufficere auxilia communia ex ſubiecto, & in indiuiduo: nam procul dubio illud lumen, & auxilium internum diuinæ gratiæ, quod datur Petro, non datur Paulo; ergo dum dicimus ad credendum ſufficere reuelationes communes, dicimus ſufficere reuelationes communes ſecundum ſpeciem: nam procul dubio illa numero interna locutio, quæ datur in Petro, non datur in Paulo; ſed quæ ſunt communia ſecundum ſpeciem, licet non ſint communia in indiuiduo, ſimpliciter, & abſolutè dicuntur communia, ideòque manus, pedes, oculi &c. dicuntur ſimpliciter, & abſolutè eſſe communes hominibus, quia ſunt communes ſecundum ſpeciem, licet iſti numero oculi, qui ſunt in Petro, non ſint communes alteri homini; ergo reuelatio etiam interna ſimpliciter, & abſolutè dicenda eſt communis. Addo ſufficere reuelationes communes ex obiecto, per quas nimirum reuelantur myſteria communiter ab omnibus credenda, & non requiri reuelationes priuatas ex obiecto, per quas reuelentur quædam extraordinaria, puta, quod aliquis ſit prædeſtinatus, ſit moriturus tali die &c. Debet aduerti, quod ſicut ad bene operandum non ſufficit gratia externa, ſed requiritur interna, quæ diuiditur in ſufficientem, quæ eſt neceſſaria neceſſitate antecedenti, & in efficacem, quæ eſt neceſſaria ſolùm neceſſitate conſequenti, vt dictum eſt anno ſuperiore; ſic ad credendum non ſufficit reuelatio externa, ſed requiritur interna, quæ diuiditur

tur in sufficientem, quæ datur omnibus, dum obligantur ad credendum, & est necessaria antecedenter, & in efficacem, quæ datur solum ijs, qui de facto credunt, & est necessaria solum necessitate consequenti. Nos hoc loco, dum dicimus ad credendum necessariam esse reuelationem internam, loquimur de sufficienti, quæ proinde est communis omnibus, qui tenentur credere, & est necessaria necessitate antecedenti.

17. Ad 2. distinguo maiorem: qui non credunt, possent se excusare, dicendo, se non credere, quia non habent reuelationem internam, & dicendo hoc mentirentur, concedo; & dicendo hoc non mentirentur, nego. Sicut proposito sufficienter præcepto supernaturali, Deus dat vnicuique auxilium internum sufficiens ad illud obseruandum, ideoque qui se excusat, dicens se non obseruare præcepta supernaturalia, quia non habet auxilium internum sufficiens, mentitur; sic propositâ sufficienter per Prædicatores Euangelij reuelatione externa de veritate nostræ Religionis, Deus dat vnicuique internam illuminationem, & reuelationem necessariam, & sufficientem ad credendum, ideòque infidelis, & hæreticus se excusans, ac dicens se non credere, quia non habet internam reuelationem, mentitur. Ideo Christus Matth. vltimo cum dixisset, *Prædicate Euangelium omni Creaturæ*, subdit: *qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur*,

quia

quia proposità fide per externam reuelationem, Deus dat vnicuique internam illuminationem, reuelationem, & gratiam necessariam, & sufficientem ad credendum.

18. Ad 3. distinguo maiorem: potest euidenter probari doctrinam fidei esse credibilem fide aliqua abstrahente à diuinà, & humanà, concedo; fide diuina, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Potest quidem euidenter probari doctrinam fidei esse credibilem fide aliqua abstrahente à diuinà, & humanà; sed non potest euidenter probari saltem communiter, doctrinam fidei esse credibilem fide diuina, de cuius essentia est, vt sit supernaturalis, & infallibilis: siquidem supernaturalitas, & infallibilitas nostræ fidei non est euidens, sed solum est certa ex fide. Iam licet ad credendum fide diuina, & infallibili, necessaria sit interna reuelatio supernaturalis, quæ non potest euidenter probari, tamen motiua externa fidei, vt ostẽdetur q. 17. & seq. tanti sunt ponderis, vt per ipsa possit euidenter probari doctrinam fidei nostræ esse prudenter credibilem propter talia motiua, ac negari non posse sine summa imprudentia, abstrahendo ab hoc, vtrum fides, quà possunt credi, sit diuina, & supernaturalis, an pure naturalis, & humana?

19. Ad 4. distinguo maiorem; Dæmones credunt fide merè naturali, fundata in externa apparentia signorum, concedo; fide supernaturali, & diuina, nego; concedo

cedo minorem ; & distinguo consequens ; ergo ad credendum fide diuina , & supernaturali , non est necessaria interna reuelatio, nego consequentiam; ad credendum aliqua fide merè naturali , concedo consequentiam . Dęmones , vtpote qui pollent intellectu perspicacissimo , & naturaliter penetrant externa motiua nostræ Religionis , illis conuicti , fide naturali credunt nostram religionem fuisse reuelatam à Deo , sed quia carent internà illuminatione Spiritus Sancti non possunt id credere fide diuina; ergo ad credendum fide supernaturali , & diuina, necessaria est interna reuelatio, & illuminatio Spiritus Sancti: & sic argumentum retorquetur .

20. Ad 5. concedo maiorem , & nego minorem . Nam probatum est illuminationem necessariam ad credendum debere esse internam quamdam reuelationem , & locutionem Dei.

21. Ad 6. distinguo maiorem : coincideremus cũ hæreticis in eo , in quo sunt hæretici, nego: in eo, in quo non sunt hæretici , concedo . Certum est nos Catholicos conuenire cum hæreticis modernis in pluribus , in quibus non sunt hæretici, puta in admitttenda Trinitate diuinarum Personarum, Incarnatione Verbi &c. ergo similiter circa resolutionem fidei conuenimus in hoc , quod ad credendum non sufficit reuelatio externa , sed necessaria est interna illuminatio , ac reuelatio Spiritus Sancti , siquidem in his præcisè concedendis non errant , & non sunt hæ-

retici

retici, sed hæc acceperunt à Catholicis, antequam fierent hæretici. At disconuenimus in eo, in quo sunt hæretici, & in eo, in quo recesserunt à nobis. Addo multos esse factos hæreticos, dum voluerunt disconuenire ab alijs hæreticis in eo, in quo non fuerunt hæretici; siquidem inciderunt in hæreses contrarias, cum fides Catholica sit media inter contrarias hæreses.

22. Sed quæritur, in quo hæretici recentiores circa resolutionem fidei errent, & sint hæretici?

23. Resp. circa hoc punctum duos esse errores contrarios. Primus est Pelagianorum, vel Semipelagianorum, qui dixerunt ad credendum sufficere externam propositionem Ecclesiæ, & Prædicatorum Euangelij, nec requiri internam illuminationem, & inspirationem Spiritus Sancti, & hic error damnatus est à Concilio Arausicano 2. Can. 7. iam citato. Secundus error est recentiorum hæreticorum, qui dicunt non dari externam regulam viuam infallibilem credendi, & Ecclesiam non habere infallibilitatem in definiendis ijs, quæ spectant ad fidem, ac proinde non esse necessario acquiescendum iudicio Ecclesię, sed vnicam regulam infallibilem credendi esse sacram Scripturam, & interiorem illuminationem Spiritus Sancti, quæ illuminatio possit esse contraria iudicio, ac definitioni Ecclesiæ. Veritas Catholica continetur quinque propositionibus. Prima est: datur regula externa viua, & infalli-

falli-

fallibilis credendi, nimirum Ecclesia, quæ idcircò 1. ad Timotheum 3. vocatur *columna, & firmamentum veritatis*, & est infallibilis in suis definitiontbus, ac proinde acquiescendum est iudicio ac definitionibus Ecclesiæ, & qui non acquiescit, eo ipso est hæreticus. Secunda propositio est: ad credendum vltra propositionem Ecclesiæ necessaria est interna illuminatio Spiritus Sancti. Tertia est: interna illuminatio Spiritus Samcti non potest esse difformis, & contraria externo iudicio Ecclesiæ, ideòque instinctus contrarius iudicio Ecclesiæ non est diuinus, sed diabolicus, qualis est instinctus hæreticorum. Quarta est: de lege ordinaria, quando sufficienter alicui innotescit definitio Ecclesiæ de aliquo Mysterio, semper Spiritus Sanctus illum interius illuminat, ita vt possit credere, si velit. Quinta est: de lege ordinaria Spiritus Sanctus neminem illuminat, ita vt possit credere, nisi cum exterius illi proponitur mysterium à Prædicatore legitimò misso ab Ecclesia, vel saltem ad ipsum peruenit fama doctrinæ, quam docet Ecclesia, iuxta illud Apostoli ad Rom. 50. *quomodo credent in quem non audierunt? quomodo audient sine prædicante? quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* De fama autem dicit: *& quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.*

QVÆ-

QVAESTIO X.

Vtrum Assensus Fidei Theologicæ vltimò resoluatur in diuinam reuelationem sufficienter propositam.

1. Videtur quod non; primò quia vt assensus fidei resolueretur vltimò in diuinam reuelationem, hæc propositio, *Deus reuelauit nostram Religionem*, deberet esse per se credibilis; sed non est per se credibilis; ergo &c. Probatur minor: nam si illa propositio esset per se credibilis, ad credendum non requireretur, vt proponerentur motiua apta ad suadendum Deum reuelasse nostram religionem: sed debent proponi talia motiua desumpta ex consensu populorum, ex miraculis, ex sanctitate doctrinæ &c. ergo &c.

2. Secundo ad assentiendum propositioni ineuidenti indigemus aliquo motiuo distincto; sed hæc propositio, *Deus reuelauit nostram religionem*, est ineuidens; ergo ad illi assentiendum indigemus motiuo distincto; ergo non est per se credibilis, neque in illam vltimo resoluitur assensus fidei.

3. Resp. assensum fidei Theologicæ vltimo resolui in diuinam reuelationem sufficienter propositam. Probatur: nam assen-

assensus fidei Thologicæ cum debeat esse summè certus, debet vltimò resolui in motiuum firmissimum, & potens fundare summam,& supernaturalem certitudinem: sed sola diuina reuelatio potest fundare summam,& supernaturalem certitudinem, ideòque Christus diuinam reuelationem proponebat vt fundamentum summæ certitudinis, quam exigebat in fide, dicens Matth. 24. *Cælum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*; ergo assensus fidei debet vltimo resolui in diuinam reuelationem; sed vt vltimò resoluatur in diuinam reuelationem, diuina reuelatio debet esse per se credibilis, non est autem per se credibilis,nisi cum sufficienter proponitur; ergo assensus fidei debet vltimò resolui in diuinam reuelationem sufficienter propositam. Sed explicandum est, quæ conditiones requirantur, vt diuina reuelatio sufficienter proponatur. Vt hoc explicetur.

4. Dicendum secundò: de lege ordinaria ad hoc,vt diuina reuelatio, per quam Deus nostram religionem reuelauit per Patriarchas, Prophetas & Apostolos, & per ipsum Christum filium Dei, sufficienter proponatur vnicuique, requiruntur tres conditiones. Prima est, vt diuina reuelatio proponatur à Prædicatore legitimè misso, vel vt saltem ad nostram notitiam perueniat per traditionem, & famam deriuatam à Prædicatore legitimè misso. Probatur ex Apostolo ad Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo*

audient sine prædicante ? quomodo prædicabunt, nisi mittantur ? & paulo post: *& quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*; ergo ad credendum de lege ordinaria requiritur, vt fidem audiamus à Prædicatore legitimè misso, vel vt ad nos perueniat sonus, hoc est fama, & traditio fidei annunciatæ à Prædicatore legitimè misso. Secunda est, vt proponantur motiua credibilitatis, hoc est propter quæ prudenter fide humana credi possit doctrinam propositam fuisse reuelatam à Deo. Doctrina enim fidei cum non apparet vt prudenter credibilis, non sufficienter proponitur. Tertia condictio est, vt Spiritus Sanctus per internam illuminationem, & locutionem nos doceat interius veritatem eorum, quæ ab homine, vel Angelo proponuntur exterius, vt quæstione 9. probatum est pluribus authoritatibus, quibus addi potest illud Augustini lib. de Prædest. Sanct. c. 8. *Qui credunt, Prædicatore extrinsecus sonante, intus à Patre audiunt, atque discunt.*

5. Dicendũ tertiò: interna illuminatio, & reuelatio est simpliciter necessaria ad credendũ fide theologica: externa reuelatio, & propositio cũ motiuis externis credibilitatis non est simpliciter, sed solum de lege ordinaria necessaria ad credendum. Probatur: nam vt patet ex authoritatibus allatis, & presertim ex illa Augustini Tract. 3. in cap. 3. Io: *os homines admonere possumus per strepitum vocis nostræ: si non sit intus qui docet, inanis fit trepitus noster.*

E con:

E conuerso si Deus intus doceat, etiamsi nullus doceat exterius, profecto non est inanis doctrina, & locutio Dei docentis interius; ergo interna illuminatio, & reuelatio est simpliciter necessaria ad credendum: externa propositio cum motiuis externis credibilitatis non est necessaria simpliciter, sed solum de lege ordinaria. Confirmatur: nam licet Deus regulariter etiam ipsis Patriarchis, Prophetis, & Apostolis doctrinam fidei reuelauerit per Angelos, tamen aliquando multa reuelauit reuelatione purè internà; ideòque Lyranus præfatione in Psalmos censet Dauidi mysteria contenta in psalmis reuelata fuisse reuelatione purè interna.

6. Dicendum 4. ad assensum fidei Theologicæ interna illuminatio, & locutio Spiritus Sancti requiritur vt obiectum formale, vel vt complementum obiecti formalis: at externa propositio requiritur non vt obiectum, sed vt propositio obiecti formalis: motiua credibilitatis requiruntur vt motiuum extrinsecum, & vt conditio, sine qua de lege ordinaria non datur interna illuminatio sufficiens, quæ est vltimum complementum obiecti formalis.

7. Probatur, & explicatur prima pars. Nam cum alicui reuelatur aliquid reuelatione purè internà sine reuelatione externa, sola reuelatio interna est obiectum formale, seu motiuum credendi; cum autem datur reuelatio] externa communis toti Ecclesiæ, & Deus vt proximè

possimus credere addit internam illuminationem, tunc talis interna rauelatio est complementum vltimum in ratione obiecti formalis. Vnusquisque enim credit, quia Deus illum docet: sed Deus in casu posito docet per reuelationem externam vltimò completam per reuelationem internam; ergo obiectum formale, seu motiuum credendi est reuelatio externa vt vltimò completa per internam.

8. Probatur, & explicatur secunda pars: nam licet de lege ordinaria ad credendum requiratur, vt Prædicator externus proponat Deum reuelasse nostram religionem, eiusque mysteria, tamen motiuum credendi *vt quod* non est propositio, sed reuelatio, ideòque in resolutione fidei non propositio, sed reuelatio ponitur vt præmissa, dicendo, *Deus reuelauit nostram religionem; ergo nostra religio est vera.*

9. Probatur demum tertia pars: nam fide Theologica credimus non propter motiua credibilitatis, puta propter consensum populorum, propter famam miraculorum &c. tanquam propter motiua intrinseca assensus fidei, sed credimus purè propter testimonium Dei; alioquin fides, non resolueretur vltimò in solum testimonium Dei, sed etiam in motiua humana credibilitatis; ergo motiua credibilitatis non requiruntur vt motiua intrinseca fidei theologicæ, sed solum vt motiua extrinseca, & conditiones, sine quibus Deus non poneret internam illuminationem, &

locu-

locutionem, vt magis explicabitur in responsione ad primum.

10. Ad 1. concedo maiorem, & distinguo minorem: hæc propositio *Deus reuelauit nostram religionem*, cum reuelatio externa est vltimò completa per internam illuminationem, & locutionem Spiritus Sancti, non est per se credibilis, nego; cum reuelatio externa non est vltimò completa per illuminationem internam, concedo; & nego consequentiam. Externa reuelatio facta Apostolis, & Prophetis, ac nobis proposita à Prædicatoribus legitimè missis, cum non est vltimò completa per reuelationem internam, non est per se nobis credibilis; at cum est completa per reuelationem internam constituitur per se credibilis. Explicatur exemplo sensibili. Color non illuminatus non est per se visibilis, neque potest per se mouere oculum ad se videndum: at color illuminatus est per se visibilis, & tunc non solum lux, sed etiam color est obiectum formale mouens immediatè ad videndum, licet color non possit mouere seorsim à luce, sed simul cum luce. Proportionaliter reuelatio externa, quæ non cadit sub experientiam, si non illuminetur per reuelationem internam, quæ cadit sub experientiam, non est per se credibilis; sed eadem reuelatio externa illuminata per internam, quæ cadit sub experientiam, simul cum interna est per se credibilis; & est motiuum formale fidei.

11. Dices primo: quod cadit sub ex-

perientiam, innotescit euidenter; ergo si reuelatio interna cadit sub experientiam, innotescit euidenter, quod est falsum.

11. Resp. distinguo antecedens: quod cadit sub experientiam, innotescit euidenter sub aliqua ratione communi, concedo antecedens; sub omnibus rationibus particularibus, nego antecedens; & distinguo consequens; ergo si reuelatio interna cadit sub experientiam, innotescit euidenter sub aliqua ratione communi cuiusdam instinctus impellentis ad credendum, concedo; sub ratione particulari locutionis, & reuelationis diuinæ, nego. Multa, quæ cadunt sub experientiam, innotescunt euidenter sub aliqua ratione communi, non autem sub rationibus particularibus. E. G. sæpè cum videmus colorem, talis color cadit sub experientiam visus, & tamen de eo innotescit euidenter solum, quod est quidam color, non autem quis color sit. Similiter cùm audimus sonum, sonus innotescit euidenter sub ratione soni, & non innotescit euidenter, quis sonus sit. In casu nostro cùm credimus, experimur quamdam internam illuminationem, & quemdam instinctum ad credendum, qui instinctus est interna locutio, & reuelatio Spiritus Sancti; & hic instinctus innotescit euidenter sub ratione communi instinctus impellentis ad credendum, sed non innotescit euidenter, quod sit diuina locutio, & reuelatio. Patet ergo, quo pacto hæc propositio obiectiua, *Deus reuelauit nostram regilionem*,
cum

cum reuelatio externa est vltimò completa per internam, sit per se credibilis, & tamen non sit euidens.

12. Dices secundò: non potest explicari, in quo consistat hæc interna locutio Dei; ergo &c.

13. Resp: quod iuxta principia satis communiter admissa in materia de locutione Angelorum, interna, & intelligibilis Dei locutio passiua consistit in quibusdam apprehensionibus supernaturalibus à Deo nobis infusis, quas eò ipso, quod experimur, fit nobis sufficienter credibile, quod per eas Deus nobis loquitur, & dicit hoc, vel illud obiectum, puta se reuelasse nostram religioné &c. Huic internæ locutioni Caietan. 2. 2. qu. 2. art. 9. applicat illud Apoc. 2. *quod nemo nouit, nisi qui accipit*, & de eadem interna locutione Augustinus lib. 11. Conf. c. 3. dicit: *intus in domicilio cogitationis, nec hebræa, nec græca, nec latina, nec barbara vox, sed veritas sine oris, & linguæ organis, sine strepitu syllabarum diceret, verum dicit*. Apprehensiones igitur supernaturales iam explicatæ sunt interna Dei locutio; experientia talium apprehensionum est interna, & intelligibilis auditio Dei loquentis. Dum per has apprehensiones nobis loquitur, & nos docet mysteria nostræ religionis, illisque firmissimè assentimur, discimus à Deo, & per fidem accedimus ad Christum, iuxta illud Io: 6. *Omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me*.

14. Dices tertio: si hæc propositio

Deus reuelauit nostram religionem, est per se credibilis, ad credendum non requiruntur motiua credibilitatis, quibus nimirum suadetur Deum reuelasse nostram Religionem; ergo &c.

15. Resp. negando sequelam. Vt enim illa propositio, *Deus reuelauit nostrā religionem*, sit per se credibilis fide theologica, reuelatio externa debet vltimo compleri per internam illuminationem, & locutionem Spiritus Sancti; sed Deus de lege ordinaria non complet reuelationem externam per internam illuminationem Spiritus Sancti, nisi cum reuelatio externa proponitur cum motiuis credibilitatis, propter quæ sit prudenter credibilis, & propter quæ iudicemus nos prudenter credere; ergo motiua credibilitatis sunt necessaria vt motiua extrinseca, quibus nitatur iudicium de prudenti credibilitate, & vt conditiones, sine quibus Deus non complet reuelationem externam per internam illuminationem: ideòque aliqui Scholastici dicunt motiua credibilitatis requiri tamquam quædam præambula ad fidem diuinam. Ratio, quare de lege ordinaria non possimus obtinere reuelationem internam, nisi cum reuelatio externa nobis proponitur cum motiuis credibilitatis, est, quia Deus vult nostram religionem esse prudenter credibilem etiam fide humana: ergo tunc solùm per internam illuminationem vltimò complentem reuelationem externam, reddit mysteria fidei prudenter credibilia fide diuina

cum

cũ proponuntur motiua credibilitatis, propter quæ ſint prudenter credibilia etiã fide humana. Sicut igitur & ſi, *neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus*, vt dicitur 1. ad cor. 3. tamen Deus de lege ordinaria non dat incrementum, niſi cum homo plantat, & rigat; ſic licet ad credendum fide Diuina non moueant intrinſecè motiua credibilitatis, ſed ſola reuelatio vltimò completa per internam reuelationem Spiritus Sancti, tamen Deus de lege ordinaria non mouet ad credendum fide diuina per internam illuminationem, niſi Prædicator externus plantet, & riget, proponendo motiua credibilitatis.

16. Ad 2. nego maiorem. Nam ſicut dantur aliquæ propoſitiones per ſe credibiles euidenter, qualis eſt hæc, *omne totum eſt maius ſua parte*; ſic dantur aliquæ propoſitiones per ſe credibiles ineuidenter. Probatur, & explicatur exemplo ſenſibili. Aliquando cum audio vocẽ Petri, ſed Petrũ nõ video, nõ innoteſcit mihi euidenter vocem, quam audio eſſe locutionem Petri, & tamen innoteſcit ita, vt ſit per ſe credibile ineuidenter illam vocem eſſe locutionem Petri, ideòque ad hoc credendum, non indigeo alio motiuo; ergo cum in hac vita Deum non videamus, ſed audiamus Deum intus obſcurè loquentem, licet non innoteſcat euidenter internam illuminationem, & inſtinctum, quem experimur, eſſe locutionem Dei, tamen poteſt eſſe per ſe credibile talem illuminationem eſſe

esse locutionem Dei.

17. Dices primò: si non innotescit euidenter illuminationem, quam experimur, esse locutionem Dei, innotescit solum probabiliter; ergo fides resoluitur in aliquam præmissam merè probabilem, ac non certam, & proinde fides non est certa, siquidem conclusio sequitur debiliorem præmissam.

18. Resp. nego antecedens, ac dico, quod illuminationem esse locutionem Dei, neque innotescit euidenter, neque solum probabiliter, sed innotescit credibiliter, certò nimirum, & obscurè. Deus enim pro statu vitæ præsentis regulariter loquitur locutione nobis non euidenti, neque solum probabili, sed certa, & obscurà, vt magis explicabitur inferius. Addo, quod per fidem diuinam credimus Deum reuelasse mysteria nostræ religionis, abstrahendo ab hoc, quod reuelet hoc, vel illo modo; quod autem reuelet reuelatione consistente in hoc, vel illo, non credimus per fidem diuinam, sed solum enunciamus per discursum Theologicum, quo proponimus nostram sententiam.

19 Dices 2. quod est credibile per fidem, est credibile ex hoc motiuo, quia Deus id reuelauit; sed Deum reuelasse nostram religionem est credibile per fidẽ; ergo est credibile ex hoc motiuo, quia Deus reuelauit se reuelasse nostram religionem; sed quod Deus reuelauerit se reuelasse nostram religionem est etiam credibile

dibile per fidem; ergo est credibile ex hoc motiuo, quia Deus reuelauit se reuelasse, se reuelasse nostram religionem, & sic in infinitum.

20. Resp. distinguo maiorem: quod est credibile per fidem vt conclusio est credibile ex hoc motiuo, quia Deus id reuelauit reuelatione distincta, concedo; quod est credibile per fidé vt principium fidei, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Quod Deus reuelauerit nostram religionem est credibile per fidem vt primum principium per se credibile, in quod vltimò resoluitur fides; ergo est credibile propter se, & non propter motiuum reuelationis distinctæ: Addo, quod sicut finis eo ipso quod amatur propter se, amatur exercitè, & intransitiuè propter finem, cum ipse sit finis; sic reuelatio eo ipso, quod creditur propter se, creditur exercitè, & intransitiuè propter reuelationem, cum ipsa sit reuelatio, & sic credimus Deum reuelasse, quia reuelauit.

21. Concludo ex dictis fidem diuinam vltimo resolui in diuinam reuelationem propositam à Prædicatore legitimè misso, ac miraculis, alijsque motiuis credibilitatis confirmatam, & vltimò completam internà illuminatione, & instinctu Spiritus Sancti. Motiuum credendi est reuelatio externa vltimò completa per internam. Propositio, qua talis reuelatio proponitur, non est motiuum credendi, sed est applicatio motiui. Miracula, &

alia, quæ afferuntur in confirmationem diuinæ reuelationis, non sunt motiua intrinseca fidei, sed motiua extrinseca fidei, in quantum sunt motiua iudicij de prudenti credibilitate, & sunt conditiones requisitæ ad hoc, vt Deus reuelationem exterius propositam compleat interna locutione, ideòque Prædicator proponens reuelationem, eamque confirmans, plantat, & rigat motiuum credendi; Deus eidem motiuo incrementum dat, complendo illud internà illuminatione.

22. Addo primò hanc doctrinam contineri citatis verbis S. Th. 2. 2. quæst. 2. art. 9. ad. 3. quibus docet nos induci ad credendum authoritate diuinæ doctrinæ miraculis confirmatæ, & quod plus est interiori instinctu Dei inuitantis; sed diuina doctrina nihil aliud est, quam externa reuelatio à Prædicatore proposita, qua Deus nos docet; interior instinctus est interna illuminatio, qua Deus complet externam doctrinam, & reuelationem; ergo motiuum credendi est externa reuelatio completa per internam illuminationem, cui internæ illuminationi S. Thomas dat partes præcipuas in inducendo ad credendum. Confirmatio per miracula cōprehendit omnia motiua credibilitatis, quæ motiua requiruntur vt conditiones, & vt motiua extrinseca assensus fidei.

23. Addo secundo, quod quia licet sit per se credibile, tamen non est euidens doctrinam nobis propositam esse locutionem, & Verbum Dei, ideo ad hoc, vt reci-

recipiamus illam tamquam Verbum Dei; firmiſſimè credendo Deum per Prædicatores, & per interiorem inſtinctum nobis loqui, requiritur imperium voluntatis liberè captiuantis intellectum in obſequium fidei; ideoque Apoſtolus 1. ad Theſſal. 2. laudans Theſſalonicenſes, qui crediderant, dicit; *Cum accepiſſetis à nobis Verbum auditus Dei, accepiſtis illud non vt Verbum hominum, ſed ſicut eſt verè Verbum Dei.*

24. Addo tertiò propoſitionem, qua reuelatio proponitur à Prædicatore, poſſe conſiderari ſub duplici conceptu. Primò poteſt conſiderari, in quantum eſt locutio Prædicatoris dicentis religionem noſtram eſſe reuelatam à Deo, & ſub hoc conceptu propoſitio non eſt motiuum credendi, ſed applicatio motiui; nam credimus non quia Prædicator hoc dicit, ſed immediatè propter ipſam reuelationem. Secundo poteſt conſiderari, in quantum eſt locutio ipſius Dei, qui per Prædicatorem dicit nobis ſe reuelaſſe noſtram religionem; & ſub hoc conceptu eſt motiuum credendi, & eſt vnum ex conſtitutiuis reuelationis externæ, quæ vltimò completur per internam. Quod propoſitio, ſeu Prædicatio noſtræ religionis poſſit ſumi tùm vt locutio, & Verbum Prædicatoris, tùm vt locutio, & Verbum Dei, patet ex verbis Apoſtoli paulò ante citatis: *cum accepiſſetis à nobis Verbum auditus Dei, accepiſtis illud non vt verbum hominum, ſed ſicut eſt vere Verbum Dei*. Proportionaliter miracula, & alia motiua credibilitatis ſumi poſſunt, & ſub con-

conceptu miraculi, seu operationis mirabilis, & sub conceptu locutionis Dei; siquidem Deus, qui disponit omnia, & vtitur omnibus, loquitur etiam per miracula, & per famam miraculorum; & si miracula sumantur vt locutio Dei, possunt esse motiuum credendi, iuxta illud Christi Io. 14. *propter opera ipsa credite*, hoc est saltem ipsa opera, & miracula sumite vt verbum Dei, & credite, quia Deus loquitur vobis per opera, & miracula. Similiter definitio Ecclesiæ, si sumatur vt locutio Dei loquentis per Ecclesiam, potest esse motiuum credendi. Cum ergo dicimus propositionem externæ reuelationis, miracula, & alia motiua credibilitatis non esse motiuū credendi, loquimur in sensu formali, & non negamus hæc eadem posse sumi vt verbum, & locutionem Dei, & sub hoc conceptu posse esse motiua intrinseca credendi.

QVAESTIO XI.

Vtrum cum Assensu Fidei Diuinæ infusæ semper, & necessariò coniungatur assensus Fidei Humanæ, & Acquisitæ?

1. VIdetur vera sententia Scoti quæst. 1. Prologi sententiarum §. *contra conclusionem principalem*, & in 3. dist. 23. quæst. vnica; Gabrielis in 3. dist. 23. quæst.

2, art.

2. art. 2. Durandi in 3. dist. 25. quæst. 3. num. 4. Cani lib. 2. de Locis Theologicis, cap. 8. in resp. ad 4. Vasquez 1. 2. disp. 201. cap. 2. & aliorum, qui docent de lege ordinaria cum assensu fidei diuinæ semper, & necessariò coniungi assensum fidei humanæ, ac acquisitæ: primò quia vt dictum est quæst. 10. in resp. ad primum, obiectum numquam est credibile fide diuina propter externam reuelationem vltimò completam per internam illuminationem, quin idem obiectum sit etiam prudenter credibile fide humanâ propter motiua credibilitatis; sed frustra deberet esse credibile fide humanâ, si non deberet credi etiam fide humanâ; ergo &c.

2. Secundò motiua credibilitatis requiruntur ad hoc, vt disponant hominem ad credendum fide diuina; sed non disponunt ad credendum fide diuina, nisi per hoc, quod moueant ad credendum fide humana, quæ est dispositio ad credendum fide diuina; ergo ad credendum fide diuina requiritur, vt simul credamus fide humana.

3. Resp. plures posse distingui quæstiones, quæ nisi distinguantur, oritur magna confusio. Prima quæstio est, vtrum de lege ordinaria potentia proxima credendi fide diuina semper coniungatur cum potentia proxima credendi fide humana. Ad hanc quæstionem respondeo affirmatiuè, ac dico, quod de lège ordinaria numquam habemus potentiam proximam credendi fide diuina, quin habeamus etiam

poten-

potentiam proximam credendi fide humana. Probatur: vt enim dictum est quæst. 10. in responsione ad 1. num. 14. de lege ordinaria numquam Deus dat internam illuminationem, per quam constituimur proximè potentes credere fide diuina, nisi dum proponuntur motiua credibilitatis, propter quæ possimus prudenter credere fide humana Deum reuelasse mysteria proposita.

3. Secunda quæstio est, vtrum de lege ordinaria potentia proxima credendi fide diuina semper coniungatur cum actu, quo credimus, & iudicamus nostram religionem esse prudenter credibilem fide etiam humana.

4. Resp. affirmatiuè. Probatur: nam vt infra ostendetur ex professo, propositis motiuis credibilitatis, euidens est, quod propter illa possumus prudenter credere etiam fide humana: sed nunquam habemus potentiam proximam credendi fide diuina, quin proponantur motiua credibilitatis; ergo nunquam habemus potentiam proximam credendi fide diuina, quin nobis sit euidens, quod propter motiua credibilitatis possumus prudenter credere fide etiam humana; sed intellectus non potest non assentiri veritati euidenti; ergo nunquam possumus credere fide diuina, quin euidenter cognoscamus posse nos prudenter credere fide etiam humana.

5. Tertia quæstio est, vtrum regulariter, antequam credamus fide diuina nostram religionem esse veram, credamus hoc

hoc idem fide humana propter motiua credibilitatis?

6. Resp. affirmatiuè. Probatur experientià. Pueri enim, dum à Parentibus, Parochis, & Magistris proponitur illis nostram religionem fuisse reuelatam à Deo, incipiunt hoc credere fide humana propter authoritatem proponentium, & propter motiua ab illis proposita, & sic paulatim perueniunt ad hoc, vt credant fide diuina propter reuelationem Dei, sistendo in ipsa. Idem proportionaliter dic de Infidelibus, cum à Prædicatoribus Euangelij conuertuntur ad fidem. Incipiunt enim credere propter authoritatem Prædicatorum, & propter motiua credibilitatis. Ratio est, quia sicut in alijs disciplinis, sic in disciplina, qua addiscimus fidem, regulariter incipimus ab actibus facilioribus, & imperfectioribus, & sic peruenimus ad actus difficiliores, & perfectiores; sed actus fidei humanæ, quo credamus propter motiua credibilitatis, est facillimus, & imperfectus; actus fidei diuinæ, quo credamus immediatè propter diuinam reuelationem est perfectus, & difficillimus; ergo &c.

7. Quarta quæstio, est, vtrum de lege ordinaria necesse sit, vt in eo instanti, in quo credimus fide diuina Deum reuelasse nostram religionem, eiusque mysteria, hoc idem credamus fide humana propter motiua credibilitatis.

8. Resp. negatiuè. Ratio est, quia cùm per actum imperfectum paulatim proce-

procedimus ad perfectum, obtento actu perfecto, non est necesse, vt retineamus imperfectum, sed solemus ab actu imperfecto cessare: E. G. cum per fidem humanam, qua credimus aliquam propositionem mathematicam esse veram propter authoritatem magistri docentis, paulatim procedimus ad scientiam, qua scimus illam propositionem esse veram propter euidentem demostrationem, obtenta scientia per demostrationem, non est necessè, vt retineamus actum fidei humanæ, quo credimus illam propositionem esse veram propter authoritatem Magistri, imo regulariter solemus cessare à tali actu fidei humanæ: sed cum per fidem acquisitam procedimus ad infusam, ab actu imperfecto fidei humanæ procedimus ad actum perfectum fidei diuinæ; ergo obtenta fide diuina, non est necesse, vt retineamus actum fidei humanæ, sed solemus ab illo cessare. Confirmatur: nam illi Samaritani, qui, vt dicitur Io: 4. fide humana crediderant Christum esse Messiam, & Saluatorem mundi propter testimonium mulieris Samaritanæ, postquam audito Christo, & ab eo interius illuminati crediderunt fide diuina, deposuerunt fidem humanam, ac dixerunt Samaritanæ: *Iam non propter tuā loquelam credimus: ipsi enim vidimus, & scimus*, hoc est, vt explicat S. Thomas lect. 5. in cap. 4. Ioan. firmiter credimus, *quia hic est verè Saluator Mundi*; sed vt docet Augustinus tract. 15. in Ioan. Samaritani, qui primo crediderant propter verbum

bum mulieris, ac deinde credunt propter verbum ipsius Christi, sunt figura infidelium, qui cum conuertuntur ad fidem, primum credunt propter testimonium Ecclesiæ, in quantum est cõmunitas humana, deinde propter ipsam diuinam reuelationem; ergo qui fide diuina credunt immediatè propter diuinam reuelationem, non credunt amplius fide humana propter authoritatem Ecclesiæ, & propter motiua credibilitatis, sed dicunt mulieri, hoc est Ecclesiæ: *iam non propter tuam loquelam credimus; ipsi enim audiuimus Christum interius loquentem, & testantem se esse Saluatorem Mundi*. Sicut autem qui eodem tempore credit aliquid per duos actus, per vnum actum propter authoritatem Petri, per alium actum propter authoritatem Pauli, non potest dicere Petro, *Ego non credo propter tuam authoritatem, sed propter authoritatem Pauli*, sic si eodem tempore per actum fidei humanæ credimus propter authoritatem Ecclesiæ, & per actum Fidei Diuinæ credimus propter authoritatem Dei, non possumus absolutè dicere, *iam non credo propter authoritatem Ecclesiæ, sed propter authoritatem Dei*. Docet autem satis expresse S. Thomas citata lect. 5. in cap. 4. Io. quod licet per fidem humanam, qua credimus propter motiua credibilitatis, manuducamur ad fidem diuinam, qua credimus purè propter diuinam authoritatem, tamen cum peruenimus ad credendum fide diuina propter diuinam authoritatem, non amplius

plius credimus propter motiua credibilitatis, dicens. *Recta quidem est fides, cùm veritati non propter aliquid aliud, sed propter se ipsam obeditur, & quantum ad hoc dicit, quod mulieri dicebant, quod iam credimus veritati non propter tuam loquelam, sed propter ipsam veritatem. Inducunt autem nos ad fidem Christi tria. Primò quidem ratio naturalis. Secundo testimonia legis, & Prophetarum. Tertiò prædicatio Apostolorum, & aliorum. Sed quando per hæc homo manuductus credit, tunc potest dicere, quod propter nullum istorum credit, nec propter rationem naturalem, nec propter testimonia legis, nec propter testimonia aliorum, sed propter ipsam veritatem tantum.* Hactenus S. Thomas.

9. Quinta quæstio est, vtrum saltem actus fidei diuinæ possit in eodem instanti coniungi cum actu fidei humanæ, quo propter motiua credibilitatis credamus Deum reuelasse nostram religionem.

10. Resp. hanc quæstionem esse infrà soluendam, cum examinabimus, vtrum actus fide diuinæ possit pro eodem instanti coniungi cum actu scientiæ, vel opinionis, vel fidei humanæ circa idem obiectum materiale.

11. Ad 1. concedo maiorem, & nego minorem, ac dico, quod motiua credibilitatis pro eo instanti, pro quo credimus fide diuina, non proponuntur frustra, quia licet non moueant ad fidem humanam, qua propter talia motiua credamus religionem nostram fuisse reuelatam à Deo, tamen mouent

mouent ad iudicium euidens, quo propter talia motiua iudicamus credi prudenter posse, ac debere nostram religionem fuisse reuelatam à Deo, sine quo iudicio dari non potest actus fidei diuinæ, vt dictum est num. 4. respondendo ad secundam questionem.

12. Ad 2. Resp. primò concedo maiorem, & nego minorem, & dico, quod motiua credibilitatis pro eo instanti, pro quo elicitur actus fidei diuinæ, disponunt ad talem actum per hoc, quod moueant,& determinent ad iudicium euidens de prudenti credibilitate nostræ Religionis,eiusque mysteriorum, sine quo iudicio non potest dari actus fidei diuinæ.

13. Resp. secundò concedo maiorem, & distinguo minorem: motiua credibilitatis non disponunt ad fidem diuinam,nisi per hoc, quod moueant ad credendum fide acquisita pro eo instanti, pro quo credimus fide diuina, nego; pro tempore antecedenti, transeat; & nego consequentiam. Sicut timor disponit ad actum Charitatis pro tempore antecedenti, & tamen *perfecta Charitas foras mittit timorem*, vt dicitur 1. Io. 4. sic actus fidei acquisitæ disponit ad actum fidei infusæ, & tamen pro instanti, pro quo elicimus actum fidei infusæ, cessamus ab actu fidei humanæ, & acquisitæ.

14. Opponuntur plurima testimonia Augustini tùm libro de Vtilitate credendi præsertim cap. 16. & 17. tùm libro contra Epistolam Fundamenti cap. 4. & 5. tùm lib.

lib.22. de Ciuit. Dei cap.8. in quibus docet motiua credibilitatis, ac præsertim miracula, vel famam miraculorum esse necessaria vt credamus.

15. Ad hæc testimonia resp. primò, quod, vt dictum est num.5. in responsione ad 3. quæstionem, regulariter non credimus fide diuina, quin prius per fidem humanam credamus propter motiua credibilitatis; ergo quia regulariter fides humana præcedere debet diuinam, Augustinus docet ad credendum necessaria esse motiua credibilitatis, & fidem humanam. Ex hoc autem non sequitur necesse esse, vt in instanti, in quo credimus fide diuina, credamus fide humana.

16. Resp. secundo, quod vt dictum est quæst. 10.num. 15. in responsione ad 1. motiua credibilitatis sunt necessaria tanquam conditiones ad obtinendam internam illuminationem, sine qua non possumus credere fide diuina; ergo sunt necessaria ad credendum fide diuina.

17. Resp. tertiò, quod vt dictum est, num. 4. in responsione ad secundam quæstionem, motiua credibilitatis sunt necessaria ad hoc, vt iudicemus religionem nostram esse prudenter credibilem; sed hoc iudicium est necessarium, vt deinde credamus religionem nostram esse veram, & reuelatam à Deo; ergo motiua credibilitatis etiam ex hoc capite sunt necessaria ad credendum fide diuina.

18. Infertur, in quo sensu Augustinus libro contra Epist. fund. cap. 4. relato quæ-

quæstione 8. in 3. argum. dixerit se teneri in catholicæ Ecclesiæ gremio propter motiua credibilitatis per illa verba: *Tenet me in Catholicæ Ecclesiæ gremio consensus populorum, & gentium; tenet authoritas miraculis inchoata* &c. Dicendum, quod motiua credibilitatis tenent nos in fide Catholica, tanquam motiua extrinseca, non tanquam motiua intrinseca fidei diuinæ. Explicatur. Credimus, quia liberè volumus credere; sed volumus credere, quia iudicamus credendum esse Catholicæ Ecclesiæ, hoc autem iudicamus propter motiua credibilitatis; ergo licet intrinsecè credamus propter veracitatem Dei reuelantis immediatè credibilem, tamen extrinsecè credimus propter illa motiua, propter quæ iudicamus esse credendum, hoc est propter motiua credibilitatis, ac proinde in fide Catholica tenent nos non solum motiua intrinseca, sed etiam motiua extrinseca credendi; ergo rectè dicitur, quod tenent nos in Ecclesia Catholica non solum prima veritas reuelans, quæ est adæquatum motiuum intrinsecum ad credendum fide diuina, sed etiam motiua extrinseca credibilitatis. In eodem sensu potest intelligi illud eiusdem Augustini cap. 5. eiusdem libri: *non crederem Euangelio, nisi Ecclesiæ me moueret authoritas*. Quamuis enim motiuum intrinsecum credendi fide diuina Euangelium fuisse reuelatum à Deo, sit ipsa diuina reuelatio per se credibilis, tamen motiuum extrinsecum est authoritas Ecclesiæ. Nam propter autho-

authoritatem Ecclesiæ iudicamus esse prudenter credibile, & fide diuina credendem, quod Deus reuelauerit Euangelium.

QVAESTIO XII.

Vtrum assensus fidei diuinæ vltimo resoluatur in veritatem infallibilem?

1. VIdetur non resolui; primò, quia assensus fidei vltimò resoluitur in propositiones, seu præmissas supernaturaliter, non autem naturaliter notas; sed hæc propositio *Deus est prima, & infallibilis veritas*, est naturaliter nota; ergo &c.

2. Secundò ex dictis quæst. 3. assensus fidei debet resolui in propositiones immediatè, & per se credibiles; sed hæc propositio, *Deus est prima, & infallibilis veritas*, debet demonstrari, & nō est immediatè, & per se credibilis; ergo &c.

3. Resp. quod cum quæst. 7. ostenderimus assensum fidei proximè resolui in infallibilem authoritatem Dei, & in diuinum testimonium, quæstione autem 10. probauerimus assensum fidei diuinæ non solum proximè, sed etiam vltimò resolui in diuinum testimonium, hoc est in reuelationem per se credibilem, sequitur, vt examinemus, an, & quo pacto assensus fidei resoluatur vltimò in infallibilem veritatem Dei, tanquam in alteram præmissam

ſam ſyllogiſmi fidei. In hac igitur quæſtione tria dubia ſunt examinanda inſinuata in rationibus dubitandi. Primum eſt, vtrum ſit lumine naturæ certò,& euidenter notum Deum eſſe veritatem infallibilem. Secundũ eſt, vtrum hoc idem ſit notum ex terminis, vel per ſolam demoſtrationem. Tertium eſt, vtrum aſſenſus fidei diuinæ reſoluatur in veritatem infallibilem, vt lumine naturali cognitam.

4. Dicendum primò, reſpondendo ad primum dubium: lumine naturæ certum, & euidens eſt Deum eſſe veritatem infallibilem. Probatur: nam, vt cum S.Thoma 1. parte, quæſt.3. art.2. docent omnes Theologi, lumine naturæ certum, & euidens eſt Deũ dari, & eſſe ens habens omnẽ perfectionem ſimpliciter ſimplicem; ſed etiam lumine naturæ certum,& euidens eſt veritatem infallibilem, quæ propter infinitam ſapientiam non poſſit falli,& errare, propter infinitam bonitatem non poſſit mentiri, & fallere, eſſe perfectionem ſimpliciter ſimplicem; ergo lumine naturæ certum, & euidens, eſt Deum habere hanc perfectionem, vt ſit veritas infallibilis.

5. Dicendum ſecundo, reſpondendo ad ſecundum dubium: Deum eſſe veritatem infallibilem ſignatè, & in ſenſu conditionato, per lumen naturæ eſt certum, & euidens immediatè ex terminis: Deum eſſe veritatem infallibilem exercitè, & in ſenſu abſoluto, eſt certum, & euidens non ex terminis, ſed per demonſtrationem.

Probatur prima pars: nam Deum esse veritatem infallibilem signatè, & in sensu conditionato, est Deum, si datur à parte rei, & non est ens purè signatum, seu cognitum, & purum figmentum intellectus, esse veritatem infallibilem: sed ex terminis est notum, Deum, si datur à parte rei, esse veritatem infallibilem; ergo &c. Probatur minor: cum enim nomine Dei intelligamus ens habens omnes perfectiones simpliciter simplices, & cum veritas infallibilis ex suo conceptu sit perfectio simpliciter simplex, hoc est non includens defectum, & in quolibet necessaria ad excludendum defectum, ex terminis constat Deum, hoc est ens habens omnem perfectionem simpliciter simplicem, si datur, habere etiam hanc perfectionem, vt sit veritas infallibilis.

6. Probatur secunda pars: nam Deum esse veritatem infallibilem exercitè, & in sensu absoluto, est, Deũ non esse ens purè signatum, & purè cognitum, sed esse ens reale habens à parte rei omnem perfectionem simpliciter simplicem, ac proinde, etiam hanc, vt sit veritas infallibilis; sed non est ex terminis, sed per demonstrationem certum, & euidens, quod Deus de facto datur, & non est ens purè signatum, & purè cognitum, ac merum figmentum intellectus, adeoque à parte rei habet hanc perfectionem, vt sit prima veritas infallibilis, vt cum S. Thoma 1. parte, quæst. 1. art. 1. docent communiter Theologi; ergo &c.

7 Dicen.

7. Dicendum tertio, respondendo ad tertiũ quæsitum: assensus fidei diuinæ non potest vltimò resolui in primam veritatem infallibilem, vt lumine naturali cognitam. Probatur: nam assensus fidei est certior quolibet assensu naturali, vt ex Chrysostomo, Augustino, & alijs PP. dictum est supra; sed assensus certior non potest vltimò resolui in assensum minus certùm; ergo assensus fidei non potest vltimo resolui in assensum naturalem. Confirmatur: nam in præsenti materia valet illud axioma Aristotelis, *propter quod vnumquodque tale, & illud magis*, ideoque vt docent omnes, assensus conclusionis non potest esse certior assensu præmissarum, ex quibus vnicè infertur, & est impossibile, vt cum assentimur alicui obiecto materiali propter formale, certius assentiamur obiecto materiali, quam formali; sed mysterijs reuelatis Trinitatis, Incarnationis &c. assentimur vnicè propter hoc obiectum formale, quia Deus infallibilis veritas illa reuelauit; ergo impossibile est, vt certius assentiamur mysterijs reuelatis, quam huic propositioni, *Deus est veritas infallibilis*; sed si huic propositioni, *Deus est veritas infallibilis*, assentiremur asseſu purè naturali, certius assentiremur mysterijs reuelatis, vt pote quibus assentimur assensu supernaturali fidei, quàm huic propositioni, *Deus est veritas infallibilis*; ergo &c.

8. Concluditur ex dictis fidem diuinam non posse vltimo resolui, & fundare

ſuam certitudinem in prima veritate, vt cognita cognitione naturali, ſed eſſentialiter vltimo reſolui, & fundare ſuam certitudinem in prima veritate, vt cognita cognitione ſupernaturali, ac proinde falſam eſſe non ſolùm ſententiam, in quam teſte Suario Tomo de Fide diſp. 3. ſect. 3. inclinat Altiſiodorenſis in Summa lib. 3. tract. 3. cap. 2. quæſt. 1. quæ ſententia docet fidem infuſam ſemper vltimò reſolui, ac fundare ſuam certitudinem in prima veritate, vt cognita cognitione naturali, ſed etiam ſententiam, quæ vt docet idem Suarius ſect. 6. num. 3. eiuſdem diſputationis, videtur eſſe Caietani, quæ ſententia docet fidem infuſam non ſemper, ſed aliquando vltimò reſolui, & fundare ſufficienter ſuam certitudinem in prima veritate, vt cognita cognitione naturali.

9. Licet fides diuina non poſſit reſolui in primam veritatem, vt naturaliter cognitam, tamen aliqua fides humana diſponens ad fidem diuinam poteſt vltimò reſolui, & fundare ſuam certitudinem in prima veritate, vt naturalitèr cognita.

10. Ad 1: conc. mai: & diſting. min. Hec propoſitio *Deus eſt veritas infallibilis*, eſt non ſolum naturaliter, ſed etiam ſupernaturaliter nota, concedo minorem; eſt nota ſolum naturaliter, nego minorem; & diſtinguo conſequens; ergo fides non poteſt reſolui in veritatem infallibilem, vt notam per ſolum lumen naturæ, concedo conſequentiam; vt notam ſupernaturaliter per lumen fidei, nego conſequentiam.

Licet

Licet Deum esse primam veritatem infallibilem innotescat per lumen naturæ, tamen innotescit etiam multo perfectius, & certius per lumen supernaturale fidei infusæ: fides autem diuina fundat suam certitudinem in prima veritate, non in quantum innotescit per lumen naturæ, sed in quantum certius, & perfectius innotescit per lumen fidei infusæ, vt magis explicabitur quæstione sequente XIII.

11. Ad 2. concedo maiorem, & distinguo minorem: hæc propositio, Deus est veritas infallibilis, naturaliter non est per se credibilis; transeat; supernaturaliter, & supposita reuelatione sufficienter proposita, nego. Hæc propositio, Deus est veritas infallibilis, supposita reuelatione sufficienter proposita, est per se, & immediatè credibilis, vt explicabitur iam sequenti quæstione XIII.

QVAESTIO XIII.

Vtrum motiuum, in quod soluitur vltimò assensus fidei, sit prima veritas vt immediatè credita per ipsam fidem, tanquam testans, se esse primam veritatem.

1. PRimò videtur prima veritas non esse motiuum fidei, vt credita per ipsum habitum Fidei: Habitus enim su-

pernaturales proportionaliter respondent habitibus naturalibus; sed conclusionibus, & principijs assentimur per distinctos habitus naturales, siquidē conclusionibus assentimur per habitum scientæ, principijs assentimur per habitum intellectus, qui idcirco vocatur habitus principiorum; ergo quandoquidem mysterijs reuelatis, quæ se habent vt conclusiones, assentimur per habitum fidei, huic propositioni, *Deus est veritas infallibilis*, quæ propositio est principium, ex quo inferuntur conclusiones fidei, assentimur per alium habitum supernaturalem distinctum ab habitu fidei.

2. Secundò videtur vera sententia Cardinalis de Lugo disp.1. Sect.6.num.82. in Tomo de Fide docentis contra Suariū, quod licet prima veritas sit motiuum fidei, vt assensu supernaturali credita per ipsum habitum fidei, tamen non est motiuum fidei, vt credita propter reuelationem diuinam, sed debet aliundè cognosci, vt possit mouere ad credenda alia propter reuelationem diuinam. Si enim dicamus summam Dei veracitatem non aliundè per fidem innotescere, nisi quia Deus reuelauerit se esse summè veracem, incidimus in circulum vitiosum, ac penitus inexplicabilem; ergo &c. Probatur antecedens: nam dum quæritur, *cur credis Deum esse veracem*? respondemus, *quia Deus testatur se esse veracem*; dum rursum quæritur, *quare credis Deo testanti se esse veracem*? respondere debemus, *quia Deus est verax*: siquidem testimonium mendacis

non meretur fidem; ergo credimus Deum esse veracem propter testimonium, quo testatur se esse veracem, & credimus testimonio, quia Deus est verax, & sic committitur circulus. Confirmatur: nam in humanis qui credit homini testanti se esse veracem, nisi aliundè ei innotuerit veracitas testantis, stultè credit; ergo si per fidem ita crederemus Deo testanti se esse veracem, vt non aliundè nobis innotesceret diuina veracitas, stultè crederemus.

3. Tertiò iuxta sententiam satis communem, idem obiectum non potest simul euidenter cognosci, & per fidem obscurè credi; ergo in hac sententia diuina veracitas, dum euidenter cognoscitur, non potest per fidem obscurè credi propter reuelationem obscuram; ergo si diuina veracitas esset motiuum fidei solùm vt obscurè cognita propter diuinam reuelationem, dum cognoscitur euidenter propter demonstrationem, non posset exercere munus obiecti formalis, ac motiui, & non posset mouere ad vllum actum fidei, ac proinde cum euidenter cognoscimus Deũ esse veracem, nullum actum fidei possemus elicere, quod est absurdum.

4. Quartò etiamsi Deus non reuelasset se esse summè veracem, posset reuelare alia mysteria, quæ tunc etiam possent per fidem credi: sed in hoc casu summa veracitas Dei esset obiectum formale fidei, & cum non esset reuelata, non esset obiectum formale fidei vt credita propter reuelationem, sed vt aliunde cognita; ergò obie-

ctum formale fidei poteſt eſſe ſumma veracitas Dei, non vt credita propter reuelationem, ſed vt aliunde cognita.

5. Quintò ſi fides vltimò reſolueretur in hanc propoſitionem, *Deus eſt prima veritas teſtans ſe eſſe primam, & infallibilem veritatem*, hæc propoſitio deberet eſſe per ſe credibilis; ſed non eſt per ſe credibilis; ergo &c.

6. Reſp. quod quia diximus aſſenſum, quo aſſentimur primæ veritati, quæ eſt obiectum formale fidei, eſſe ſupernaturalem; aſſenſus autem ſupernaturalis debet elici ab habitu ſupernaturali; examinandum eſt primò, à quo habitu ſupernaturali eliciatur talis aſſenſus, num ab habitu fidei, an potius ab alio habitu? Secundo examinandum eſt, vtrum credere debeamus Deum eſſe primam veritatem, quia ipſemet reuelauit ſe eſſe primam veritatem, vel propter aliud motiuum.

7. Dicendum primò, reſpondendo primæ quæſtioni: per eumdem habitum ſupernaturalem, & per ſe infuſum fidei, quo credimus myſteria reuelata, quæ ſunt obiecta materialia fidei, aſſentimur etiam primæ veritati, quæ eſt obiectum formale.

8. Probatur primo: nam alioquin contra ſententiam communem Theologorum deberemus admittere duos habitus ſupernaturales per ſe infuſos, alterum, quo credamus Deum eſſe primam veritatem, alterum, quo credamus myſteria reuelata.

9 Pro-

9. Probatur secundò: nám eadem potentia versatur circa obiectũ materiale, ac circa formale: sed habitus fidei infusæ est quædam potentia, vt dictum est lib. 5. de Gratia, tractatu 3. de Gratia habituali, quæstio 20. ergo per eundem habitum fidei infusæ credimus mysteria reuelata, quæ sunt obiecta materialia, & credimus Deum esse primam veritatem.

10. Dicendum secundò cum Suario Tomo de Fide disp. 3. sect. 3. nu. 4. & seqq. respondendo secundæ quæstioni: obiectum formale fidei est, quod Deus sit veritas infallibilis, testans se esse veritatem infallibilem, ac proindè per fidem credimus Deo, quia Deus est veritas infallibilis, testans se esse veritatem infallibilem.

11. Probatur: nam assensus fidei ideò est supernaturalis, certissimus, & certior quolibet assensu naturali, quia nititur veritate infallibili vt supernaturaliter testante, & dicente ea, quæ credimus; assensus autem naturalis non nititur veritate infallibili vt testante ea, quibus assentimur: sed si per fidem crederemus Deum esse veritatem infallibilem, non ex hoc motiuo, quia Deus est veritas infallibilis, testans se esse veritatem infallibilem, assensus, quo credimus Deum esse veritatem infallibilem, non niteretur infallibili veritate vt supernaturaliter docente, & testante se esse veritatem infallibilem; ergo assensus fidei, quo credimus Deum esse veritatem infallibilem, non esset certissimus, ac proindè non posset refundere summam

certitudinem in actus, quibus mysteria reuelata credimus ex hoc motiuo, quia Deus est veritas infallibilis; ergo vt sit certissimus, debet credere Deum esse veritatem infallibilem ex hoc motiuo, quia Deus est veritas infallibilis, testans, & docens se esse veritatem infallibilem.

12. Dices, quod ad hoc, vt actus, quo credimus Deum esse veritatem infallibilem, sit certissimus, & nitatur Deo, vt docente, & testante se esse veritatem infallibilem, sufficit, vt procedat ex speciali illuminatione Spiritus Sancti, qua docet se esse veritatem infallibilem, licet non nitatur ea illuminatione vt obiecto formali, eo quod non reflectat Deum per illam illuminationem docere, & testari se esse veritatem infallibilem.

13. Sed contra: nam summa fidei certitudo oritur ex hoc, quod nitatur Deo vt docente, & testante, tanquam obiecto formali; ergo vt assensus, quo credimus Deum esse veritatem infallibilem, sit summè certus, debet niti Deo vt docente, & testante, tanquam obiecto formali. Confirmatur: nam qui credit quæ dicuntur à Magistro, quia ita dicuntur à Magistro, vt illi videantur vera, sed non credit, quia magister testatur illa esse vera, non nititur authoritate Magistri vt docentis, & testantis; ergo si credimus Deum esse veritatem infallibilem, Deo per internam illuminationem ita proponente hoc obiectum, vt videatur verum, sed non credimus, quia Deus testatur hoc obiectum esse ve-

rum,

rum, non nitimur authoritate Dei vt docentis, & testantis: sed assensus fidei desumit suam certitudinem ex eo, quod nitatur authoritate Dei vt docentis, & testantis; ergo assensus, quo credimus Deum esse veritatem infallibilem, non haberet summam certitudinem, ac proinde non posset summam certitudinem refundere in actus, quibus credimus mysteria reuelata.

14. Confirmatur primò conclusio: nam actus supernaturalis, quo per fidem credimus Deum esse veritatem infallibilem, debet differre ex obiecto formali ab actu naturali, quo, vt dictum est quæst. 11. possumus hoc idem credere; sed in opposità sententia non differret ex obiecto formali, sed solum ex principio effectiuo: siquidem actus supernaturalis procederet ab habitu fidei, & ab illuminatione supernaturali Spiritus Sancti, assensus purè naturalis procederet à principio purè naturali; ergo falsa est opposita sententia.

15. Confirmatur secundò: nam certitudo supernaturalis fidei est coniuncta cum captiuitate intellectus in obsequium Dei vt testantis ea, quæ credimus; sed si crederemus Deum esse veritatem infallibilem, & non propter hoc motiuum, quia Deus testatur se esse veritatem infallibilem, certitudo illius assensus non esset coniuncta cum captiuitate intellectus in obsequium Dei, vt testantis se esse veritatem infallibilem; ergo &c.

16. Ad 1. distinguo maiorem: habitus supernaturales proportionaliter correspõdent habitibus naturalibus quoad aliqua, concedo; quoad omnia nego; concedo minorem; & nego consequentiam.

17. Ex dictis lib. 5. de Gratia quæst. 21. num. 6. habitus per se infusi sunt simul potentiæ, & habitus: habitus naturales sunt solum habitus, non autem potentiæ; ergo habitus naturales, & habitus per se infusi quoad hoc non proportionantur; sed eadem potentia directè versatur tùm circa obiectum formale, tùm circa materiale; ergo non est mirum, quod licet non idem habitus naturalis versetur directè circa principia, & circa conclusiones; siquidem habitus naturalis est purus habitus, non autem potentia; nihilominus idem habitus per se infusus fidei directè assentiatur tùm veritati infallibili vt testanti, quæ est obiectum formale, & principium credendi, tùm mysterijs reuelatis, quæ sunt conclusiones, & obiecta purè materialia.

18. Ad 2. nego nos per explicatam sententiam incidere in circulum vitiosum, & inexplicabilem. Dum ad probandum circulum opponitur, quod cùm quæritur, *cur credis Deum esse veracem?* Respondemus, quia Deus testatur se esse veracem; dum rursus quæritur, *cur quæris Deo testanti se esse veracem?* respondere debemus, *quia Deus est verax, seu est veritas infallibilis*; nego suppositum, quod nimirum obiectum formale fidei infusæ sit hæc propo-

posi-

positio incomplexa, *Deus est veritas infallibilis*, ac dico, quod obiectum formale fidei infusæ est hæc propositio complexa, *Deus est veritas infallibilis, testans se esse veritatem infallibilem*; illa verò incomplexa, *Deus est veritas infallibilis*, est obiectum formale assensus naturalis immediati, vel mediati, vt explicatum est quæstione 11. qui assensus naturalis resoluitur vel in terminos, si est immediatus, vel in demonstrationem, eiusque præmissas, si est mediatus.

19. Sed vrgebis: quærenti, cur Deum credis esse veritatem infallibilem testantem se esse veritatem infallibilem, non potest responderi, nisi per circulum vitiosum; ergo non vitatur circulus vitiosus.

20. Resp. nego antecedens, ac dico illam propositionem obiectiuam, vt pote quæ est primum creditum, & primum principium credendi cætera, credi propter se ipsam, tanquam propter obiectum formale, proportionaliter, ac primis principijs sciendi assentimur propter se ipsa, tanquam propter obiectum formale, vt magis explicabitur in responsione ad 5.

21. Ad confirmationem nego antecedens vniuersaliter loquendo. Potest contingere, vt aliquis, de quo antecedenter ignoremus, vtrum sit verax, vel mendax, dicat se esse veracem, & dicat tali modo, vt hoc eius testimonium appareat dignum fide: sed in hoc casu prudenter possumus credere illum esse veracem, quia dicit se esse veracem, & testimonium eius apparet

dignum

dignum fide; ergo à fortiori Deo testanti se esse veritatem infallibilem per testimonium ex se dignum fide, possumus credere Deum esse veritatem infallibilem, vt magis explicabitur in responsione ad 5.

22. Ad 3. distinguo maiorem: idem obiectum seorsim non potest euidenter cognosci, & simul per fidem obscurè credi, transeat: idem obiectum non potest euidenter cognosci seorsim, & simul per fidem obscurè credi, in quantum includitur in alio obiecto complexo, nego: & distinguo consequens: ergo Deum esse veritatem infallibilem, non potest euidenter cognosci seorsim, & per fidem obscurè credi seorsim, concedo consequentiam; non potest euidenter cognosci seorsim, & per fidem obscurè credi, in quantum includitur in hoc complexo obscuro, *Deus est veritas infallibilis, testãs se esse veritatẽ infallibilem*, nego consequentiam. Licet admittamus, quod idẽ obiectũ seorsim non potest euidenter cognosci, & simul per fidem obscurè credi seorsim, vt dicetur q. 33. tamen debemus concedere, quod idem obiectum seorsim potest euidenter cognosci, & simul per fidem obscurè credi, in quantum includitur in alio obiecto complexo obscuro. E. G. licet dum aliquis cognoscit euidenter Deum esse vnum, non possit fide obscurè seorsim credere, Deum esse vnum, tamen potest obscurè credere Deum esse Trinum, & Vnum, adeoque potest credere Deum esse vnum, non seorsim, sed in quantum includitur in hoc obiecto com-

complexo, *Deus est Trinus, & Vnus*; ergo proportionaliter in casu nostro, cum aliquis cognoscit euidenter Deum esse veritatem infallibilem, non potest per fidem obscurè credere seorsim Deum esse veritatem infallibilem, sed potest per fidem obscurè credere hoc obiectum complexum obscurum, *Deus est veritas infallibilis, testans exercitè se esse veritatem infallibilem*, in quo complexo includitur illa propositio incomplexa, *Deus est veritas infallibilis*: sed obiectum formale fidei est illa propositio complexa, *Deus est veritas infallibilis testans se esse veritatem infallibilem*: ergo potest aliquis simul cognoscere euidenter Deum esse veritatem infallibilem, & simul obscurè credere obiectum formale fidei, & propter obiectum formale credere mysteria reuelata.

23. Ad 4 nego maiorem, ac dico non posse Deum reuelare mysteria, & postulare, vt illa summè credantur, quin simul exercitè reuelet se esse veritatem infallibilem. Ratio est, quia vt bene arguit Suarius tomo de Fide disp. 3. sect. 6. omnis loquens eo ipso, quod postulat, vt credatur id, quod dicit, testatur se in eo dicto esse veracem; ergo eo ipso, quod Deus reuelat mysteria, & postulat suis dictis summè credi, testatur exercitè se esse summè veracem; ergo possumus summè credere Deum esse veritatem infallibilem testantem se esse veritatem infallibilem; & ab hoc obiecto formali propter se credito moueri ad summè credendum myste-

ria reuelata, vt obiecta materialia.

24. Ad 5. concedo maiorem, & nego minorem, ac dico, quod cum Deus per reuelationem externam vltimò completam per internam testatur se esse veritatem infallibilem, experienti, & intelligibiliter audienti talem locutionem, est per se credibile, quod illa est locutio veritatis infallibilis testantis se esse veritatem infallibilem; sed idem est credere, quod hæc est locutio veritatis infallibilis testantis se esse veritatem infallibilem, ac credere, quod veritas infallibilis per hanc locutionem testatur se esse veritatem infallibilem; ergo cum Deus per externam reuelationem vltimò completam pe internam, testatur se esse veritatem infallibilem, est immediatè credibile, quod auctor locutionis est veritas infallibilis, testans se esse veritatem infallibilem. Probatur maior, & explicatur argumentum. Nam sicut homo ante ignotus potest locutione, quæ ex se appareat fide digna, testari se esse veracem, sic à fortiori Deus potest locutione, quæ ex se appareat fide digna, testari se esse summè veracem, ac se esse veritatem infallibilem; ergo sicut in casu posito mihi est immediatè credibile, quod illa locutio est fide digna, adeoque quod author illius locutionis est loquens fide dignus, testans se esse veracem, sic si Deus locutione, quæ ex se appareat fide digna, testetur se esse summè veracem, est per se credibile authorem talis locutionis esse loquentem summè veracem, ac

summà

summâ fide dignum, testantem se esse summè veracem.

QVAESTIO XIV.

Vtrum obiectum materiale fidei sit veritas reuelabilis, obiectum formale sit prima veritas, & reuelatio?

1. PRimo videtur obiectum formale vltimum assensus fidei esse tùm prima veritas, tum reuelatio. Obiectum enim formale vltimum assensus conclusionis (sunt duæ præmissæ per se credibiles, propter quas assentimur conclusioni; sed conclusionibus fidei assentimur propter istas duas præmissas per se credibiles, nimirum, quia Deus est prima veritas, & quia Deus illas reuelauit; ergo vtraque præmissa, ac proinde tùm prima veritas, tùm reuelatio, est obiectum formale vltimum assensus fidei.

2. Secundò videtur obiectum formale vltimum assensus fidei esse sola prima veritas, non autem reuelatio. Nam eodem pacto prima veritas est obiectum formale vltimum fidei, quo prima, & infinita bonitas est obiectum formale vltimum Charitatis; sed sola prima bonitas est obiectum formale vltimum Charitatis; ergo sola prima veritas est obiectum formale vltimum fidei.

3. Ter-

3. Tertiò obiectum formale vltimum virtutis theologicæ debet esse solum aliquid increatum, & diuinum, vt patet ex allato exemplo Charitatis; sed fides est virtus theologica; ergo obiectum formale vltimum fidei debet esse sola prima veritas increata, reuelatio verò cum sit creata, non potest esse obiectum formale vltimum fidei, sed solùm est conditio, *sine qua non*.

4. Quartò videtur obiectum formale vltimum fidei non esse prima veritas, sed Deitas, siue infinita perfectio Dei, vt docet Aureolus apud Capreolum in 3. dist. 24. quæst. vltimà art. 2. in fine. Quod enim creditur propter aliud, non est obiectum formale vltimum, sed potius illud aliud est obiectum formale vltimum; sed credimus Deum esse primam veritatem propter Deitatem, hoc est, quia Deus est ens habens omnem perfectionem; ergo obiectum formale vltimum fidei non est prima veritas, sed Deitas.

5. Quintò videtur sola reuelatio esse obiectum formale vltimum fidei, prima autem veritas non esse obiectum formale vltimum fidei. Obiectum enim formale vltimum est, quod creditur propter se, quod autem creditur propter aliud, non est obiectum formale vltimum; sed ex dictis quæstione XIII. Deum esse primam veritatem credimus, quia Deus testatur se esse primam veritatem, adeoque propter reuelationē; ergo obiectum formale vltimū fidei non est prima veritas, sed reuelatio.

Sextò

6. Sextò obiectum formale fidei est, per cuius assensum fidelis distinguitur primò ab infideli; sed fidelis primo distingitur ab infideli non per hoc, quod credat Deum esse primam veritatem; nam etiam infideles, & heretici hoc credunt; sed per hoc, quod credat Deum reuelasse nostram religionem; ergo obiectum formale fidei non est prima veritas, sed reuelatio.

6. Resp. quod licet obiectum materiale, & formale dicantur multipliciter, tamen vt patet ex S. Thoma 2.2. quæst. 1. art. 1. cùm agitur de actibus, & habitibus iudicatiuis, nomine obiecti materialis solet intelligi id, quod per habitum, vel actum iudicatur; nomine obiecti formalis, abstrahendo à primariò, & secundario, solet intelligi motiuum iudicandi, eo pacto, quo obiecta materialia Geometriæ dicuntur conclusiones Geometricæ, obiectum formale sunt prima principia, quæ mouent ad assentiendum conclusionibus Geometricis; sed fides est actus, vel habitus iudicatiuus; ergo obiectum materiale adæquatum fidei est, quod complectitur omnia & sola ea, quæ per fidem credimus, aut possumus credere, tanquam conclusiones, obiectum formale est motiuum credendi; sed per fidem possumus credere omnia, & sola reuelabilia à Deo; ergo obiectum materiale adæquatum fidei, quod etiam dici solet obiectum communitatis, est veritas à Deo reuelabilis, vt communiter conceditur.

7. Dicendum secundò: obiectum materiale

teriale attributionis in fide est sola veritas diuina, reliquæ veritates sunt obiecta attributa.

8. Probatur: nam obiectum materiale attributionis in fide est illa veritas, quæ primò, & per se reuelatur, ita vt reliquæ reuelentur in ordine ad illam; sed Deus primò, & per se reuelat veritates diuinas, in quarum cognitione consistit noster vltimus finis, & nostra beatitudo, reliquas autem veritates reuelat solum propter aliquem ordinem, quem habent ad veritates diuinas; ergo sola veritas diuina est obiectū materiale attributionis in fide, reliquæ veritates sunt obiecta attributa; & quia veritas diuina realiter est ipsa prima veritas, ideo vt docet S. Thomas eodem art. 1. dici potest, quod ipsa prima veritas est obiectum materiale fidei, intellige, *attributionis*.

9. Dicendum tertiò: obiectum formale fidei, seu motiuum credendi est ipsa prima veritas reuelans. Probatur: nam obiectum formale fidei est motuum credendi omnia, quæ credimus per fidem; sed omnia, quæ credimus per fidem, credimus ex hoc motiuo, quia Deus, qui est prima veritas, illa reuelauit: hoc autem dicimus primam veritatem reuelantem; ergo &c.

10. Dicendum quartò: tùm prima veritas increata, tum reuelatio creata est obiectum formale fidei, abstrahendo à primario, & secundario. Probatur: nam obiectum formale, abstrahendo à primario,

rio, & secundario, sunt illæ præmissæ per se credibiles, per quas explicatur, quod Deus sit prima veritas reuelans; sed quod Deus sit prima veritas reuelans explicatur per has duas præmissas per se credibiles, *Deus est prima veritas infallibilis, testans se esse primam veritatem infallibilem: Deus reuelauit hoc, & hoc*; ergo tùm prima veritas increata, tùm reuelatio creata est obiectom formale fidei, abstrahendo à primario, & secundario.

11. Dicendum quinto: obiectum formale primarium fidei diuinæ est sola prima veritas increata, reuelatio creata est obiectum formale secundarium. Probatur: nam obiectum formale primarium fidei est illud, quod non solum firmissimè creditur immediatè, sed creditur vt prima, & fundamentalis ratio credendi reliqua: quod autem creditur quidem propter se, sed non vt prima, & fundamentalis ratio credendi firmissimè reliqua, sed cum respectu ad aliam rationem priorem, est obiectum formale secundarium; sed per fidem non solum firmissimè, & immediatè credimus Deum esse primam veritatem, sed etiam credimus hoc vt primam, & fundamentatalem rationem firmissimè credendi reliqua, reuelationem autem credimus quidem propter se, sed non credimus illam, vt primam, & fundamentalem rationem credendi, sed propter respectum, quem habet ad primam veritatem, tanquam ad rationem priorem; ergo &c. Confirmari potest argumentum exemplo Charitatis,

quod

quod afferetur in responsione ad 2. & 3.

12. Dicendum sextò: obiectum formale fidei in sensu reali est tùm Deitas, tùm prima veritas: in sensu formali, & proprio non est Deitas, sed prima veritas.

13. Probatur prima pars: nam cum realiter idem sit Deitas, ac prima veritas, in sensu reali potest dici, quod obiectum formale fidei sit tùm Deitas, tùm prima veritas. Verum hic modus loquendi est valde materialis, siquidem in hoc sensu posset etiam dici, quod immensitas, aeternitas &c. sit obiectum formale fidei. Melius igitur probatur secundò eadem prima pars. Quando enim aliqua praemissa per se credibilis dicitur esse obiectum formale assensus, quo assentimur conclusioni illatae ex tali praemissa, vterque terminus illius praemissae dicitur obiectum formale, ideoque illa praemissa dicitur credibilis ex terminis: sed haec praemissa, *Deus est prima veritas*, constat ex duplici termino, subiecto nimirùm, quod est Deus, & praedicato, quod est prima veritas; ergo tùm Deus, siue Deitas, tùm prima veritas potest dici obiectum formale.

14. Probatur iam secunda pars: nam in sensu formali, & stricto obiectum formale fidei est illa perfectio formalis, propter quam Deus, praescindendo ab alijs perfectionibus formalibus, intelligitur mereri summam fidem: sed Deus propter perfectionem formalem primae, & infallibilis veritatis, praescindendo ab alijs perfectionibus aeternitatis, immensitatis &c. intel-

intelligitur mereri summam fidem: at per perfectionem Deitatis, præscindendo ab hoc, quod includat perfectionem formalem primæ, & infallibilis veritatis, non intelligitur mereri summam fidem; ergo, &c.

15. Ad. 1. concedo totum; sed dico quod argumentum probat tùm primam veritatem increatam, tùm reuelationem creatam esse obiectum formale fidei, abstrahendo à primario & secundario, quod concessimus conclusione 3. sed non probat vtramque esse obiectum formale primarium, quod solum negauimus conclusione 6.

16 Ad 2. transeat maior, & distinguo minorem: sola infinita bonitas est obiectum formale primarium Charitatis, & vt finis *cui*, concedo minorem; est obiectum formale, abstrahendo à primario, & secundario, à fine *cui*, & fine *qui*, nego minorem; & nego consequentiam. Est doctrina communiter recepta, quam ex Arist. 2. de Anima text. 33. & 37. tradit Vasq. 1. 2. disp. 2. cap. 3. quod cum amamus aliquem amore amicitiæ, atque illi volumus bonum, is, cui volumus bonum, est finis, *cui*; bonum, quod volumus, est finis *qui*, & tùm finis *cui*, tùm finis *qui* per se amabilis est obiectum formale indiuisibiliter mouens ad amorem, licet finis *cui* cum sit finis principalior, sit obiectum formale primarium, finis *qui* cum sit finis minus principalis, sit obiectum formale secundarium, & aliquo pacto ametur ratione finis

cui

cui primarij, qui solus amatur, vt prima, & fundamentalis ratio amandi reliqua: sed per Charitatem amamus Deum amore amicitiæ, eique volumus bona etiam extrinseca, & creata, puta gloriam extrinsecam, sanctificationem nominis, adimpletionem voluntatis, perfectam obedientiam præceptorum, iuxta illud Christi Io. 14. *si diligitis me, mandata mea seruate*: ergo Deus est finis *cui* Charitatis, bona autem extrinseca sunt finis *qui* eiusdem, ac proinde non sola bonitas increata Dei, quæ est finis *cui*, sed etiam bonitas creata extrinsecorum bonorum, quæ est finis *qui*, est obiectum formale Charitatis, licet bonitas increata sit obiectum formale primarium, bonitas creata extrinsecorum bonorum sit obiectum formale secundarium, quod aliquo pacto amatur ratione bonitatis diuinæ, quæ amatur, vt finis *cui*, & vt ratio prima, & fundamentalis amandi reliqua; sed vt explicatum est, prima veritas increata est obiectum formale primarium fidei, & est persona, cui credimus, ac prima, & fundamentalis ratio firmissimè credendi reliqua; reuelatio vero est obiectum formale solum secundarium, quod firmissimè creditur propter respectum ad primam veritatem increatam, cui credimus; ergo procedit proportio inter fidem, & Charitatem.

17 Ad 3. distinguo maiorem: obiectum formale primariũ virtutis theologicæ debet esse solum aliquid increatum, & diuinum, concedo; obiectum formale, abstra-

ſtrahendo à primariò, & ſecundario, nego maiorem; concedo minorem; & diſtinguo, eodem pacto conſequens. Ex allato exemplo Charitatis patet obiectum formale Virtutis Theologicæ, abſtrahendo à primario, & ſecundario, poſſe eſſe aliquid creatum, vt etiam docet Cardinalis de Lugo, tomo de fide, diſp. 1. ſect. 5. num. 72. ſed nos dicimus reuelationem creatam eſſe ſolum obiectum formale ſecundarium fidei; ergo &c.

18. Ad 4. diſtinguo maiorem: quod creditur propter aliud, quod neque ſit ſubiectum, neque prædicatum propoſitionis per ſe credibilis, ſed ſit tertius, & medius terminus, non eſt obiectum formale vltimum, concedo; quod creditur propter aliud, quod ſit ſubiectum, vel prædicatum propoſitionis per ſe credibilis, non eſt obiectum formale vltimum, nego: diſtinguo eodem pacto minorem; & nego conſequentiam. Vt colligitur ex S. Thoma 2.2. quæſt. 1. art. 2. obiectum formale poteſt aſſignari dupliciter; primo per modum integræ propoſitionis obiectiuæ; ſecundo per modum termini. Si aſſignetur per modum integræ propoſitionis obiectiuæ, tota propoſitio immediatè credibilis eſt obiectum formale; ſed hæc propoſitio, *Deus eſt prima veritas* &c. eſt immediatè credibilis, vt oſtenſum eſt quæſt. 13. ergo tota hæc propoſitio eſt obiectum formale vltimum fidei. Si obiectum formale aſſignetur per modum termini, & propoſitio ſit credibilis ex terminis, vterque termi-

nus est obiectum formale; sed ista propositio, *Deus est prima veritas*, est credibilis immediatè ex terminis ab intellectu illuminato à Spiritu Sancto; ergo vterque terminus, hoc est tùm Deus, tùm prima veritas est obiectum formale, ita tamen, vt Deus sit obiectum formale in sensu quodam materiali, prima veritas sit obiectum formale in sensu formali, & stricto, vt explicatum est conclusione 6. ideòque simpliciter, & absolutè obiectum formale fidei per modum termini debet assignari prima veritas.

19. Ad 5. distinguo maiorem: quod creditur propter aliud non contentum in subiecto, vel prædicato propositionis per se credibilis, non est obiectum formale vltimum, concedo; quod creditur propter aliud contentum in subiecto, vel prædicato propositionis per se credibilis, non est obiectum formale vltinum, nego; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Dictum est quæst.13. primum principium fidei esse hanc propositionem per se credibilem, *Deus est prima veritas per reuelationem mysterij exercitè testans se esse primam veritatem*; sed in hac propositione testimonium, seu reuelatio est pars prædicati; ergo dum hæc propositio creditur propter testimonium, & reuelationem, creditur propter aliquid, quod est pars prædicati, & non est terminus tertius, ac medius; ergo creditur propter se, & propter suos terminos: siquidem ad hoc, vt propositio obiectiua non

sit

ſit immediata, requiritur vt credatur propter tertium, & medium terminum, vt docent omnes in Summulis, & in libris priorum, & poſteriorum; ergo cum illa propoſitio ſit per ſe, & immediatè credibilis intellectui illuminato a Spiritu Sancto, poteſt eſſe obiectum formale vltimum fidei.

20. Ad 6. concedo maiorem, & diſtinguo minorem: fidelis non diſtinguitur ab infideli per hoc, quod credat incomplexè Deum eſſe primam veritatem, concedo; per hoc, quod credat complexè Deum eſſe primam veritatem per reuelationem myſterij exercitè teſtantem ſe eſſe primam veritatem, nego; & diſtinguo eodem pacto conſequens. Infidelis aſſentitur quidem iſti propoſitioni incomplexæ ſeorſim propoſitæ, *Deus eſt prima veritas*: at propoſita ſufficienter reuelatione, per quam redditur per ſe, & immediatè credibilis hæc propoſitio complexa, *Deus eſt prima veritas per reuelationem noſtræ religionis exercitè teſtans ſe eſſe primam veritatem*, non aſſentitur huic propoſitioni; ſed prima veritas eſt obiectum formale fidei non ſeorſim, ſiquidem ſeorſim cognoſcitur per lumen naturale, & ſine reuelatione, ſed ſolum in quantum includitur in hac propoſitione complexa, *Deus eſt prima veritas per reuelationem noſtræ religionis, ac myſteriorum exercitè teſtans ſe eſſe primam veritatem*; ergo infidelis non aſſentitur primæ veritati, in quantum eſt obiectum formale fidei; ergo fidelis diſtinguitur ab infi-

infideli per hoc, quod assentiatur primæ veritati, in quantum includitur in ea propositione complexa, ac proinde prima veritas vt inclusa in ea propositione est obiectum formale fidei, per cuius assensum fidelis distinguitur ab infideli.

QVAESTIO XV.

Vtrum Deum esse summè veracem possit credi vt conclusio, & vt obiectum materiale Fidei?

1. VIdetur non posse: conclusio enim saltem formaliter debet distingui à præmissis: cuius ratio est, quia discursus est progressus intellectuialis ab vna veritate in aliam: sed hæc conclusio, *Deus est summè verax*, non distinguitur formaliter à prima præmissa fidei, quæ ex dictis quæst. 13. est, *Deus est prima veritas exercitè testans per reuelationem mysterij se esse primam veritatem*; ergo &c.

2. Resp. quod Deum esse summè veracem potest credi non solum vt obiectum formale, sed etiam vt obiectum materiale, & vt conclusio fidei. Ratio est, quia quidquid à Deo est reuelatum, non solum exercitè, & indirectè, sed etiam signatè, & directè, potest credi vt obiectum materiale, & vt conclusio per discursum saltem virtualem illata ex præmissis fidei; sed Deum

Deum esse summè veracem, reuelatum fuit directè, & signatè in pluribus locis scripturæ, & præsertim cum ad Ro. 3. dicitur, *Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax*: ergo.

3. Ad argumentum in contrarium distinguo maiorem: conclusio debet Saltem formaliter distingui à præmissis, & non sufficit distinctio obiecti incomplexi à complexo, nego; & sufficit hæc distinctio, concedo; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Ad conclusionem discursus latissimè sumpti sufficit, vt talis cōclusio distinguatur à præmissis qualibet distinctione, vel minus expliciti à magis explicito, vel obiecti incomplexi à complexo: Probatur, & explicatur exemplis. Valet enim hæc argumentatio, *Petrus, & Paulus currunt; ergo Petrus currit*, & tamen consequens, seu conclusio differt ab antecedenti solũ vt obiectũ incomplexũ à complexo. Similiter valet: *Deus est vnus: Deus est Trinus; ergo Deus est Trinus, & vnus*; & tamen consequens differt ab antecedenti solùm vt propositio complexa à propositione incomplexa; ergo licet hæc propositio, *Deus est prima veritas* differat ab hac propositione, *Deus est prima veritas reuelans se esse primam veritatem*, solum vt propositio incomplexa à propositione complexa, nihilominus potest ex illa inferri per discursum latè sumptum, ac potest credi per fidem, vt obiectum materiali, ita vt ex illa alia inferatur, tanquam ex obiecto formali. Simili modo explica-

 tur,

tur, quo pacto per fidem credi possit vt conclusio, quod Deus est, licet hæc veritas, *Deus est*, includatur in maiori fidei, qua affirmatur Deus absolutè, & non solum in sensu conditionato esse prima veritas.

4. Debet aduerti multas regulas syllogisticas valere, solum de discursu strictè, non autem latè sumpto: E.G. est regula, quod discursus, siue argumentatio debet constare ex tribus saltem terminis, & tamen vna propositio conuertitur in aliam, per discursum, siue argumentationem, constantem ex duobus tantum terminis, vt cum, dicitur, *omnis homo est animal; ergo aliquod animal est homo*.

QVAESTIO XVI.

Vtrum assensus Fidei includat discursum formalem, vel solùm virtualem?

1. VIdetur non includere vllum discursum, primò quia in omni discursu formali, vel virtuali certiores sumus de præmissis, quam de conclusione, iuxta axioma Aristotelis, & commune; *propter quod vnumquodque tale, & illud magis*; ergo per fidem certiores essemus de hoc, quod Deus reuelauerit nostram religionem, quam de veritate nostræ religionis; ergo de veritate nostræ religionis non ha-

haberemus certitudinem super omnia.

2. Secundò in omni discursu certitudo de conclusione pendet à certitudine de bonitate illationis: sed certitudo de bonitate illationis est merè naturalis; ergo certitudo de conclusionibus fidei penderet ab aliqua certitudine merè naturali, quod repugnat. Nam certitudo fidei cum sit maior omni certitudine naturali, non potest pendere ab vlla certitudine merè naturali.

3. Resp. discursum, pro vt abstrahit à formali, & virtuali esse, per quem propositioni per se non notæ, aut per se non credibili, assentimur propter connexionem, quam habet cum alijs propositionibus per se notis, vel per se credibilibus, aut quæ tandem inferuntur ex propositionibus per se notis, & per se credibilibus.

4. Diuiditur in formalem, & virtualem. Discursus formalis est, quo intellectus per actus distinctos ab assensu propositionum per se notarum, vel per se credibilium procedit ad assentiendum propositionibus per se non notis, vel per se non credibilibus, sed connexis cum propositionibus per se notis, vel per se credibilibus. Discursus virtualis est, quo intellectus eodem actu assentitur propositioni per se notæ, vel per se credibili, & propter illam propositioni obiectiuæ per se non notæ, vel per se non credibili connexæ cum propositione per se nota, vel per se credibili.

5. Certum est, & ab omnibus suppo-

nitur assensum fidei includere discursum formalem, vel virtualem. Ratio est, quia per actum fidei mysterijs per se non credibilibus assentimur propter diuinam veritatem, & reuelationem per se credibilem; sed hoc sufficit ad discursum abstrahentem à formali, & virtuali; ergo &c.

6. Quæritur, vtrum actus fidei includat discursum formalem, vel solum virtualem?

7. Dicendum cum Caietano, Capreolo, & alijs, quos referunt, & sequuntur Suarius disp. 6. de Fide sect. 4. & Granado tract. 9. disp. 1. num. 8. contra Durandum, Gabrielem, & alios, quos referunt, & sequuntur Vasquez 1. p. disp. 5. num. 5. & Cardinalis de Lugo disp. 7. de Fide sect. 1. Fides includit discursum virtualem, ac non potest includere formalem.

8. Probatur: nam cum intellectus in eo signo, in quo assentitur præmissis, iam perfectè videt tales præmissas esse necessariò connexa cum aliqua conclusione, eodem actu assentitur etiam tali conclusioni propter præmissas, ac proinde per discursum solum virtualem, non autem formalem; cum autem intellectus in eo signo, in quo assentitur præmissis, nondum perfectè videt tales præmissas esse connexas cum conclusione, tunc prius natura assentitur præmissis, posterius, ac per actum distinctum assentitur conclusioni propter præmissas, ac proinde per discursum formalem; sed in eo signo, in quo assentimur præmissis fidei, intellectus noster iam perfectè

fectè videt præmissas fidei esse connexas cum mysterijs reuelatis; ergo eodem actu, quo assentimur præmissis fidei, assentimur etiam mysterijs reuelatis, ac proindè per discursum solum virtualem, non autem formalem. Probatur maior: nam cum intellectus in eo signo, in quo assentitur vni, iam videt illud esse connexum cum altero, non est ratio, quare differat assensum alterius connexi ad signum posterius; ergo assentitur in eodem signo, & sine discursu formali, ad quem requiritur, vt assensus conclusionis sit posterior natura assensu præmissarum. E conuerso cum intellectus in eo signo, in quo assentitur vni, non videt perfectè illud esse connexum cum altero, propter hoc ipsum differre debet assensum alterius ad signum posterius, ac proinde debet discurrere formaliter. Probatur iam maior: nam assensũ fidei, vtpote voluntarium, & liberum, præcedit prudens voluntas credendi, & iudicium de prudenti credibilitate, & de obligatione credendi; sed per iudicium de credibilitate cognoscimus præmissas fidei prudenter posse, ac debere credi propter se, & vt principia, conclusiones, seu mysteria reuelata prudenter posse, ac debere credi propter præmissas, cum quibus euidenter cognoscuntur esse connexæ; ergo in eo signo, in quo intellectus ex imperio voluntatis assentitur præmissis fidei propter se, iam perfectè videt illas esse necessario connexas cum conclusionibus, seu mysterijs reuelatis, ac proinde eodem actu assentitur etiam mys-

terijs reuelatis, sine discursu formali, ad quẽ requiritur, vt assensus conclusionis distinguatur realiter ab assensu præmissarum, & sit posterior natura assensu præmissarum.

9. Nec dicas, quod ex imperio voluntatis intellectus prius natura assentitur præmissis, posterius natura conclusionibus, seu mysterijs reuelatis. Nam voluntas non potest facere, vt intellectus assentiens vni obiecto, quod in eo signo videt esse connexum cum altero, non assentiatur alteri in eodem signo. Videri possunt quæ de discursu formali, & virtuali dixi quæst. 62. Logicæ.

10. Ad 1. concedo antecedens, & primam consequentiam, & nego secundam consequentiam. Dum dicimur credere super omnia, amare super omnia, dupliciter potest intelligi. Primò, quod credamus certitudine, qua non possit dari maior, amemus amore, quo non possit dari maior: & in hoc sensu nec credimus super omnia nec amamus super omnia. Patet: nam qui habet maiorem fidem, magis, & certius credit, quam qui habet minorem; qui habet maiorem charitatem, magis amat, quam qui habet minorem: Beati per visionem beatificam multò certius assentiuntur diuinis mysterijs, quæ vident, quam viatores assentiantur ijsdem mysterijs, quæ solum obscurè cognoscunt; ac Deus certitudine infinitè maiori cognoscit, quam quælibet creatura, sicut infinitè magis se ipsum amat, quam vlla creatura amet, vel amare possit Deum,

Secun-

Secundo poteſt intelligi, quod per fidem myſterijs reuelatis adhæreamus maiori certitudine, & firmitate, quam vllis obiectis naturaliter cognitis, & ita, vt motiuum credendi præferamus omnibus alijs motiuis, quæ poſſunt occurrere in oppoſitum; & proportionaliter dicimus Deum amare ſuper omnia, quatenus Deum amamus magis, quàm vllum obiectum creatum, ac Deum præferimus omnibus alijs amabilibus: & ſolum in hoc ſenſu per fidem credimus Deo ſuper omnia; ſed cum hoc, quod per fidem myſterijs reuelatis magis aſſentiamur, quam vllis obiectis naturaliter cognitis, ſtat, quod per fidem ipſam poſſimus magis aſſentiri principijs, quam concluſionibus, licet tùm principijs, tum concluſionibus fidei magis aſſentiamur, quam vlli obiecto naturaliter cognito; ergo &c. Addo, quod illud axioma, *propter quod vnumquodque tale, & illud magis*, aliqui in præſenti materia intelligunt negatiuè, ita vt ſenſus ſit: non poſſumus firmius aſſentiri concluſioni, quam principijs, non autem poſitiuè, vt ſenſus ſit, neceſſe eſt, vt certitudine poſitiuè maiori aſſentiamur principijs, ſeu præmiſſis, quam concluſioni.

11. Ad 2. concedo maiorem, & nego minorem. Per fidem enim habemus certitudinem ſupernaturalem de hoc, quod Deus reuelet myſteria reuelatione eſſentialiter connexa cum veritate myſteriorum; ſed bonitas illationis conſiſtit in hoc, vt veritas præmiſſarum ſit eſſentialiter

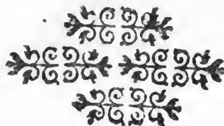
connexa cum veritate conclusionis; ergo per fidem certificamur de bonitate illationis: & quia hoc complexum, *Deus reuelat mysteria reuelatione essentialiter connexa cum veritate mysteriorum*, est obscurum, ideo per fidem obscuram in complexo obscuro certificamur de bonitate illationis, quæ seorsim considerata est euidens. Porro non repugnat, vt dum assentimur complexo obscuro, in tali complexo assentiamur veritati, quæ seorsim sit euidens, vt patet pluribus exemplis. Nam dum assentior huic veritati complexæ obscuræ, *Deus est trinus, & vnus*, assentior huic veritati, *Deus est vnus*, quæ seorsim est euidens; dum per fidem obscuram credo me posse consequi beatitudinem supernaturalem, assentior huic veritati, *ego existo*, quæ seorsim mihi est euidentissima. Sed hæc quæst. 33. magis explicabuntur.

12. Ex hactenus dictis in hoc tractatu, explicari potest actus fidei, eiusque resolutio in sua motiua intrinseca: Vt eliciam actum fidei, quo credam E.G. Deum esse trinum, & vnum, primò debet mihi proponi Deum esse summam veritatem reuelantem se esse Trinum, & Vnum, & exigentem à me, vt id summè credam, ac proindè exercitè reuelantem se esse summam, & infallibilem veritatem. Secundò per motiua credibilitatis, & per internam illuminationē Spiritus Sancti debet mihi euidenter persuaderi, me prudenter posse, ac debere firmissimè credere Deum esse summam veritatem, reuelantem se esse tri-

trinum, & vnum, & exercitè reuelantem se esse summè veracem, & ex hoc motiuo posse, ac debere credere Deum, esse trinum, & vnum. Tertiò ex motiuis credibilitatis sequitur iudicium euidens, quo dico: *ego prudenter possum, ac debeo firmissimè credere, Deum esse summam veritatem, reuelantem se esse Trinum, & Vnum, & exercitè reuelantem se esse summè veracem, & ex hoc motiuo possum, ac debeo firmissimè credere Deum esse Trinum, & Vnũ.* Quarto ex hoc iudicio sequitur libera voluntas credendi, qua dico: *quia prudenter possum, ac debeo firmissimè credere Deum esse summam veritatem reuelantem se esse Trinum, & Vnum, & exercitè reuelantem se esse summè veracem, & ex hoc motiuo possum, ac debeo firmissimè credere, Deum esse Trinum, & Vnum, volo totum hac firmissimè credere.* Quinto ex hoc actu voluntatis, concurrente Deo per auxilia gratiæ; sequitur in intellectu actus fidei imperatus, quo firmissimè dicit: *Deus est summa veritas reuelans se esse Trinum, & Vnum, & exercitè reuelans se esse summè veracem: & quia hoc non potest esse verum, quin Deus sit Trinus, & Vnus, Deus est Trinus, & Vnus.* Obiectum formale, ac motiuum intrinsecũ huius actus est hæc veritas per se credibilis: *Deus est summa veritas reuelans se esse Trinum, & Vnum, & exercitè reuelans se esse summè veracem.* Obiectum, materiale est hæc veritas non per se credibilis, *Deus est Trinus, & Vnus.* Motiuum assentiendi, & obiectum formale apparet

ita

ita connexum cum materiali, vt non possit esse verum obiectum formale, quin sit verum materiale. Hic actus indiuisibilis est syllogismus quidam virtualis, quia virtualiter continet istum syllogismum formalem, constantem ex duabus præmissis, & conclusione realiter distiuctis: *Deus est summa veritas, ac proindè quidquid dicit est verum; sed Deus dicit se esse Trinum, & Vnum; ergo Deus est Trinus, & Vnus.* Actus voluntatis, quo volumus credere, & iudicium de prudenti credibilitate sunt actus necessariò præsuppositi ad fidem, vtpote prudentem, voluntariam, & liberam, ac motiua, ex quibus mouentur tales actus, sunt motiua solum extrinseca fidei. Ideo explicata resolutione fidei in sua motiua intrinseca, debemus agere de resolutione fidei in sua motiua extrinseca, hoc est in motiua credibilitatis, per quæ probamus nos posse, ac debere prudenter firmissimè credere, Deum reuelasse nostram religionem, eiusque mysteria: quod iam præstabimus tractatu secundo.

TRA-

TRACTATVS SECVNDVS

De resolutione extrinseca fidei in motiua credibilitatis.

QVAESTIO XVII.

Vtrum sit euidens Religionem Christianam, & Catholicam esse prudenter credibilem, & credendam?

1 VIDETVR non esse euidens, primò quia quod est euidens, à nemine potest negari; sed omnes infideles negant Christianam religionem esse prudenter credibilem, ac credendam, ac dicunt imprudenter, ac stultè à nobis credi; ergo &c.

2. Secundò non est euidens illam religionem esse prudenter credibilem, & credendam, cuius doctrinam probabile est esse falsam; sed probabile est falsam esse doctrinam religionis Christianæ, ac Catholicæ; ergo &c. Probatur minor: nam probabile est quod probatur argumentis magni ponderis, & habentibus magnam vim trahendi, & inclinandi intellectum ad assensum; sed falsitas doctrinæ Christianæ, ac Catholicæ probatur argumentis magni ponderis, & habentibus ma-

magnam vim trahendi, & inclinandi intellectum ad assensum; ergo &c. Probatur minor: nam argumenta probantia Deum non esse trinum, & vnum; Verbum non esse incarnatum; Christum crucifixum non esse Deum; eundem Christum non esse in Eucharistia; non dari peccatum originale &c. sunt magni ponderis, & habent magnam vim trahendi, & inclinandi intellectum ad assensum; ergo &c. Confirmatur, nam talia argumenta sunt maioris ponderis, & habent maiorem vim trahendi, & inclinandi intellectum ad assensum, quàm argumenta, quibus redduntur probabiles opiniones philosophicæ, & theologicæ, quæ propter talia argumenta censentur probabiles; ergo &c.

3. Resp. ex dictis motiua extrinseca fidei, seu motiua credibilitatis esse, per quæ probatur religionem Christianam, & Catholicam esse prudenter credibilem, & credendam. Dicuntur autem motiua extrinseca fidei, quia ijs non nititur immediatè actus fidei: is enim nititur solum testimonio Dei reuelantis; sed nititur iudicium præerequisitum ad fidem, quo iudicamus religionem christianam, & catholicam esse prudenter credibilem, & credendam. Vt igitur agamus de motiuis credibilitatis, primò hac quæstione examinabimus, vtrum probetur euidenter religionem christianam, & catholicam esse prudenter credibilem, & credendam: deinde quæstionibus sequentibus afferemus motiua, & argumenta, quibus hoc pro-

probatur; & simul ostendemus omnes alias sectas non posse prudenter credi, ac proinde grauissimè peccare eos, qui relicta, vel non acceptata religione Christiana, & Catholica, sequuntur alias sectas.

4. Dicendum igitur: euidens est religionem Christianam, & Catholicam, esse prudenter credibilem, & credendam.

5. Probatur primò ex Scriptura. Nam Ps. 92. dicitur, *testimonia tua credibilia facta sunt nimis*: sed testimonia etiam humana, non sunt credibilia nimis, hoc est non habent maximam quamdam credibilitatem, cum non est euidens, quod propter talia testimonia possumus, & debemus credere ea, quæ testantur: E.G. testimonia, quibus aliqui testantur reum accusatum commisisse homicidium, non sunt nimis, hoc est maximè credibilia, cum non est euidens, quod Iudex debet, ac potest prudenter credere reum commisisse homicidium, eumque condemnare; ergo &c. Rursus Io. 15. Christus dicit, *si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo*: & paulo post, *si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*: sed si non esset euidens, quod possumus, ac debemus credere, ipsa ineuidentia obligationis excusaret nos à credendo; possemus enim suspendere iudicium, quo iudicamus nos obligari ad credendum: suspenso autem hoc iudicio, suspenderetur obligatio credendi, vt pote quæ si sit proxima, non

potest

poteſt dari ſine tali iudicio; ergo &c. Marci vltimò dicitur, *qui non crediderit, condemnabitur*; ergo qui non credit, peccat, & meretur condemnationem; ſed ſi non eſſet euidens, quod poſſumus, ac debemus credere, poſſemus non credendo, non peccare, ac non mereri condemnationem; ergo &c. Ad Hebr. 2. Veritas noſtræ religionis dicitur à Deo confirmata ſignis, & portentis: Marci vltimo prædicatio Euangelij dicitur facta fuiſſe, Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis: ſed teſtis non ſatis ſuo teſtimonio confirmat aliquid, cum non reddit euidens rem, quam teſtatur, poſſe ac debere prudenter credi; ergo &c.

6. Probatur ſecundò ex Patribus, qui dicunt Eccleſiam Catholicam Matth. 5. fuiſſe ſignificatam per ciuitatem ſupra montem poſitam, quæ nequit abſcondi: Danielis 2. per montem, qui impleuit vniuerſam terram, ac proinde non poteſt in oculos non incurrere: & lib. 13. contra Fauſtum dicit: *clauſis oculis offenditis montem*: & libro de vera religione, cap. 2. dicit: *Chriſtianis temporibus, quænam religio ſit potiſſimum tenenda, quæ ad veritatem, & beatitudinem via ſit, non eſt dubitandum*. Idē colligitur ex alijs Patribus. Chryſoſtomus oratione, quod Chriſtus ſit Deus, concludit: *nullus itaque his contradixerit, niſi qui valde inſanus, & totus ſtupidus ſit, humanoque ſenſu priuatus*: Arnobius lib. 2.

con-

contra gentes dicit: *incredulum genus humanum doctrinæ Christi numquam fuisset consensurum, nisi aperta res esset, & luce ipsa, vt dicitur, clarior*: Origenes hom. 30. in Matth. dicit: *Ecclesia plena est fulgore ab Oriente vsque in Occidentem*: Sapjentiæ 6. dicitur: *clara est sapientia, & quæ numquam marcescit, ac facile videtur ab his, qui quærunt eam*: sed hæc ostendunt euidens esse, quod nostra religio sit prudenter credibilis, & credenda; ergo &c. Sanctis Patribus accedunt S. Thomas 2.2. quæst. 1. art. 4. ad 4. & omnes Theologi: ideoque Suarius disp. 4. de Fide sect. 3. dicit, rem esse, de qua nullus Catholicus potest dubitare, & Amicus probabile censet esse de fide, quod detur euidens credibilitas nostræ religionis.

7. Probatur tertio rationibus, quæ afferentur quæstionibus seqq.

8. Ad 1. distinguo maiorem: quod est euidens, à nemine potest negari, dum sufficienter considerantur, & penetrantur motiua, concedo: dum non sufficienter considerantur, & penetrantur matiua, nego; distinguo eodem pacto minorem; & nego censequentiam: Multa sunt ita euidentia, vt non possimus illa negare, si consideremus, & penetremus motiua, & rationes, quibus ostenduntur; possimus negare, si non consideremus motiua: E.G. multa, quæ mathematicè demonstrantur, negare non possumus, si consideremus, & penetremus demonstrationes, sed possumus nega-

negare, si nolimus audire, & considerare demonstrationes; ergo non est mirum, quod Infideles, si nolint considerare rationes, & motiua, quibus probatur religionem Christianam esse prudenter credibilem, & credendam, possint id negare, ac de facto negent. At quando considerant,& penetrāt motiua nostræ religionis, non possunt interius negare, se posse prudenter credere, & obligari ad credendum, ideòque non credendo, peccant, & merentur condemnationem, iuxta illud Christi, Marci vltimò: *qui non crediderit, condemnabitur.* Addo vt plurimum Infideles, etiam cū non sufficienter penetrant motiua nostræ religionis ac proinde non tenentur proximè credere, habere euidentiā de hoc, quod non possunt prudenter quiescere in suis sectis, sed tenentur considerare motiua aliarum sectarum, & præsertim religionis Christianæ, ac Catholicæ, & si non considerent, grauiter peccant, & merentur condemnationem.

9. Ad. 2. nego maiorem. Ad probationem distinguo maiorem: probabile est, quod probatur argumentis magni ponderis, & habentibus magnam vim trahendi, & inclinandi intellectum ad assensum, etiam cum intellectus considerat rationes contrarias, quas debet considerare, concedo; cum non considerat rationes contrarias, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Vt aliquid sit probabile, non sufficit, vt probetur argumentis magni ponderis, & habentibus

tibus magnam vim trahendi, & inclinandi intellectum ad aſsenſum, cum non conſiderantur argumenta contraria, ſed requiritur, vt habeant talem vim etiam cum conſiderantur motiua contraria: E. G. argumenta, quibus probatur impoſſibile eſse continuum, & motum, ex eo, quod neque poſſint componi ex indiuiſibilibus, neque ex partibus ſemper in infinitum diuiſibilibus, ſecundum ſe præcisè conſiderata, ſunt magni ponderis, cùm difficillimè ſoluantur: ſed conſideratis rationibus, & experientijs, quibus oſtenditur, dari motum, & continuum, ſunt penitus contemnenda, & nullam habent vim mouendi prudenter, & probabiliter intellectum ad negandum continuum, & motum: ideoque Ariſt. 8. Phyſ. text. 22. dicit infirmitatem intellectus eſse propter tales rationes negare motum. In caſu noſtro argumenta, quibus probatur Chriſtianam religionem eſse falſam, conſideratis rationibus, quibus probatur Deum reuelaſse religionem Chriſtianam, & Catholicam, nullius ſunt momenti. Quid enim mirum, ſi nos, qui non poſsumus penetrare, quo pacto componatur continuum, & motus, quæ oculis videmus, & manibus tractamus, non poſſimus ſatis penetrare, quo pacto Deus ſit Trinus, & Vnus, quo pacto potuerit fieri homo, & vniuerſim, quid Deus poſſit, vel non poſſit? ergo ſicut imprudenter, & ſtultè propter rationes, quæ afferuntur contra continuum, & motum, negaremus, aut reuocaremus in dubium dari continuum,

nuum,

nuum, & motum, sic imprudenter propter rationes apparentes, quæ afferuntur contra mysteria Trinitatis, Incarnationis &c. dubitaremus de veritate nostræ religionis, cum aliundè probetur efficacissimè credendum esse, illam fuisse reuelatam à Deo.

QVAESTIO XVIII.

Vtrum ex vaticinijs veteris testamenti probetur euidenter Christianam religionem esse prudenter credibilem, & credendam?

1. VIdetur non probari: primo quia potest prudenter dubitari vaticinia veteris testamenti verè non fuisse scripta ante Christum, sed post Christum à Christianis conficta, ad probandam religionem Christianam, & ad ostendendum Christum nostræ religionis Authorem fuisse diuinitus reuelatum, & promissum, antequam veniret.

2. Secundo in vnaquaque re standum est peritis in ea re; sed peritissimi circa vaticinia veteris testamenti, & circa eorum adimpletionẽ sunt Iudæi, quibus fuerunt tradita; ergo circa vaticinia veteris testamenti, & circa eorum adimpletionem, standum est Iudæis: sed Iudæi vnanimiter negant vaticinia de Messia impleta est in

Christo,

Christo, & in religione Christiana; ergo &c.

3. Tertiò vt sit euidens religionem Christianam esse prudenter credibilem, & credendam, requiritur, vt non solum aliqua, sed vt omnia vaticinia de aduentu Messiæ impleta fuerint in Christo; sed aliqua, non autem omnia vaticinia de Messia impleta fuerunt in Christo; ergo &c.

4. Resp. argumenta, quibus probatur euidens esse Christianam religionem esse prudenter credibilem, & credendam, desumi ex duobus præsertim capitibus; ex vaticinijs nimirum Prophetarum, quibus Christiana religio prænunciata est diù, antequam oriretur; & ex miraculis, quibus propagata est, post quam est exorta.

5. Quod ex vaticinijs Prophetarum probetur euidenter Christianam Religionem esse prudenter credibilem, & credendam, insinuauit Christus Lucæ 24. dicens, *ò stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ. Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam?* Quod hoc idem probetur ex miraculis, insinuauit idem Christus Io. 15. dicens: *si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*; ergo per miracula fit, vt qui non credunt, peccent, non credendo, adeòque sit euidens, quod tenentur credere; & per vaticinia Prophetarum fit, vt qui non credunt, sint stulti, hoc est imprudentes, & tardi corde, ac proinde quod euidens sit, quod tenentur credere.

6. Ex

6. Ex vaticinijs igitur Prophetarum, probatur religionem Christianam esse euidenter credibilem, & credendam. Nam euidenter est credibilis, & credenda religio, quæ diù antequam oriretur, imo fere ab initio Mundi fuit propheticè promissa, & prænunciata, ac pluribus figuris expressa, & à populo, qui solus profitebatur cultum vnius veri Dei, per plura annorum millia expectata; sed talis est Christiana religio; ergo &c. Maior est euidens. Nam illa religio est euidenter credibilis, & credenda, quæ habet motiua, propter quæ euidens est, quod quilibet prudens potest, ac debet credere illam fuisse diuinitus reuelatam; sed euidens est, quod quilibet prudens potest, ac debet credere reuelatam fuisse à Deo religionem, quæ multis sæculis antequam oriretur, fuit propheticè promissa, & prænunciata; ergo &c. Probatur igitur minor: nam Iudæi, qui sunt Christianæ religioni inimicissimi, toto terrarum orbe ab annis mille sexcentis dispersi, ac diffusi, deferunt secum libros veteris testamenti, ac vnanimiter testantur eos esse scriptos diù, antequam Christus nasceretur, & Christianam religionem fundaret: testantur etiam in ijs libris præcipuè contineri promissiones, & vaticinia Messiæ venturi, cuius legem, & doctrinam deberent homines sequi, vt ad felicitatem peruenirent: testantur demum se vsque à temporibus Abrahæ, hoc est duobus circiter annorum millibus ante natiuitatem Christi, expectasse Messiam;

ergo

ergo eſt moraliter euidens libros veteris teſtamenti plenos promiſſionibus, ac prædictionibus Meſſiæ venturi, ac religionis, quæ profiteretur doctrinam, & legem Meſſiæ, ſcriptos fuiſſe diù ante Chriſtum, & Iudæos, qui tunc ſoli inter omnes populos colebant vnum, & verum Deum, libros illo recepiſſe vt traditos à Deo, & per duo circiter annorum millia credidiſſe, & expectaſſe Meſſiam venturum, vt doctrinam, & legem eius ſequendo, peruenirent ad felicitatem; qui autem de his dubitaret, poſſet etiam dubitare, vtrum ante Chriſtum extiterit Reſpublica Romana, & Athenienſis, & ſcripti fuerint libri Demoſthenis, Ciceronis &c. ſed in Chriſto, & in religione Chriſtiana impleta ſunt, & quotidiè implentur, quæ in libris veteris teſtamenti promiſſa, & prænunciata fuerunt de Meſſia, ac de religione eorum, qui profiterentur doctrinam, & legem Meſſiæ; ergo Chriſtus, & religio Chriſtiana fuerunt diuinitus promiſſa, ac prænunciata diù, antequam Chriſtus naſceretur, & Chriſtianam religionem fundaret. Probatur vltimum aſſumptum, afferendo clariſſimas prædictiones de Meſſia, quæ manifeſtè impletæ fuerunt in Chriſto, & in religione Chriſtiana.

7. Primò tempus aduentus Meſſiæ Geneſ. 49. prædixit Iacob, dum moreretur, dicens: *non auferetur ſceptrum de Iuda, neque Dux de femore eius, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio Gentium*: ſed ius ſceptri, & principatus Iu-

daici non fuit ablatum ſtabiliter, & ſine ſpe ex tribu Iuda, niſi cum Herodes, non Iudæus, ſed alienigena, non ex conſenſu, & electione populi Iudaici, ſed ex tyrannicà Romanorum potentia regnum Iudæorum occupauit: tempore autem Herodis natus eſt Chriſtus, qui fuit expectatio, ſiue, vt alij legunt, aggregatio gentium: nam Gentiles per fidem ſe aggregarunt Chriſto, & Apoſtolis, alijſque Iudæis, qui crediderant in Chriſtum, non aliter, ac ſi illum expectaſſent; ergo &c. Circa hoc vaticinium Iacobi videri poteſt Suarius de Incarn.diſp.1.ſect.2.Lyranus, Cornelius, & alij interpretes Scripturæ, qui teſtimonio Hebræorum, Græcorum, Latinorum,& Chaldæi paraphraſtici probant eo loco à Iacobo promiſſum fuiſſe Meſſiam, non autem Ieroboam, vt inſulsè,& impiè docuit Rabbi Salomon, nec Nabuchodonoſor, vt non minus impiè docuit Iulianus Apoſtata; ſiquidem Meſſiàs, non autem illi erant futuri expectatio gentium. Videri etiam poteſt Petauius in Rationario temporum part.2.lib.3.cap.16.

8. Secundò clarius tempus aduentus Meſſiæ, eiuſque mortem, perfidiam Iudæorum in Meſſia negando, ac deſtructionem, & perpetuam deſolationem Regni Iudaici, cum euerſione Templi prædixit Angelus Gabriel, Danielis cap.9. dicens Danieli, cui apparuerat: *Animaduerte ſermonem, & intellige viſionem. Septuaginta Hebdomadæ abbreuiatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper vrbem ſanctam*

tuam,

tuam, vt consumetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum. & deleatur iniquitas, & adducatur Iustitia sempiterna, & impleatur visio, & prophetia, & vngatur Sanctus Sanctorum. Scito ergo, & animaduerte. Ab exitu sermonis, vt iterum ædificetur Ierusalem vsque ad Christum Ducem, Hebdomades septem, & hæbdomades septuagintaduæ, & rursum ædificabilur platea, & muri in angustia temporum; & post hebdomades septuagintaduas occidetur Christus, & non erit eius populus, qui eum negaturus est; & ciuitatem, & Sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo, & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificium, & erit in templo abominatio desolationis, & vsque ad consummationem, & finem perseuerabit desolatio. Debet aduerti, quod cum duplex sit hebdomas, seu septenarius, dierum nimirum, & annorum, Angelus hoc loco loquitur de hebdomadibus, seu septenarijs non dierum, sed annorum, de quibus dicitur, Leuit.15. *Numerabis tibi septem hebdomadas annorum, idest septies septem, quæ simul facient annos* 49. Hoc posito, Angelus prædicit primò tempus, intra quod Christus, seu Messias veniret, & impleret prophetias, abbreuiatum, seu contractum esse intra spatium 70. hebdomadarum, hoc est annorum 490. quæ hebdomadæ deberent incipere ab exitu sermonis, vt iterum ædificaretur Ierusalem, hoc est ab anno,

poteſt dari ſine tali iudicio; ergo &c. Marci vltimò dicitur, *qui non crediderit, condemnabitur*; ergo qui non credit, peccat, & meretur condemnationem; ſed ſi non eſset euidens, quod poſſumus, ac debemus credere, poſsemus non credendo, non peccare, ac non mereri condemnationem; ergo &c. Ad Hebr. 2. Veritas noſtræ religionis dicitur à Deo confirmata ſignis, & portentis: Marci vltimo prædicatio Euangelij dicitur facta fuiſse, Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis: ſed teſtis non ſatis ſuo teſtimonio confirmat aliquid, cum non reddit euidens rem, quam teſtatur, poſse ac debere prudenter credi; ergo &c.

6. Probatur ſecundò ex Patribus, qui dicunt Eccleſiam Catholicam Matth. 5. fuiſse ſignificatam per ciuitatem ſupra montem poſitam, quæ nequit abſcondi: Danielis 2. per montem, qui impleuit vniuerſam terram, ac proinde non poteſt in oculos non incurrere: & lib. 13. contra Fauſtum dicit: *clauſis oculis offenditis montem*: & libro de vera religione, cap. 2. dicit: *Chriſtianis temporibus, quænam religio ſit potiſſimum tenenda, quæ ad veritatem, & beatitudinem via ſit, non eſt dubitandum*. Idē colligitur ex alijs Patribus. Chryſoſtomus oratione, quod Chriſtus ſit Deus, concludit: *nullus itaque his contradixerit, niſi qui valde inſanus, & totus ſtupidus ſit, humanoque ſenſu priuatus*: Arnobius lib. 2.

con-

contra gentes dicit: *incredulum genus humanum doctrinæ Christi numquam fuisset consensurum, nisi aperta res esset, & luce ipsa, vt dicitur, clarior*: Origenes hom.30. in Matth. dicit: *Ecclesia plena est fulgore ab Oriente vsque in Occidentem*: Sapientiæ 6. dicitur: *clara est sapientia, & quæ numquam marcescit, ac facile videtur ab his, qui quærunt eam*: sed hæc ostendunt euidens esse, quod nostra religio sit prudenter credibilis, & credenda; ergo &c. Sanctis Patribus accedunt S.Thomas 2.2.quæst.1. art.4. ad.4. & omnes Theologi: ideoque Suarius disp. 4. de Fide sect. 3. dicit, rem esse, de qua nullus Catholicus potest dubitare, & Amicus probabile censet esse de fide, quod detur euidens credibilitas nostræ religionis.

7. Probatur tertio rationibus, quæ afferentur quæstionibus seqq.

8. Ad 1. distinguo maiorem: quod est euidens, à nemine potest negari, dum sufficienter considerantur, & penetrantur motiua, concedo: dum non sufficienter considerantur, & penetrantur matiua, nego; distinguo eodem pacto minorem; & nego censequentiam. Multa sunt ita euidentia, vt non possimus illa negare, si consideremus, & penetremus motiua, & rationes, quibus ostenduntur; possimus negare, si non consideremus motiua: E.G. multa, quæ mathematicè demonstrantur, negare non possumus, si consideremus, & penetremus demonstrationes, sed possumus nega-

negare, si nolimus audire, & considerare demonstrationes; ergo non est mirum, quod Infideles, si nolint considerare rationes, & motiua, quibus probatur religionem Christianam esse prudenter credibilem, & credendam, possint id negare, ac de facto negent. At quando considerant, & penetrāt motiua nostræ religionis, non possunt interius negare, se posse prudenter credere, & obligari ad credendum, ideòque non credendo, peccant, & merentur condemnationem, iuxta illud Christi, Marci vltimò: *qui non crediderit, condemnabitur.* Addo vt plurimum Infideles, etiam cū non sufficienter penetrant motiua nostræ religionis ac proinde non tenentur proximè credere, habere euidentiā de hoc, quod non possunt prudenter quiescere in suis sectis, sed tenentur considerare motiua aliarum sectarum, & præsertim religionis Christianæ, ac Catholicæ, & si non considerent, grauiter peccant, & merentur condemnationem.

9. Ad. 2. nego maiorem. Ad probationem distinguo maiorem: probabile est, quod probatur argumentis magni ponderis, & habentibus magnam vim trahendi, & inclinandi intellectum ad assensum, etiam cum intellectus considerat rationes contrarias, quas debet considerare, concedo; cum non considerat rationes contrarias, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Vt aliquid sit probabile, non sufficit, vt probetur argumentis magni ponderis, & habentibus

tibus magnam vim trahendi, & inclinandi intellectum ad assensum, cum non considerantur argumenta contraria, sed requiritur, vt habeant talem vim etiam cum considerantur motiua contraria: E. G. argumenta, quibus probatur impossibile esse continuum, & motum, ex eo, quod neque possint componi ex indiuisibilibus, neque ex partibus semper in infinitum diuisibilibus, secundum se præcisè considerata, sunt magni ponderis, cùm difficillimè soluantur: sed consideratis rationibus, & experientijs, quibus ostenditur, dari motum, & continuum, sunt penitus contemnenda, & nullam habent vim mouendi prudenter, & probabiliter intellectum ad negandum continuum, & motum: ideoque Arist. 8. Phys. text. 22. dicit infirmitatem intellectus esse propter tales rationes negare motum. In casu nostro argumenta, quibus probatur Christianam religionem esse falsam, consideratis rationibus, quibus probatur Deum reuelasse religionem Christianam, & Catholicam, nullius sunt momenti. Quid enim mirum, si nos, qui non possumus penetrare, quo pacto componatur continuum, & motus, quæ oculis videmus, & manibus tractamus, non possimus satis penetrare, quo pacto Deus sit Trinus, & Vnus, quo pacto potuerit fieri homo, & vniuersim, quid Deus possit, vel non possit? ergo sicut imprudenter, & stultè propter rationes, quæ afferuntur contra continuum, & motum, negaremus, aut reuocaremus in dubium dari continuum,

nuum, & motum, sic imprudenter propter rationes apparentes, quæ afferuntur contra mysteria Trinitatis, Incarnationis &c. dubitaremus de veritate nostræ religionis, cum aliundè probetur efficacissimè credendum esse, illam fuisse reuelatam à Deo.

QVAESTIO XVIII.

Vtrum ex vaticinijs veteris testamenti probetur euidenter Christianam religionem esse prudenter credibilem, & credendam?

1. Videtur non probari: primo quia potest prudenter dubitari vaticinia veteris testamenti verè non fuisse scripta ante Christum, sed post Christum à Christianis conficta, ad probandam religionem Christianam, & ad ostendendum Christum nostræ religionis Authorem fuisse diuinitus reuelatum, & promissum, antequam veniret.

2. Secundo in vnaquaque re standum est peritis in ea re; sed peritissimi circa vaticinia veteris testamenti, & circa eorum adimpletionẽ sunt Iudæi, quibus fuerunt tradita; ergo circa vaticinia veteris testamenti, & circa eorum adimpletionem, standum est Iudæis: sed Iudæi vnanimiter negant vaticinia de Messia impleta est in Christo,

Christo, & in religione Christiana; ergo &c.

3. Tertiò vt sit euidens religionem Christianam esse prudenter credibilem, & credendam, requiritur, vt non solum aliqua, sed vt omnia vaticinia de aduentu Messiæ impleta fuerint in Christo; sed aliqua, non autem omnia vaticinia de Messia impleta fuerunt in Christo; ergo &c.

4. Resp. argumenta, quibus probatur euidens esse Christianam religionem esse prudenter credibilem, & credendam, desumi ex duobus præsertim capitibus; ex vaticinijs nimirum Prophetarum, quibus Christiana religio prænunciata est diù, antequam oriretur; & ex miraculis, quibus propagata est, post quam est exorta.

5. Quod ex vaticinijs Prophetarum probetur euidenter Christianam Religionem esse prudenter credibilem, & credendam, insinuauit Christus Lucæ 24. dicens, *ò stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ. Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam?* Quod hoc idem probetur ex miraculis, insinuauit idem Christus Io. 15. dicens: *si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*; ergo per miracula fit, vt qui non credunt, peccent, non credendo, adeòque sit euidens, quod tenentur credere; & per vaticinia Prophetarum fit, vt qui non credunt, sint stulti, hoc est imprudentes, & tardi corde, ac proinde quod euidens sit, quod tenentur credere.

6. Ex

6. Ex vaticinijs igitur Prophetarum probatur religionem Christianam esse euidenter credibilem, & credendam. Nam euidenter est credibilis, & credenda religio, quæ diù antequam oriretur, imo fere ab initio Mundi fuit propheticè promissa, & prænunciata, ac pluribus figuris expressa, & à populo, qui solus profitebatur cultum vnius veri Dei, per plura annorum millia expectata; sed talis est Christiana religio; ergo &c. Maior est euidens. Nam illa religio est euidenter credibilis, & credenda, quæ habet motiua, propter quæ euidens est, quod quilibet prudens potest, ac debet credere illam fuisse diuinitus reuelatam; sed euidens est, quod quilibet prudens potest, ac debet credere reuelatam fuisse à Deo religionem, quæ multis sæculis antequam oriretur, fuit propheticè promissa, & prænunciata; ergo &c. Probatur igitur minor: nam Iudæi, qui sunt Christianæ religioni inimicissimi, toto terrarum orbe ab annis mille sexcentis dispersi, ac diffusi, deferunt secum libros veteris testamenti, ac vnanimiter testantur eos esse scriptos diù, antequam Christus nasceretur, & Christianam religionem fundaret: testantur etiam in ijs libris præcipuè contineri promissiones, & vaticinia Messiæ venturi, cuius legem, & doctrinam deberent homines sequi, vt ad felicitatem peruenirent: testantur demum se vsque à temporibus Abrahæ, hoc est duobus circiter annorum millibus ante natiuitatem Christi, expectasse Messiam;

ergo

ergo est moraliter euidens libros veteris testamenti plenos promissionibus, ac prædictionibus Messiæ venturi, ac religionis, quæ profiteretur doctrinam, & legem Messiæ, scriptos fuisse diù ante Christum, & Iudæos, qui tunc soli inter omnes populos colebant vnum, & verum Deum, libros illo recepisse vt traditos à Deo, & per duo circiter annorum millia credidisse, & expectasse Messiam venturum, vt doctrinam, & legem eius sequendo, peruenirent ad felicitatem; qui autem de his dubitaret, posset etiam dubitare, vtrum ante Christum extiterit Respublica Romana, & Atheniensis, & scripti fuerint libri Demosthenis, Ciceronis &c. sed in Christo, & in religione Christiana impleta sunt, & quotidiè implentur, quæ in libris veteris testamenti promissa, & prænunciata fuerunt de Messia, ac de religione eorum, qui profiterentur doctrinam, & legem Messiæ; ergo Christus, & religio Christiana fuerunt diuinitus promissa, ac prænunciata diù, antequam Christus nasceretur, & Christianam religionem fundaret. Probatur vltimum assumptum, afferendo clarissimas prædictiones de Messia, quæ manifestè impletæ fuerunt in Christo, & in religione Christiana.

7. Primò tempus aduentus Messiæ Genes. 49. prædixit Iacob, dum moreretur, dicens: *non auferetur sceptrum de Iuda, neque Dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium:* sed ius sceptri, & principatus Iu-

daici non fuit ablatum ſtabiliter, & ſine ſpe ex tribu Iuda, niſi cum Herodes, non Iudæus, ſed alienigena, non ex conſenſu, & electione populi Iudaici, ſed ex tyrannicà Romanorum potentia regnum Iudæorum occupauit: tempore autem Herodis natus eſt Chriſtus, qui fuit expectatio, ſiue, vt alij legunt, aggregatio gentium: nam Gentiles per fidem ſe aggregarunt Chriſto, & Apoſtolis, alijſque Iudæis, qui crediderant in Chriſtum, non aliter, ac ſi illum expectaſſent; ergo &c. Circa hoc vaticinium Iacobi videri poteſt Suarius de Incarn. diſp. 1. ſect. 2. Lyranus, Cornelius, & alij interpretes Scripturæ, qui teſtimonio Hebræorum, Græcorum, Latinorum, & Chaldæi paraphraſtici probant eo loco à Iacobo promiſſum fuiſſe Meſſiam, non autem Ieroboam, vt inſulsè, & impiè docuit Rabbi Salomon, nec Nabuchodonoſor, vt non minus impiè docuit Iulianus Apoſtata; ſiquidem Meſſiàs, non autem illi erant futuri expectatio gentium. Videri etiam poteſt Petauius in Rationario temporum part. 2. lib. 3. cap. 16.

8. Secundò clarius tempus aduentus Meſſiæ, eiuſque mortem, perfidiam Iudæorum in Meſſia negando, ac deſtructionem, & perpetuam deſolationem Regni Iudaici, cum euerſione Templi prædixit Angelus Gabriel, Danielis cap. 9. dicens Danieli, cui apparuerat: *Animaduerte ſermonem, & intellige viſionem. Septuaginta Hebdomadæ abbreuiatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper vrbem ſanctam*

tuam,

tuam, vt consumetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum. & deleatur iniquitas, & adducatur Iustitia sempiterna, & impleatur visio, & prophetia, & vngatur Sanctus Sanctorum. Scito ergo, & animaduerte. Ab exitu sermonis, vt iterum ædificetur Ierusalem vsque ad Christum Ducem, Hebdomades septem, & hæbdomades septuagintaduæ, & rursum ædificabitur platea, & muri in angustia temporum; & post hebdomades septuagintaduas occidetur Christus, & non erit eius populus, qui eum negaturus est; & ciuitatem, & Sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo, & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificium, & erit in templo abominatio desolationis, & vsque ad consummationem, & finem perseuerabit desolatio. Debet aduerti, quod cum duplex sit hebdomas, seu septenarius, dierum nimirum, & annorum, Angelus hoc loco loquitur de hebdomadibus, seu septenarijs non dierum, sed annorum, de quibus dicitur, Leuit.15. *Numerabis tibi septem hebdomadas annorum, idest septies septem, quæ simul facient annos* 49. Hoc posito, Angelus prædicit primò tempus, intra quod Christus, seu Meſsias veniret, & impleret prophetias, abbreuiatum, seu contractum esse intra spatium 70. hebdomadarum, hoc est annorum 490. quæ hebdomadæ deberent incipere ab exitu sermonis, vt iterum ædificaretur Ierusalem, hoc est ab anno,

quo edictum de iterum ædificanda Hierosolyma à Chaldæis destructa, exitum, & effectum deberet habere, quod incidit in annum septimum Artaxersis Longimani Regis Persarũ, qui vt patet primo Esdræ 7. anno septimo Regni sui misit Esdram in Ierusalem cum multis Iudæis, non ex alio fine, nisi vt Hierosolymam restaurarent. Prædicit secundò, quod intra spatium septuaginta hebdomadarum ab edicto Artaxersis ædificanda erat Ierusalem in angustia temporum, hoc est tempore valde angusto, & breui, quod impletum est: siquidem, vt legitur 2. Esdr. 6. propter hostes assiduè lacessentes Iudęos, Neemias, & Iudæi angustissimo, & breuissimo tempore 52. dierum mœnia vrbis raptim perfecerunt. Prædicit tertio ab edicto Artaxersis vsque ad Christum Ducem, hoc est vsque ad tempus, quo Christus annorum 30. baptizatus à Ioanne constitutus est à Patre Dux Populi fidelis, vt illum in Prædicatione congregaret, dicente Patre Matthæi 4. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite*, futuras hebdomadas 7. & hebdomadas 62. hoc est hebdomades 69. quæ conficiunt annos 483. quot de facto inter edictum Artaxersis, & Baptismum Christi intercessisse ostendunt plures Chronologi apud Cornelium cap. 9. Danielis. Siquidem septimus annus Artaxersis concurrit cum quarto octogesimæ Olympiadis, & cum anno vrbis conditæ 297. Baptismus autem Christi incidit in annum 15. Tiberij Cæsaris,

ſaris, qui annus concurrit cum anno quarto Olympiadis 201. & cum anno vrbis conditæ 781. Prædicit quartò, quod poſt has hebdomadas 7. & 62. hoc eſt hebdomada 70. occidetur Chriſtus, quod de facto accidit, ſiquidem Chriſtus occiſus eſt tribus annis, & tribus circiter menſibus poſt baptiſmum, qui anni ſpectant ad ſeptuageſimam hebdomadam. Prædicit quintò, quod poſt mortem Chriſti non erit amplius populus eius, qui eum negaturus eſt, quod impletum eſt. Nam poſtquam Iudæi Chriſtum negarunt, dicentes Pilato, *Nos non habemus Regem, niſi Cæſarem*, deſierunt eſſe Populus eius. Prædicit ſextò, quod poſt mortem Chriſti ciuitatem, & Sanctuarium, hoc eſt templum, diſſipabit populus cum Duce venturo, & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio; quod impletum eſt. Nam 38. annis poſt mortem Chriſti, durante adhuc generatione eorum, qui Chriſtum interfecerant, vt ipſe Chriſtus prædixerat, populus Romanus, Tito duce, euertit Hieroſolymam, ac Templum. Prædicit ſeptimò, quod Chriſtus confirmabit pactum, hoc eſt teſtamentum nouum, quo inſtituit religionem Chriſtianam, hebdomada vna, quod impletum eſt, cum Chriſtus expletis tempore Baptiſmi 69. hebdomadibus, hebdomada ſeptuageſima per tres annos, ac tres circiter menſes prædicationis confirmauit nouum Teſtamentum multis ſermonibus, vaticinijs, miraculis, & morte ipſa: ideoque moriens dixit: *con-*

summatum est: siquidem testamentum perficitur morte Testatoris, vt dicit Apostolus ad Hebr. 10. Prædicit octauo, quod in dimidio hebdomadæ, nimirum septuagesimæ, deficiet hostia, & sacrificium, quod impletum est: siquidem per mortem Christi, quæ accidit post tres annos, & menses circiter tres septuagesimæ hebdomadæ, adeòque dimidio illius hebdomadæ, defecerunt, & mortua sunt omnia sacrificia legalia per Moysem præcepta, ideòque in signum, quod omnia legalia defecissent, velum templi scissum est, vt dicitur Luc. 22. Prædicit nonò, quod post mortem Christi erit in templo abominatio desolationis, hoc est profanabitur flagitijs abominabilibus templùm paulò post desolandum, quod impletum est: siquidem vt refert Iosephus, 38. circiter annis post mortem Christi, vt Christus ipse prædixerat, seditiosi quidam Iudæi, qui se vocabant Zelotas, templum occuparunt, & castrorum more munierunt, illudque cædibus, rapinis, alijsque abominandis flagitijs prophanarunt, & sic meruerunt, vt paulo post euerteretur, & desolaretur.

9. Decimò demum prædicit, quod vsque ad consummationem, & finem perseuerabit desolatio, quod experientia mille, & sexcentorum annorum videmus impleri, quibus Iudæi sæpè se, ac templum erigere conati sunt, sed frustra, & irrito conatu, ita vt hinc certò liceat conijcere hanc Iudæorum desolationem duraturam vsque ad finem Mundi, vt prædi-

cis

cit Daniel, quando Antichristus Iudæorum templũ reparabit, & in illo sedebit, & adorabitur, vt colligitur ex Apostolo 2. ad Thessal. 2. vbi de Antichristo dicit: *ita vt in templo Dei sedeat, ostendens se tamquam sit Deus*. Cum igitur hæc, quæ à Daniele prædicta fuerunt annis circiter quingentis quadraginta ante ortum Christi, fuerint impleta in Christo, & in Christiana religione, Christiana religio est vera, ac credi debet illam fuisse reuelatam à Deo. Addo, quod licet circa præcisum tempus, quo debet computari initium, & finis 70. hebdomadarum Danielis, plures sint opiniones, tamen iuxta omnes constat illas completas fuisse circa tempus Christi.

10. Tertiò de Messia Isaiæ 7. prædictum est, quod esse oriturus ex Virgine: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium*: quod nasciturus esset in Bethleem, Micheæ 9. *& tu Bethleem Ephrata Iuda paruulus es in minimis Iudæ, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis*: quod daturus esset visum cæcis, surdis auditum, gressum claudis, loquelam mutis, Isaiæ 25. *Deus ipse veniet, & saluabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Quod futurus esse pauper, & intraturus Hierosolymam sedens super Asinum. Malachiæ 9. *Exulta satis filia Syon, iubila filia Ierusalem; ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & Saluator; ipse pauper, & ascendens*

super asinam, & super pullum filium asinæ: sed hæc omnia in Christo legimus impleta; ergo &c.

11. Quartò quæ spectant ad Passionem, & mortem Christi pro peccatis nostris, & ad causam, & circunstantias mortis tam clarè prædicta sunt à Dauid Ps. 22. ab authore libri Sapientiæ, qui tribuitur Salomoni, cap. 2. & ab Isaia cap. 53. vt videantur scripsisse non vaticinia futurorum, sed historiam præteritorum: ideòque de cap. 53. Isaiæ dicit Cornelius, quod posset inscribi *passio Iesu Christi secundum Isaiam*. Dauid enim Ps. 22. loquens in persona Christi dicit: *foderunt manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Ipsi verò considerauerunt, & inspexerunt me: diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem;* & Ps. 68. dicit: *dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto*. Sapientiæ 2. in persona Iudæorum dicitur: *Promittit scientiam Dei se habere, & filium Dei se nominat:* & paulò post, *gloriatur Patrem se habere Deum:* & infra: *si enim est verè filius Dei, suscipiet illum:* & concluditur: *morte turpissima condemnemus eum*. Quibus verbis clarissimè prædicitur Christum morte turpissima condemnandum, quia prædicaturus erat se esse filium Dei. Isaiæ 53. præter alia multa dicitur: *verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Posuit Deus in eo iniquitates omnium*

nostrum,

nosttrum. Oblatus est, quia ipse voluit. Sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum. Abscissus est de terra viuentium: propter scelus populi mei percussi eum, tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit, &c. sed hæc clarissimè impleta sunt in Christo; ergo &c.

12. Quintò prædictum est præcipuum fructum aduentus, & mortis Messiæ futurum conuersionem, & aggregationem Gentilium. Nam Genes. 22. promisit Deus: *in semine tuo benedicentur omnes gentes*: Genes. 49. Iacob postquam prædixit tempus aduentus Messiæ, addidit: *ipse erit expectatio gentium*: Dauid Ps. 22. postquam prædixit mortem Christi, prædicens eius fructum dicit: *conuertentur ad dominium vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium, quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentium*: Isaias 53. loquens de Messia dicit: *si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum. In scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispertiam ei plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo, quod tradidit in mortem animam suam &c.* Toto deinde cap. 54. prænunciat cõuersionem Gentilium ad Christum, & capite 55. dicit: *ecce testem populis dedi eum, ducem, & præceptorem gentibus. Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis, &*

gentes, quæ te non nouerunt, ad te current &c. sed videmus post mortem Christi conuersos ad Deum fuisse Gentiles; ergo &c.

13. Hinc concluditur argumentum. De Messia, & de religione eorum, qui recepturi essent Messiam, à Patriarchis, & Prophetis ante annos 500. 1000. & 2000. prædicta fuerunt multa, quæ videbantur prorsus incredibilia; sed hæc omnia impleta sunt in Christo, & in religione credentium in Christum; ergo euidenter credibilis, & credenda est religio credens in Christũ. Probatur maior, & minor. Nam videbatur prorsus incredibile, quod Iudæi, qui duobus annorum millibus expectauerant Messiam, & per obseruantiam legis, & studium sacrarum literarum ad aduentum eius se præparauerant, postquam venisset, non solum non essent eum recepturi, sed etiam morte turpissima essent condemnaturi; quod fossuri essent eius manus, & pedes; quod sitientem potaturi essent felle, & aceto; quod diuisuri essent eius vestimenta, & in vestem eius missuri sortem; quod in crucem elatum irrisuri; quod post mortem Messiæ euertendum esset regnum Iudæorum, desolanda ciuitas, & templum desolatione duratura vsque ad finem Mundi, ac gens Iudæorum esset dispergenda inter omnes gentes; sed hæc videmus prædicta, & impleta; ergo &c. Non videbatur minus incredibile, quod Gentiles, qui loco veri Dei cole-

bant

bant Idola, non recipiebant Scripturas, ac non solùm non expectabant Messiam, sed irridebant Iudæos, quod Messiam expectarent, recepturi essent messiam à Iudæis crucifixum, in eumque vt Deum firmissimè credituri, & pro hac fide morituri; sed hæc etiam fuerunt prænunciata, & videmus impleta in Christo, & in religione Christiana; ergo &c.

14. Confirmatur primò: nam hæc prædicta fuerunt, non vtcumque, sed notando tempus, enumerando annos, vt patet ex Prophetia Danielis de 70. hebdomadibus. Rursus prænunciata fuerunt non simul ab vno, sed seorsim à pluribus, qui vixerunt diuersis temporibus. Quædam enim prædicta sunt in libris Moysis, quædam in Psalmis Dauidicis, quædã in libro Sapientiæ, quædam in Prophetijs Isaiæ, Danielis &c. sed erat prorsus incredibile, quod plures diuersis temporibus, & locis conuenirent in prædicendis seorsim multis, quæ collectiuè implerentur in vno, nisi per illos plures loqueretur vnus, & idem spiritus Dei, qui præscit, & disponit futura, sicut præsentia; ergo. Confirmatur secundò: nam Christus non solum in se ipso impleuit plura planè incredibilia, quæ de eo prædicta fuerant à Prophetis, sed etiam prædixit alia multa non minus incredibilia, quæ vel iam sunt adimpleta, vel quotidiè videntur impleri; ergo &c. Probatur antecedens: nam Christus prædixit euersionem Hierosolymæ, Lucæ, 19. dicens: *circumdabunt te inimici tui*

vallo &c. & ad terram prosternent te, & filios tuos, & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ: & Lucæ 21. addit tempus, in quo erant hæc implenda, dicens: *nō præteribit generatio hæc, donec omnia fiant*; quod impletum est; siquidem 38. annis post mortem Christi, durante adhuc generatione eorum, quibus Christus hæc prænunciauerat, euersa est Hierosolyma. Prædixit Gentiles conuertendos loco Iudæorum, qui non erant credituri, dicens Matth. 31. & *auferetur vobis regnum, & dabitur genti facienti fructus eius*; Matth. 8. *multi ab oriente, & occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores*. Prædixit vnam Ecclesiam congregandam ex Iudæis, & Gentilibus ad fidem conuertendis, Io: 10. dicens: *alias oues habeo, & illas oportet me adducere, & fiet vnum Ouile, & vnus Pastor.* Prædixit Mundum conuertendum per hoc, quod ipse crucifigeretur Io. 12. dicens: *& ego cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*: prædixit religionem Christianam propagandam per persequutiones, & mortes, ac futurum, vt aduersarij Apostolis alijsq; Prædicatoribus Euangelij nō possent resistere, Matth. 10. dicens: *Tradent enim vos in Concilijs, & in Synagogis suis flagellabut vos, & ante Reges, & Præsides ducemini propter me*; & Lucæ 11. *Dabitur vobis os, & sapientia, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri.* Prædixit

dixit Euangelium prædicandum in toto Mundo, & miraculis confirmandum, Matth. 16. dicens: *prædicabitur Euangelium regni in vniuerso orbe in testimonium omnium gentium*: & Marc. vlt. *Signa autem in eis, qui crediderint hæc, sequentur. In nomine meo dæmonia eycient &c.* sed hæc videbantur plane incredibilia, & tamen iam sunt impleta; ergo &c. Addo quædam prædicta esse, quæ quotidiè videmus magis, & magis impleri. Vt enim omittam quod spectat ad dispersionem, & incredulitatem Iudæorum duraturam vsque ad finem Mundi, B. Virgo Lucæ 1. prædixit de se ipsa: *Ex hoc Beatam me dicent omnes generationes*: quod ita ad litteram ab annis 1679. videmus impleri, vt non solum à Christianis, sed etiam à Mahometanis communiter vocari soleat Beata Virgo; & Christus Matth. 16. prædixit se ædificaturum Ecclesiam in Petro, hoc est in rudi, & paupere Piscatore, cui Ecclesiæ non posset Infernus omnibus suis viribus, & conatibus præualere, dicens: *tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi non præualebunt aduersus eam*: quod annis 1600. & amplius impletum est, & quotidiè impletur; siquidem Infernus omnibus suis viribus, & conatibus per Infideles, & Hæreticos, ac Schismaticos; per Imperatores, Reges, ac Tyrannos pugnauit, & pugnat contra Ecclesiam Romanam ædificatam in Petro, & in Petri successoribus Romanis Pontificibus, & tamen non potuit, nec potest præualere;

ergo

ergo cum tam multa, & tam incredibilia de Christo, ac de Ecclesia Christiana à Prophetis, & à Christo ipso prædicta, videamus impleta, & impleri in Christo, & in Ecclesia, ac in religione Christiana, euidens est prudenter credi posse, ac debere religionem Christianam fuisse traditam, & reuelatam à Deo.

15. Innumera alia vaticinia possent afferri, siquidem legenti, & intelligenti sacram Scripturam euidentissimum est totum testamentum vetus, & totam Rempublicam Iudæorum nihil aliud fuisse, quam Prophetiam, & figuram, ac promissionem testamenti noui, atque Ecclesiæ Christianæ: testamentum autem nouũ, & Ecclesiam Christianam nihil aliud esse, quam adimpletionem testamenti veteris; ideoque duo testamenta sibi mutuo testimonium perhibent, & se mutuo probant. Nam ex eo, quod in testamento nouo videmus impleta, & impleri, quæ fuerunt prædicta, & figurata in veteri, euidenter est credibile, & credendum testamentum vetus fuisse diuinitus reuelatum; & ex eo, quod in testamento veteri fuerint reuelata, & prædicta quæ impleta sunt, & implentur in nouo, euidenter est credibile, & credendum diuinitus reuelatum esse testamentum nouum, ac religionem Christianam. Hoc autem argumentum desumptum ex vaticinijs est præcipuum pro religione Christiana, & præferendum est etiam argumento desumpto ex miraculis, iuxta illud S. Petri, ep. 2. c. 1. *Habemus firmiorem*

pro-

propheticũ sermonem: & iuxta illud Christi Luc. 16. *Si Moysem, & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent*.

16. Hoc argumento ex vaticinijs vtuntur passim PP. Tertullia. Apolog. cap.70. dicit: *Idoneum opinor testimonium Diuinitatis est veritas Diuinationis. Scilicet apud nos futurorum quoque fides tuta est, iam probatorum; quia cum illis, quæ quotidie scilicet probantur, prædicebantur*. Et paulò post: *quid delinquimus, oro, nos futura quoque credentes, qui iam didicimus illis per suos gradus credere*. Aug.tom.10. serm.31. de verbis Domini dicit: *Ista omnia, quæ vides, non erant. Christianus populus toto orbe terrarum aliquando non erat. In prophetia legebatur, in terra non videbatur. Modo auditur, & legitur, & videtur. Ipsa Ecclesia sic est completa. Non ei dictum est: vide filia, & audi; sed audi, & vide: audi prædicta, vide completa*. Idem vrget lib. de Cathech. rud.cap.17. Eodem argumento vtitur Chrysostomus, tom.5. in orat. contra Iud.præsertim orat.2.& fusissimè Eusebius Cæsariensis libris de Demonstratione Euangelica.

16. Aduertunt Tertull. & Aug. locis citatis, quod quia ex ijs, quæ in libris veteris, & noui testamenti prædicta sunt, illa, quæ spectant ad Christum, & eius mortem iam sunt impleta; quæ spectant ad Ecclesiam, ad conuersionem Gentilium, ad dispersionem, & incredulitatem Iudæorum, partim sunt impleta, partim quotidie implen-

plentur, certissimè credendum est etiam alia esse implenda, puta quæ spectant ad Antichristum, ad diem Iudicij, ad resurrectionem mortuorum, & ad æternas pœnas impiorum, æternamque Beatitudinem Sanctorum.

17. Ad 1. Est ita manifestum libros veteris testamenti non fuisse confictos à Christianis post Christum, sed scriptos fuisse diù ante Christum, vt de hoc prudenter dubitari non possit. Iudæi enim Christianis inimicissimi vbique gentium dispersi deferunt secum libros veteris testamenti, & vnanimiter testantur illos fuisse scriptos diù ante Christum. Addit Augustinus lib. 8. de Ciuitate Dei cap. 46. Iudæos ideò fuisse dispersos per omnes gentes, & permissum, vt non crederent in Christum, vt hoc suo testimonio redderent euidenter credibilem, & credendam religionem Christianam, atque hoc ipsum fuisse prophetatũ à Dauid Ps. 18. dicente: *Deus ostendit mihi super inimicos meos: ne perdas eos, ne forte obliuiscantur populi mei; disperge illos in virtute tua.* Quæ verba explicans Augustinus dicit. *Demonstrauit ergo Deus Ecclesiæ suæ in eius inimicis Iudæis gratiam misericordiæ suæ: quoniam sicut dicit Apostolus, delictum eorum salus est gentibus; & ideo non eos occidit, idest non in eis perdidit, quod sunt Iudæi, quãquã à Romanis fuerint deuicti, & oppressi, ne obliti legem Dei ad hoc, de quo agimus, testimonium, nihil valerent. Ideo parum fuit dicere: ne occidas eos, ne quando obliuiscantur legem tuam,*

nisi

nisi etiam adderet: disperge illos. Quoniam si cum illo testimonio Scripturarum in sua tantummodo terra, non vbique essent, profectò Ecclesia, quæ vbique est, eos prophetiarum, quæ de Christo præmissæ sunt, testes in omnibus gentibus habere non posset. Idem docet explicans Ps. 58. Relatis enim verbis illis: *disperge illos in virtute tua*, subdit. *Iam factum est: per omnes gentes dispersi sunt Iudei, testes iniquitatis suæ, & veritatis nostræ. Ipsi habent codices, de quibus prophetatus est Christus; nos tenemus Christum: & si fortè aliquis paganus dubitauerit, cum ei dixerimus prophetias de Christo, quarum euidentiam obstupescit, & admirans putauerit à nobis esse conscriptas, de codicibus Iudæorum probamus, quia hoc totum ante prædictum est. Videte, quomodo de inimicis nostris alios confundimus inimicos*. Idem docet explicans Ps. 40. in fine, vbi addit, Iudæos seruire Christianis, & fungi munere capsarij portantis codices, dicens. *Modo fratres nobis seruiunt Iudæi tamquam capsarij, & studentibus nobis codices pertant*. Et in Psalm. 56. explicans de Iudæis verba illa: *dedit in opprobrium conculcantes me*, dicit. *In quali ergo opprobio sunt Iudæi? Codicem portat Iudæus, vnde discat Christianus. Librarij nostri facti sunt. Quomodo solent serui post Dominos codices ferre, vt illi portando deficiant, isti legendo proficiant. In tale opprobrium dati sunt Iudæi, & impletum est, quod tantò ante prædictum est. Quale autem opprobrium est fratres; vt hunc versum legant, & ipsi cæci attendant ad speculum suum. Sicut enim*

apparent Iudæi de Scriptura Sancta, quam portant, quo modo apparet facies cæci de speculo. Ab alijs videtur, ab ipso non videtur. Addo, quod si tempore S. Augustini probabatur euidenter religionem Christianam esse credendam ex eo, quod quæ de dispersione, & incredulitate Iudæorum prædicta fuerant, videbantur impleta annis circiter quadringentis, florente adhuc Romano Imperio, multò euidentius idem probatur temporibus nostris, quibus videmus eadem esse impleta, & impleri annis mille sexcentis, & amplius, post tantam mutationem Imperij Romani, & aliorum regnorum, & gentium.

18. Ad 2. distinguo maiorem: in vnaquaque re standum est peritis in ea re, vbi non est controuersia inter ipsos peritos, & cum iudicari non potest per principia intrinseca, transeat: cum est controuersia inter ipsos peritos, & iudicari potest per principia intrinseca, nego. Cum est controuersia inter peritos, standum est iudicio aliorum, & præsertim iudicio Mundi: E.G. si sit controuersia inter Pictores de optima ratione pingendi, inter milites de optima ratione pugnandi, standum est iudicio Mundi; sed quando venit Christus, orta est controuersia inter Iudæos, qui erant periti Diuinæ Scripturæ, vtrum Christus esset Messias ipsis promissus, & in hac controuersia plura Iudæorum millia crediderunt Christum esse Messiam, sed maior pars Iudæorum noluit credere; ergo in hac controuersia standum est iudicio

Mundi

Mundi, & omnium penè gentium; sed omnes penè gentes credendo in Christum iudicarunt,& iudicant Christum esse Messiam, & irrident Iudæos incredulos, quod adhuc expectent Messiam; ergo &c.

19. Addo primò, quod non solum Gentiles, qui conuersi sunt ad Christum, iudicarunt,& iudicant Christum esse Messiam Iudæis olim promissum, sed etiam hoc iudicant omnes Mahometani, licet errent in hoc, quod dicunt post Christum, qui fuit Messias olim Iudæis promissus, missum fuisse à Deo alium Prophetam, hoc est Mahometum; sed hoc asserunt sine vllo fundamento desumpto ex prophetijs, aut miraculis &c.

20. Addo secundò peritos Scripturarũ esse eos, qui in Scripturis meditantur die, ac nocte; sed ex Christianis plurimi, abiecta cura rerum temporalium, in Scripturis meditantur die, ac nocte: Iudæi autem toti sunt in suis temporalibus lucris, & negotiationibus; ergo Christiani, non autem Iudæi sunt peritissimi Scripturarum.

21. Demum addo, quod cum in ipsis Scripturis prædictum fuerit Iudæos ex maiori parte nõ credituros in Christum vsque ad finem Mundi, per hoc ipsum, quod non credant, implentur quæ prædicta sunt de Christo, adeòque fit, vt debeamus credere Christum esse Messiam Iudæis promissum, & Christianam religionem fuisse diuinitus reuelatam.

22. Ad 3. distinguo maiorem: vt sit prudenter credibilis Christiana religio, requi-

requiritur, vt omnia, quæ prædicta sunt de primo aduentu Messiæ ad redimendum genus humanum, impleta sint in Christo, concedo; requiritur, vt omnia, quæ prædicta sunt de secundo aduentu Messiæ ad iudicandum genus humanum, impleta sint in Christo, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Duplex aduentus Messiæ promissus est in sacris Scripturis; primus ad redimendum, in quo prædictum est Messiam venturum pauperem, & humilem, & moriturum pro peccatis nostris, vt patet ex allatis prophetijs Ps. 22. Isaiæ 53. Danielis 9. Sap. 2. Secundo promissus est aduentus, quo Messias in die Iudicij veniet ad iudicandum genus humanum cum gloria, & maiestate magna. Iudæi suo vitio excæcati noluerunt, ac nolunt distinguere istos duos aduentus; & quia Christus in primo suo aduentu venit, non cum gloria, & maiestate, sed pauper, & humilis, noluerunt, & nolunt recipere Christum, vt Messiam. Quia Iudæi sumpserunt occasionem errandi ex eo, quod non distinxerunt duos aduentus Messiæ, ideò Christus clarissimè illos distinxit, & apertissimè locutus est de secundo suo aduentu ad iudicandum, ac de eius signis, præsertim Matt. 25. Tempore autem passionis cum Princeps Sacerdotum in cōcilio interrogasset Christū, vtrū esset Messias, dicens: *adiuro te per Deum viuum, vt dicas, si tu es Christus filius Dei*; Christus respondit affirmatiuè, dicens: *tu dixisti*. & quia sciebat, quod Iudæi nolebant illum

reci-

recipere, quia non venerat cum maiestate, & gloria, docuit hæc esse intelligenda de secundo aduentu suo ad iudicandum, dicens: *veruntamen dico vobis: Amodo videbitis filiũ hominis sedentem à dextris virtubitis Dei, & venientem in nubibus Cæli.* Errant etiam Iudæi circa aduentum Messiæ, quia aliqua vaticinia, quæ debent impleri spiritualiter, & mystice, putant impleri debere materialiter. E. G. Isaiæ cap. 2. prædictum est: *& erit in nouissimis diebus exaltabitur mons domus Domini in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes.* Hoc vaticinium impletum est spiritualiter in Ecclesia, quæ est mons Domus Domini, & exaltata est ita, vt sit visibilis toti Mundo, & ad eam fluxerint, & fluant omnes gentes. Iudæi existimant hoc vaticinium implendum esse materialiter, ita vt mons *Moria*, in quo ædificatum fuerat templum, tempore aduentus Messiæ debeat materialiter eleuari, & exaltari, suppositis illis alijs montibus, & hoc miraculo excitatas ad eum venturas omnes gentes.

23. Dicunt: de aduentu Messiæ citato loco Isaiæ, & alibi prædictum est, quod erit in nouissimis diebus, hoc est parum ante diem Iudicij; ergo Christus, qui venit multò ante diem Iudicij, non est Messias.

24. Resp. quod in Scriptura nouissimi dies dicuntur vltima ætas Mundi, quæ est ab aduentu Messiæ vsque ast diem Iudicij. Non est autem mirum, quod plura annorum millia vocentur dies nouissimi, siquidem

dem vt dicitur Pſalm. 89. *mille anni ante oculos tuos, ſicut dies externa, quæ præterijt.*

QVAESTIO XIX.

Vtrum ex miraculis probetur euidenter religionem Chriſtianam eſſe prudenter credibilem, & credendam?

1. VIdetur non probari, primò quia poteſt prudenter dubitari, vtrum miracula, quæ narrantur, fuerint à Chriſtianis conficta ad aſtruendam fidem ſuæ ſectæ.

2. Secundo poteſt etiam prudenter dubitari, vtrum facta fuerint præſtigijs Dæmonum, & per magicas artes.

3. Tertiò Antichriſtus faciet ſigna, & prodigia magna in confirmationem falſi, vt dicitur Matth. 24. Apoc. 13. & 2. ad Theſſal. 2. Suetonius in vita Veſpaſiani narrat Veſpeſianum cæco lumen, & claudo greſſum reddidiſſe. Socrates lib. 7. Hiſtoriarum cap. 17. refert Paulum Epiſcopum Nouatianum feciſſe miraculum in confirmationem ſui falſi dogmatis. S. Aug. tract. 13. in Io. dicit non eſſe credendum Donatiſtis, etiamſi miracula faciant; ergo ex miraculis non probatur euidenter Chriſtianam religionem eſſe prudenter credibilem, & credendam.

4. Quartò Idololatria propagata fuit pro-

prodigijs, & portentis: ſimulachra enim Deorum loquebantur, & reddebant reſponſa, ac fiebant alia multa ſtupenda, & miranda; ergo ex eo, quod Chriſtiana religio propagata fuerit prodigijs, & portentis, non probatur euidenter illam credi debere, vt diuinitus reuelatam.

5. Reſp. ſecundum argumentum ad probandum euidenter Chriſtianam religionem eſſe prudenter credibilem, & credendam, deſumi ex miraculis. Nam euidenter eſt credibilis, & credenda religio, quæ poſtquam eſt orta, fuit per miracula propagata, & obtinuit, vt innumeræ gẽtes, quæ colebant Idola, & profitebantur ſectas ſpeculatiuè, & practicè nefarias, conuerterentur ad colendum vnum verum Deum, in religione ſpeculatiuè, & practicè ſanctiſſima; ſed talis eſt Chriſtiana religio; ergo &c. Probatur minor, primo teſtimonio plurimorum Scriptorum, quibus ſi fidem negamus, poterimus negare fidem omnibus hiſtorijs. Miracula enim omnibus ſæculis facta ad Chriſtianam religionem propagandam, & confirmandam, narrant innumeri Scriptores, qui illis ſæculis floruerunt, & digni ſunt ſumma fide, cum omnes fuerint ſapientiſſimi, & plerique etiam ſanctiſſimi, puta Baſilius, Athanaſius, Gregorius Nazianzenus, & Nyſſenus, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius Magnus, Tertullianus, Euſebius Cæſarienſis, Beda, Bernardus, Petrus Damianus, & alij. Videri poſſunt Bellarminus lib. 4. de Eccleſia cap. 14. &

Thomas Bosius lib. 5. de signis Ecclesiæ.

6. Probatur secundò: nam Christiani vbique gentium ex certissima traditione narrant maiores suos ab idolis ad fidem Christianam conuersos per miracula; ergo de hoc prudenter dubitari non potest.

7 Confirmatur primò: nam etiam nationes, quæ à Fide Christi defecerunt ad Mahometum, testantur se ab initio ab Idolis ad Christum fuisse conuersas per miracula, & ipse Mahometus in Alcorano dicit Christo ad propagandam suam legẽ miracula, sibi gladium esse datum; ergo etiam ex confessione Mahometanorum Christiana religio propagata fuit miraculis.

8. Confirmatur secundò: nam quia Galli, Hispani, cæteræque nationes, quæ iamdudum ab imperio Romano defecerunt, testantur se olim à Romanis subactas fuisse vi armorum, prudenter dubitari non potest, quin hoc sit verum; ergo quia non solum nationis, quæ permanserunt in Christiana Religione, sed etiaam quæ defecerunt ad Mahometum, testantur se olim ab Idolis ad Fidem Christianam conuersas fuisse per miracula, de hoc prudenter dubitari non potest.

9. Confirmatur tertiò: nam etiam in nationibus, quæ superiori sæculo fuerunt ab Idolis ad Fidem Christianam conuersæ, constans est fama non solum apud Christianos, sed etiam apud Gentiles, quod Christiana religio fuerit miraculis confirmata: E. G. in Indijs Orientalibus constantissima est fama de miraculis à S. Fran-

Francisco Xauerio factis in confirmationem fidei Christianæ; & proportionalis est fama in Indijs Occidentalibus de miraculis factis à Sancto Ludouico Beltrando, & ab alijs.

10. Vt afferatur tertia probatio, supponenda sunt quædam manifesta, & indubitabilia. Constat igitur primo ante Christum solos Iudæos coluisse vnum Deum Creatorem Mundi, cæteras gentes adorasse Idola.

11. Constat secundò Socratem, Platonem, Aristotelem, ac plures alios Philosophos gentium lumine naturæ cognouisse dari vnum solum Deum, & tamen licet essent summà sapientià, eloquentia, & authoritate prædití, non potuisse persuadere vlli non dicam genti, sed ciuitati, vel oppidulo, vt relictis Idolis, colerent vnum verum Deum Creatorem Mundi.

12. Constat tertiò cultum vnius veri Dei non potuisse alijs nationibus persuaderi ab ipsis Iudæis, quamuis plures ex Iudæis essent sapientia celeberrimi, vt Salomon; alij dono prophetiæ, & miraculorum insignes, vt Moyses, Iosue, Elias, Elisæus, Daniel &c.

13. Constat quartò post mortem Christi ab Apostolis, qui erant pauperes piscatores, ignobiles, simplices, & indocti, persuasum fuisse non vni, aut alteri, sed innumeris gentibus, non solum barbaris, sed prudentissimis etiam, & sapientissimis, puta Græcis, & Romanis, vt relictis Idolis, ad fidem vnius veri Dei conuerterentur, &

vt crederent res creditu difficillimas, & quæ primo aspectu videntur incredibiles, puta, quod Deus est trinus, & vnus; quod Filius Dei factus est homo; quod natus est ex Virgine, quod crucifixus, & mortuus est; quod tertia die resurrexit, & post dies quadraginta propriâ virtute in cœlos ascendit; quod in die Iudicij omnes mortui resurgent, & iuxta merita æternis pænis, aut æternis præmijs afficientur.

14. Constat quintò eosdem Apostolos, eorumque successores gentibus pene omnibus persuasisse, vt amplecterentur, & obseruarent legem sanctissimam quidem, sed difficillimam, ac nihil carni blandientem, vtpote quæ præcipit, vt diligamus Deum super omnia, proximos autem sicut nos ipsos; vt diligamus etiam inimicos; vt abstineamus ab omni immunditia; vt nemo ducat plures vxores; vt matrimonia etiam Regum, & Principum sint penitus indissolubilia; vt omnia peccata mortalia confiteamur Sacerdotibus; vt neque assensu interno consentiamus vlli rei illicitæ; suadet virginitatem, & cælibatum, paupertatem, ieiunia, corporis afflictationes, contemptum omnium eorum, quæ videntur, & amorem eorum, quæ non videntur.

15. Constat sexto Religionem hanc breuissimo tempore apud innumeras nationes mirabiliter fuisse propagatam, frustra contradicentibus vbique Gentilium Sacerdotibus, Plebe, Philosophorum academijs, magistratibus, Regibus, & Imperatoribus, modis omnibus, nimirum exilijs, publi-

publicationibus bonorum, morte ipsa, & exquisitissimis supplicijs conantibus impedire subditos, ne Christianam religionem amplecterentur.

16. Constat septimò plures, & præcipuas nationes integras ad Christum fuisse conuersas, ex alijs autem nationibus, plurimos Christiana sacra suscepisse.

17. Constat octauo eos, qui Christianam religionem sunt amplexi, tam firmiter credidisse, & credere, vt docti pariter, & indocti potius negarent se viuere, quam verum esse aliquid eorum, quæ Christiana religio profitetur, & parati sint mori pro quolibet eius dogmate, ac de facto innumeri sint mortui, ita vt qui numerum computarunt, dicant numerum martyrum peruenire ad vndecim milliones, & in sola vrbe Romana martyrio affecta plus quam trecenta hominum millia.

18, Constat nonò plurimos ita perfectè Christianam legem obseruasse, & obseruare, vt omnium virtutum gloria floruerint, & floreant, ita vt vni, qui ex sectatoribus aliarum sectarum simul sumptarum in virtutibus moralibus narratur excelluisse, possit Christiana religio opponere millenos, & millenos, eo pacto, quo vni virgini vestali, quæ apud Romanos virginitatem profitebantur ad certum solùm tempus, potest Christiana religio opponere virgines millenas, & millenas.

19. Suppositis his, quæ manifestè constant, cum S. Augustino lib. 22. de Ciuit. Dei c.2. & cum S. Thoma 1. contra gentes

cap.6. possumus sic argumentari. Vel miraculis tot nationes per Apostolos, eorumque successores ab Idolis conuersæ sunt ad vnum Deum in Christiana religione colendum, vel sine miraculis: si miraculis; ergo euidenter credibile, & credendum est Christianam religionem fuisse reuelatam à Deo, cùm confirmata fuerit miraculis: si sine miraculis; ergo ipsa conuersio tot nationem ab Idolis ad cultum vnius Dei in Christiana religione est maximum quoddam miraculum, quod non nisi Deo auctore, potuit fieri. Nam quo pacto fieri potuit, vt cum ante Christum à Philosophis Gentilium in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, & à sapientibus Iudæorum per miracula, & vaticinia futurorum nulla gens potuerit conuerti ad vnũ Deum colendum in religione speculatiuè, & practicè multò faciliori, post Christum ab Apostolis rudibus, & indoctis, & ex omni parte contemptibilibus, non vna, sed plurimæ gentes, contradicente, & minante toto orbe terrarum, ac resistentibus ipsis Iudæis, sine vllis miraculis conuersæ fuerint ad colendum Deum in Christiana religione speculatiuè, et practicè multo difficiliori, nisi Deus ipse per internas illuminationes, & inspirationes hoc opus effecerit.

19. Confirmatur primò: nam euidenter est credibile, & credendum illud, quod negari nequit, nisi affirmando aliquid incredibilius; sed negari non potest tot nationes gentilium conuersas fuisse

mira-

miraculis, nisi affirmando illas conuersas fuisse sine vllis miraculis, quod euidenter est multo incredibilius; ergo &c. Probatur minor: nã quod Apostoli miraculis cõfirmarint Christum Crucifixum esse Deũ, ideoque gentes crediderint, non est incredibile; sed quod viri simplices, & indocti nulla fecerint miracula in confirmationem religionis Christianæ speculatiuè, & practicè difficillimæ, & tamen illã persuaserint tot nationibus gentilium, est penitur incredibile.

20. Confirmatur secundò: nam nationes Gentilium non solum conuersæ sunt ad fidem mirabili ratione, sed etiam conuersæ sunt eo pacto, quo Christus prædixit eas conuertendas; ergo cum Christus prædixerit Gentiles conuertendos modo, qui planè videbatur incredibilis, & hoc sit impletum, euidenter est credibile, & credendum, nationes Gentilium conuersas fuisse, authore Deo.

21. Ad 1. nego maiorem. Nam est planè incredibile solos Christianos, & Catholicos omni tempore, & vbique gentium habuisse artem fingendi miracula, ita vt crederentur à doctis, & indoctis, eorumque religio persuaderetur nationibus non solum simplicioribus, sed etiam prudentioribus, sectatores autem aliarum sectarum hac arte carere, & semper caruisse; sed constat Mahometanos, Iudæos post Christum, & hæreticos, nullis temporibus, & locis habere, vel habuisse artem fingendi miracula, ita vt credantur, eorumque secta

miraculis persuadeatur; ergo incredibile est hæc miracula à Christianis fingi, vel ficta fuisse: sed dicendum, quod ideò miracula à Christianis persuadentur, & creduntur, quia verè fiunt. Confirmatur: nam Iudæi ante Christum per duo annorum millia potuerunt persuadere miracula facta in confirmationem suæ religionis: post Christum cum maximè vellent, non possunt, nec annis mille sexcentis, & amplius, potuerunt persuadere miracula. Nationes, quæ per hæresim separatæ sunt à Catholicis, antequam separarentur, poterant suadere suam religionem miraculis, quæ innumera narrantur, & constanter creduntur facta fuisse in Græcia, in Anglia, alijsque nationibus, antequam in hæresim inciderent; postquam à religione Catholica defecerunt, non possunt persuadere, immò nec audent fingere fieri miracula in confirmationem suarum sectarum, eo pacto, quo persuadentur, & constanter creduntur fieri apud Catholicos.

22. Ad 2. nego maiorem. Nam non est prudenter credibile, quod soli Christiani, & Catholici, semper, & vbique habuerint, & habeant hanc artem præstigijs Dæmonum faciendi miracula in confirmationem suæ religionis, cæteras sectas carere, ac semper caruisse hac arte, præsertim cum religio Catholica tradat legem sanctissimam, & Dæmonibus, eorumque præstigijs infensissimam. Confirmatur: nam Dæmonis maximè interest, vt in mundo conseruetur, & propagetur Idolo-

latria

latria, per quam ipsis Dæmonibus in Idolis deferuntur honores diuini, quos Dæmones vtpotè superbissimi maximè appetunt: sed Christiani semper, & vbique habuerunt virtutem faciendi miracula, præsertim ad Gentiles à cultu Idolorum, & Dæmonum conuertendos ad cultum vnius Dei Creatoris Cæli, & Terræ; ergo Christiani miracula faciunt, non præstigiis Dæmonum, sed virtute Dei Creatoris Cæli, & Terræ; præsertim cum plurima miracula à Christianis facta, puta suscitationes mortuorum, illuminationes cæcorum &c. fieri nequeant virtute Dæmonum, sed solum virtute Diuina.

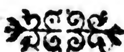
23. Ad 3. ex signis, & prodigijs, quæ faciet Antichristus, respondeo, quod vt loquitur Apostolus 2. an Thess. 2. Antichristi aduentus erit, *secundum operationem Sathanæ in omni virtute, & signis, & prodigijs mendacibus*; ergo Antichistus non faciet miracula vera, & quæ excedant virtutem, & operationem Sathanæ, sicut excedunt suscitationes mortuorum, illuminationes cæcorum &c. quæ à solo Deo possunt fieri, iuxta illud Ps. 125. *qui facit mirabilia magna solus*, sed Antichristus solum faciet miracula falsa, mendacia, & apparentia, ac non excedentia virtutem Dæmonum, ideoque Apoc. 13. inter maxima Antichristi prodigia prædicitur, quod faciet, vt ignis descendat de Cælo, & vt loquatur imago bestiæ, quæ facillimè fieri possunt à Dæmone. At in confirmationem religionis Christianæ facta sunt,

& fiunt vera miracula, & excedentia virtutem Dæmonum, puta suscitantur mortui, illuminantur cæci &c. ergo prodigia, quæ fient ab Antichristo contra religionem Christianam, erunt omnino contemnenda, comparatione prodigiorum, quæ facta sunt, & fiunt, & etiam in fine Mundi fient in confirmationem religionis Christianæ; eo pacto, quo prodigia, quæ, vt refertur Exodi 7. facta sunt à Màgis Pharaonis, fuerunt omnino contemnenda, comparatione prodigiorum, quæ facta sunt à Moyse, & prodigia, quæ facta sunt à Simone Mago, fuerunt contemnenda comparatione prodigiorum factorũ à Petro. Proportionaliter dico Cæcum, qui fuit curatus à Vespasiano, non fuisse verè, & incurabiliter cæcum, & claudum, non fuisse incurabiliter claudum, vt patet ex Tacito, qui lib.4. Historiarum narrat Medicos de ipsis interrogatos respondisse, vtrumque posse curari; ergo Vespasianus non fecit vera miracula, & excedentia virtutem Dæmonum. Addit Tertullianus in Apologetico cap. 22: credibile esse morbos illos fuisse causatos à Dæmone, qui alterum impediebat, ne videret, alterum, ne recta ambularet, vt ablato deinde impedimento, videretur factum miraculum. Miraculum, quod à Socrate narratur, non fuit factum à Paulo Episcopo Nouatiano in confirmationem falsi dogmatis, sed à Deo in confirmationem veri baptismi. Cum enim, vt Socrates refert, Iudæus quidam, qui fuerat Catholicè baptizatus

ab

ab Attico Episcopo Constantinopolitano, fingens se non esse baptizatum, venisset ad Paulum Nouatianum, vt ab eo iterum baptizaretur, & sic irrideret Baptismum, tota aqua sacri fontis repente euanuit, Deo non permittente, vt impostor Iudæus in baptismi irrisionem iterum baptizaretur ab hæretico. Augustinus dicit non esse credendum Donatistis, etiamsi miracula faciant; tum quia in confirmationem falsi dogmatis non possunt fieri miracula alia, quam falsa, & mendacia, qualia faciet Antichristus; tum quia religio Catholica ita est confirmata miraculis, ac vaticinijs Prophetarum, vt quæcunque reuelationes, & miracula afferantur in contrarium, sint omnino contemnenda, & censenda falsa miracula, & falsæ reuelationes, iuxta illud Apostoli ad Gal. 1. *Licet nos, aut Angelus de Cælo Euangelizet vobis, præter quam quod Euangelizatum est, anathema sit.*

24. Ad 4. Idololatria propagata fuit miraculis fallis, ac merè apparentibus, ac non excedentibus virtutem Dæmonum, quæ proinde comparatione miraculorum factorum in confirmationem fidei Catholicæ, fuerunt penitus contemnenda, vt patet ex eo, quod nationes Gentilium, illis contemptis, conuersæ sunt ad cultum vnius veri Dei.

QVAESTIO XX.

Vtrum euidenter probetur cæteras sectas præter religionem Christianam, non esse prudenter credibiles?

1. VIdetur non probari euidenter. Cum enim omnes sectæ habeant magnum numerum sectatorum, & afferant pro se argumenta non contemnenda, ac de nulla sit euidens, quod sit vera, & diuinitus reuelata, apparet rationabile, vt Deus permittat vnumquemque tutà conscientia liberè, ac licitè permanere in ea secta, in qua natus est:

2. Secundo Mahometani probant suam sectam esse prudenter credibilem, & credendam argumento simili illi, quo nos probamus religionem christianam esse prudenter credibilem, & credendam; ergo &c. Probatur antecedens, afferendo hoc argumentum. Vel enim Mahometanismus propagatus est per miracula, vel sine miraculis: si per miracula, prudenter est credendum Mahometanismum fuisse diuinitus reuelatum; si sine miraculis, hoc ipsum est magnum miraculum.

3. Resp. euidens esse, quod sola christiana religio euidenter est credibilis, & credenda, cæteræ sectæ non possunt prudenter credi. Probatur primò: nam ex dictis euidens est omnes debere amplecti, ac

ac ſequi religionem, chriſtianam, firmiſſimè credendo illam fuiſſe diuinitus reuelatam; ſed religio chriſtiana docet non eſſe ſequendas alias ſectas; ergo euidens eſt nos non poſſe prudenter ſequi, & profiteri aliam ſectam.

4. Probatur ſecundò: nam aliæ ſectæ reducuntur ad Atheiſmum, Ethniciſmum, Philoſophiſmum, Iudæiſmum, & Mahometaniſmum; ſed euidens eſt homines per ſe non poſſe prudenter ſequi, & amplecti vllam ex dictis ſectis; ergo &c. Probatur minor, diſcurrendo per ſingulas ſectas. Primò Atheiſmus, hoc eſt ſecta negans dari Deum, vel concedens dari Deum, ſed negans illum habere prouidentiam, moralem rerum humanarum, repugnat lumini naturæ, ideòque nemo poteſt prudenter hanc ſectam ſequi.

5. Confirmatur primò; nam rationes, quibus probauimus religionē chriſtianam diù antequam oriretur, fuiſſe promiſſam, & reuelatam, poſtquam eſt orta, fuiſſe miraculis propagatam, oſtendunt euidenter credibile, & credendum eſſe dari Deum, & habere prouidentiam rerum humanarum; ergo oſtendunt euidenter non poſſe prudenter negari dari Deum, & habere prouidentiam rerum humanarum.

6. Confirmatur ſecundò: nam qui negant dari Deum, & habere prouidentiam rerum humanarum, procul dubio pro ſua ſecta non poſſunt afferre vlla miracula, & ſigna facta in confirmationem illius: ſiquidem eo ipſo, quod afferrent, deſtrue-

rent suam sectam; ergo ex hoc capite non potest habere vllam credibilitatem.

Secundò Ethnicismus, hoc est secta colens plures Deos, repugnat lumini naturali, quo euidenter ostenditur dari vnum solum Deum, incorporeum, & optimum, ac proinde non potest prudenter credi dari plures Deos, præsertim tales, quales coluntur ab Ethnicis, ex quibus nimirum Dijs, alij sint Mares, & alij fæminæ, & qui talia gesserint, quæ cum homines gerunt, censentur scelestissimi.

7. Confirmatur: nam argumenta, quæ probant religionem christianam fuisse diuinitus prænunciatam, antequam oriretur, postquam est orta, fuisse diuinitus miraculis propagatam, ostendūt etiam euersionem Idololatriæ fuisse diuinitus prænunciatam, & eamdem Idololatriam fuisse per miracula à Christianis in pluribus gentibus euersam; ergo sicut ostendunt euidenter religionem christianam prudenter credi posse, ac debere, sic ostendunt Idololatriam non posse prudenter credi.

8, Tertiò Philosophismus, seù Deismus est secta dicentium nullam religionem fuisse diuinitus reuelatam, nullam legem positiuam fuisse à Deo traditam, ac proinde illud solum de Deo credendum, quod probetur ratione naturali, puta quod Deus sit, & vnus tantum sit; quod habeat prouidentiam rerum humanarum, ac solum obseruandam esse legem naturalem; sed ex vaticinijs Prophetarum, & ex miraculis probatur euidenter esse prudenter credibile

bile

bile, & credendum religionem, ac legem Christianam fuisse diuinitus reuelatam, & traditam; ergo euidens est homines non posse prudenter sequi sectam Philosophorum, ac non posse prudenter negari dari aliquam religionem, ac legem diuinitus reuelatam.

9. Quartò nos Christiani conuenimus cum Iudæis quoad reliqua, ac solum discrepamus in eo, quod Iudæi negant Messiam venisse, nos Christiani dicimus Messiam iam venisse, & Christum esse verum Messiam, cuius doctrina, & lex sit sequenda: sed omnia argumenta allata probant credi debere Messiam iam venisse, & Christum esse verum Messiam, cum in Christo impleta sint, quæ de Messia prædicta fuerunt à Prophetis, & Religio credens Christum esse Messiam, per miracula fuerit propagata; ergo probant euidenter non posse prudenter negari Christum venisse, & Christum esse Messiam.

10. Confirmatur primò: nam ante aduentum Christi religio Iudæorum expectantium Messiam semper confirmata miraculis fuit, & prædictionibus futurorum, quæ suis temporibus cernebantur impleri; ergo ante Christum religio Iudæorum erat euidenter credibilis, & credenda, præsertim cum ante Christum nulla esset alia secta, quàm Ethnicorum, quæ cum repugnaret lumini naturæ, euidenter erat incredibilis; sed post Christum secta Iudæorum non fuit amplius confirmata vllis miraculis, & vaticinijs futurorum;

religio

religio christiana confirmata fuit, & semper confirmatur miraculis, & impletionibus prædictionum; ergo secta Iudæorum negantium Messiam venisse non est prudenter credibilis, religio christiana est prudenter credibilis, & credenda.

11. Confirmatur secundò: nam Iudæi post Christum fuerunt à Deo penitus derelicti & in suis libris Thalmudicis docuerunt innumerabiles errores absurdos, & lumini naturali repugnantes, de quibus videri possunt Sixtus Senēsis lib. 2. Bibliothecæ Sanctæ, Galatinus, & alij, & quosdam Iudæorum errores refert etiam Bellarminus lib. 4. de notis Ecclesiæ cap. 11.

12. Quinto Mahometus dixit quidem se esse Prophetam missum à Deo, sed nullis signis, & miraculis potuit probare se esse Prophetam; ergo stultè, & imprudenter creditur Mahometum esse Prophetam. Probatur antecedens: nam non potuit afferre vllas prophetias, vel prædictiones, quibus antequam veniret, fuerit promissus, & expectatus, ac fuerit præceptum, vt illi crederetur, cum nos christiani afferamus innumeras prædictiones, & promissiones, quibus fuit prædictus Messias, præcipiendo vt illi crederemus; ergo &c.

13. Confirmatur primò; nam nos christiani ideò prudenter credimus Christo, quia Moyses, & Prophetæ promiserunt Messiam venturum, & impleturum ea, quæ fuerant promissa, & præfigurata in veteri testamento, & præceperunt, vt crederemus Messiæ, eiusque legem amplecteremur;

&

& hæc omnia videmus impleta in Christo, sed Christus Matth. 24. Marc.13. & alibi, prædixit venturos multos falsos Prophetas, & monuit, ac præcepit, vt si dicerent contraria doctrinæ ab ipsomet Christo traditæ, illis nò crederemus, sed illos detestaremur: Mahometus autem tradidit doctrinam cõtrariam doctrinæ Christi; ergo euidens est non posse prudenter credi Mahometo.

14. Confirmatur secundò: nam Christus innumeris miraculis ostendit se esse Messiam à Deo missum, Mahometus nullis miraculis potuit probare se esse prophetam, & ipsemet in Alcorano dixit, Christo miracula, sibi gladium datum fuisse à Deo, & cap. 18. & 19. docet bello cogendos homines ad credendum; ergo stultè creditur Mahometum fuisse prophetam à Deo missum. Capite 68. Alcorani Mahometus insinuat se fecisse quoddam miraculum in Luna, at non explicat, quod nam fuerit; sed quodcumque illud fuerit, suo tantum testimonio id probat, & interpretes Alcorani dicunt à nemine miraculum illud visum fuisse; ergo illud miraculum leuiter, & stultè creditur.

15. Confirmatur tertiò: nam Christiana religio postquam est orta, propagata fuit innumeris miraculis, & post ortum Mahometanismum nouis semper miraculis confirmatur: at Mahometanismus nullis ab initio miraculis fuit propagatus, nullis deinde miraculis confirmatus.

16. Confirmatur quartò: nam Mahometus in Alcorano docet plures errores absur-

bsurdissimos,& lumini naturali repugnantes. Nam cap.5. 25. 84. & alibi passim docet beatitudinem futuræ vitæ consistere in cibo, & potu, & in multitudine vxorum, & cap.43. dicit Deum, & Angelos orare pro Mahometo, quo nihil stultius excogitari potest.

17. Ad.1. Aliæ sectæ licet habeant magnum numerum sectatorum, tamen habent pro se argumenta penitus contemptibilia, præsertim si comparentur cum argumentis, quibus nititur religio christiana: sed euidens est, quod nemo potest prudenter manere in sectis, quæ nitantur argumentis penitus contemnendis, etiamsi in talibus sectis sit natus, & magnum habeant numerum sectatorum; ergo euidens est, quod Infideles non possunt manere in suis sectis. Nec excusantur ab obligatione amplectendi religionem christianam ex eo, quod non sit euidens religionem christianam fuisse diuinitus reuelatam. Sicut enim licet non sit euidens aliquas leges humanas fuisse legitimè latas à Principe, si tamen sit euidens prudenter credi posse, ac debere illas leges fuisse legitimè latas, euidens est, quod subditi tenentur se subijcere talibus legibus, & si nolint se subijcere hoc prætextu, quod nõ sit euidẽs tales leges fuisse legitimè latas â Principe, sunt extremo supplicio digni, tanquam contumaces, & rebelles, & hoc principium in moralibus, & politicis est euidentissimum, et apud omnes gentes receptum: sic licet non sit euidens religionem, & legem christianam

fuisse

fuiſse diuinitus reuelatam, tamen cum ex vaticinijs Prophetarum, & ex miraculis euidens ſit prudenter credi poſſe, ac debere religionem, ac legem chriſtianam fuiſſe diuinitus reuelatam, euidens eſt omnes obligari ad amplectendam religionem chriſtianam, ac ſi nolint amplecti eo prætextu, quod non ſit euidens illam diuinitus fuiſſe reuelatam, eſſe extremo ſupplicio dignos, tanquam Deo contumaces, & rebelles. Confirmatur: nam nulla datur lex humana, de qua ita ſit euidens prudenter credi debere illam fuiſſe latam ab habente legitimam poteſtatem, ſicut de religione, ac lege chriſtiana eſt euidens, prudenter credi poſſe, ac debere illam fuiſſe latam à Domino totius Mundi. Quis enim poteſt prudenter dubitare, vtrum lex, quæ diu antequam promulgaretur, fuit promiſſa, poſtquam eſt promulgata, fuit miraculis confirmata, fuerit lata à Deo Domino totius Mundi, qui ſolus poteſt præſcire, ac diſponere futura, antequam fiant; & cum ſit Dominus totius naturæ, poteſt per miracula diſpenſare in legibus naturæ? ergo ſi excuſaremur ab obligatione ſubijciendi nos legi chriſtianæ, quilibet excuſari poſſet ab obligatione omnium legum humanarum eo prætextu, quod vel non ſit euidens Authorem talium legum habuiſſe legitimam poteſtatem, vel non ſit euidens tales leges latas fuiſſe ab illis Authoribus.

18. Ad 2. Simili argumento poſſet probari etiam Ethnicismum fuiſſe diuinitus

tus reuelatum. Constat enim ante aduentum Christi Ethnicismum multò magis fuisse propagatum, quàm post aduentum Christi propagatus fuerit Mahometanismus, siquidem ante aduentum Christi omnes gentes, & nationes, exceptis tantum Iudæis, colebant idola; sed facto dilemmate probari non potest Ethnicismum ante Christum fuisse diuinitus reuelatum; ergo neque potest probari, post Christum Mahometanismum fuisse diuinitus reuelatum. Ratio est, quia vt secta, quæ blanditur sensui, & relaxat fræna licentiæ, propagetur, procul dubio non requiruntur miracula, sed potius requiruntur miracula, ne homines ad voluptates, & ad licentiam proni talem sectam amplectantur: sed Gentiles ante Christum, & Mahometani post Christum blanditi fuerunt sensui, & relaxarunt fræna licentiæ, permittentes multitudinem vxorum, & post hanc vitam promittentes beatitudinem quamdam bestialem, consistentem in voluptatibus corporeis; ergo non est mirum, quod Mahometanismus propagatus fuerit sine miraculis; præsertim cum propagatus fuerit vi armorum, & per potentiam bellicam. At christiana religio, quæ non indulget sensui, imo proponit difficillima ad credendum, ad sperandum, & ad agendum, propagata fuit toto orbe terrarum à paucis hominibus rudibus, & indoctis, non vi armorum, sed toto Mundo conante impedire, ne propagaretur: sed hoc non potuit euenire sine maximo miraculo, vt ostensum est; ergo &c.

QVAE-

QVAESTIO XXI.

Vtrum probetur euidenter solam religionem Catholicam Romanam esse prudenter credibilem, omnes alias sectas non esse prudenter credibiles, & credendas?

1. VIdetur non probari euidenter; primò quia vt probaretur euidenter religionem Catholicam Romanam esse prudenter credibilem, & credendam, deberet ostendi nullum dogma in ea tradi contrarium veritati tum cognitæ per lumen naturale, tum diuinitus reuelatæ; sed hoc non ostenditur; ergo &c.

2. Secundò prudenter credi potest ad salutem sufficere, vt conueniamus in præcipuis dogmatibus spectantibus ad Deum trinum, & vnum, ad Incarnationem Verbi, & ad passionem, & mortem Christi, licet discrepemus quoad alia: sed hæretici recentiores nobiscum conueniunt quoad hæc præcipua dogmata, & solum discrepant quoad secundaria; ergo &c.

3. Tertiò non tantum doctis, sed etiam simplicibus, & indoctis deberet esse euidens solam religionem christianam, & catholicam esse prudenter credendam; sed non explicatur, quo pacto hoc sit euidens etiam indoctis; ergo &c.

4. Quartò si probaretur euidenter religio-

ligionem catholicam esse prudenter credibilem, & credendam, probaretur euidenter religionem catholicam esse veram: sed hoc non probatur euidenter; ergo &c.

5. Resp. euidens esse solam religionem catholicam Romanam esse prudenter credibilem, & credendam, cæteras sectas prudenter credi non posse.

6. Probatur primò: nam ex dictis euidens est religionem illam esse prudenter credibilem, & credendam, quam Christus fundauit, & instituit, sectas autem, quas instituerunt qui desciuerunt â religione, quam Christus instituit, & rebellarunt ab Ecclesia, quam Christus fundauit, prudenter credi non posse: sed Ecclesiam catholicam Romanam Christus instituit, cæteras autem sectas instituerunt qui desciuerunt à religione, quam Christus fundauit; ergo &c. Probatur minor: nam Christus Ecclesiam suam fundauit in Petro, eiusque successoribus, dicens Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam*, & suas oues Petro commisit regendas, dicens Io. 21. *pasce oues meas*: sed ecclesia catholica Romana est Ecclesia fundata in Petro, eiusque successoribus paret ab annis plusquam mille sexcentis; omnes aliæ sectæ desciuerunt, & rebellarunt ab Ecclesia fundata in Petro, & quæ paret Petro, eiusque successoribus; ergo &c.

7. Confirmatur primò: nam sicut posito,

sito, quod regnum sit fundatum, & institutum sub Regibus, euidens est legitimum regnum manere apud eos, qui parent Regibus, cæteros autem, qui desciuerunt, & rebellarunt à Regibus, fuisse, & esse rebelles regni; sic cum Ecclesia, quæ est regnum Christi, fuerit à Christo fundata in Petro, eiusque successoribus, & fuerit Petro commissa, tanquam supremo Pastori, euidens est Ecclesiam Christi mansisse, & manere apud eos, qui ab annis plusquam mille sexcentis paruerunt, & parent Petro, eiusque successoribus, cæteros autem, qui desciuerunt, & rebellarunt à Petro, eiusque successoribus, esse rebelles Ecclesiæ à Christo fundatæ, & institutæ.

8. Confirmatur secundò: nam procul dubio viuente Petro, vera Ecclesia Christi fuit, quæ Petro paruit, & consensit, Simon magus, eiusque sectatores, qui se separarunt ab Ecclesia, quæ Petro consentiebat, & parebat, fuerunt hæretici, & rebelles ab Ecclesia Christi. Petro successit Linus, & Lino viuente, vera Ecclesia fuit, quæ consensit Lino, Menander, Saturninus, & alij, qui separarunt se ab Ecclesia, quæ consentiebat Lino, fuerunt hæretici, & rebelles ab Ecclesia Christi. Temporibus sequentibus vera Ecclesia Christi fuit, quæ paruit, & consensit Cleto, Clementi, alijsque Romanis Pontificibus successoribus Petri; Marcionitæ, Manichæi, Sabelliani, Arriani, Nestoriani, Eutichiani, Monotelitæ, Iconomachi, & superiori seculo Luterani, Caluinistæ, alij-

que

que, qui se separarunt ab Ecclesia consentiente, & parente Romanis Pontificibus successoribus Petri, fuerunt hæretici, & rebelles ab Ecclesia Christi.

9 Respondent ab initio Petrum, Linum, Cletum, aliosque Romanos Pontifices mansisse in fide Christi, ideoque Ecclesiam illis consentientem fuisse Ecclesiam Christi: consecutis temporibus, Romanos Pontifices defecisse à fide Christi, & introduxisse varios errores, ac mutatos in Antichristos, ac proinde Ecclesiam Romanis Pontificibus consentientem defecisse à fide Christi, ac mutatam fuisse in Ecclesiam Antichristi.

10. Sed contra primò: nam Manichæi, Arriani, Nestoriani, & omnes, qui confessione recentiorum hæreticorum fuerunt hæretici, separarunt se ab Ecclesia consentiente Romanis Pontificibus hoc prætextu, quod Romani Pontifices cum Ecclesia ipsis consentiente defecissent à fide Christi; ergo dum Lutherani, Caluinistæ, & omnes sectarij huius temporis dicunt hoc, dicunt id, quod dixerunt, & semper dicent omnes hæretici, & rebelles ab Ecclesia Christi, ac proinde habendi sunt vt hæretici, ac rebelles. Secundò mhristus Matth. 16. promisit portas inferi non præualituras aduersus Ecclesiam fundatam in Petro: sed si Ecclesia consentiens Petro, eiusque successoribus, amisisset fidem mhristi, procul dubio portæ inferi præualuissent aduersus eam: ergo &c. Tertiò contra est, nam ex historijs Ecclesiasticis

scimus

ſcimus, quandonam, & à quibus Authoribus introducti fuerint errores Arrianorum, Neſtorianorum &c. ſcimus etiam quæ turbæ, & qui tumultus ex occaſione talium errorum fuerint exorti; quæ Concilia celebrata; qui libri ſcripti &c. ergo ſi Pontifices Romani introduxiſſent errores, & mutati fuiſſent in Antichriſtos, ſcriptũ fuiſſet in Eccleſiaſticis hiſtorijs; ſed non eſt ſcriptum, imo de hac mutatione altum ſilentium apud omnes Scriptores; ergo imprudenter creditur, ac impudenter, & impiè dicitur ex ſola libidine mentiendi Romanos Pontifices introduxiſſe errores, & Eccleſiam Chriſti mutaſſe in Eccleſiam Antichriſti. Quartò ſi ab annis circiter mille, vt dicunt hæretici huius temporis, Eccleſia adhærens Romanis Pontificibus defecit à fide Chriſti, & mutata eſt in Eccleſiam Antichriſti, vel in terris remanſit his annis mille viſibilis Eccleſia Chriſti, vel non: ſi remanſit, dicant vbinam gentium fuerit? quinam veram Chriſti religionem fuerint profeſſi? quos libros ſcripſerint? apud quos habeatur eius mentio? ſed non poſſunt hæc dicere; ergo. Si non remanſit: ergo iam portæ inferi per annos mille preualuerunt aduerſus Eccleſiã Chriſti. Quintò Chriſtus præcepit, vt audiremus Eccleſiam, & vt acquieſceremus eius iudicio, dicens Matth. 18. *ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi velut Ethnicus, & Publicanus*: ſed non de alia Eccleſia hoc eſt intelligendum, quam de ea, quam promiſit ſe ædificaturum in Petro, & portas

tas inferi non præualituras aduersus eam; ergo ex doctrina Christi qui nolunt audire Ecclesiam ædificatam in Petro, & nolunt eius iudicio acquiescere, habendi sunt vt Ethnici, & Publicani.

11. Confirmatur primò: nam procul dubio qui non solum nolunt acquiescere iudicio Regis, sed neque volunt acquiescere iudicio Regni congregati in comitijs generalibus repræsentantibus totum Regnum, sunt rebelles Regni; ergo qui non solum nolunt acquiescere iudicio successorum Petri Pontificum Romanorum, sed neque volunt acquiescere iudicio totius Ecclesiæ congregatæ in Concilijs generalibus repræsentantibus totam Ecclesiā, sunt rebelles Ecclesiæ: sed omnes sectæ, excepta Ecclesia catholica Romana, nolunt acquiescere iudicio Conciliorum generalium; ergo sunt rebelles Ecclesiæ, & earum sectatores habendi sunt vt Ethnici. Ratio est, quia in quolibet Regno, & Republica qui non vult acquiescere, & parere supremæ potestati, est rebellis; sed Christus supremam potestatem iudicandi de controuersijs fidei dedit Ecclesiæ fundatæ in Petro, dicens: *si Ecclesiam non audiuerit, sit tibi, velut Ethnicus*; ergo qui nolunt acquiescere, & parere Ecclesiæ fundatæ in Petro, eiusque successoribus, est rebellis Ecclesiæ; præsertim cum Christus promiserit portas inferi non præualituras aduersus Ecclesiam ædificatam in Petro.

12. Confirmatur secundo: nam sectarij recentiores nolunt acquiescere iudicio vl-
lius

lius Ecclesiæ visibilis ex ijs, quæ fuerunt ab annis circiter mille ante ipsos. Nam dicunt Ecclesiam Romanam ab annis mille fuisse Ecclesiam Antichristi, alias Ecclesias fuisse Ecclesias hæreticorum, & Schismaticorum, & nullam assignant Ecclesiam visibilem, quæ fuerit his annis mille, cuius iudicio velint acquiescere; ergo procul dubio, cum nolint audire Ecclesiam, habendi sunt vt Ethnici.

13. Concluditur argumentum: Christus dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam*: Luterus, Caluinus, alijque sectarij dicunt Ecclesiam fundatam in Petro, eiusq; successoribus, ab annis mille defecisse à fide Christi, ac proinde aduersus eam præualuisse portas inferi. Cui prudenter est credendum, Christo, an Lutero, Caluino, & sectarijs? Christus postquam promisit portas inferi non præualituras aduersus Ecclesiam ædificandam in Petro, dedit illi Ecclesiæ supremam potestatem iudicandi, & præcepit, vt qui illam non audiunt, habeantur vt Ethnici: Ecclesia suprema hac potestate iudicat omnes, qui ipsam nolunt audire, habendos vt Ethnicos: Luterani, Caluinistæ, & omnes sectarij, ac Schismatici nolunt Ecclesiã audire, ac dicunt potius habendos vt Ethnicos, qui audiunt Ecclesiam Romanam fundatam in Petro. Cuius iudicio prudenter standum, Ecclesiæ, an sectariorum?

14. Hoc argumento desumpto ex eo,

quod vera Ecclesia Christi sit, quæ consentit, & paret Romanis Pontificibus, qui Petro longo ordine successerunt, contra hæreticos, & Schismaticos communiter vsi sunt Patres. Tertullianus libro de Præscriptionibus dicit. *Cedant hæretici origines Ecclesiarum suarum: euoluant ordinem Episcoporum suorum, ita per successionem ab initio decurrentem, vt primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris habuerit Authorem, & Antecessorem. Hoc enim modo Romanorum Ecclesia Clementem à Petro ordinatum profert*: Optatus Mileuitanus lib. 2. contra Parmenianum Donatistam, enumeratis Romanis Pōtificibus à Petro vsque ad Siricium, qui tunc sedebat, subdit. *Vos vestræ cathedræ originem ostendite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare*: & eodem libro: *vnde est inquit, quod claues Regni vobis Donatistæ vsurpare contenditis, qui cathedram Petri vestris præsumptionibus, & audacijs sacrilegè conculcatis*. Augustinus ep. 165. ad eundem finem enumerat Romanos Pontifices à Petro vsque ad Anastasium, qui tunc sedebat: & in Psalmo contra partem Donati, Donatistas alloquēs, dicit. *Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa sede Petri, & in ordine illo Patrum quis cui successerit, videte: ipsa est Petra, quam non vincunt superbæ inferorum Portæ*: & lib. contr. Ep. fundamenti cap. 4. dicit: *Tenet me in Ecclesia ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas Dominus commendauit, vsque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum*: & lib. de Vtil. cre-

credendi: *dubitabimus nos illius Ecclesiæ concredere gremio, quæ ab Apostolica Sede per successiones Episcoporum, frustra hæreticis circumlatrantibus, culmen authoritatis obtinuit?* Cyprianus lib. 4. Ep. 8. loquens de Ecclesia Romana: *scimus*, inquit, *hortatos nos esse, vt Ecclesiæ Catholicæ matricem, & radicem agnoscerent, & tenerent.* Ambrosius in Oratione de Obitu Satyri dicit: *Rogauit si cum catholicis, hoc est cum Ecclesia Romana consentiret.* Hieronymus in Epistola ad Damasum de Hypostasis nomine: *si quis*, inquit, *cathedræ Petri iungitur, hic meus est*: & Epistola superiori: *Ego Beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri communione consocior. Supra illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est; si quis extra arcam fuerit, peribit, regnante diluuio. Quicunque tecum non colligit, dispergit; idest qui Christi non est, Antichristi est*: & in fine Dialogi contra Luciferianos, dicit: *breuem, apertamque animi mei sententiam proferam: in illa esse Ecclesia permanendum, quæ ab Apostolis fundata vsque ad diem hanc durat*: ergo patet Patres docuisse Ecclesiam Christi esse, quæ consentit successoribus Petri, alias omnes esse Ecclesias hæreticorum, & Antichristi. Si autem argumentum allatum valebat tempore relatorum Patrum, quo Romana Ecclesia durauerat annis solum quadringentis, & numerabat quadraginta circiter Romanos Pontifices, multò magis valet temporibus nostris, quibus eadem Ecclesia

durauit annis plusquam mille sexcentis, & numerat ducentos quadragita quatuor successores Petri, nec vnquam portæ inferi potuerunt præualere aduersus eam.

15. Probatur secundò: nam prudenter credi potest, & debet, Ecclesiam Christi esse illam, quæ ita fuit à Christo instituta, vt per annos mille sexcentos semper manserit sub legitimis pastoribus; vt non possit assignari, quando, & quo authore, post Christum inceperit; vt semper obtinuerit nomen Catholicæ, & fuerit re ipsa catholica, hoc est vniuersalis, & toto terrarum orbe diffusa; vt eius sectatores semper in fide consenserint, semper floruerint sanctitate, lumine prophetico, & gloria miraculorum; vt semper habuerit viros, qui Apostolorum more viuentes, & prædicantes Euangelium, conuerterint ad Christum nationes gentilium: cæteras autem sectas, quibus conueniunt his contraria, esse sectas rebellium ab Ecclesia Christi, qui proinde habendi sint, vt Ethnici; sed omnia enumerata conueniunt soli Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, cæteris autem sectis conueniunt prorsus opposita; ergo &c.

16. Probatur minor: nam primò Christus fundauit Ecclesiam, eámque voluit esse vnum ouile sub vno Pastore, dicens Io. 10. *fiet vnum ouile, & vnus Pastor*; ac Pastorem Ecclesiæ constituit Petrum, eiusque successores, dicens Petro Io. 21. *pasce oues meas*: sed Ecclesia Romana ab annis mille sexcentis mansit sub Petro, eius-

eiusque successoribus, Lino, Cleto &c. omnes aliæ sectæ noluerunt, & nolunt manere sub Petro, eiusque successoribus; ergo &c.

17. Secundò non potest assignari, quandonam post Christum, & quo authore, inceperit secta adhærentium Romanis Pontificibus, imò positiuè probatur hanc sectam semper fuisse. Constat enim ex actis Apostolorum, & ex historijs Ecclesiasticis, post ascensionem Christi Ecclesiam Christi adhæsisse Petro; mortuo Petro, adhæsisse Lino &c. De alijs sectis scimus, quando, & quo tempore post Christum inceperint, & quo authore. Constat nimirum Simonianos incæpisse authore Simone Mago; Sabellianos authore Sabellio; Arrianos authore Arrio &c. Scimus per annos plusquam octingentos non fuisse sectam adhærentium Patriarchæ Constantinopolitano, vt supremo Pastori, & quo tempore, & quibus authoribus, inceperit hæc secta.

18. Tertiò Ecclesia adhærens Romanis Pontificibus ab annis mille sexcentis vocatur catholica, & hoc nomine illam designant, & ab alijs sectis distinguunt Iudæi, Gentiles, & Mahometani: cæteræ Ecclesiæ vocantur Ecclesiæ Arrianorum, Nestorianorum, Luteranorum &c. nec vnquam potuerunt obtinere, vt vocarentur catholicæ, ideoque ipsi hæretici, cum interrogantur à Iudeis, Mahometanis, & Gentilibus, quænam sit Ecclesia catholicorum, non audent suas Ecclesias osten-

dere. Vtitur hoc argumento Augustinus libro contra Epist. Fundamenti, cap. 4. Vtuntur, & alij Patres, quos refert Bellarminus lib.4. de Ecclesia, cap.4.

19. Opponunt sectarij, nos vocari Papistas. Sed primò solum ab hæreticis recentioribus, præsertim in Germania, vocamur Papistæ: in reliquo Mundo etiam à Iudæis, Mahometanis, & Gentilibus vocamur Christiani, & ad distinctionem aliarum sectarum, vocamur Catholici. Secundò hoc nomen Papistæ significat eos, qui ab annis mille sexcentis adhæserunt Petro, Lino, alijsque successoribus Petri, hoc est Pastoribus à Christo constitutis; sed procul dubio nomen adhærentium Pastoribus à Christo constitutis, & successoribus Petri, non est nomen rebellium, aut hæreticorum: ergo nomen Papistarum non est nomen hæreticorum, & rebellium à Christo, sed solæ sectæ antipapistarum sunt sectæ rebellium, & hæreticorum, eo pacto, quo in regno nomen Regiorum non est nomen rebellium, sed solum nomen Antiregiorum est nomen rebellium.

20. Quartò Ecclesia adhærens Romanis Pontificibus non solum nomine, sed re ipsa est Catholica, hoc est vniuersalis: Primo est vniuersalis tempore, cum à Christo sine vlla interruptione durauerit, & duret annis plusquam mille sexcentis: nulla alia secta est vniuersalis tempore, cum omnes inceperint post Christum: Secundò à Christo vsque ad tempora Luteri ortæ fuerant sectæ circiter ducentæ præ-

præcipuæ, ac tempore Luteri defecerant omnes, excepta secta Græcorum, & quorumdam Nestorianorum, & Eutichianorum in Oriente; & quorumdam Hussitarum in Occidente in angulo Bohemiæ. Tertiò Ecclesia nostra est etiam vniuersalis quoad nationes, & loca: nam ab annis mille sexcentis diffusa est per omnes regiones, & nationes: at aliæ sectæ singulæ sunt in angulo orbis terrarum; sed veræ Ecclesiæ Christi promissa est hæc diffusio per omnes regiones, & nationes: Ps. 22: *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ*:& Ps.71. *Dominabitur à mari vsque ad mare, & a flumine vsque ad terminos orbis terrarum*;ergo sola nostra Ecclesia est Ecclesia Christi.

21. Quintò vera Ecclesia Christi est, cuius sectatores consentiunt, & semper consenserunt in fide; sed sectatores fidei Catholicæ toto orbe terrarum diffusæ, in omnibus fidei dogmatibus consentiunt, & semper consenserunt, nec possunt non consentire, cum omnes sint parati credere id, quod Summus Pontifex, & Ecclesia illi adhærens definierit; sectatores aliarum sectarum non consentiunt, nec vnquam consenserunt; ergo &c. Probatur minor: nam omnes aliæ sectæ vix ortæ diuisæ sunt in plures alias sectas: E. G. Arriani statim diuisi sunt in Acacianos, Macedonianos, Eunomianos, Semiarrianos &c. vt patet ex Rufino lib. 10. Hist. cap. 25. imò Arriani singulis annis fidem mutabant, vt scribit Hilarius vtroque libro ad Con-

ſtantium. Euthichiani ita diuiſi ſunt, vt omnes ferè hæreſes Orientis ortæ ſint ex Eutichianis, vt ſcribit Euagrius lib. 3. & 4. Hiſtoriarum, & Damaſcenus libro de centum hæreſibus: & ſuperiori ſeculo Luterani, & Caluiniſtæ diuiſi ſunt in pluſquam centum ſectas, & quotidiè in plures alias diuiduntur, præſertim in Anglia. Confirmatur: nam hæretici non ſolum non conſentiunt ad inuicem, ſed neque ijdem numero conſentiunt ſibi ipſis, ſiquidem modo dicunt vnum, & modo aliud, & ſunt velut arundines vento agitatæ.

21. Opponunt: etiam inter Catholicos diuerſæ ſunt opiniones Scotiſtarum, Thomiſtarum &c. ergo neque Catholici conſentiunt.

22. Reſp. primò omnes catholicos conſentire in dogmatibus fidei, diſſentire circa alia, quæ non ſpectant ad dogmata: Hæreticos autem diſſentire in ipſis dogmatibus. Reſp. ſecundò catholicos virtualiter ſemper conſentire, cum ſint parati acquieſcere iudicio, ac definitionibus Eccleſiæ: at hæretici cùm nolint acquieſcere iudicio, & definitionibus Eccleſiæ, neque virtualiter conſentiunt.

23. Opponi poteſt ſecundò, Schiſmaticos Græcos conſentire in dogmatibus.

24. Reſp. Græcos in antiquis Concilijs faſſos fuiſſe Spiritum Sanctum procedere à Patre, & à Filio, & admiſiſſe in Concilio Chalcedonenſi, & alijs Epiſtolam Cyrilli Alexandrini, in qua id profitebatur, idque idem admiſiſſe, & faſſos eſſe in Con-

Concilio Florentino, ſubſcribente Imperatore, Patriarcha, & Epiſcopis, vno, vel duobus exceptis, ac deinde fuiſſe reuerſos ad vomitum, negando Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio; ergo ſoli catholici ſemper conſenſerunt quoad dogmata.

25. Sextò vera Eccleſia Chriſti eſt, quæ ab annis pluſquam mille ſexcentis ſemper floruit Sanctitate, lumine prophetico, & gloria miraculorum, cum hanc gloriam miraculorum Eccleſiæ ſuæ promiſerit Chriſtus, dicens Marci vltimo: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis* &c. ſed ſola Eccleſia adhærens Romanis Pontificibus ab annis mille ſexcentis, floruit, & floret Sanctitate, lumine prophetico, & gloria miraculorum; ergo &c. Probatur minor: nam à plurimis Authoribus fide digniſſimis narrantur multi, ſingulis his ſeptemdecim ſæculis, Sanctitate, lumine prophetico, & miraculorum gloria floruiſſe: hos omnes conſtat adhæſiſſe Eccleſiæ, quæ paret Romanis Pontificibus. Conſtat etiam nullum ex ijs, qui ſe ſepararunt ab hac eccleſia, obtinuiſſe gloriam Sanctitatis, miraculorum, ac prophetiæ.

26. Poſſunt reſpondere ſanctitatem fuiſſe ſimulatam, prophetias, & miracula fuiſſe conficta, vel præſtigijs Dæmonum facta. Sed hæc reiecta ſunt quæſt.19. in Reſp. ad 1. & 2.

27. Confirmatur ſecundò: nam ex hiſto-

historijs Ecclesiasticis constat authores aliorum sectarum fuisse viros scelestos, & superbiæ præsertim vitio laborantes. Quales autem fuerint Luterus, Caluinus, Henricus VIII. Rex Angliæ, & alij, qui superiori sæculo nouas sectas inuexerunt, nemo est, qui ignoret. Constat rursus illos, qui se hæreticis opposuerunt, & pro fide Catholica, & Romana pugnarunt, fuisse viros sanctissimos, quales fuerunt Athanasius, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Augustinus, Hieronymus, institutores Ordinum Religiosorum &c.

28. Confirmatur tertiò: nam in Græcia, Anglia, alijsque regionibus nunc hæresi infectis, dum paruerunt Romanis Pontificibus, semper fuerunt plurimi, qui sanctitate, dono prophetiæ, & miraculis supra modum claruerunt: postquam autem per schisma, & hæresim separarunt se ab Ecclesia, quæ paret Romanis Pontificibus, nullus ex ijs, qui se separarunt, omnino fuit, qui floruerit sanctitate, dono prophetiæ, & gloria miraculorum.

29. Septimò vera Ecclesia Christi est, in qua semper fuerunt viri, qui Apostolorum more viuentes, & prædicantes Euangelium, potuerunt conuertere infideles, præsertim gentiles ad Christum; sed in Ecclesia, quæ adhæret Romanis Pontificibus ab annis mille sexcentis, semper fuerunt viri, qui Apostolorum more viuentes, legitimè missi, & prædicantes Euangelium, potuerunt conuertere infideles, præsertim gentiles, ad Christum: in cæteris

ris

ris ſectis fuerunt quidem multi, qui peruerterent Chriſtianos, eoſque traherent ad ſuas hæreſes: nullus fuit, qui prædicans Euangelium Apoſtolorum more conuerterit infideles ad Chriſtum; ergo &c. Probatur minor: nam ex innumeris gentibus, quæ ſeptemdecim poſt Chriſtum ſæculis ad fidem Chriſtianam ſunt conuerſi, nulla eſt, quæ non fuerit conuerſa à Prædicatoribus Catholicis, qui parebant Romanis Pontificibus, vt ex hiſtorijs Eccleſiaſticis manifeſtè probat Thomas Boſius lib. 6. de Signis Eccleſiæ. cap. 1. 2. & 3. & Confeſſione Centuriatorum hæreticorum confirmat Bellarminus lib. 4. de Eccleſia, cap. 12.

30. Confirmatur: nam Angli cum Romanis Pontificibus paruerunt, per Sanctum Bonifacium, & alios conuerterunt ad Chriſtum plures populos Germaniæ: Græci, dum tempore Baſilij Imperatoris Romanis Pontificibus adhærebant, conuerterunt Ruſſos, Moſcos, aliaſque nationes: poſtquam autem per hæreſim, & ſchiſma ſe à Romanis Pontificibus ſepararunt, nullam nationem infidelium conuertere potuerunt; quia nimirum palmes ſeparatus à vite, non poteſt amplius producere vllum fructum.

31. Confirmatur ſecundò: nam ſæculo ſuperiori poſt ortas ſectas Luteranorum, Caluiniſtarum, & aliorum, qui ſe reformatos appellant, ex Catholicis Romano Pontifici parentibus plurimi Apoſtolorum more peregrinati ſunt ad Orientales, &

Occidentales Indias, & ad alias regiones infidelium, & quotidie peregrinantur, & innumeras nationes ad Christum conuerterunt, ac conuertunt. At hæretici nauigarunt ad illas regiones solius lucri gratia, non autem Euangelij causa, nec vllas nationes ad Christum conuerterunt.

32. Addit Thomas Bosius in Ecclesiasticis historijs versatissimus lib.6. de Signis Eccl. cap. 5. *Vniuersi hæretici ab Ecclesiæ Christianæ constitutione per tot sæcula, per annos mille quingentos, & amplius, haud traduxere ad hæreses suas tot gentes, aut Idololatras, aut alioquin à Christi cultu alienas, quot vnus Xauerius ad Christi cultum annis vndecim. Quod autem protuli de Xauerio, possem de multis alijs narrare. Vincentius Ferrerius Iudæorum vigintiquinq; millia ad Christum perduxit. Perlege omnes historias, ab omnibus hæreticis non inuenies ab ortu Ecclesiæ Christianæ tot millia Iudæorum Christo conciliata.* Quod autem hæretici possint quidem Catholicos peruertere, non autem Gentiles, Iudæos, aliosque infideles conuertere ad Christum, notauerat ante annos plusquam mille trecentos Tertullianus lib. de Præscriptionibus Hæreticorum, dicens. *De verbi administratione quid dicam? cùm hoc sit negotium illis non ethnicos conuertendi, sed nostros euertendi. Nostra effodiunt, vt sua ædificent.*

33. Opponi potest: Arriani tempore Valentis Imperatoris totam gentem Gothorum à Paganismo ad fidem Christianam conuerterunt, vt refert Prænulphus

in Chronico tom.2.lib.4.cap.20.

34. Respondet Bellarminus lib. 4. de Ecclesia cap. 12. Gothos ab Arrianis non fuisse conuersos, sed deceptos. Cum enim Gothi iam sub Romani Imperij auspicijs militarent, & audita fama Religionis Christianæ, ad Christum vellent conuerti, Valens Imperator Arrianus misit ad Gothos instruendos quosdam Episcopos Arrianos, qui loco religionis catholicæ Arrianam hæresim illis propinarunt. Addit ex Socrate lib.4. cap.32. Sozomeno lib.3. cap. 36. Theodoreto lib. 4. cap. vltimo, constare magnam Gothorum partem fuisse prius Christianam, & Catholicam, ac deinde ab Arrianis ad suam hæresim traductam.

35. Ad 1. nego maiorem. Vt ostendamus euidenter religionem Catholicam esse prudenter credendam, non requiritur, vt positiuè ostendamus nullum dogma in ea traditum esse contrarium veritati, sed sufficit, vt non habeamus euidentiam, neque probabilitatem de hoc, quod aliquod dogma in religione catholica traditum sit contrarium veritati; sed non habemus euidentiam, neque probabilitatem, quod aliquod dogma traditum in religione catholica sit contrarium veritati, imò argumenta, quæ ab infidelibus, & hæreticis afferuntur contra nostra dogmata, comparatione rationum, quibus suadetur religio catholica, apparent euidenter contemnenda; ergo &c. Addo, quod vt argumenta contra nostra dogmata sint euidenter contemnen-

temnenda, non requiritur, vt sciamus ea directè soluere, eo pacto, quo, vt subditi, præsertim simplices, cognoscant euidenter se debere obedire suis Principibus, & contemnere argumenta, quæ à rebellibus, vel ab alijs afferuntur contra legitimam potestatem suorum Principum, non requiritur, vt sciant ea directè soluere. Addo secundò, quod argumenta contra nostra dogmata sunt euidenter solubilia, ac de facto soluta sunt, & soluuntur à Doctis. Addo tertiò fundamenta religionis catholicæ obligare nos ad credendum ante examen speculatiuum singulorum dogmatum in particulari, ideòque non excusari infideles, & hæreticos, dum dicunt, se non amplecti religionem catholicam, quia adhuc non examinarunt singula dogmata ipsius. Examen enim speculatiuum singulorum dogmatum in particulari requirit multum temporis, ex quo fit, vt dum tales hæretici, & infideles versantur in hoc examine speculatiuo, moriantur in sua infidelitate, & hæresi. Eadem fundamenta nostræ religionis catholicis reddunt illicitum examen practicum dogmatum, ac solum relinquunt licitum examen merè speculatiuum. Ratio est, quia argumenta pro religione catholica ostendunt euidenter prudenter quiescendum esse in religione catholica sine vlla suspicione de eius falsitate etiam quoad singula dogmata particularia: sed examen practicum est, quo aliquid examinamus cum aliqua suspicione falsitatis, ac proinde parati illud ne-

negare, si inueniamus esse falsum; ergo argumenta pro religione catholica reddunt illicitum examen practicum, ac solum relinquunt licitum examen purè speculatiuum, quo examinemus dogmata, antecedenter certi de eorum veritate, vt eamdem veritatem distinctius cognoscamus, & possimus defendere, ac persuadere, & explicare alijs.

36. Ad 2. nego maiorem. Argumenta enim allata probant amplectendam esse religionem, quæ ab annis plusquam mille sexcentis adhæret Romanis Pontificibus; sed hæc religio inter cætera dogmata semper docuit, & docet eos, qui in quæstioni- fidei nolunt acquiescere iudicio Ecclesiæ, habendos esse vt ethnicos, & de facto ab annis plusquam mille sexcentis semper habiti sunt vt ethnici, iuxta illud Christi Matth. 18. *Si Ecclesiam non audiuerit, sit tibi velut ethnicus*, & iuxta illud Apostoli ad Tit. 3. *Hæreticum hominem deuita*; ergo non solum qui nolunt Ecclesiæ acquiescere quoad dogmata Trinitatis, Incarnationis &c. sed etiam qui nolunt acquiescere quoad quodcunque aliud dogma, habendi sunt vt ethnici.

37. Infertur hæreticos formales esse, qui nolunt acquiescere Ecclesiæ in aliquo dogmate: eos autem, qui parati sunt acquiescere Ecclesiæ, posse quidem errare in rebus fidei, sed non posse esse hæreticos formales. Puri Schismatici sunt, qui licet consentiant Ecclesiæ Catholicæ quoad omnia dogmata, tamen se ab illa separant, &

& nolunt communicare cum catholicis. Poteſt autem dari ſchiſma ſine hæreſi, licet ſchiſma, dum durat, degeneret in hæreſim: E. G. Donatiſtæ ab initio fuerunt ſolum ſchiſmatici, deinde inciderunt etiam in hæreſim. Cum enim Cæcilianus legitimè factus fuiſſet EpiſcopusCarthaginenſis, quidam Epiſcopi Africani noluerunt illum recipere vt Epiſcopum, eo prætextu, quod non fuiſſet legitimè electus. Cum autem ab Eccleſia declaratum fuiſſet Cæcilianum fuiſſe legitimè electũ, non ſolùm noluerunt acquieſcere Eccleſiæ, ac recipere Cæcilianum, ſed ſe ſepararunt ab Eccleſia, & à communione Epiſcoporum Catholicorum, & Romani Pontificis, & ſic facti ſunt ſchiſmatici. Deinde inciderunt in hæreſim, docentes baptizatos ab hæreticis, & ſchiſmaticis cum debità materia, forma, & intentione, non eſſe validè baptizatos, ac proinde rebaptizandos, & in hoc dogmate noluerunt acquieſcere iudicio Eccleſiæ.

38. Ad 3. concedo, quod apud Fideles, non ſolùm doctis, ſed etiam indoctis euidens eſt ſolam religionem chriſtianam, & catholicam eſſe prudenter credibilem, & credendam. Ratio eſt, quia etiam ſimplices, & indocti, non quidem ex lectione librorum, ſed ex fama conſtanti ſciunt, in Chriſto, & in religione chriſtiana impleta eſſe, quæ de Meſſia, & de religione credentium in Meſſiam fuerant multo ante Iudæis promiſſa, & prænunciata: ſciunt ex eadem fama Iudæorum regnum fuiſſe euerſum

ſum

ſum, quia Iudæi noluerunt Chriſtum recipere, vt Meſſiam, ſed illum crucifixerunt: ſciunt, & ex parte vident Iudæos ab annis mille ſexcentis fuiſſe diſperſos inter gentes, & contemni, atque irrideri ab omnibus gentibus, & ab ipſis pueris, vt crucifixores Chriſti: ſciunt ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus plurimas nationes à cultu Idolorum conuerſas fuiſſe ad Chriſtum, & chriſtianam religionem propagatam fuiſſe per miracula, & martyria: ſciunt etiam ethniciſmum repugnare lumini naturæ, ac Deos Gentilium fuiſſe ſceleſtiſſimos; Mahometaniſmum fuiſſe propagatum ſine miraculis, ac laxare fræna licentiæ, & eſſe ſectam plenam ſtoliditatis, ac turpitudinis, &c. ſed hæc notitia ex fama conſtanti ſufficit ad hoc, vt ſimplices, & indocti cognoſcant euidenter chriſtianam religionem poſſe, ac debere prudenter credi, alias ſectas non poſſe, nec debere prudenter credi; ergo &c. Rurſus apud catholicos, etiam ſimplices, & indocti ex fama conſtanti ſciunt religionem catholicam ſub Romanis Pontificibus Vicarijs Chriſti, & ſucceſſoribus Petri fuiſſe propagatam, & conſeruatam annis pluſquam mille ſexcentis, & miraculis ſemper confirmatam, & per omnes gentes diffuſam, in eaque ſemper fuiſſe viros ſanctiſſimos; cæteras ſectas incepiſſe poſt Chriſtum, ac ſe ſeparaſſe ab Eccleſia catholica, ac nullis miraculis fuiſſe confirmatas, nec in ijs extitiſſe viros Sanctos; ſed hoc ſufficit, vt cognoſcant euidenter religionem catho-

catholicam posse, ac debere prudenter credi, cæteras sectas non posse credi, nisi imprudenter; ergo &c. Addo Deum, qui vt dicitur Io. 1. *illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum*, per internas etiam illuminationes facere, vt simplices, & indocti acquirant hanc euidentiam.

39. Proportionaliter dico, quod apud infideles, & hæreticos, vt plurimum non solum docti, sed etiam indocti identidem, ac veluti per lucida interualla cognoscunt euidenter se non posse prudenter quiescere in suis sectis, sed obligari ad examinandum, quænam sit vera religio. Ratio est, quia cum atheismus, & ethnicismus repugnét lumini naturæ, fama autem religionis christianæ colentis vnum Deum propagata sit apud omnes gentes, iuxta illud Psalmi relatum ab Apostolo ad Rom. 11. *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*, impossibile est, vt qui ratione vtuntur, saltem identidem non cognoscant euidenter se non posse prudenter quiescere in atheismo, ethnicismo, vel philosophismo, sed obligari ad vlteriorem inquisitionem veræ religionis, præsertim cum Deus internis illuminationibus illuminet omnem hominem venientem in hunc Mundum. Iudæi etiam cum videant se ab annis mille sexcentis à Deo derelictos, Christianos autem toto orbe terrarum diffusos florere fama sapientiæ, Sanctitatis, & miraculorum, impossibile est, vt identidem non cognoscant euidenter, se non posse prudenter quiescere in

Iu-

Iudaismo, sed teneri ad examinandum, vtrum prudenter credi debeat Christum fuisse verum Messiam. Mahometani cum non audiant asserri vlla miracula, vel vaticinia in confirmationem Mahometanismi; audiant autem fama constanti apud ipsos etiam recepta christianam religionem fuisse confirmatam vaticinijs,& miraculis, impossibile est, vt identidem non cognoscant euidenter, se non posse prudenter quiescere in Mahometanismo,sed obligari ad vlterius inquirendum, vtrum religio christiana sit præferenda?

40. Apud hæreticos, & schismaticos etiam indocti sciunt suas sectas esse nouas, nullisque miraculis confirmatas: audiunt autem ex fama constanti, quàm antiqua, quàm longè, latèque diffusa sit religio catholica, & quam multi in ea floruerint, & floreant gloria Sanctitatis, & miraculorum, ideoque impossibile est, vt identidem non cognoscant euidenter, se non posse prudenter quiescere in suis sectis, sed teneri ad examinandum, vtrum catholica religio debeat præferri. Iam verò si infideles, & hæretici etiam simplices, & indocti, prout identidem obligantur, examinent, quænam sit vera religio, Deo interius illuminante, ita penetrabunt motiua religionis catholicæ, vt cognoscant euidenter, solam religionem christianam, & catholicam prudenter credi posse, ac debere.

41. Infertur paucos esse adultos infideles, hæreticos, & schismaticos purè materiales,

riales, ita vt viuant separati ab Ecclesia Catholica, & tamen toto vitæ tempore excusentur à peccato infidelitatis, hæresis, aut schismatis. Ratio est, quia ex dictis adulti infideles, hæretici, ac schismatici identidē cognoscunt euidēter, se non posse prudenter quiescere in suis sectis, sed teneri ad inquirendum, quænā sit vera religio. Si igitur non inquirunt, peccant peccato infidelitatis, hæresis, & schismatis, adeòque euadunt formaliter infideles, hæretici, ac schismatici. Si inquirunt, vt debent, à Deo, *qui illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum*, & Lucæ 11. promisit, *quærite, & inuenietis*, illuminantur ita, vt cognoscant euidenter, solam religionem catholicam posse, ac debere prudenter credi, ideòque si credunt, iam fiunt catholici, si non credunt, peccant peccato infidelitatis, & euadunt formaliter infideles, hæretici, aut schismatici.

25. Quæri potest, vtrum in quolibet, ad hoc, vt credat fide diuina, requiratur, vt cognoscat euidenter religionem nostram esse prudenter credibilem, & credendam? Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia vt credamus certissimè, & super omnia, & fide diuina, voluntas, qua volumus certissimè credere, debet esse prudens, & firmissima, ac non fluctuans; sed vt voluntas credendi sit prudens, & firmissima, ac non fluctuans, fundari debet in cognitione, qua euidenter, & non solùm probabiliter, & fluctuanter iudicemus, religionem nostram esse prudenter credibilem,

lem, & credendam; ergo &c. Probatur minor: nam voluntas fundata in cognitione solum probabili,& fluctuante,etiam ipsa est quodammodo fluctuans: E. G. qui sumit medicinam, probabiliter, & fluctuanter iudicans illam esse vtilem ad sanitatem, medicinam sumit voluntate fluctuante, & paratus non sumere, si cognosceret talem medicinam esse inutilem ad sanitatem; ergo qui solum probabiliter iudicat religionem nostram esse prudenter credibilem, & credendam, vult credere voluntate fluctuante, & paratus non credere, si cognoscat religionem nostram non esse credendam; ergo vt firmissimè velimus credere, requiritur, vt euidenter, ac non solum probabiliter iudicemus, religionem nostram esse credendam.

26. Nec opponas, cognitionem, qua iudicamus esse credendum, posse esse certam, & ineuidentem. Nam contra est primò: sola enim cognitio fidei potest esse certa, & ineuidens; sed cognitio,qua iudicamus esse credendum, non est actus fidei, sed est cognitio natura præcedens actum fidei, & ipsam voluntatem credendi; ergo non potest esse certa, nisi sit euidens. Secundò cognitio ineuidens potest esse certa solum ex imperio firmissimo voluntatis; sed imperium voluntatis, vt sit firmissimum, debet fundari in cognitione certa, quæ cognitio, nisi sit euidens, fundari debet in alio imperio voluntatis;ergo vel proceditur in infinitum,vel sistendũ est in aliqua cognitione, qua nõ solũ certò,sed

etiam

etiā euidenter cognoſcamus eſſe credendū.

27. Infertur eos, qui non euidenter, ſed ſolum probabiliter cognoſcunt religionem noſtram eſſe prudenter credibilem, & credendam, poſſe quidem credere aliqua fide humana, ſed non poſſe credere fide diuina, firmiſſima, & ſuper omnia. Infertur rurſus eos, qui ſolum probabiliter exiſtimant aliquid eſſe de fide, non poſſe illud credere ſuper omnia.

28. Poteſt ſecundò quæri, vtrum cognitio, qua cognoſcimus euidenter nos poſſe, ac debere credere, sēper ſit ſupernaturalis?

29. Reſp. affirmatiuè. Ratio eſt, quia cognitio per ſe ordinata ad fidem, & ſalutem, eſt ſupernaturalis, ac proinde ex auxilio gratiæ, & ex illuminatione Spiritus Sancti; ſed cognitio, qua cognoſcimus euidenter religionem chriſtianam, & catholicam eſſe prudenter credibilem, & credendam, eſt per ſe ordinata adhoc, vt credamus, & vt credentes, & ſecundum fidem viuentes, obtineamus ſalutem; ergo &c.

30. Confirmatur: nam cognitio procedens ex principijs, & cauſis à diuina prouidentia per ſe ordinatis ad cauſandum in nobis effectum non naturalem, ſed ſupernaturalem, eſt ſupernaturalis; ſed cognitio, qua cognoſcimus noſtram religionem eſſe prudenter credibilem, & credendam, cauſatur à diuinis reuelationibus, & miraculis ex fama nobis notis: reuelationes autem, & miracula à diuina prouidentia ordinata ſunt ad hoc, vt per famam cauſent in viatoribus cognitionem non natu-

naturalem, sed supernaturalem de credibilitate nostræ religionis; ergo cognitio, qua cognoscimus euidenter, religionem nostram esse prudenter credibilem, & credendam, est supernaturalis. Et quia ad cognitionem supernaturalem eliciendam, non sufficiunt vires naturæ, sed requiritur internum auxilium gratiæ, & interna illuminatio Spiritus Sancti, ideò talis cognitio procedit ex interno auxilio gratiæ, & ex interna illuminatione Spiritus Sancti, quam propositis motiuis externis, Deus non denegat vlli viatori. In dæmonibus, ac damnatis cognitio, qua cognoscunt religionem nostram esse prudenter credibilem, & credendam, non est supernaturalis, quia non procedit ex auxilio gratiæ, sed solum ex naturali luminè intellectus, ideòque est prorsus inutilis ad salutem.

31. Potest tertio quæri, vtrum actus, quo cognoscimus religionem nostram esse prudenter credibilem, & credendam, procedat ab habitu fidei, vel ab alio habitu supernaturali?

32. Resp. probabilius esse, quod non procedat ab habitu supernaturali fidei, sed ab alio habitu annexo ipsi fidei, & qui sit etiam supernaturalis, vt docet Suarius disp.4. de Fide, sect.6. Cardinalis de Lugo disp. 5. sect. 3. alijque apud ipsos, contra Caietanum, & quosdam alios. Ratio est, quia per habitum fidei theologicæ non possumus vlli obiecto assentiri, nisi propter summam veracitatem Dei reuelantis, eo pacto, quo per habitum Charitatis non possu-

possumus quidquam velle, nisi propter summam bonitatem Dei; sed cognitio euidens, qua iudicamus nostram religionem esse prudenter credibilem, & credendam, non habet pro obiecto formali summam veracitatem Dei reuelantis, alioquin cum reuelatio sit obscura, non esset euidens, sed obscura; ergo &c.

33. Obijcitur S. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 4. ad 3. dicens, quod lumen fidei facit videre ea, quæ creduntur, & art. 5. ad. 1. dicens, medio lumine fidei videri obiecta nostræ religionis esse credenda.

34. Resp. ea, quæ videntur per lumen, & habitum annexum fidei, dici posse, quod videntur per lumen fidei, eo pacto quo quia Aristoteles 6. Eth. c. 9. ponit tres habitus annexos prudentiæ, actus bene consultandi, qui actus procedunt ab habitu consultatiuo annexo prudentiæ, dicuntur procedere ab ipsa prudentia.

35. Ad 4. nego maiorem. Vt enim supradictum est; & pluribus exemplis confirmatum, & infra ex professo explicabitur, multo plus requiritur ad probandum euidenter aliquid esse verum, quam ad probandum euidenter, aliquid esse prudenter credibile, & credendum; ergo non est mirum, quod argumenta probantia euidenter nostram religionem esse prudenter credibilem, & credendam, non probent euidenter nostram religionem esse veram. Vide quæ de hoc dicentur quæst. 23. in Resp. ad 11. num. 28. & sequentibus.

TRA-

TRACTATVS TERTIVS

De certitudine, obſcuritate, libertate, & neceſſitate Fidei.

1. QVIA Fides eſt aſſenſus certus & obſcurus rebus à Deo reuelatis, tanquam obiectis materialibus, propter ſummam Dei reuelantis veracitatem, tanquam propter obiectum formale, poſtquam egimus de obiecto materiali, & formali, ac de vltima reſolutione fidei, ſequitur, vt agamus de ipſo actu fidei, & præſertim de eius certitudine, obſcuritate, libertate, & neceſſitate.

QVAESTIO XXII.

Quid, & quotuplex ſit certitudo, & euidentia: & vtrum poſſint mutuò, vel non mutuò ſeparari?

1. VIdetur certitudo non poſſe dari ſine euidentia: primò quia certitudo naturalis non poteſt eſſe ſine euidentia, ideòque nullus actus naturalis poteſt eſſe certus, quin ſit etiam euidens; ergo etiam certitudo ſupernaturalis non poteſt eſſe ſi-

ne euidentia, ac proinde neque actus supernaturalis potest esse certus, quin sit etiam euidens.

2. Secundò effectus non potest esse sine sua causa, à qua necessariò pendet; sed certitudo est effectus necessariò pendens ab euidentia; nam ideo obiectis assentimur certò, quia videmus, hoc est euidenter cognoscimus, quod apparentiæ, quam de illis habemus, non potest subesse falsum; ergo &c.

3. Resp. quod quia non solum actus, sed etiam obiecta dicuntur, vel certa, & euidentia, vel incerta, & obscura, datur certitudo, & euidentia tum obiectiua, tum formalis. Certitudo obiectiua, qua nimirum obiecta dicuntur certa, est infallibilitas motiui exigentis, vt obiecto assentiamur firmissimè, & sine vlla dubitatione, ac formidine oppositi. Certitudo formalis, qua actus dicuntur certi, est firmitudo, qua obiecto assentimur sine vlla dubitatione, & formidine oppositi, propter infallibilitatem motiui. Euidentia obiectiua est apparentia conuincens intellectum, itàut necessitetur, vel saltem independenter ab imperio voluntatis sufficienter trahatur ad assentiendum obiecto, firmissimè, & sine vlla dubitatione, & formidine. Euidentia formalis est, qua intellectus assentitur obiecto sine vlla dubitatione, & formidine, quia clarè apparet apparentia conuincente intellectum.

4. Certum est apud omnes, quod euidentia ita conuincit intellectum, vt non possit

pōssit negare id, quod est euidens, ideòque necessitat quoad specificationem.

5. Quæritur, vtrum euidentia necessitet ità, vt neque per imperium voluntatis possimus suspendere assensum vero euidenti, adeòque necessitet etiam quoad exercitium. Ego quæst. 65. Logicæ cum S. Thoma, Scoto, alijsque communiter, dixi intellectum ab euidentia necessitari etiam quoad exercitium. Sed hic in allata definitione euidentiæ volui abstrahere ab hac quæstione.

6. Tùm euidentia, tùm certitudo diuiditur in Metaphysicam, Physicam, & Moralem. Aliqui dicunt euidentiam metaphysicam esse, cui metaphysicè non potest subesse falsum, itàut implicet contradictionem cum tali euidentia falsum coniungi: euidentiam physicam esse, cui licet metaphysicè possit subesse falsum, physicè non potest subesse, itàut licet non implicet contradictionem cum tali euidentia coniungi falsum, tamen talis coniunctio repugnet naturaliter, & sine miraculo: euidentiam moralem esse, cui licet metaphysicè, & physicè possit subesse falsum, tamen moraliter non potest subesse, itàut licet neque implicet contradictionem, neque naturaliter repugnet, tamen sit moraliter impossibile cum tali euidentia falsum coniungi. Explicatur exemplis. Est euidens metaphysicè omne totum esse maius sua parte: cuiuscunque trianguli tres angulos esse æquales duobus rectis: dari primam causam incausatam &c. quia cum tali euiden-

tia implicat contradictionem coniungi falsum. At est euidens solum physicè, quod cras Sol orietur, quod si quis mittatur in fornacem ardentem, comburetur &c. quia licet cum tali euidentia metaphysicè possit coniungi falsum, siquidem non implicat contradictionem, vt cras Sol non oriatur, & vt aliquis missus in fornacem ardentem, non comburatur, tamen physicè, hoc est, naturaliter, & sine miraculo hæc fieri nequeunt. Demum est euidens solum moraliter, quod si quis centies iaciat talos lusorios sine vlla arte, non semper iaciet idem punctum, quia licet etiam sine miraculo posset hoc accidere, tamen est ita difficile, vt moraliter euenire non possit.

7. Contra hanc doctrinam est, quia multa sunt solum moraliter, vel physicè euidentia, & tamen cum tali euidentia implicat contradictionem, vt coniungatur falsum; ergo &c. Probatur antecedens: nam ijs, qui non viderunt Hispaniam, Galliam, Constantinopolim &c. est solum moraliter euidens istas regiones existere, vel aliquando extitisse, & tamen implicat contradictionem, vs cum tali euidentia coniungatur falsitas; ergo &c. similiter mihi solum physicè est euidens, quod nunc existo, & tamen implicat contradictionem, quod cum hac euidentia coniungatur falsum.

8. Dicendum igitur, quod euidentia metaphysica est, quæ fundatur in metaphysica, & necessaria connexione prædicati cum subiecto, essentiæ, & naturæ cum passioni-

sionibus, & proprietatibus, & vnius passionis cum alia. E.G. est euidens metaphysicè, quod omne totum est maius sua parte, quia hæc euidentia fundatur in necessaria connexione prædicati cum subiecto: quod omne rationale est admiratiuum, quia hæc euidentia fundatur in necessaria connexione rationalitatis, quæ est essentia, & natura hominis, cum admiratiuitate, quæ est eiusdem proprietas, & passio: quod omne admiratiuum est risibile, quia hæc euidentia fundatur in necessaria connexione admiratiui, quod est passio, & proprietas hominis, cum risibilitate, quæ est altera passio, & proprietas eiusdem.

9. Euidentia physica est, quæ fundatur in cognitione experimentali, vel in naturali connexione causæ physicæ cum effectu, aut effectus cum causa. E.G. mihi physicè euidens est, quod ego nunc existo, quod hoc gymnasium est illuminatum &c. quia hæc euidentia fundatur in experientia, qua experior me existere, & hoc gymnasium esse illuminatum. Similiter est euidens physicè, quod si stupa conijciatur in fornacem ardentem, comburetur, quia hæc euidentia fundatur in naturali connexione ignis cum combustione stupæ coniectæ in ignem, quæ combustio est naturalis effectus ignis.

10. Euidentia moralis est, quæ fundatur in rebus extrinsecis, quæ non habent similitudinem naturalem cum obiecto, quod reddunt euidens, puta in testimonijs, in authoritate sapientum.

11. Euidentia metaphysica solet dari præsertim in scientijs metaphysicis, mathematicis, & logicis, ideòq; potest subdiuidi in logicam, mathematicam, & metaphysicam specificè sumptam. Sæpe enim vna species generis retinet nomen commune ipsius generis, eo pacto, quo Angeli vltimi chori retinent nomen commune Angeli. Euidentia physica solet dari in scientijs physicis, quæ fundantur in experientia, & in connexione causarum physicarum cum suis effectibus. Euidentia moralis solet dari in scientijs moralibus, politicis, & rhetoricis. Potest autem contingere, vt non minori, sed maiori certitudine assentiamur quibusdam euidentibus solum moraliter, aut physicè, quam multis euidentibus metaphysicè: E. G. non minori certitudine scio me existere, Galliam existere, vel extitisse, quam sciam aliquas propositiones mathematicè euidentes. Proportionaliter certitudo potest diuidi in metaphysicam, physicam, & moralem, quibus potest addi certitudo fidei, quæ potest vocari diuina.

12. His suppositis, quæritur, vtrum certitudo, tum formalis, tum obiectiua possit dari sine euidentia, & vtrum euidentia possit dari sine certitudine?

13. Dicendum primò: certitudo tùm formalis, tùm obiectiua supernaturaliter dari potest sine euidentia. Probatur: nam ex dictis certitudo obiectiua est infallibilitas motiui exigentis, vt obiecto assentiamur firmissimè, & sine vlla formidine:

eui-

euidentia obiectiua est apparentia conuincens intellectum &c. sed diuina veritas sufficienter reuelans nostram religionem, eiusque mysteria, est motiuum infallibile, vt rebus reuelatis assentiamur firmissimè, & sine vlla dubitatione, etiamsi non appareat ita, vt conuincat intellectum; ergo potest dari certitudo obiectiua sine euidentia. Similiter certitudo formalis est firmitas, qua obiecto assentimur sine vlla formidine propter infallibitatem motiui: euidentia formalis est, qua assentimur obiecto sine vlla dubitatione, & formidine, conuicti ab eius apparentia; sed de factò per fidem rebus reuelatis assentimur firmissimè, & sine formidine, propter infallibilitatem Dei reuelantis, etiamsi non conuincamur ab apparentia talis motiui; ergo certitudo formalis potest dari sine euidentia.

14. Dicendum secundò: euidentia tùm formalis, tùm obiectiua non potest dari sine certitudine.

15. Probatur: nam eo ipso, quod obiectum habet apparentiam conuincentem, est infallibile, & exigit, vt intellectus illi assentiatur sine vlla dubitatione, atque formidine; sed euidentia obiectiua consistit in apparentia conuincente: certitudo obiectiua consistit in infallibilitate motiui exigentis assensum sine formidine; ergo eo ipso, quod datur euidentia obiectiua, datur etiam certitudo obiectiua, adeòque euidentia obiectiua dari non potest sine certitudine obiectiua. Rursus eo ipso, quod

obiecto assentimur conuicti ab eius apparentia, assentimur certò, & sine formidine propter infallibilitatem motiui: sed euidentia formalis est, qua assentimur obiecto conuicti ab eius apparentia: certitudo formalis est, qua obiecto assentimur sine formidine propter infallibilitatem motiui; ergo eo ipso, quod datur euidentia formalis, datur certitudo formalis, ac proinde euidentia formalis dari non potest sine certitudine formali.

16. Ad 1. concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, quia nullum motiuum naturale non conuincens intellectum meretur, & exigit, vt obiecto assentiamur certò, & sine formidine; sed euidentia obiectiua consistit in hoc, vt per suam apparentiam conuincat intellectum; certitudo obiectiua consistit in hoc, vt obiectum mereatur, & exigat assensum sine formidine propter infallibilitatem motiui; ergo nullum motiuum naturale non euidens potest esse certum. E conuerso motiuum supernaturale Dei vt testantis, & docentis, propter suam summam infallibilitatem, & authoritatem meretur, & exigit, vt cum proponitur sufficienter, etiamsi non conuincat intellectum, assentiamur firmissimè, & sine vlla formidine, captiuantes intellectum in obsequium primæ veritatis, vt obscurè loquentis; ergo &c.

17. Ad 2. concedo maiorem, & nego minorem, ac dico, quod licet certitudo naturalis necessario pendeat ab euidentia, tamen certitudo supernaturalis sufficienter

potest

poteſt pendere ab infallibilitate Dei, vt obſcurè loquentis, & accedente imperio voluntatis captiuantis intellectum in obſequium diuinæ authoritatis, poteſt mouere intellectum ad aſſentiendum firmiſſimè, & ſine vlla formidine rebus reuelatis. Hinc ſequitur certitudinem abſtrahentem à naturali,& ſupernaturali non neceſſario pendere ab euidentia.

QVAESTIO XXIII.

Vtrum ad certitudinem fidei requiratur, vt euidenter innoteſcat, Deum reuelaſſe noſtram religionem?

1. VIdetur vera ſententia Granado Tractatu 2. de Fide, diſp.4. num.2.& P. Michaelis de Elizalda lib. de forma inueniendæ veræ religionis, quæſt. 19.& 21. docentium ad certitudinem fidei requiri, vt ſaltem ſit moraliter euidens, Deum reuelaſſe noſtram religionem, eiuſque myſteria. Primò, quia credenti debet eſſe certum, & indubitabile Deum reuelaſſe noſtram religionem; ſed quod non eſt ſaltem moraliter euidens, eo ipſo eſt dubitabile, incertum, & merè probabile: ſiquidem ſola euidentia poteſt reddere obiectum indubitabile; ergo &c.

2. Secundò omni credenti eſt euidens, quod ſi error eſt, quod credimus, à Deo

 de-

decepti sumus: ideòque communiter admittitur illud Riccardi de S. Victore lib. 1. de Trinit. cap. 2. *Domine si error est quod credimus, à te decepti sumus*: sed si non esset euidens Deum reuelasse nostram religionem, non esset euidens, quod si error est quod credimus, decepti fuissemus à Deo; ergo &c.

3. Tertiò omni credenti euidens est solam nostram religionem esse prudenter credibilem, omnes alias sectas esse incredibiles; sed euidens pariter est, Deum non posse permittere, vt falsa sit religio, quæ sola est prudenter credibilis, ac reddit omnes alias sectas incredibiles; ergo omni credenti euidens est nostram religionem non esse falsam, ac proindè esse veram, & diuinitus reuelatam.

4. Quartò Sancti Patres in libris, quos pro nostra religione scripserunt, existimarunt se posse euidenter concludere veritatem nostræ religionis, & conuincere aduersarios, contra quos disputabant; sed si non esset euidens Deum reuelasse nostram religionem, impossibilia tentasent, & aërem verberasent; ergo &c.

5. Quintò Sancti Patres dicunt, Ecclesiam Catholicam fuisse significatam Matth. 5. per Ciuitatem supra montem positam, quæ abscondi nequit; Danielis 2. per montem, qui impleuit vniuersam terram, ac proinde non potest in oculos non incurrere; ideòque Augustinus lib. 2. contra litteras Petiliani, & lib. 13. contra Faustum dicit: *clausis oculis offenditis montem*; sed

hæc

hæc non verificarentur, nisi euidens esset Deum reuelasse nostram religionem; ergo &c. Confirmatur: nam vera Ecclesia est visibilis; sed non esset visibilis, nisi euidens esset, quænam sit vera Ecclesia, & vera religio; ergo &c.

6. Sexto Augustinus lib. de vera religione cap. 2. dicit: *Christianis temporibus, quænam religio sit potissimum tenenda, & quæ ad veritatem, & beatitudinem via sit, non est dubitandum*: Chrysostomus Oratione, quod Christus sit Deus, concludit: *nullus itaque his contradixerit, nisi qui valdè insanus, & totus stupidus sit, humanoque sensu priuatus*: Arnobius lib. 2. contra gentes ait. *Incredulũ genus humanum doctrinæ Christi nunquam fuisset consensurum nisi aperta res esset, & luce ipsa, vt dicitur, clarior*: Origenes Homil. 30. in Matth. dicit: *Ecclesia plena est fulgore ab Oriente vsque ad Occidentem*: Sapientiæ 6. dicitur, *clara est sapientia, & quæ nunquam marcescit, ac facile videtur ab his, qui quærunt eam*: sed hæc ostendunt euidens esse, quænam sit vera religio reuelata à Deo; ergo &c.

7. Septimò Iudæis videntibus signa, & miracula facta à Moyse fuit euidens, religionem, quam profitebantur, fuisse reuelatam à Deo: videntibus miracula Christi fuit euidens doctrinam Christi esse diuinam; ergo &c.

8. Octauò vera religio debet esse ab omnibus inuenibilis; sed si de qualibet religione possemus dubitare, vtrum sit vera, vel falsa? non esset inuenibilis vera reli-

gio; ergo euidens eſt, quod vera religio ſit à Deo reuelata; ergo datur aliqua religio, de qua non poſsumus dubitare, vtrum ſit à Deo reuelata; ſed de ſolis euidentibus dubitare non poſsumus; ergo euidens eſt, quod vera religio ſit à Deo reuelata.

9. Nonò Deus poſuit miracula, & ſigna, vt euidenter oſtenderet noſtram religionem eſse veram, & à Deo reuelatam; ſed ſi per hæc non probatur euidenter noſtram religionem eſse veram, fruſtratus fuiſset ſuo fine; ergo &c.

10. Decimò homo non poteſt obligari ad ſequendam religionem, de qua non ſit euidens, ſed ſolum probabile, vel dubium, quod ſit vera; ſed omnes obligamur ad ſequendam religionem Catholicam; ergo &c.

11. Vndecimo demum communiter conceditur, euidens eſse, quod noſtra religio eſt credibilis, aliæ ſectæ ſunt incredibiles; ſed argumenta probantia euidenter credibilitatem noſtræ religionis, & incredibilitatem aliarum ſectarum, probant etiam euidenter veritatem noſtræ religionis, & falſitatem aliarum ſectarum; ergo &c.

12. Reſp. cum Bellarmino tom. 2. controu. 4. lib. 4. cap. 3. Suario de Fide, diſp. 3. ſect. 8. num. 5. Cardinali de Lugo de Fide, diſp. 2. ſect. 1. ac Theologis communiter, ad certitudinem fidei requiri quidem, vt habeatur euidentia de hoc, quod prudenter ſit credibile, & credendum Deum reuelaſse noſtram religionem, ſed non requiri,

vt

vt in Fidelibus communiter detur euidentia de hoc, quod Deus reuelauerit nostram religionem. Et quidem Suarius loco citato asserit, hanc conclusionem esse certam ex fide, & experimento cognitam. Eius verba sunt. *Quando fides proponitur mediate, hoc est per Prædicatores, certum de fide est, & experimento cognitum, non esse necessariam euidentiam testimonij diuini, quia constat simplices Fideles, imò omnes sic credentes non habere hanc euidentiam ipsius reuelationis, sed solum credibilitatis eius. Et quamuit Sapientes maiorem aliquam certitudinem habeant, non transcendit fidem humanam, & ad summum peruenire potest ad gradum euidentiæ moralis.* Probatur conclusio: nam vt dictum est quæst. 19. & vt fatetur Elizalda, euidentia, abstrahendo à physica, metaphysica, & morali, est apparentia conuincens intellectum, ita vt vel necessitetur, vel saltem sine imperio voluntatis sufficienter trahatur ad assentiendum obiecto absque formidine oppositi: sed vt firmissime credamus, non requiritur apparentia modo explicato conuincens intellectum de hoc, quod Deus reuelauerit nostram religionem; ergo &c. Probatur minor: vt enim certo, & sine vlla formidine, & dubitatione credamus Deum reuelasse nostram religionem, indigemus imperio voluntatis, vt patet experientia, & vt docent communiter Theologi, afferentes illud Augustini tract. 26. in Ioan. *multa potest facere homo nolens, credere autem non potest, nisi volens:* Patres etiam com-

communiter docent, fidem in nostra positam esse voluntate, licet voluntas sit à Domino præparanda: sed si solum possemus firmiter credere Deum reuelasse nostram religionem, cum de hoc haberemus euidentiam, ad firmiter credendum non indigeremus imperio voluntatis; ergo &c. Confirmatur primò: nam cum euidentia etiam solum moralis conuincit, non requiritur, vt captiuetur intellectus: E. G. quia euidentia moralis conuincit existere Constantinopolim, vt ego sine vlla dubitatione credam existere Constantinopolim, non debeo captiuare intellectum, & inferre illi vllam violentiam, immò maximam violentiam inferrem intellectui, si conarer cohibere hunc assensum, & existimo quod frustra conarer: siquidem vero euidenti assentimur necessario, etiamsi nolimus: sed vt credamus Deum reuelasse nostram religionem, eiusque mysteria, debemus captiuare intellectum in obsequium Dei reuelantis, inferentes illi quamdam vim, & multò magis debemus captiuare intellectum, vt id credamus sine vlla dubitatione, & formidine: ergo non habemus euidentiam conuincentem intellectum de hoc, quod Deus reuelauerit nostram religionem.

13. Dices, non ad omnem euidentiam requiri, vt habeat vim conuincendi intellectum, eumque trahendi ad assensum sine formidine independenter ab imperio voluntatis, sed ad euidentiam moralem satis esse, vt sit apparentia sufficiens ad hoc, vt de-

dependenter ab imperio voluntatis, possimus, ac debeamus obiecto assentiri sine formidine.

14. Sed contrâ: nam certum est apud omnes ad certitudinem fidei requiri apparentiam sufficientem ad hoc, vt dependenter ab imperio voluntatis possimus, ac debeamus obiecto assentiri sine formidine, quam apparentiam vocamus credibilitatem. Hoc supposito, quærimus, vtrum præter hanc credibilitatem requiratur euidentia de reuelatione, hoc est, vtrum requiratur apparentia habens vim conuincendi intellectum, eumque trahendi ad assensum reuelationis sine formidine independenter ab imperio voluntatis; ergo si Aduersarij concedunt non requiri apparentiam conuincentem, sed sufficere illam, quam communiter vocamus credibilitatem, eamque vocant euidentiam moralem, vel practicam, conueniunt nobiscum in re, & faciunt solam quæstionem de nomine, abutentes nominibus, dum apparentiam non conuincentem vocant euidentiam moralem, vel practicam.

15. Confirmatur secundò conclusio: nam vt ostendetur quæstione 24. si innotesceret euidenter reuelatio, innotescerent euidenter mysteria reuelata; ergo si fides non posset dari sine euidentia de reuelatione, nec posset dari sine euidentia de rebus reuelatis; ergo fides non esset argumentum non apparentium, vt definitur ab Apostolo ad Hæbreos 11. sed esset argumentum apparentium, si quidem non pos-

set

ſet aſſentiri vlli obiecto, niſi euidenter apparenti.

16. Confirmatur tertiò concluſio: nam in hoc principio, quod non poſſumus, nec debemus certò credere Deum aliquid reuelaſſe, niſi de reuelatione habeamus euidentiam conuincentem, fundatur incredulitas ſapientum huius Mundi, quorum ſapientia, vt dicit Apoſtolus 1. ad Corinth. 3. *Stultitia eſt apud Deum*; ſed aduerſarij ponunt hoc principium; ergo &c. Probatur maior: nam Sapientes huius Mundi, cum proponitur illis, Deum reuelaſſe noſtram religionem, adeòque illi firmiſſimè credendum, poſtulant, vt hoc probetur euidenter euidentia conuincente intellectum, ac dicunt, ſe non poſſe, nec debere firmiter hoc credere, niſi conuincantur probationibus euidentibus: & quià non afferuntur probationes euidentes, & conuincentes, nolunt credere, iuxtà illud Thomæ, Ioann. 20. *Niſi videro, non credam*.

17. Addo, quod quia initio Eccleſiæ Sapientes, & Prudentes huius Mundi exiſtimabant non eſſe credendum Deum reuelaſſe noſtram religionem, niſi reuelatio probaretur euidenter, nolebant credere, ideòque vt dicit Apoſtolus 1. ad Corinth. 1. non multi ſapientes crediderunt. E conuerſo ſimplices, & indocti, cum non niterentur eo principio, firmiſſimè crediderunt, & non ſolum verbis, ſed etiam ſanctiſſimè viuendo, & fortiſſimè moriendo pro Chriſto, teſtati ſunt ſe firmiſ-

ſimè

ſimè crediđiſſe quæ non probabantur euidenter. Exemplo ſimplicium, & indoctorum excitati ſapientes, etiam ipſi captiuarunt intellectum in obſequium Dei reuelantis, & experientia deprehenderunt ſe poſſe firmiſſimè, & certiſſimè credere Deum reuelaſſe noſtram religionem, etiamſi talis reuelatio non probaretur euidenter.

18. Ad 1. diſtinguo maiorem: omni credenti debet eſſe indubitabile prudenter, & dependenter ab imperio voluntatis, Deum reuelaſſe noſtram religionem, concedo: debet eſſe indubitabile etiam imprudenter, & independenter ab imperio voluntatis, nego; diſtinguo eodem pacto minorem; & nego conſequentiam. Credentibus non eſt prudenter dubitabile, noſtram religionem fuiſſe reuelatam à Deo: nam omnis credens videt, quod ſi de hoc dubitet, imprudenter dubitat, ac peccat. At credentes communiter experiuntur, ſe poſſe imprudenter dubitare, vtrum Deus reuelauerit noſtram religionem, & quod vt intellectum cohibeant à tali dubio, debent illum non ſine difficultate captiuare in obſequium fidei. Sola euidentia poteſt reddere obiectum nullo modo, etiam imprudenter dubitabile, ſed vt obiectum reddatur indubitabile ſolum prudenter, non requiritur euidentia moralis de obiecto, ſed ſufficit credibilitas, & euidentia de prudenti credibilitate obiecti. Porrò quod propter infallibilitatem motiui ita eſt inindubitabile prudenter, vt ſit dubitabile im-

imprudenter, non est euidens, neque dubium, neque merè probabile, sed est credibile certò, & obscurè. Concedo etiam omni credenti esse certum, quod Deus reuelauerit nostram religionem, siquidem ad hoc, vt sit certum, sufficit, vt propter infallibilitatem motiui debeat firmissimè credi Deum reuelasse nostram religionem; sed nego hoc esse euidens. Vt enim esset euidens, intellectus deberet ita conuinci, vt neque imprudenter dubitare posset, quod Deus reuelauerit nostram religionem.

19. Ad 2. nego maiorem, ac dico, quod omni credenti est certum, sed ineuidens, quod si error est, quod credimus, Deus nos decepit. Ratio est, quia ex dictis certum, & ineuidens est Deum reuelasse quod credimus; sed ex hoc, quod Deus reuelauerit quod credimus, sequitur, quod si error est quod credimus, Deus decepit nos; ergo est certum certitudine fidei, sed ineuidens, quod si error est quod credimus, Deus nos decepit: & dum aduersarij assumunt illam propositionem Riccardi non solum esse certam, sed euidentem, petunt principium.

20. Ad 3. distinguo maiorem: omni credenti euidens est, quod sola nostra religio est prudenter credibilis subiectiuè, concedo: est euidens, quod est prudenter credibilis vniuersaliter, & obiectiuè propter meritum obiecti, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Omni credenti est euidens, quod ipsi sola

sola nostra religio est prudenter credibilis subiectiuè, ità vt, si non credit, peccet; sed non est euidens, vtrùm hæc credibilitas fundetur in sua particulari dispositione, quia nimirum natus est, & educatus in his regionibus, instructus à talibus Magistris, imbutus talibus disciplinis &c. an potius sit prudenter credibilis vniuersaliter, & obiectiuè, eò quod motiua, in quibus fundatur, talia sint, vt bene penetrata possint reddere solam nostram religionem credibilem, alias omnes incredibiles. Iam licèt sit euidens Deum non posse permittere, vt sola religio falsa sit prudenter credibilis vniuersaliter, & obiectiuè, ità vt habeat motiua, quæ benè penetrata possint reddere illam solam prudenter credibilem, tamen non est euidens, Deum non posse permittere, vt alicui propter dispositionem subiecti, pro aliquo tempore, sola falsa religio sit prudenter credibilis. Imò multi dicunt de facto contingere, vt aliquibus pueris, & simplicibus Hæreticorum, antequam sufficienter instruantur de credibilitate fidei Catholicæ, solæ falsæ eorum sectæ sint prudenter credibiles subiectiuè, & per accidens. Addo, quod licèt credentibus non sit euidens, tamen est certum certitudine fidei, solam nostram religionem esse prudenter credibilem obiectiuè: siquidem omnes Catholici firmissimè, sed obscurè credunt solam religionem Catholicam esse veram, infallibilem, & per se, atque ex obiecto prudenter credibilem, & credendam, alias omnes sectas esse falsas,

&

& per se, & ex obiecto non prudenter credibiles.

21. Ad 4. nego maiorem, ac dico Sanctos Patres existimasse se posse euidenter, & conuincenter concludere prudentem credibilitatem, & obligationem credendi, non autem veritatem nostræ religionis. Probatur: nam existimarunt Infideles, audita eorum doctrina, si non crederent, peccaturos, & merituros condemnationem, iuxta illud Christi, Marci vltimo, *Euntes docete &c. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur*; ergo existimarunt se posse Infideles conuincere de obligatione credendi, ità vt non possent hanc obligationem interiùs negare, & simul censuerunt Infideles, audita eorum doctrina, posse non credere, ac manere in sua infidelitate; ergo existimarunt, se non posse conuincere Infideles de reuelatione nostræ religionis, itâ vt illam negare non possint. Addo cum Bellarmino citata controuersia 4. lib. 4. cap. 3. posse euidenter probari euidentia consequentiæ, non autem euidentia consequentis, Deum reuelasse nostram religionem. Illud enim euidenter probatur euidentia solius consequentiæ, quod sequitur euidenter ex principijs positis, & admissis, licet talia principia non sint euidentia. Illud euidenter probatur, euidentia etiam consequentis, quod ità euidenter sequitur ex principijs positis, & admissis, vt talia principia sint euidentia. Sed euidenter sequitur

quitur

quitur Deum reuelasse nostram religionem, supposito quod reuelauerit Scripturas, quod principium ponitur, & admittitur à Iudæis, & Hæreticis, contra quos Sancti Patres disputabant: sed non est euidens Deum reuelasse Scripturas; ergo Deum reuelasse nostram religionem, adeòque illam esse veram, potuit à Patribus probari euidenter euidentia consequentiæ, non autem euidentia consequentis; & dum Patres insinuant, se euidenter probasse Deum reuelasse nostram religionem, loquuntur de euidentia consequentiæ, non autem de euidentia consequentis.

22. Ad 5. concedo maiorem, & nego minorem. Vt verificetur, Ecclesiam esse Ciuitatem supra montem positam, esse montem, qui impleuit vniuersam terram, adeòque nos, clausis oculis, incurrere in hunc montem, esse visibilem &c. non est necesse, vt sit euidens doctrinam Ecclesiæ fuisse reuelatam â Deo, sed sufficit, vt sit euidens, quænam sit Ecclesia, cuius religionem debemus sequi, & amplecti; sed nos fatemur esse euidens nos debere amplecti, & credere doctrinam Ecclesiæ Catholicæ, quæ paret Romano Pontifici, & quæ Ecclesia est maximè visibilis; ergo &c.

23. Ad 6. Loca allata Patrum significant solum euidentem esse credibilitatem, non autem veritatem nostræ religionis primò enim Augustinus dicit non esse dubitandum, quænam religio sit tenenda, non

non autem dicit non esse dubitandum, quænam religio sit vera; ergo etiamsi per ly *non est dubitandum*, significaret, quod est euidens, docet solum esse euidentem credibilitatem, & obligationem credendi, non autem veritatem nostræ religionis. Addo, quod ly *non est dubitandum*, significat solam certitudinem, non autem euidentiam. Secundò Chrysostomus concludens: *Nullus his contradixerit, nisi valdè insanus, & stupidus, & sensu priuatus sit*, quid aliud significat, quàm veritati nostræ religionis non posse contradici, nisi per summam imprudentiam? sed vero euidenti neque imprudenter potest contradici; ergo supponit veritatem nostræ religionis non probari euidenter. Addo, quod etiamsi Chrysostomus per allata verba significasset se probasse euidenter dogmata, quæ probauerat, significauit solum se probasse euidenter euidentia consequentiæ ex principijs positis, & admissis ab Hæreticis, & Iudæis, contra quos disputabat, non autem euidentia consequentis. Tertiò Arnobius dicens genus humanum nunquam fuisse consensurum, nisi aperta res esset, & luce ipsa clarior, docet genus humanum liberè consensisse, quia aperta erat, & clara non veritas religionis, sed credibilitas, & obligatio credendi. Quartò Origenes etiam dicens, Ecclesiam plenam esse fulgore ab Oriente vsque in Occidentem, significat euidens esse, quænam sit Ecclesia, cuius religionem debemus sequi, licet non sit euidens veritas re-

ligio-

ligionis, quam debemus ſequi. Quintò demum dum libro Sapientiæ dicitur claram eſſe Sapientiam, & facilè videri ab his, qui quærunt ipſam, ſignificatur clarū, & euidens eſſe, quæ ſit ſapientia, & doctrina, quam debemus ſequi, & hoc facilè videri, & cognoſci ab his, qui quærunt, quam doctrinam, & religionem ſequi debeant.

24. Ad 7. reſpondeo primò negando Iudæis videntibus miracula facta à Moyſe, fuiſse euidens religionem Iudaicam fuiſse reuelatam à Deo, & ſimiliter negando, hoc idem fuiſse euidens iis, qui viderunt miracula Chriſti, vt patet eo eo, quod multi videntes miracula Moyſis, & Chriſti, non crediderunt doctrinam ipſorum fuiſse reuelatam à Deo. Reſpondeo ſecundò, tranſeat antecedens, & nego conſequentiam. Nam quidquid ſit, vtrùm aliqui videntes miracula habuerint euidentiam de reuelatione noſtræ religionis, de quo diſputabimus quæſt. 25. ſolum hic dicimus talem reuelationem non eſse neceſsariam ad credendum certiſſimè, & firmiſſimè.

25. Ad 8. concedo maiorem, & diſtinguo minorem: ſi de qualibet religione poſsemus prudenter dubitare, vtrum ſit vera, vel falſa, non eſset inuenibilis vera religio, concedo: ſi poſsemus dubitare ſolum imprudenter, nego: & diſtinguo eodem pacto conſequens. Vt vera religio ſit inuenibilis, ſufficit, vt ſit aliqua religio, de qua non poſſimus prudenter dubitare, vtrum ſit vera, vel falſa, & de qua ſit euidens, quod debemus illam firmiſſimè ſequi: ſed

ſed hoc totum ſaluatur; ergo ſaluatur inuenibilitas veræ religionis. Addo inuentionem veræ religionis non neceſsario conſiſtere in iudicio, quo euidenter iudicamus illam eſse veram, & à Deo reuelatam, ſed poſse conſiſtere in iudicio, quo euidenter iudicamus illam eſse prudenter credibilem, & credendam, & certò, ſed ineuidenter credimus illam eſse veram, & à Deo reuelatam.

26. Ad 9. diſtinguo maiorem: Deus poſuit miracula, vt oſtenderet euidenter noſtram religionem eſse veram, nego; vt oſtenderet credibiliter, hoc eſt certò, & ineuidenter, concedo: diſtinguo eodem pacto minorem; & nego conſequentiam. Deus poſuit ſigna, & miracula, non vt oſtenderet euidenter noſtram religionem eſse veram, ſed ſolum vt oſtenderet euidenter, nos debere firmiſſimè ſequi noſtram religionem, & vt eius veritatem oſtenderet credibiliter, hoc eſt certò, ſed ineuidenter: ſed hoc conſequitur; ergo non fruſtratur ſuo fine.

27. Ad 10. concedo maiorem, & minorem, & nego conſequentiam. Licet enim non poſſimus obligari ad ſequendam religionem, de qua non ſit euidens, ſed ſolum probabile, aut dubium, quod ſit vera, tamen poſsumus obligari ad ſequendam religionem, de qua non eſt euidens, neque ſolum probabile, aut dubium, ſed certò, & ineuidenter credibile, & credendum, quod illa ſit vera; ſed certò, & ineuidenter eſt credibile, & credendum, quod noſtra

nostra religio est vera, & de hac ipsa credibilitate habemus euidentiam; ergo &c.

28. Ad 11. concedo maiorem, & nego minorem. Eadem argumenta, quæ probant euidenter aliquid esse prudenter credibile, & credendum, sæpe non probant euidenter illud esse verum. E. G. mihi euidens est, quod ego debeo credere homini veraci, & prudenti, & tamen non est euidens verum esse, quod ille dicit: Filijs paruis euidens est, quod debent credere Patri, & Matri, & tamen non est euidens vera esse, quæ dicunt Pater, & Mater; ergo non est mirum, quod argumenta probantia euidenter religionem nostram esse prudenter credibilem, & credendam, non probent euidenter religionem nostram esse veram, & à Deo reuelatam.

29. Dices primò: euidens est veram esse religionem, in qua impleta sunt ea, quæ multo ante fuerant prædicta; sed euidens est in religione Christiana impleta fuisse ea, quæ multo ante fuerant prædicta; ergo &c.

30. Respondeo negando minorem. Vaticinia enim veteris testamenti non sunt ita clara, vt non possint imprudenter trahi in alios sensus, prout de facto trahuntur à Iudæis; ergo est quidem prudenter credibile, & credendum, sed non est euidens, vaticinia impleta fuisse in Christo, & in religione christiana, præsertim cum imprudenter dubitari etiam possit, multa casu impleta fuisse in Christo.

31. Dices secundo: euidens est religionem,

gionem, quæ fuit per miracula propagata, esse veram; sed euidens est, religionem christianam fuisse per miracula propagatam; ergo &c.

32. Respondeo negando minorem. Non est euidens signa, & prodigia, quæ facta sunt in confirmationem religionis christianæ, non potuisse partim fieri, partim fingi à Dæmonibus illudentibus sensus hominum; ergo est quidem euidenter credibile, & credendum, sed non est euidens, religionem christianam fuisse confirmatam per vera miracula, ideòque de facto plurimi ex ethnicis videntes miracula, imprudenter asseruerunt illa fuisse miracula non vera, sed apparentia.

33. Dices tertiò: euidens est aliquam religionem mundi esse veram; sed euidens est omnes alias sectas, excepta religione christiana, & catholica, esse falsas; ergo &c.

34. Respondeo, negando minorem. Nam saltem non est euidens falsum esse Philosophismum, hoc est sectam dicentium illud solum credi debere, quod probatur lumine naturali, cætera omnia fuisse conficta, licet hoc prudenter credi non possit.

35. Dices quartò: euidens est Deum non posse obligare ad religionem falsam; sed euidens est nos obligari ad religionem christianam, & catholicam; ergo &c.

36. Respondeo, distinguo maiorem: euidens est Deum non posse directè obligare ad religionem falsam, concedo: eui-

dens

dens est Deum non posse permittere, vt per accidens obligetur quis ad religionem falsam, nego. Potest imprudenter dubitari, vtrum Deus possit permittere, vt obligemur ad sequendam religionem falsam, eo pacto, quo potest permittere, & sæpè permittit, vt multi obligentur ad habendos, & honorandos tanquam parentes eos, qui verè non sunt ipsorum parentes.

37. Dices quintò: euidens est Deum non potuisse permittere, vt Dæmon per falsa miracula illuderet toti generi humano, ita vt homines obligarentur ad sequendam religionem christianam, si religio christiana esset falsa.

38. Respondeo, distinguo antecedens: euidens est, Deum in pænam alicuius peccati, quod infecerit totum genus humanum, non potuisse permittere, vt Dæmon per falsa miracula illuderet toti generi humano, nego: & non in pænam alicuius peccati, transeat. Non est euidens Deum in pænam alicuius peccati, quod infecerit totum genus humanum, eo pacto, quo nos Christiani credimus peccatum originale infecisse totum genus humanum, non potuisse totum genus humanum tradere potestati Dæmonum, permittendo, vt per falsa miracula posset obligari ad sequendas sectas falsas: ergo potest non quidem prudenter, sed imprudenter de hoc dubitari.

39. Addo primò, hæc non posse, nisi imprudenter responderi. Verum ex hoc

 sequi-

ſequitur quidem religionem christianam eſſe euidenter credibilem, & credendam, ſed non ſequitur illam eſſe euidenter veram.

40. Addo ſecundò argumenta allata pro religione christiana,& catholica, poſſe ab aliquo ita penetrari, vt conuincatur de veritate chriſtianæ religionis, vt dicetur in quæſtione 25.

41. Pro complemento libet proponere, & ſoluere ſophiſma celebre in hac materia, quod affertur etiam à Cardinali de Lugo diſp.5. ſect.2. num. 29. Religio euidenter falſa eſt euidenter incredibilis; ergo religio euidenter credibilis eſt euidenter vera; ſed religio chriſtiana eſt euidenter credibilis; ergo eſt euidenter vera. Probatur prima conſequentia, in qua ſola eſt difficultas. Nam eſt regula ſummuliſtica, quod cum ex aliquo antecedenti ſequitur aliquod conſequens, ex oppoſito talis conſequentis ſequitur oppoſitum illius antecedentis: E.G. quia valet, *eſt homo; ergo eſt Animal*, valet etiam *non eſt Animal; ergo non eſt homo*; ſed ex hoc antecedenti: *hæc ſecta eſt euidenter falſa*, ſequitur, *ergo eſt euidenter incredibilis*: ergo ex oppoſito conſequentis, quod eſt, *hæc ſecta eſt euidenter credibilis*, ſequitur, *ergo hæc ſecta eſt euidenter vera*, quod eſt oppoſitum antecedentis.

42. Reſpondeo regulam ſummuliſticam eſſe, quod quia antecedens non poteſt eſſe verum, quin conſequens ſit verum, ſi conſequens non eſt verum, ſed falſum,

ſum, etiam antecedens non eſt verum, ſed falſum; & quia antecedens non poteſt eſse falſum, quin eius contraditorium ſit verum, ſi falſum eſt conſequens, verum eſt contradictorium antecedentis. E conuerſo, quia poteſt eſse falſum antecedens, quin ſit verum eius contrarium, ſiquidem eſt regula ſummuliſtica, quod contraria poſſunt eſse ſimul falſa, licet non poſſint eſse ſimul vera, ideò ex eo, quod falſum ſit conſequens, & verum ſit contradictorium, vel etiam contrarium conſequentis, non ſequitur verum eſse contrarium antecedentis. In caſu igitur noſtro valet: *Religio euidenter falſa eſt euidenter incredibilis; ergo religio euidenter credibilis non eſt euidenter falſa*: hoc enim eſt contradictorium antecedentis: at non valet, *ergo religio euidenter credibilis, eſt euidenter vera*: nam hoc non eſt contradictorium, ſed contrarium antecedentis, ſiquidem poteſt contingere, vt aliqua religio neque ſit euidenter vera, neque ſit euidenter falſa, ſed vtrumque ſit ineuidens.

QVAESTIO XXIV.

Vtrum ſi innoteſceret euidenter Deum eſſe veracem, & reuelaſſe myſteria, innoteſcerent euidenter etiam ipſa myſteria reuelata?

1. Videtur vera ſententia Caietani 2.2. quæſt. 5. art. 1. Vaſquez 1. parte,

parte, diſp. 135. cap. 3. P. Michaelis de Elizalda lib. de forma inueniendæ veræ religionis, quæſt. 19. num. 341. & aliorum docentium ex euidentia in atteſtante, per quam nimirum innoteſcat euidenter Deũ, qui eſt veritas infallibilis, reuelaſſe myſteria, non ſequi euidentiam atteſtatorum, per quam cognoſcantur euidenter ipſa myſteria: primò, quia licet imperiti Mathematicæ, & non percipientes demonſtrationes Euclydis, habeant euidentiam moralem de hoc, quod omnes Mathematici teſtantur veras eſſe demonſtrationes Euclydis, & quod eorum teſtimonium non poteſt eſſe falſum, & proindè veræ ſunt omnes propoſitiones Euclidis, tamen non habent euidentiam de ipſis propoſitionibus Euclydis, cum illas non percipiant, neque intelligant; ergo etiamſi haberemus euidentiam de hoc, quod Deus, qui eſt veritas infallibilis, reuelauit myſteria, puta, quod Deus eſt trinus, & vnus, quod Verbum eſt Incarnatũ, quod Chriſtus eſt in Euchariſtia, adeòque quod hæc myſteria ſunt vera, tamen quia non percipimus, & intelligimus ipſa myſteria, non haberemus euidentiam de myſterijs reuelatis.

2. Secundò quod non eſt euidens per modum principij ex terminis, aut per cognitionem intuitiuam, non poteſt fieri euidens, niſi per demonſtrationem; ſed myſteria reuelata, puta quod Deus ſit trinus, & vnus, non ſunt euidentia per modum principij ex terminis, vel per cognitionem

tionem intuitiuam, vt supponitur; ergo non possunt fieri euidentia, nisi per demonstrationem; sed omnis demonstratio, vel est à priori per causam, vel à posteriori per effectum, vt docet Aristoteles 1. Posteriorum, text. 30. quem sequuntur omnes: ergo mysteria non possunt fieri euidentia, nisi per demonstrationem, qua demonstrentur per causam, vel effectum; sed dum probantur per diuinam reuelationem, neque probantur per causam, neque per effectum, sed per medium purè extrinsecum, quod non sufficit ad causandam euidentiam; ergo probatio, qua mysteria probantur per diuinam reuelationem, non sufficit ad causandam euidentiam mysteriorum.

3. Tertiò, & in idem recidit, euidens cognitio rei non potest causari, nisi vel ab ipsa re, vel à causis, aut effectibus habentibus proportionem, aut cognationem cum re, à medijs autem purè extrinsecis, ac non habentibus proportionem, & cognationem cum re, causari non potest; sed diuina reuelatio est medium purè extrinsecum, & non habens proportionem, vel cognationem cum mysterijs reuelatis; ergo diuina reuelatio non potest causare cognitionem euidentem mysteriorum reuelatorum.

4. Quartò, nullum medium potest reddere euidentes omnes conclusiones faciles, ac difficiles; sed diuina reuelatio, si posset reddere euidentia mysteria reuelata, posset æquè reddere euidentes omnes con-

cluſiones tùm faciles, tùm difficiles: E.G. redderet æquè euidens, quòd Tobias habuit canem, quod eſt facillimum creditu, ac quod Deus eſt trinus, & vnus, quod eſt creditu difficillimum; ergo diuina reuelatio nullum myſterium poteſt reddere euidens.

5. Quintò medium, per quod res non poteſt percipi, atque intelligi, non poteſt rem reddere euidentem, cum non poſſimus habere euidentiam de rebus, quas non percipimus, neque intelligimus; ſed reuelatio purè extrinſeca eſt medium, per quod myſteria Trinitatis, Incarnationis, Euchariſtiæ &c. non poſſunt percipi, neq; intelligi; ergo &c. Probatur minor: intelligere enim, vt docet S. Thomas 2.2. quæſt. 8. art. 1. in corpore, eſt *quaſi intus legere*; ergo vt rem intelligamus, debemus penetrare prædicata intrinſeca rei; ſed prædicata intrinſeca rei non poſſumus penetrare, niſi ſe manifeſtent, vel per ſe ipſa, & per ſpeciem propriam, & tùm de ipſis habemus euidentiam immediatam, & intuitiuam, vel per cauſas, & effectus habentes cognationem, & ſimilitudinem cum ipſa re, & tum de ipſis habemus euidentiam demonſtratiuam; ergo prædicata intrinſeca rei non poſſunt manifeſtari per reuelationem purè extrinſecam, quæ neque eſt ipſa res, neque eſt cauſa, vel effectus rei reuelatæ.

6. Reſpondeo duas poſſe fieri quæſtiones. Prima quæſtio de re eſt, vtrum euidentia in atteſtante conuincat intellectum

de

de atteſtatis, hoc eſt, vtrum cum intellectus habet euidentiam de hoc, quod Deus, qui eſt veritas infallibilis, reuelauit aliquod myſterium, itàut conuincatur, & neceſſitetur ad aſſentiendum reuelationi, conuincatur etiam, & neceſſitetur ad aſſentiendum myſterio reuelato.

7. Reſpondendum affirmatiuè cum communi ſententia omnium penè Authorum, etiam Caietani, & Vaſquez 1. parte, diſput. 125. cap. 3. Probatur primò ex Caietano: nam vt dicitur Iacobi 2. *Dæmones credunt, & contremiſcunt*, adeòque coguntur ad credenda, & confitenda myſteria fidei, puta Deum eſſe trinum, & vnum, Chriſtum eſſe Deum, iuxta illud Pauli ad Philippenſes 2. *In nomine Ieſu omne genuflectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris*; ſed, vt dicit S. Thomas 3. parte quæſt. 77. artic. 2. in corpore, Dæmones credunt conuicti per euidentiam ſignorum, quæ facit ſolum euidentiam in atteſtante, nimirum de hoc, quod Deus, qui eſt prima veritas, reuelauerit myſteria; ergo euidentia in atteſtante poteſt conuincere intellectum de atteſtatis, ac reuelatis, itàut cogatur ad aſſentiendum illis

8. Probatur ſecundò: nam cum intellectus conuincitur de præmiſſis, & de bonitate illationis, ſeu conſequentiæ, conuincitur etiam de conſequenti illato; ſed per euidentiam in atteſtante intellectus conuincitur de iſtis præmiſſis, *Deus eſt veritas* in-

infallibilis, ac proindè quidquid dicit est verum: Deus dicit se esse trinum, & vnum: conuincitur etiam de bonitate illationis, seu consequentiæ, per quam ex talibus præmissis infertur, Deum esse trinum, & vnum, Verbum esse incarnatum &c. ergo conuincitur etiam de consequenti, hoc est de hoc, quod Deus est trinus, & vnus, Verbum est incarnatum &c.

9. Secunda quæstio, quæ aliquid habet de nomine, est, vtrum euidentia in attestante non solum conuincat intellectum de attestatis, sed etiam reddat euidentia ipsa attestata?

10. Respondeo affirmatiuè cum Suario disput. 3. de Fide, sect. 8. num. 2. Cardinali de Lugo disput. 2. de Fide, sect. 1. num. 9. alijsque communiter, contra authores relatos in primo argumento.

11. Probatur primò: nam sola euidentia habet vim conuincendi, & necessitandi intellectum ad assentiendum obiecto sine vlla dubitatione: sed euidentia in attestante habet vim conuincendi, & necessitandi Dæmones ad assentiendum sine vlla dubitatione Trinitati, Incarnationi, alijsque mysterijs reuelatis; ergo &c.

12. Probatur secundò: nam euidentia ex ipsa nominis Etymologia est, per quam intellectus conuincitur, & necessitatur ad assentiendum obiecto, quia videt obiectum vel in se ipso, vel in alio essentialiter connexo cum tali obiecto: & quidem euidentia, per quam intellectus videt obiectum in se ipso, est euidentia immediata:

euidentia, per quam intellectus videt obiectum in præmissis, earumque connexione cum tali obiecto, est euidentia mediata; sed cum intellectus habet euidentiam de istis duabus præmissis, *Deus est veritas infallibilis, ideòque quidquid dicit est verum: Deus dicit se esse trinum, & vnum*, & habet euidentiam de connexione, seu necessitate, per quam illæ duæ præmissæ non possunt esse veræ, quin Deus sit trinus, & vnus, conuincitur, & necessitatur ad assentiendum, quod Deus est trinus, & vnus, quia in illis præmissis vt essentialiter connexis cum conclusione, videt Deum esse trinum, & vnum; ergo &c.

13. Probatur tertiò: nàm eatenus in demonstratione à priori per causam innotescit euidenter effectus, & in demonstratione à posteriori per effectum innotescit euidenter causa, quatenus in connexione euidenter cognita causæ cum effectu, videtur mediatè effectus; & in connexione effectus cum causa videtur mediatè causa; sed etiam in connexione euidenter cognità reuelationis, qua Deus reuelauit se esse trinum, & vnum, videtur mediatè Deum esse trinum, & vnum; ergo etiam per diuinam reuelationem euidenter cognitam innotescit euidenter mysterium reuelatum. Confirmatur: nam cum connexio reuelationis cum obiecto reuelato non sit minor, quam connexio causæ cum effectu, puta interpositionis terræ cum eclipsi Lunæ, sicut per causam essentialiter connexam potest euidenter innotescere

effectus, ſic per reuelationem eſſentialiter connexam poteſt euidenter innoteſcere obiectum reuelatum.

14. Probatur quartò: nam diuina reuelatio, qua Deus reuelauit ſe eſſe trinum, & vnum, eſt effectus eſſentialiter pendens, tanquam à cauſa, à Deo, prout ſciente ſe eſſe trinum, & vnum; ſed, vt Aduerſarij concedunt, per effectum poteſt euidenter innoteſcere cauſa, à qua talis effectus pendet eſſentialiter; ergo per reuelationem poteſt euidenter innoteſcere ſcientia, qua Deus cognoſcit ſe eſſe trinum, & vnum: ſed per ſcientiam Dei euidenter cognitam poteſt euidenter innoteſcere obiectum affirmatum per talem ſcientiam, cum perfectiſſimè contineat hoc obiectum; ergo à primo ad vltimum per reuelationem poteſt euidenter innoteſcere obiectum, vt magis patebit ex ſolutione obiectionum.

15. Ad 1. diſtinguo antecedens: imperiti Mathematicæ per teſtimonium mathematicorum non habent euidentiam de propoſitionibus Euclydis ſecundum rationes, ſecundùm quas apparent euidenter vt connexæ cum teſtimonio mathematicorum, nego: ſecundum alias rationes, concedo; & nego conſequentiam. Cum præmiſſæ ſunt euidentes, & apparent euidenter vt connexæ cum aliqua concluſione ſecundùm aliquam rationem formalem, illa concluſio innoteſcit euidenter ſecundùm illam rationem formalem, non autem ſecundùm alias: E. G. ſi teſtimonium mathematicorum

appa-

appareat euidenter vt connexum cum hoc, quod omnes propositiones Euclydis in genere, non autem in specie sunt veræ, innotescit euidenter solum, quod omnes propositiones Euclydis in genere, non autem in specie sunt veræ: si testimonium mathematicorum apparet euidenter vt connexum cum hoc, quod est vera hæc propositio in specie, *cuiuscumq; trianguli tres anguli sunt æquales duobus rectis*, non autem cum alijs propositionibus in specie, innotescit euidenter solùm illa propositio in specie, non autem aliæ. Proportionaliter per diuinam reuelationem, quæ euidenter appareat connexa solum cum hoc, quod nostra religio est vera, innotescit euidenter solum, quod nostra religio est vera: per reuelationem, quæ appareat connexa cum hac propositione in specie, *Deus est trinus, & vnus*, innotescit euidenter, quod Deus est trinus, & vnus, sub hac ratione formali, sub alijs rationibus formalibus non innotescit euidenter. Confirmatur: nam quia creaturæ apparent euidenter vt connexæ cum Deo solum quoad vnitatem essentiæ, non autem quoad Trinitatem Personarum, Deus per creaturas innotescit euidenter solum quoad vnitatem essentiæ, nō autem quoad Trinitatem Personarum; ergo proportionale quid accidit in casu nostro. Addo, quod sicut communiter dicitur, Deum per creaturas innotescere euidenter solum quoad *an est*, non autem quoad *quid est*, quia ad cognitionem quidditatiuam, quæ sola dicitur cognoscere

quid

quid est, requiritur, vt sit per species proprias rei, vel saltem per species alicuius continentis adæquatè talem rem: sic ex proportionali ratione per diuinam reuelationem Trinitas, & alia Mysteria cognoscerentur euidenter solum quoad *an est*, non autem quoad *quid est*.

16. Ad 2. nego vltimum assumptum, ac dico, quod dum mysteria probantur per diuinam reuelationem, probantur per effectum, adeòque per demonstrationem à posteriori, vt dictum num. 14. in quartà probatione conclusionis. Addo primò, quod sicut demonstratio à priori est per causam, & per omnia, quæ quomodolibet sunt priora re, dummodo sint cum illa, essentialiter connexa: sic demonstratio à posteriori est per effectus, & per omnia, quæ sunt quomodolibet posteriora, vel etiam comitantia rei, dummodo sint cum illa essentialiter connexa; ergo &c. Addo secundò demonstrationem posse fieri per medium etiam purè extrinsecum: alioquin Deus non posset demonstrari per creaturas, quæ sunt medium purè extrinsecum, Deo.

17. Ad 3. concedo maiorem, & nego minorem, ac dico, quod reuelatio est medium purè extrinsecum, sed habens essentialem connexionem cum mysterijs reuelatis, quæ essentialis connexio est cognatio, & proportio sufficiens ad causandam euidentiam de re, cum qua datur talis connexio. Addo, quod reuelatio habet cum, obiecto reuelato etiam cognationem effe-

ctus

ctus cum causa, vt dictum est in responsione ad 1.

18. Ad 4. distinguo maiorem: nullum medium genericè vnum potest reddere euidentes omnes conclusiones faciles, & difficiles, nego: nullum medium specie infima vnum, transeat; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Sicut multæ sunt species obiectorum reuelabilium conuenientes in genere obiecti reuelabilis, sic multæ sunt species reuelationum conuenientes in genere reuelationis; reuelatio autem cuiuslibet obiecti, si innotescat euidenter, potest causare euidentiam de tali obiecto, non autem de alio: E. G. reuelatio de Trinitate, si innotescat euidenter, causat euidentiam de Trinitate, non autem de Incarnatione: reuelatio de Incarnatione causat euidentiam de Incarnatione, non autem de Trinitate.

19. Ad 5. distinguo maiorem: medium, per quod res non potest percipi, neque intelligi secundùm vllam rationem formalem, non potest rem reddere euidentem secundùm vllam rationem formalem, concedo: medium, per quod res non potest percipi, neque intelligi secundùm aliquas rationes formales, sed potest percipi secundùm alias, non potest reddere rem euidentem secundùm illas rationes formales, secundùm quas potest percipi, & intelligi, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Per reuelationem, qua reuelatur, Deum esse trinum, & vnum, Deus percipitur, & intelligitur

gitur secundùm istam rationem formalem, *Deus est trinus, & vnus*; ergo secundùm istam rationem formalem potest euidenter cognosci, licet non secundum alias. Confirmatur argumentum: nam quia Deus per creaturas purè extrinsecas percipitur quoad *an est*, & quoad plures alias rationes formales, innotescit euidenter quoad an est, & quoad plures alias rationes formales: ergo idem dicendum in casu nostro. Porrò sicut per creaturas purè extrinsecas possumus penetrare, & intus legere, adeòque intelligere illa prædicata intrinseca Dei, cum quibus creaturæ euidenter apparent vt connexæ: sic per reuelationem purè extrinsecam possumus penetrare, & intus legere, ac proinde intelligere illa prædicata intrinseca Dei, cum quibus reuelatio apparet vt connexa.

QVAESTIO XXV.

Vtrum à non vidente Deum possit euidenter cognosci Deum loqui, & de facto ab aliquibus credentibus euidenter cognoscatur?

1. VIdetur vera sententia Bannez 2. 2. quæst. 1. artic. 3. docentis, quod qui Deum non videt, non potest immediatè euidenter cognoscere Deum loqui;

pri-

primò quia qui non videt hominem loquentem, non poteſt euidenter immediatè cognoſcere illum loqui; ergo qui non videt Deum loquentem, non poteſt euidenter immediatè cognoſcere Deum loqui.

2. Secundò actus immanentes, ac liberi Dei non poſſunt immediatè, ac euidenter cognoſci, Deo non viſo; ſed Diuina locutio conſiſtit in aliquo actu immanente libero diuini intellectus, vel diuinæ voluntatis; ergo &c.

3. Tertiò videtur, quòd neque per ſigna poſſit euidenter mediatè cognoſci Deum loqui. De quolibet enim ſigno poteſt ſaltem imprudenter dubitari, vtrum ſit poſitum à Dæmone transfigurante ſe in Angelum lucis; ergo per illud non poteſt euidenter cognoſci Deum loqui, non autem Dæmonem.

4. Quartò ſi dicatur, Dæmonem non poſſe facere miraculum, puta ſuſcitare mortuum, adeoque ſi fiat miraculum ad probandum aliquid fuiſſe reuelatum à Deo, euidens eſſe, quod illud à Deo fuerit reuelatum: contra eſt, quia ſi Deus dediſſet alicui poteſtatem faciendi aliqua miracula, puta illuminandi cæcos, poſſet ille abuti tali poteſtate, illuminando cæcos ad perſuadendum Deum reuelaſſe aliquod falſum dogma, puta Chriſtum non eſſe in Euchariſtia; ergo neque ex miraculis euidenter cognoſcitur diuina reuelatio: eo pacto, quo licet Chriſtus ſuſcitauerit Lazarum in teſtimonium ſuæ Deitatis, non euidenter probauit ſuam Deitatem,

tem, ideòque Iudæi crediderunt quidem Christum fecisse miraculum suscitandi Lazarum, at non crediderunt Christum esse Deum.

5. Quintò videtur, quod saltem signa credibilitatis, quibus Deus de facto confirmauit se reuelasse nostram religionem, non sufficiant ad probandum euidenter nostram religionem fuisse reuelatam à Deo. Deus enim posuit talia signa ad generandam in nobis fidem, qua non euidenter, sed solum obscurè credamus nostram religionem fuisse reuelatam à Deo; sed signa posita ad generandam fidem obscuram, non possunt sufficere ad generandam cognitionem euidentem, quæ non potest esse cognitio fidei; ergo &c.

6. Respondeo, quod cum quæst. 23. ostenderimus euidentiam de diuina reuelatione non esse necessariam ad certitudinem fidei, quærimus, vtrum saltem sit possibilis, & vtrum in aliquo data fuerit, vel detur de facto.

7. Dicendum igitur primò cum omnibus Theologis: Beati de facto immediatè vident, & euidentissimè cognoscunt Deum ipsis loqui, & reuelare ea, quæ reuelat. Ratio est, quia connaturale est, vt Deus, qui exhibet se videndum Beatis facie ad faciem, cum illos alloquitur, exhibeat illis immediatè videndam suam locutionem.

8. Dicendum secundò contra Bannez cum Caietano 2.2. quæst. 5. art. 1. Durando,

do, aljsque communiter, quos refert, & sequitur Suarius, disp. 3. sect. 8. num 2. possibile est, vt etiam qui Deum non videt, euidenter immediatè cognoscat Deũ loqui. Probatur: nam vt dictum est quæst. 15. locutio passiua Dei consistit in aliquo actu intellectus nostri, qui essentialiter est locutio, qua Deus nos alloquitur, & reuelat hoc, vel illud, puta Mysturium Trinitatis, Incarnationis &c. sed potest Deus ita intellectum illuminare, vt penetret, vel etiam comprehendat illum actum intellectus, qui est locutio Dei, ac proinde videat illum esse talem locutionem; ergo &c.

9. Dicendum tertiò: signa, & motiua credibilitatis, quibus de facto Deus confirmauit se reuelasse nostram religionem, si benè penetrentur, prout de facto penetrantur à Dæmonibus, & animabus separatis, sufficiunt ad probandum euidenter, & ad conuincendum intellectum de hoc, quod Deus reuelauerit nostram religionem, & quòd proinde sit vera. Probatur: vt enim dicitur Iacobi 2. *Dæmones credunt, & contremiscunt*; sed non crederent, nisi mouerentur â diuino testimonio, & ex aliâ parte non credunt liberè, captiuantes intellectum in obsequium Dei reuelantis; ergo credunt coacti euidentia signorum, quæ Deus exhibuit ad ostendendum se reuelasse nostram religionem. Rursùs ad Philippenses 2. dicitur: *propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine*

mine Iesu omne genuflectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur], quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris; ergo etiam dæmones, & damnati in inferno genuflectuntur Christo, eumque adorant vt Deum, & credunt, ac confitentur illum esse in gloria Dei patris; sed non credunt liberè, sed coacti per euidentiam signorum; ergo signa à Deo exhibita pro diuinitate Christi, & pro alijs mysterijs religionis nostræ habent vim conuincendi, & necessitandi intellectum dæmonum, ac damnatorum ad credenda mysteria fidei. Docet autem hoc expresse S. Thomas 2.2. quæst. 5. artic. 2. vbi in corpore loquens de dæmonibus dicit. *Vident enim multa manifesta indicia, ex quibus percipiunt doctrinam Ecclesiæ esse veram, quamuis ipsi res ipsas, quas Ecclesia docet, non viderint, puta Deum esse trinum, & vnum, vel aliquid huiusmodi*; & in responsione ad 3. dicit, quod *dæmonum fides est quodammodo coacta ex signorum euidentia*: & cum obiecisset, quod infidelitas est maximum peccatorum, adeòque quod si dæmones non essent infideles, homines infideles haberent peccatum maius, quam dæmones: Respondet, quod hoc ipsum dæmonibus displicet, quod signa fidei sint adeò euidentia, vt per ea credere compellantur, & ideò in nullo malitia eorum minuitur. Idem docet Suarius disput. 3. sect. 8. num. 3. qui addit animas Purgatorij habere fidem de mysterijs reuelatis, cum illa non videant, & tamen

tamen euidentiam habere de diuina reuelatione propter ſigna, quæ experiuntur.

10. Dicendum quartò: etiam aliquibus hominibus viatoribus myſteria fidei propoſita fuerunt per ſigna conuincentia de diuino teſtimonio, adeòque de veritate myſteriorum reuelatorum.

11. Probatur: nam euidens eſt, quod Deus ſincerè, & ex affectu veritatis inuocatus ad aliquid teſtificandum per prodigia, & ſigna, non poteſt facere illa prodigia, ſigna, & portenta, neque poteſt permittere, vt fiant, ſi id, ad quod teſtificandum inuocatur, ſit falſum: aliòqui Deus teſtificaretur falſum; ſed aliquibus hominibus viatoribus, puta Moyſi, Apoſtolis, & alijs viris ſanctis, fuit euidens, quod Deus ab ipſis ſincerè, & ex veritatis affectu inuocatus ad facienda prodigia, & portenta in teſtimonium, quod religio Iudaica, & Chriſtiana fuiſſet à Deo reuelata, faciebat prodigia, & portenta; ergo conuincebantur de hoc, quod religio, quam prædicabant, eſſet à Deo reuelata.

12. Addo, quod aliquando ſigna exhibita in teſtimonium myſteriorum, non ſolum conuincebant eos, qui per inuocationem Dei faciebant talia ſigna, ſed etiam conuincebant alios. Docet hoc expreſsè S. Thomas 2.2. quæſt.5. art. dicens. *Si aliquis Propheta in ſermone Domini prænunciaret aliquid futurum, & adhiberet ſignum, mortuum ſuſcitando, conuinceretur intellectus videntis, vt cognoſceret manifeſtè hoc dici à Deo.* Probatur autem, & explicatur exem-

exemplis. Beata Virgo per reuelationem Angeli non fuit conuicta de myſterio Incarnationis, vt patet ex eo, quia per ſimilem reuelationem eiuſdem Angeli de re multò faciliori, Zacharias non ſolum non fuit conuictus, ſed de facto non credidit. At poſtquam Beata Virgo in ſignum Incarnationis, per quam Verbum factum eſt caro, experta eſt, quod ipſa remanens Virgo, concepit, & peperit, ab hoc ſigno fuit conuicta de veritate omnium, quæ illi prædixerat Angelus, adeòque etiam de Incarnatione Verbi, cum ſit euidens, quod Virgo non poteſt concipere, & parere in ſignum falſi. Similiter Apoſtoli, cum in ſignum, quod Deus reuelaſſet religionem Chriſtianam, impleti ſunt Spiritu Sancto, & mutati in viros alteros, acceperunt ſapientiam infuſam, donum linguarum, & virtutem faciendi miracula in nomine Chriſti, conuicti ſunt de veritate omnium, quæ docuerat Chriſtus, præſertim cum illis apertus ſit intellectus ad intelligendas Scripturas, ità vt clarè intellexerint illa omnia, quæ in ipſis Apoſtolis implebantur, fuiſſe prædicta, & præfigurata in ſacris literis multo antè, quam fierent. Euidens nimirum eſt, quod non poteſt aliquis impleri Spiritu Sancto, accipere ſapientiam infuſam, donum linguarum, & potentiam faciendi miracula in confirmationem falſi. Suarius diſput. 3. ſect. 8. num. 3. affert exemplum Lazari, qui cum ſciret ſe ſuſcitatum à mortuis in teſtimonium diuinitatis Chriſti, conuincebatur de Chriſti diuinitate Chriſti.

Di-

13. Dicendum quintò: probabile est aliquos viatores aliquando ita illuminari ad penetranda signa communia religionis Christianæ, vt per ea conuincantur, & euidenter cognoscant Deum esse Authorem religionis Christianæ, adeòque illam esse veram.

14. Probatur: nam ex dictis conclusione 3. signa religionis christianæ si bene penetrentur, habent vim conuincendi intellectum, in eoque generandi euidentiam de hoc, quod Deus reuelauerit religionem christianam; sed frustra est potentia, quæ nunquam reducitur ad actum; ergo virtus conuincendi intellectum aliquando reducitur ad actum, adeòque aliqui viatores conuincuntur, & euidenter per signa fidei cognoscunt Deum reuelasse religionem christianam. Neque dicas sufficere, vt signa fidei christianæ conuincant Dæmones, & Animas separatas, iuxta dicta conclusione 3. Nam signa religionis christianæ primò, & per se exhibentur pro viatoribus; ergo Deus debet facere, vt conuincant, & generent euidentiam in aliquibus viatoribus.

15. Confirmatur: nam spectat ad diuinam prouidentiam ita proportionare actiua passiuis, vt actiua non semper causent actus imperfectos, sed aliquando causent actus perfectos, vt patet inductione in naturalibus: E.G. visibilia, & audibilia non semper causant visiones, & auditiones imperfectas, & obscuras, sed aliquando causant perfectas, & claras; sed si Deus nunquam illuminaret intellectum viatoris,

vt

Vt perfectè penetraret signa fidei, & conuinceretur de Diuina reuelatione, signa fidei nunquam causarent actum perfectum; ergo Deus debet ita illuminare aliquos viatores, vt perfectè penetrent signa fidei, ità vt ab illis conuicti, euidenter cognoscant Deum reuelasse religionem christianam. Ad hanc autem perfectam penetrationem signorum, per quam conuincantur viri sancti, quibus confertur hoc donum gratis datum, non solent peruenire, nisi per exercitium actuum fidei, quibus firmissimè credant, antequam conuincantur, iuxta illud Isaiæ 7. secundùm versionem 70. interpretum, *si non credideritis, neque intelligetis*. Hoc autem lumen, per quod aliqui perfectè penetrant vim signorum, videtur spectare ad gratiam sermonis, sapientiæ, vel scientiæ, quæ inter cæteras gratias gratis datas enumerantur ab Apostolo.

16. Dicendum sextò: probabile est primis Doctoribus fidei, Patriarchis nimirum, Prophetis, Apostolis &c. doctrinam nostræ religionis reuelatam fuisse reuelatione immediatè euidenti. Probatur: nam primi Doctores fidei electi sunt à Deo, vt essent primi testes reuelationis diuinæ, sed primi testes debent esse de visu; ergo primi Doctores fidei debuerunt posse testari, se vidisse, hoc est euidenter per lumen propheticum cognouisse reuelationem diuinam; ergo debuerunt habere cognitionem immediatam euidentem de diuina reuelatione. Hanc rationem insinuat

nuat Auguſtinus lib. 11. de Ciuitate Dei cap.3. dicens. *Sicut de viſibilibus, quæ non vidimus, eis credimus, qui viderunt, atque ita de cæteris, quæ ad ſuum quemquem ſenſum corporis pertinent: ita de his, quæ animo, & mente ſentiuntur (quia & ipſe rectiſſimè dicitur ſenſus, vnde & ſententiam vocabulum accepit,) hoc eſt de inuiſibilibus, quæ à noſtro ſenſu exteriore remota ſunt, ijs nos oportet credere, qui hæc in illo incorporeo lumine diſpoſita didicerunt.*

17. Probatur ſecundò authoritate. Primò enim in ſcriptura Prophetæ appellantur videntes; ergo ſignum eſt, quod per lumen propheticum videbant, hoc eſt euidenter cognoſcebant Deum illis loqui, & reuelare myſteria. Rurſus 2. Regum 23. Dauid de ſe ipſo dicit: *mihi locutus eſt fortis Iſrael, dominator hominum, ſicut lux auroræ, oriente Sole, manè abſque nubibus rutilat*; ergo Dauid ſignificat, Deum locutum fuiſſe ſibi locutione clara, ideòque illam comparat luci auroræ, oriente Sole, & quæ manè nullis nubibus, aut vaporibus obſcuratur. Ideò hanc ſententiam docuit Caietanus 2.2. quæſt.171.artic.5. & quæſt. 174. art.3. illique fauet S. Thomas duobus articulis citatis, & quæſt.12. de veritate artic. 3. & 3. contra Gentes cap. 154. vbi propheticam cognitionem comparat euidenti cognitioni principiorum. Fauet etiam Scotus in 3. diſtinct. 24. quæſt. vnicà, vbi dicit ex efficacia Dei reuelantis prophetam habuiſſe neceſſarium aſſenſum, quod Deus eſſet, qui ſibi loqueretur; ſed

ſolus aſſenſus euidens eſt neceſſarius; ergo &c. Scotum ſequitur Gabriel eadem diſt. concl. 7. In eamdem ſententiam inclinant Riccardus in 3. diſtinct.23. art. 8. quæſt.1. Ferrarienſis 3.contra Gentes,cap.40. Vega lib.9.in Tridentinum cap.20. Videri poteſt Suarius diſputat. 3. ſect. 8. num. 10. & ſeqq.

18. Addo probabile mihi eſſe primis Doctoribus noſtræ religionis myſteria fidei ab initio propoſita fuiſſe reuelatione obſcura, vt haberent meritum captiuandi intellectum in obſequium Dei obſcurè loquentis; deinde verò, vt poſſent eſſe teſtes de viſu diuinæ reuelationis, eadem myſteria propoſita fuiſſe reuelatione euidenti.

19. Ad 1. nego antecedens. Aliquando, licet non videamus hominem loquentem, audita voce ipſius, euidenter cognoſcimus illum loqui; ergo poteſt etiam homo licèt non videat Deum, tamen per lumen propheticum ita penetrare diuinam reuelationem, vt euidenter cognoſcat illam eſſe reuelationem Dei, vt explicatum eſt concluſione 2.

20. Ad 2. concedo maiorem, & diſtinguo minorem: locutio actiua conſiſtit in aliquo actu immanente diuini intellectus, vel voluntatis, tranſeat: locutio paſſiua, nego. Ex dictis quæſt. 13. locutio paſſiua Dei conſiſtit in aliquo actu intellectus noſtri; ergo licet homo Deum non videat, poteſt diuinitus illuminatus per lumen propheticum ita penetrare talem actum

sui intellectus, vt euidenter cognoscat, illum esse diuinam locutionem.

21. Ad 3. nego antecedens. Potest enim aliquis, vel per naturalem perspicaciam sui intellectus, vel per lumen infusum ita penetrare signa, per quæ Deus confirmat suam reuelationem, vt neque imprudenter possit dubitare, illa posita fuisse à Deo ad confirmandam reuelationem; ergo potest per signa cognoscere euidenter diuinam reuelationem. Et quidem dæmones, quia per naturalem perspicaciam sui intellectus ita penetrant signa nostræ fidei, vt euidenter cognoscant illa non potuisse poni nisi à Deo, fide quadam coacta credunt Deum reuelasse nostram religionem: aliqui autem viatores, vt probatum est conclusione 4., per lumen infusum, & supernaturale hoc idem penetrantes cognoscunt euidenter Deum reuelasse nostram religionem.

22. Ad 4. Certum est Deum non posse facere miracula in testificationem rei falsæ, alioquin testificaretur falsum. Quæritur, vtrum si Deus dedisset alicui potestatem generalem faciendi miracula & ille vellet abuti tali potestate in testificationem falsi dogmatis, Deus posset cum illo concurrere ad miraculum factum in confirmationem falsi dogmatis. Affirmat Hurtadus disputat.27. de fide, sect.4. §.9. & sequentibus, idemque videtur docuisse Durandus quæst.1. Prologi num. 47. Bannez in præsenti, quæst.5. artic.1. & Michael de Medina lib. 5. de recta in Deum fide, cap. 7.

Probabilius negant Suarius tom. 2. in 3. partem. Disp. 31. sect. 2. post 3. conclusionem, Granado disp. 8. de fide num. 10. & sequentibus, ac docent Deum non posse concurrere ad miraculum factum in confirmationem falsi, saltem in circunstantijs, in quibus non posset aliundè constare miraculum, prout procedit à Deo, non fieri in confirmationem illius dogmatis, sed ad alium finem. Ratio est, quia miraculum factum in confirmationem alicuius dogmatis in circunstantijs, in quibus non potest aliundè constare tale miraculum, prout procedit à Deo, non fieri in confirmationem illius dogmatis, sed ad alium finem, naturaliter significat Deum confirmare illud dogma: sed Deus non potest ponere signum naturaliter significans Deum confirmare falsum; ergo &c. Hinc sequitur Deum posse quidem dare alicui potestatem generalem faciendi miracula, sed non posse dare potestatem etiam abutendi potestate faciendi miracula in confirmationem falsi. Addo, quod dato, sed non concesso, quod vnum, vel alterum miraculum posset ab homine fieri in confirmationem falsi, tamen complexum omnium signorum, quibus confirmatur religio christiana, est essentialiter connexum cum hoc, quod Deus reuelauerit christianam religionem; ergo potest intellectus creatus, vel naturali perspicacia, vel lumine infuso ita penetrare hoc complexum, vt conuincatur Deum reuelasse religionem christianam.

23. Ad

23. Ad 5. distinguo maiorem: Deus ponit signa nostræ religionis solùm ad generandam fidem obscuram de diuina reuelatione, nego: ponit signa ad generandam fidem obscuram in ijs, qui non penetrant talia signa, & ad generandam etiam cognitionem euidentem in aliquibus penetrantibus talia signa, concedo: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Deus ponit signa nostræ religionis non solùm ad generandam fidem obscuram in Fidelibus communiter, sed etiam ad generandam in aliquibus perfectè penetrantibus talia signa, cognitionem euidentem de diuina reuelatione; ergo non est mirum, quod si bene penetrentur, sufficiant ad generandam cognitionem euidentem de diuina reuelatione.

QVAESTIO XXVI.

Vtrum de ratione fidei infusæ sit, vt ineuidenter cognoscat diuinam reuelationem?

1. VIdetur de ratione fidei infusæ esse, vt obscurè, & ineuidenter cognoscat diuinam reuelationem: primò, quia cum fides ab Apostolo ad Hæbreos 11. definiatur, *sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*, de ratione fidei est, vt sit argumentum, seu firma adhæsio rebus non apparentibus; sed si

fides cognosceret euidenter diuinam reuelationem, diuina reuelatio appareret, & etiam mysteria reuelata propter connexionem cum reuelatione apparerent euidenter; ergo &c.

2. Secundò de ratione fidei infusæ est, vt sit assensus liber, & meritorius; sed si cognosceret euidenter reuelationem, non liberè, ac proinde nec meritoriè assentiretur reuelationi, neque obiectis reuelatis, quæ euidenter apparerent vt connexa cum diuina reuelatione: euidentia enim necessitat ad assensum; ergo &c.

3. Respondeo plures distingui posse quæstiones. Prima quæstio est, vtrum de ratione fidei vniuersalissimè sumptæ sit, vt cognoscat reuelationem obscurè, & ineuidenter?

4. Dicendum, fidem, qua credimus Deo, ex sua vniuersalissima ratione abstrahere ab hoc, quod habeat, vel non habeat euidentiam de diuino testimonio, & etiam ab hoc, quod sit libera, vel necessaria. Probatur: nam fides ex suà vniuersalissimà ratione est habitus credendi quæ Deus dicit ex solo motiuo diuinæ veritatis illa testificantis; sed siue credamus quæ Deus dicit propter diuinum testimonium euidenter cognitum, siue propter diuinum testimonium cognitum solum obscurè, & ineuidenter, siue assentiamur liberè, siue necessariò, credimus quæ Deus dicit ex solo motiuo diuinæ authoritatis illa testificantis; ergo &c.

5. Confirmatur: nam quia Charitas ex

sua ratione vniuersalissima nihil aliud est, quam habitus diligendi Deum ex solo motiuo diuinæ bonitatis; possumus autem ex solo motiuo diuinæ bonitatis Deum diligere, vel amore necessario, vt diligunt Beati, vel amore libero, vt diligunt viatores; Charitas abstrahit ab hoc, vt diligat Deum amore necessario, vel libero; ergo quia fides ex sua ratione vniuersalissima est habitus credendi quæ Deus dicit ex solo motiuo diuinæ authoritatis; possumus autem ex hoc motiuo credere necessariò, vel liberè; fides ex sua ratione vniuersalissima abstrahit ab hoc, quod credat assensu necessariò, vel libero.

6. Secunda quæstio est, vtrum de ratione fidei liberæ, & meritoriæ sit cognoscere reuelationẽ obscurè, & ineuidenter?

7. Dicendum, fidem vt meritoriam, & liberam abstrahere ab hoc, vt diuinam reuelationem cognoscat euidenter, vel ineuidenter. Probatur: nam licet intellectus, cum habet euidentiam de diuina reuelatione, necessitetur ad credendum, tamen non necessitatur ad credendum super omnia, sed potest credere aliqua fide inferiori, qualis est, qua credunt dæmones, & damnati; ergo assensus, quo credit super omnia propter reuelationem euidenter cognitã, potest esse liber, & meritorius. Explicabitur. Fideles cõmuniter, licèt nõ habeãt euidentiam de diuina reuelatione, & non conuincantur de mysterijs reuelatis, tamen non solum liberè credunt, sed etiam credunt super omnia, & credunt maiori

adhæsione, quàm credant multa alia, de quibus habent euidentiam, & conuincuntur; ergo possumus ex imperio voluntatis assentiri obiecto per assensum, ad quem non conuincimur, & qui sit etiam firmior alijs assensibus, per quos assentimur obiectis, â quibus conuincimur; ergo intellectus etiamsi conuincatur, potest ex imperio voluntatis assentiri obiecto assensu firmiori, quàm sit is, ad quem secundùm se præcisè conuincitur à motiuo; ergo etiamsi euidenter cognoscatur diuina reuelatio, tamen assensus fidei potest esse meritorius, & liber, saltem quoad modum assentiendi super omnia. Negari tamen non potest, quod actus fidei, qui cognoscit reuelationem obscurè, & ineuidenter, habeat aliquam specialem libertatem, adeòque aliquod speciale meritum. Patet. Nam cum reuelatio est ineuidens, non solum possumus non credere super omnia, sed etiã possumus simpliciter non credere, & fortasse possumus etiã negare reuelationem, & rem reuelatam, vt dicetur qu. 30. sed posse simpliciter non credere, imò negare reuelationem, & rem reuelatam est aliqua specialis libertas; ergo &c. Rursùs in credendo super omnia obiecto obscuro, captiuando intellectum in obsequium Dei reuelantis, datur meritum speciale; sed cum reuelatio est obscura, possumus habere hoc meritum; ergo &c.

8. Tertia quæstio est, vtrum ad fidem, quæ est principium merendi vitam æternam, requiratur, vt cognoscat diuinam reue-

reuelationem obſcurè, & ineuidenter?

9. Dicendum fidem, quæ eſt principium meriti, abſtrahere ab hoc, quod diuinam reuelationem cognoſcat euidenter, vel ineuidenter, per actum neceſſarium, vel liberum.

10. Probatur: nam cognitio, quæ in Chriſto fuit principium totius meriti, erat euidentiſſima, & non libera, ſed neceſſaria, cum vel eſſet viſio beatifica, vel ſcientia infuſa; ergo cognitio, qua credimus myſteria propter authoritatem Dei reuelantis, etiamſi euidenter cognoſceret diuinam reuelationem, & eſſet omninò neceſſaria, ac non libera, poſſet eſſe ſupernaturalis, & ex auxilijs gratiæ, & habere alias conditiones requiſitas ad hoc, vt eſſet principium meriti. Hinc ſequitur fidem, qua, vt dictum eſt quæſt. 22. concl. 6. Prophetæ credebant myſteria propter reuelationem immediatè viſam, & euidenter cognitam, cum eſſet ſupernaturalis, & elicita ex lumine ſupernaturali Prophetiæ, potuiſſe eſſe principium proximum exercendi actus meritorios vitæ æternæ. Ex oppoſita ratione fides coacta, qua dæmones credunt, & contremiſcunt, non poteſt eſſe principium vllius meriti, quia eſt purè naturalis, & non ex auxilio gratiæ ſupernaturalis.

11. Quarta quæſtio eſt, vtrum de ratione fidei infuſæ, ac Theologicæ ſit, vt diuinam reuelationem cognoſcat obſcurè, & ineuidenter?

12. Dicendum, fidem infuſam, & Theo-

logicam ex ſua ratione vniuerſaliſſima abſtrahere ab hoc, quod diuinam reuelationem cognoſcat euidenter, vel ineuidenter. Probatur: nam fides infuſa, & theologica ex ſua ratione vniuerſaliſſima eſt habitus credendi quæ Deus dicit propter authoritatem Dei reuelantis, ſiſtendo in ipſa; ſed ſiue euidenter, ſiue ineuidenter cognoſceretur reuelatio, ſaluaretur, quod crederemus quæ Deus dicit propter authoritatem Dei reuelantis, ſiſtendo in ipſa; ergo &c.

13. Quinta quæſtio eſt, vtrum de ratione fidei habitualis per ſe infuſæ, quam habemus de facto, ſit, vt diuinam reuelationem cognoſcat obſcurè, & ineuidenter?

14. Reſpondeo affirmatiuè cum communi ſententia, quam ſequuntur Suarius diſput.3. ſect. 8. num.18. & Cardinalis de Lugo diſput 2. ſect.1. num.7.

15. Probatur primò: nam quæ ponuntur in definitione fidei, quam habemus de facto, ſunt eius prædicata eſſentialia; ſed in definitione fidei tradita ab Apoſtolo ad Hæbr. 11. ponitur, quòd ſit argumentum non apparentium; ergo eſt prædicatum eſſentiale fidei, quam habemus de facto, vt ſit argumentum ſiue firma adhæſio rebus non apparentibus, hoc eſt non euidenter cognitis ſaltem per ipſam fidem: ſed ſi poſſet euidenter cognoſcere diuinam reuelationem, poſſet aſſentiri rebus apparentibus, hoc eſt euidenter cognitis per ipſam fidem; ergo fides noſtra non poteſt euidenter

denter cognoſcere diuinam reuelationem. Confirmatur: nam de ratione fidei noſtræ eſt, vt per illam videamus per ſpeculum,& in ænigmate, vt dicitur 1. ad Corinth. 13. ſed videre in ænigmate eſt habere cognitionem obſcuram,& ineuidétem; ergo &c. Rursùs de ratione fidei noſtræ eſt, vt aſſentiamur propter reuelationem, quæ, vt dicitur 1. Petri, ſit veluti lucerna lucens in caliginoſo loco; ſed hoc ſignificat reuelationem obſcuram; ergo de ratione fidei noſtræ eſt, vt credat propter reuelationem obſcuram.

16. Probatur ſecundò: nam de ratione fidei noſtræ eſt, vt credat per actum voluntarium, & liberum, & quo captiuetur intellectus in obſequium Dei loquentis: ideòq; Bernardus lib. 5. de conſideratione cap. 6. fidem noſtram definiens, dicit, *Fides noſtra eſt voluntaria quædam, & certa prælibatio nondum propalatæ veritatis*: & Auguſtinus tract. 16. in Ioann. dicit: *Multa homo poteſt facere non volens, credere autem non poteſt niſi volens*: ſed ſi fides noſtra poſſet credere propter reuelationem euidenter cognitam, poſſet credere aſſenſu neceſſario, & non captiuante intellectum: neque enim captiuamus intellectum, cum credimus per actum euidentem; ergo &c.

17. Sexta quæſtio eſt, vtrum ſit poſſibilis habitus fidei per ſe infuſæ idem numero indifferens ad credendum, vel per actum neceſſarium propter reuelationem Dei euidentem, vel per actum liberum

propter reuelationem obſcuram, & ineuidentem?

18. Reſpondeò affirmatiuè. Probatur primò: nam de facto Charitas per ſe infuſa eſt indifferens ad amandum Deum amore neceſſario, vel libero, ideòque eadem numero charitas in via amat Deum amore libero, in patria Deum amat amore neceſſario; ergo idem numero habitus infuſus fidei poſſet eſſe indifferens ad credendum Deo, vel actu neceſſario propter reuelationem euidentem, vel actu libero propter reuelationem obſcuram.

19. Probatur ſecundò à priori. Nam habitus per ſe infuſi habent rationem potentiæ, vt dictum eſt lib. 5. quæſtione 20. de Gratia: ſed eadem numero potentia poteſt eſſe indifferens ad eliciendos actus claros, vel obſcuros, neceſſarios, vel liberos; ergo idem numero habitus per ſe infuſus fidei poſſet eſſe indifferens ad credendum per actum euidentem, vel obſcurum, neceſſarium, vel liberum.

20. Dices primò: quare ergo Deus de facto infundit nobis habitum charitatis eumdem numero indifferentem ad amandum Deum amore neceſſario, vel libero, & non infundit habitum fidei proportionaliter indifferentem?

21. Reſpondeo rationem eſſe, quia habitus charitatis debuit idem numero manere in Patria, iuxta illud Apoſtoli 1. ad Cor. 13. *Charitas nunquam excidit*: habitus fidei non debuit manere in Patria, iuxta illud eiuſdem Apoſtoli eodem cap. 13.

cum

cum venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est: videmus nunc per speculum, & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: sed vt habitus charitatis maneat in patria, debuit idem numero esse indifferens ad amandum Deū amore necessario, prout amatur in patria, vel amore libero, vt amatur in via: vt habitus fidei non maneret in patria, debuit esse determinatus ad credendum obscurè, & liberè; ergo &c. Ratio, quare charitas debet manere in Patria, non autem Fides, est, quia sicut charitas ordinatur ad amandum Deum, non solum tanquam obiectum formale, sed etiam tanquam obiectum materiale primarium, sic fides ordinatur ad credendum Deum tanquam obiectum materiale primarium: sed Deum possumus amare, non solum cum illum non videmus, sed multò magis cum videmus facie ad faciem, Deum autem, & diuina non possumus credere, cum illa videmus, vt dicetur quæstione 28. ergo &c.

22. Dices secundò: habitus debent differre ex obiecto formali; sed habitus credens Deo propter reuelationem euidentem, vel obscuram, non differrent ex obiecto formali; siquidem eadem numero reuelatio potest cognosci euidenter, ac denominari euidens, vel obscurè, ac denominari obscura; ergo &c.

23. Respondeo, distinguo maiorem: habitus debent differre ex obiecto formali, vel ex ratione, sub qua proponitur, concedo: & non sufficit, vt differant ex ratio-

ne,

ne, sub qua proponitur obiectum formale, nego; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Habitus, & actus possunt specie differre ex ipsa ratione, sub qua proponitur obiectum formale, eo pacto, quo desiderium, & gaudium differunt per hoc, quod desiderium habet pro obiecto formali bonum cognitum, vt absens; gaudium habet pro obiecto formali bonum cognitum, vt præsens; ergo habitus, & actus fidei possunt differre per hoc, quod moueantur à reuelatione cognita euidenter, vel ineuidenter.

24. Confirmatur solutio: nam actus credens propter reuelationem cognitam euidenter, procul dubio differret specie ab actu credente propter eamdem reuelationem cognitam obscurè; ergo etiam habitus credendi propter reuelationem cognitam euidenter, potest specie differre ab habitu credente propter reuelationem cognitam obscurè. Addo ipsam euidentiam, vel obscuritatem esse complementum reuelationis; ergo reuelatio euidens, & obscura vltimo completæ differunt specie; ergo habitus credens propter reuelationem euidentem habet obiectum formale specie differens ab habitu credente propter reuelationem obscuram.

25. Infertur primò actus, quibus Dæmones credunt, non elici ab habitu theologico fidei infusæ, qualis est nostra. Probatur primò: nam ille actus est merè naturalis, & necessarius, & quodammodo coactus, & non resoluitur vltimo in diuinam reue-

reuelationem, sed in motiua, quibus euidenter probatur diuina reuelatio; sed nostra fides infusa potest elicere solus assensus supernaturales, non necessarios, sed liberos, non euidentes, sed obscuros, & qui vltimò resoluantur in diuinam reuelationem, non autem in motiua, quibus probatur diuina reuelatio; ergo &c.

26. Infertur secundò actus, quibus, vt dictum est quæst. 25. concl. 5. num. 13. aliqui homines diuinitus illuminati ita penetrant signa credibilitatis, vt ex ijs cognoscant euidenter Deum reuelasse nostram religionem, non elici ab habitu nostræ fidei infusæ. Probatur: nam illi actus licet sint supernaturales, tamen sunt euidentes, & vltimò resoluuntur non in diuinam reuelationem, sed in signa credibilitatis; sed habitus nostræ fidei infusæ elicit solùm actus obscuros, & qui vltimò resoluuntur in diuinam reuelationem; ergo &c. Si verò quæratur, à quo habitu eliciantur tales actus, primò potest dici, quòd eliciantur ab habitu intellectus, vel sapientiæ, qui recensentur inter dona Spiritus Sancti. Secundò potest dici, quod non eliciuntur ab aliquo lumine habituali, sed solum ab aliquo lumine actuali, & transeunte, eo pacto, quo communiter actus prophetandi non eliciuntur à lumine prophetico habituali, sed â lumine prophetico merè actuali, & transeunte.

27. Infertur tertiò actus, quibus, vt dictum est quæst. 26. nu. 16. concl. 6. primi Doctores fidei cognouerunt immediatè,

&

& euidenter diuinam reuelationem, non elicitos fuisse ab habitu fidei nostræ. Ratio est, quia fides nostra elicit solos actus ineuidentes; sed illi actus erant euidentes; ergo &c. Potest igitur dici illos actus elicitos fuisse à lumine prophetico, vel actuali, & transeunte, vel habituali, & permanente.

28. Infertur quartò, quod si, vt docent aliqui, Angeli in via crediderunt Deo propter reuelationem immediatè euidenter cognitam, tales actus fuerunt quidem actus fidei theologicæ, cum resoluerentur vltimò in diuinam reuelationem, sed eliciti fuerunt ab habitu diuersæ rationis à nostra fide, quæ solum potest credere propter reuelationem obscuram. Probabile porrò est, quod Angelus præsertim primus crediderit propter reuelationem euidenter cognitam. Cognoscebat enim euidenter mysteria sibi proponi sufficienter, & cum obligatione credendi super omnia; sed etiam cognoscebat euidenter à nulla creatura posse sibi proponi mysteria cum obligatione credendi super omnia, siquidem sciebat non dari creaturam superiorem se; ergo cognoscebat euidenter mysteria sibi proponi à Deo, ac proinde habebat euidentiam de diuina reuelatione. Quo pacto licet Angelus cognouerit euidenter diuinam reuelationem, tamen potuerit credere super omnia fide meritoria, & libera, explicari potest ex doctrina tradita in responsione ad 2. quæstionem. De fide Angelorum videri potest Suarius tomo

de

de Angelis lib. 5. cap. 5. & Cardinalis de Lugo diſput. 17. de fide, ſect. 1.

29. Ad 1. Apoſtolus definit fidē noſtram, non autem fidem ex ſua ratione vniuerſaliſſima; ergo ſolum ſequitur de eſſentia fidei noſtræ eſſe, vt cognoſcat reuelationem obſcurè, quod vltrò conceſſimus in reſponſione ad 5. quæſt. non autem ſequitur de ratione fidei in genere eſſe, vt cognoſcat reuelationem obſcurè, quod ſolum negauimus in reſponſione ad 1. quæſt.

30. Ad 2. reſpondeo primò diſtinguo maiorem: de ratione fidei noſtræ eſt, vt ſit aſſenſus liber, & meritorius, concedo: de ratione fidei in genere, nego: concedo minorem; & nego conſequentiam. De ratione fidei noſtræ eſt, vt ſit libera, & meritoria, adeòque vt cognoſcat reuelationem ineuidenter. At fides in genere ſicut poteſt eſſe neceſſaria, ſic poteſt cognoſcere reuelationem euidenter. Reſpondeo ſecundò, concedo maiorem, & nego minorem. Explicatum enim eſt in reſponſione ad 2. quæſt. quo pacto aſſenſus fidei, licèt cognoſceret reuelationem euidenter, nihilominùs poſſet eſſe liber, & meritorius.

*

(***) (***) (***)

QVÆ-

QVAESTIO XXVII.

Vtrum per fidem possit credi obiectum materiale partialiter euidens?

1. VIdetur non posse: eædem enim rationes, quæ probant non posse credi obiectum materiale totaliter euidens, probant etiam non posse credi obiectum materiale partialiter euidens; sed vt dicetur quæst. 28. non potest credi obiectum materiale totaliter euidens; ergo neque potest credi obiectum materiale partialiter euidens.

2. Respondeo, quod cum egerimus de euidentia, vel obscuritate reuelationis, quæ est obiectum formale fidei, agendum est de euidentia, vel obscuritate obiecti materialis, quod potest esse, vel totale, vel partiale. Quærimus igitur in hac quæstione, vtrum possit credi obiectum materiale partialiter euidens? Quæstione sequenti quæremus, vtrum possit credi obiectum materiale totaliter euidens? Nomine obiecti materialis partialiter euidentis intelligimus propositionem obiectiuam complexam resolubilem in plures propositiones, quarum aliqua seorsim sit euidens, licèt aliqua alia sit obscura. E. G. videnti aliquos Æthyopes habere dentes albos, hæc propositio obiectiua, *Omnis Æthyops habet dentes albos*, est partialiter euidens, quia potest

potest resolui in plures propositiones singulares, quibus dicatur, *hic Æthyops habet dentes albos, & hic habet dentes albos, &c.* quarum aliquæ, quæ sunt de illis Æthyopibus, quos video habere dentes albos, sunt euidentes, licèt de cæteris Æthyopibus, quos non video, neque vidi habere dentes albos, sint obscuræ.

3. Hoc posito, dicendum, posse nos credere obiectum materiale partialiter euidens. Probatur primò: nam fide humana possumus credere obiectum materiale partialiter euidens: E.G. cum ego video aliquos Æthyopes habere dentes albos, adeòque habeo de hoc euidentiam, si testes fide digni testentur, omnes Æthyopes habere dentes albos, possum propter eorum testimonium credere omnes Æthyopes habere dentes albos, licèt hæc propositio sit mihi partialiter euidens; ergo etiam per fidem diuinam possumus credere obiectum partialiter euidens: E. G. qui habet euidentiam de hoc, quod Deus est vnus, potest fide diuina credere Deum esse trinum, & vnum, quamuis hæc propositio sit partialiter euidens, vtpotè resolubilis in duas propositiones, *Deus est vnus: Deus est trinus*, quarum prima est euidens, secunda obscura.

4. Probatur secundò: nam per fidem potest credi obiectum materiale obscurum; sed obiectum partialiter euidens simpliciter, & absolutè est obscurum, E. G. videnti aliquos Æthyopes habere dentes albos, simpliciter est obscurum

omnes

omnes Æthyopes habere dentes albos: cognoſcenti euidenter Deum eſſe vnum, ſimpliciter eſt obſcurum Deum eſſe trinum, & vnum; & ratio eſt, quia bonum ex integra cauſa, malum autem ex ſingulis defectibus; ergo obiectum ſolum partialiter euidens, cum ſimpliciter, & abſolutè ſit obſcurum, poteſt credi per fidem.

5. Addo primò, quod cum per fidem credimus obiectum partialiter euidens, partem euidentem non credimus ſeorſim, ſed ſolum prout includitur in toto, & complexo obſcuro. E.G. cum credo Deum eſſe trinum, & vnum, Deum eſſe vnum non credo ſeorſim, ſed ſolum prout includitur in hoc complexo obſcuro: *Deus eſt trinus, & vnus.* Vtrum pars euidens, quia non creditur ſeorſim, ſed ſolum prout includitur in complexo obſcuro, debeat dici credita non per ſe, ſed per accidens, eſt quæſtio de nomine.

6. Addo ſecundò actum, quo affirmatur obiectum partialiter verum, vel partialiter euidens, propriè non dici partialiter verum, & partialiter euidentem. Probatur: nam actus, quo quis dicit, *dantur in Deo quatuor Perſonæ*, non eſt partialiter verus, nec partialiter euidens; ſed obiectum talis actus eſt partialiter verum, & partialiter euidens; ergo &c. Probatur minor: nam cum quatuor includant tria, duo, & vnum, qui affirmat dari in Deo quatuor Perſonas, affirmat etiam dari tres, duas, & vnam; ſed dari in Deo tres, & duas Perſonas eſt verum: dari

vnam

vnam Personam non solum est verum, sed etiam est euidens, cum euidens sit, Deum esse Personam, hoc est, suppositum naturæ intellectualis; ergo &c. Ratio est, quia denominationes significantes adæquationem rei cum aliquo toto, cum res adæquatur soli parti, neque partialiter tribuuntur tali rei: E. G. numerus ternarius non dicitur partialiter æqualis centenario, licèt sit æqualis parti centenarij, quia æqualitas cum centenario significat adæquationem ternarij cum toto, non autem cum parte centenarij: sed veritas actus consistit in adæquatione, & conformitate actus cum toto obiecto affirmato; ergo cum obiectum affirmatum est verum solum partialiter, actus non dicitur verus partialiter; sed euidentia consistit in hoc, quod euidenter cognoscatur id, per quod actus est verus; ergo cum obiectum affirmatum est verum solum partialiter, actus non dicitur partialiter euidens.

7. Potest quæri, vtrum cum intellectus affirmat aliquod totum, affirmet necessariò omnes partes illius totius. Ratio dubitandi est, quia vt ponamus, & efficiamus totum, non est necesse, vt ponamus omnes partes talis totius, sed sufficit, vt suppositis alijs partibus, ponamus partem, quæ deest, & qua totum vltimo constituitur: E. G. vt artifex ponat statuam, quæ constat ex materia, & forma, puta, ex marmore, & figura, non requiritur, vt ponat materiam, seu marmor, sed sufficit, vt supposita materia, ponat formam, seu figuram statuæ.

Rursùs

Rursùs vt aliquis velit totum existere, non requiritur, vt velit existere omnes eius partes: E. G. licèt punitio sit totum constans ex culpa, & pœna, vt quis velit existere punitionem, non requiritur, vt velit existere culpam, & pœnam, sed sufficit, vt supposita existentia culpæ, quam ex se vellet non esse, velit existere pœnam; ergo vt intellectus affirmet totum existere, non requiritur, vt affirmet omnes eius partes, sed sufficit, vt supposita affirmatione vnius, affirmet aliam.

8. Dicendum nihilominùs, quod intellectus non potest affirmare existere totum, quin affirmet existere omnes partes talis totius. Ratio est, quia licet ponere totum non sit ponere omnes partes illius, sed sit ponere, vel omnes, vel partem, quæ deest, tamen existere totum est existere omnes partes illius, puta existere statuam, est existere omnes partes statuæ; sed affirmatio totius nihil aliud est, quam quædam existentia intentionalis, per quam totum existit in mente, proportionaliter, ac existat à parte rei; ergo affirmari totum est affirmari omnes partes ipsius. Hinc patet disparitas actus affirmantis ab actu volente. Affirmatio enim est existentia intentionalis obiecti affirmati: volitio non est existentia, sed est positio intentionalis obiecti voliti: sed totum existere est existere omnes eius partes, totum poni non est poni omnes eius partes, sed vel poni omnes, vel poni partem, quæ deest; ergo affirmare totum est affirmare omnes eius par-

partes, & omnia constitutiua: velle totum non est velle omnes eius partes, sed vel velle omnes, vel suppositis alijs, velle partem, quæ deest, & per quam res vltimò constituitur.

9. Infertur primò, quod credere totum propter solam authoritatem Dei reuelantis, est affirmare omnes partes totius, non seorsim, sed simul, propter solam authoritatem Dei reuelantis. Ratio est, quia affirmare totum est affirmare omnes partes totius; sed credere est formaliter affirmare; ergo credere totum est affirmare omnes partes totius; ergo cum per fidem credimus Deum esse trinum, & vnum propter solam authoritatem Dei reuelantis, credimus propter solam authoritatem Dei reuelantis non solum partem obscuram, sed etiam partem euidentem, nimirum quod Deus sit vnus, licèt partem euidentem non credamus seorsim, sed prout inclusam in toto obscuro.

10. Infertur secundò, quod sicut totum non existere, non est nullam eius partem existere, sed est vel nullam, vel aliquam partem non existere, eo pacto, quo statua potest non existere per hoc, quod licet existat marmor, non existat figura: sic negare totum non est negare omnes eius partes copulatiuè, sed est disiunctiuè negare, vel omnes, vel aliquam: E.G. cum nego dari statuam, dico vel nullam dari partem statuæ, vel si aliquæ dentur, aliquam partem non dari. Licèt ergò fidelis, cum affirmat Deum esse trinum, & vnum,

non

non solum affirmet, Deum esse trinum; quod est obscurum, sed etiam Deum esse vnum, quod est euidens, tamen cum infidelis negat Deum esse trinum, & vnum, non est necesse, vt neget Deum esse vnum, quod est euidens, sed sufficit, vt neget Deum esse trinum, quod est obscurum.

11. Ad argumentum in contrarium nego maiorem. Vt enim explicabitur quæstione sequenti, per fidem non possumus credere obiectum totaliter euidens, quia obiectum totaliter euidens est euidens simpliciter, ità vt conuincat intellectum, eumque necessitet ad assentiendum sine vlla dubitatione, & formidine: sed obiectum solum partialiter euidens simpliciter est obscurum, ità vt non conuincat intellectum, neque necessitet ad assentiendum sine vlla dubitatione, atque formidine; ergo obiectum solum partialiter euidens potest credi per fidem.

QVÆ-

QVAESTIO XXVIII.

Vtrum actus fidei obſcurus poſſit coniungi cum actu euidenti circà idem obiectum materiale totale?

1. VIdetur, quod poſſit, vt docent Halenſis, Albertus Magnus, S. Bonauentura, Altiſiodorenſis, Durandus, & Gabriel, quos ex noſtris referunt, & ſequuntur Valentia 2.2.diſp. 1.puncto 4. ſect.5. Suarius de fide diſp.3. ſect.9.num.5. Cardinalis de Lugo de fide diſp. 2. ſect. 2. num.58. & plures alij: primò quia habitus fidei obſcurus poteſt coniungi cum habitu euidenti circa idem obiectum materiale totale; E. G. habitus credendi obſcurè Deum eſſe, poteſt coniungi cum habitu cognoſcendi euidenter Deum eſſe; ergo etiam actus fidei obſcurus poteſt coniungi cum actu euidenti circa idem obiectum materiale totale.

2. Secundò vel actus obſcurus, & actus euidens circa idem obiectum materiale, puta circa exiſtentiam Dei, repugnant, quia alter eſt euidens, alter obſcurus; vel quia alter eſt neceſſarius, alter liber; vel quia alter quietat intellectum, & eſt perfecta poſſeſſio veritatis cognitæ, alter non quietat, & non eſt perfecta poſſeſſio veri-

tatis cognitæ; nullum ex his dici potest; ergo &c. Probatur prima pars minoris: nam actus clarus, & obscurus circa idem obiectum non possunt quidem identificari, sed possunt simul esse in eodem intellectu, eo pacto, quo cognitio obscura, & definibilis non potest identificari cum cognitione clara, & definitiua eiusdem obiecti, sed possunt simul esse in eodem intellectu. Probatur secunda pars: nam actus necessarius, & liber circa idem obiectum non possunt identificari, sed possunt simul esse in eodem subiecto, ac de facto Christus simul habuit amorem beatificum, quo amauit Deum necessariò, & alium amorem, quo Deum amauit liberè. Probatur tertia pars: nam actus quietans, & non quietans non possunt identificari, sed possunt coniungi in eodem subiecto, ac de facto Beati simul amant Deum, tùm amore concupiscentiæ, tum amore amicitiæ strictè sumptæ, tum amore perfectissimi gaudij, ex quibus actibus solus vltimus quietat Beatum, & est perfecta possessio finis vltimi; duo primi non quietant, & non sunt perfecta possessio finis vltimi.

3. Tertiò si ea, quæ lumine naturæ sunt euidentia, non possent credi fide diuina, non exigua pars doctrinæ, quæ continetur in Sacra Scriptura, & præsertim in libris Sapientialibus, nimirum in Prouerbijs, Ecclesiaste, Ecclesiastico, Psalmis &c. non posset credi fide diuina, quod est absurdum. Probatur sequela: nam libri Scripturæ præsertim sapientiales pleni sunt sen-

tentijs

tentijs lumine naturæ euidentibus, quales sunt Prouerb. 15. *Responsio mollis frangit iram:* Ecclesiastici 19. *Qui citò credit, leuis est corde:* Matthæi 6. *Nemo potest duobus Dominis seruire:* 1. ad Corinth. 6. *non est societas luci ad tenebras* &c. Confirmatur, nam Sancti Petres, dum conati sunt authoritate diuina persuadere tales veritates euidentes, fuissent stultissimi, cum veritates euidentes credi non possint propter diuinam authoritatem.

4. Quartò ex S. Thoma 1.2. quæst.67. art.3. in corpore, & 3. parte, quæst.9. art. 3. ad 2. & in 3. dist.21. quæst.2.art.1. quæstiunc. 2. ad 4. & alibi, possunt simul in eodem intellectu coniungi actus opinionis ineuidens, & actus scientiæ euidens circa idem obiectum materiale; ergo possunt etiam coniungi actus fidei ineuidens, & actus scientiæ euidens circa idem obiectum materiale.

5. Quinto Fidelis, cum per demonstrationem cognoscit euidenter animam esse immortalem, per fidem etiam cognoscit Deum reuelasse immortalitatem animæ, & hanc reuelationem esse essentialiter connexam cum veritate sui obiecti, hoc est cum immortalitate animæ; sed cognoscere Deum reuelasse immortalitatem animæ reuelatione essentialiter connexa cum immortalitate animæ est credere immortalitatem animæ propter diuinam reuelationem essentialiter connexam cum animæ immortalitate; ergo Fidelis simul cognoscit euidenter immortalitatem animæ, &

illam credit obscurè propter diuinam authoritatem, & reuelationem.

6. Sextò ex S. Thoma 3. parte, quæst. 9. art. 4. Christus quædam obiecta debet cognoscere non solum per scientiam beatam, & infusam, sed etiam per scientiam acquisitam, & experimentalem dependentem à sensibus, & à phantasmatibus, quia cum anima Christi habeat respectum non solum ad superiora, sed etiam ad inferiora, hoc est ad sensibilia, non solùm debet habere scientiam, qua cognoscat obiecta per superiora, sed etiam scientiam, qua eadem obiecta cognoscat per inferiora, & sensibilia; sed hæc ratio ostendit, quod non solum debemus cognoscere quædam obiecta per superiora, hoc est per diuinam reuelationem, sed etiam per inferiora, hoc est per scientiam naturalem dependentem à sensibus, & à phantasmatibus; ergo &c. Confirmatur: nam scientia acquisita, & non comprehensiua, qua Christus cognoscit quædam obiecta dependenter à sensibus, & phantasmatibus, comparatur cum scientia comprehensiua, ac beata, qua eadem obiecta cognoscit in diuina essentia, vt cognitio obscura ad claram, & tamen istæ duæ scientiæ coniunguntur in Christo; ergo licet actus fidei comparatus cum actu scientiæ sit obscurus, tamen potest coniungi in eodem intellectu cum actu scientiæ.

7. Septimò ex Apostolo ad Hebræos 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quod*

quod Deus est, & quærentibus se remunerator est; sed hæc sunt lumine naturæ euidentia; ergo etiam quæ sunt euidentia credi possunt, ac debent. Nec dicas Sapientes, ac doctos, qui habent de his euidentiam, non posse hæc credere: nam sequeretur, quod de diuina existentia certiores essent simplices, & indocti, quàm sapientes, ac docti. Simplices enim, & indocti de diuina existentia certi sunt certitudine fidei, Sapientes, ac docti sola certitudine scientiæ: sed certitudo fidei maior est certitudine scientiæ, vt dictum est supra, & probabitur inferius; ergo &c.

8. Octauò sequeretur, quod Paulus post raptum, in quo, vt ex Augustino docet S. Thomas 2.2. quæst. 75. art. 3. vidit diuinam essentiam, non potuisset quidquam credere, siquidem retinebat memoria euidentiam eorum, quæ viderat.

9. Respondeo cum S. Thoma 2. 2. quæst. 1. art. 4. & 5. & Scoto in 3. quæst. 1. quos præter Thomistas, & Scotistas sequuntur etiam Riccardus, Gabriel, & ex nostris P. Molina, P. Sparza quæst. 25. & alij: non potest intellectus, cum de aliquo obiecto habet euidentiam, qua conuincitur, & necessitatur ad assentiendum tali obiecto sine vlla dubitatione, & formidine, idem obiectum secundum eamdem rationem formalem obscurè credere propter diuinam authoritatem, & testimonium.

10. Probatur primò: nam testimonia neque possunt prudenter adhiberi ad persuadenda ea, quæ videntur, neque potest

aliquis prudenter vti testimonijs ad credenda ea, quæ videt; sed vt credamus, & Deus suum debet adhibere testimonium ad persuadenda ea, quæ credimus, & nos debemus vti diuino testimonio ad credenda ea, quæ Deus testatur; ergo non possumus credere quæ videmus, siue euidenter cognoscimus. Probatur maior: nam si quis dum video templum S. Petri, afferret testimonia ad persuadendum mihi dari templum S. Petri, irrideretur vt insanus, & similiter censeretur insanus qui videns templum S. Petri, sineret sibi testimonijs adductis persuaderi dari templum S. Petri; sicut ridendus etiam esset, qui adhiberet testimonia ad persuadendum mihi, quod quatuor, & tria faciunt septem. Ratio à priori est, quia natura testimonij alieni est, vt adhibeatur in defectum visionis propriæ. Cum enim non possimus omnia videre per nos ipsos, ponuntur testimonia, vt dum credimus, videamus quodammodò per alios ea, quæ non videmus per nos ipsos; ergo cum aliquam veritatem videmus per nos ipsos, hoc est euidenter illam cognoscimus, vel in se ipsa, vel in aliquo medio essentialiter connexo cum tali veritate, non possumus illam videre per alios, credendo propter testimonium aliorum. Confirmatur: nam quia Deus omnia videt per se ipsum, nihil potest credere propter testimonium aliorum; ergo etiã intellectus creatus dum veritatem aliquam videt per se ipsum, non potest illam credere propter testimonium aliorum.

II Pro-

11. Probatur secundò authoritate, qua etiam confirmatur allata ratio: Nam Scriptura, & Patres, dum agunt de fide, exprimunt hoc prædicatum, vt sit de ijs, quæ non videntur; ergo &c. Probatur antecedens: Apostolus enim ad Hebræos 11. fidem definit *Argumentum non apparentium*; sed idem est esse argumentum non apparentium, ac esse firmam adhæsionem ijs, quæ non videntur, & non cognoscuntur euidenter, vt explicat S. Thomas in commentario eius loci; ergo &c.

12. Respondent aliqui fidem ab Apostolo dici argumentum non apparentium, non in sensu restrictiuo, itàut significetur fidem esse assensum firmum solis rebus non apparentibus, sed in sensu ampliatiuo, ita vt significetur fidem esse assensum firmum non solis rebus apparentibus, & euidentibus, sed etiam obscuris, & inenidentibus, qualia sunt mysteria Trinitatis, Incarnationis &c.

13. Reijcitur hæc responsio: nam Patres, & interpretes communiter verba Apostoli intelligunt non in sensu ampliatiuo, sed restrictiuo. Chrysostomus in Commentario illius loci dicit: *Proinde, neque circa ea, quæ videntur, credulitas, vel incredulitas dici potest*; ergo docet fidem ita esse argumentum non apparentium, vt non possit fides, seu credulitas esse eorum, quæ videntur. Athanasius lib. de Salutari Christi aduentu dicit: *non fides de re euidenter concepta fides dici potest*. Gregorius homil. 26. in Euangel. *Apparentia non ha-*

bent fidem, sed agnitionem; & proposita quæstione, quo pacto Christus dixerit Thomæ, *Quia vidisti me Thoma credidisti*, cum fides sit de non apparentibus, respondet: *Vnum vidit, & aliud credidit: nam vedit hominem, & credidit Deum*: & a ibi dicit: *non est fidei meritum, vbi humana ratio præbet experimentum*. Augustinus tract. 40. in Ioan. dicit: *Quid est fides, nisi credere quod non vides? Fides ergo est, quod non vides credere, veritas quod credidisti videre*: & tract. 49. dicit: *hæc est enim laus fidei, si quod creditur, non videtur*: & paulò post, *nescio vtrum credere dicendus est quisque, qui videt. Nam ipsa fides in epist. quæ legitur ad Hebræos est ita definita: est autem fides sperandarum substantia, conuictio rerum, quæ non videntur*, ac deinde proposita quæstione de Thoma, cui dictum est, *quia vidisti me Thoma credidisti*, dicit; *Non hoc credidit quod vidit, sed aliud vidit, aliud credidit. Vidit enim hominem, credidit Deum*: & concludit: *Et si dicuntur credi, quæ videntur, sicut dicit vnusquisque se oculis suis credidisse, non tamen ipsa est, quæ in nobis ædificatur fides*. Idem in Enchiridio ad Laurentium cap. 7. cum dixisset verbum *credo* sæpè accommodari rebus visis, subdit: *sed melius hanc appellamus fidem, quam diuina eloquia docuerunt earum rerum, quæ non videntur*. Lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 3. dicit: *Cui* (idest Scripturæ) *fidem adhibemus de ijs rebus, quas ignorare non expedit, nec per nos ipsos nosse idonei sumus*; & alia addit in eandem sententiam, quæ fusius pro-

prosequitur Epist. 112. cap. 2. & sequentibus. S. Prosper etiam libro Sententiarum ex Augustino decerptarum sententia 350. affert hanc Augustini sententiam: *Fides semper prauenit visionem. Credimus enim, vt cognoscamus, non cognoscimus, vt credamus. Fides ergo est, quod non vides credere; veritas, quod credidisti, videre.* Patet ergo Patres communiter verba Apostoli, *Fides est argumentum non apparentium* intellexisse in sensu non ampliatiuo, sed restrictiuo, ita vt fides dici non posit, qua credimus quæ videmus, ac proinde opinionem contrariam asserentem posse credi, quæ videntur, defendi non posse, nisi inferendo vim Scripturæ, & Patribus.

14. Probatur tertiò conclusio: nam repugnat, vt intellectus moueatur ad aliquam veritatem, vt non possessam, & eodem tempore quiescat in illa ipsa veritate, vt possessa: sed intellectus per fidem obscuram mouetur ad veritatem, quam credit, vt non possessam; per cognitionem euidentem quiescit in veritate, vt possessa, ideoque Fides causat desiderium videndi, visio, seu cognitio euidens causat delectationem de re, vt visa; ergo &c. Confirmatur primò: nam ex Augustino apud Prosperum sententia 350. citata in secunda probatione credimus, vt cognoscamus, non cognoscimus, vt credamus; ergo per fidem mouemur ad cognitionem euidentem, ac proinde dum credimus, non possumus habere ipsam cognitionem euidentem, in eaque quiescere. Confirmatur secundò:

cundò: nam quia voluntas per desiderium mouetur ad bonum, vt non possessum, per gaudium quiescit in bono, vt possesso, non possunt in voluntate simul coniungi desiderium, & gaudium de eodem obiecto materiali; ergo quia intellectus per fidem mouetur ad veritatem, vt non possessam, per cognitionem, & visionem euidentem quiescit in veritate, vt possessa, non possunt coniungi fides, & cognitio euidens in eodem intellectu.

15. Probatur quartò: nam si fides coniungeretur cum euidentia, prius natura obiectum videremus euidenter, deinde illud crederemus obscurè; sed hoc est impossibile; ergo &c. Probatur sequela: nam cum fides sit libera, & prudens, antequam liberè credamus, consideramus, vtrùm obiectum sit prudenter credibile; sed vt iudicium formemus de prudenti credibilitate obiecti, debemus considerare omnia motiua, quibus obiectum potest suaderi; ergo si habemus motiuum euidenter probans obiectum, iam propter tale motiuum, antequam credamus, euidenter cognoscimus obiectum, adeòque cognitio euidens præcedit natura actum fidei obscurum.

16. Probatur iam minor: nam qui de obiecto iam in priori natura habet euidentiam, non potest sibi circa idem obiectum imperare, & dependenter à tali imperio elicere assensum obscurum. Ratio est, quia supposito, quod obiectum iam appareat euidenter, per nullum actum poste-

riorem

riorem natura possumus tendere in idem obiectum, præscindendo ab hac euidentia, eo pacto, quo posito, quod paries sit illuminatus lumine solari, repugnat, vt videamus illum, & non vt illuminatum lumine solari; sed vt assensus consequens actum euidentem esset obscurus, deberet præscindere ab euidentia; ergo &c. Confirmatur: nam ex se apparet nugatorius actus, quo quis videns aliquod obiectum esse euidens dicat: *volo assentiri huic obiecto obscurè, abstrahendo ab euidentia, quam de illo habeo.*

17. Probatur quinto: nam certitudo fidei obscuræ debet fundari, non in euidentia obiecti, sed in imperio voluntatis, & in diuino testimonio obscurè proposito; sed si dum elicimus actum fidei, haberemus euidentiam de obiecto materiali, certitudo fidei de tali obiecto fundaretur etiam in euidentia; ergo &c. Probatur minor: nam certitudo assensus fundatur in eo, propter quod assentimur sine vlla dubitatione, & formidine; sed cum habemus euidentiam de obiecto, propter ipsam euidentiam assentimur obiecto sine vlla dubitatione, & formidine; ergo &c. Probatur minor: euidentia enim est causa exclusiua formidinis ab omni actu, quem circa obiectum euidens elicimus, cum habemus talem euidentiam; ergo euidentia est causa exclusiua formidinis ab assensu fidei, si eliciatur ab habente euidentiam; ergo si assensus fidei elicitur ab habente euidentiam de obiecto, eo ipso certitudo assensus

fidei fundatur etiam in euidentia.

18. Confirmatur: nam ad actum fidei obscurum requiritur, vt intellectus liberè non dubitet de veritate obiecti; sed cum habemus euidentiam, non possumus liberè non dubitare; ergo &c. Probatur minor: vt enim liberè non dubitemus, debemus habere potentiam proximam dubitandi; sed euidentia excludit potentiam proximam dubitandi; ergo &c,

19. Infertur solam euidentiam propriam, quæ nimirum excludit potentiam dubitandi de obiecto, esse inconiungibilem cum actu fidei; euidentiam autem impropriam, quæ non excludit potentiam dubitandi de obiecto, non esse inconiungibilem cum actu fidei, vt patet ex omnibus rationibus allatis. Cum enim possumus de obiecto saltem imprudenter dubitare, possumus prudenter niti testimonio Dei ad excludendam omnem dubitationem. E conuerso cum de obiecto neque imprudenter dubitare possumus, non possumus niti testimonio Dei. Ideò Gregorius Nissenus lib. de anima, & resurrectione dicit: *fides substentaculum, & fundamentum est incertitudinis earum rerum, quæ sperantur*. Quia nimirum ad fidem obscuram, de qua hic loquimur, requiritur, vt ea, quæ credimus, & speramus, sint aliquo pacto incerta, ità vt de illis saltem imprudenter dubitare possimus; ergo cum obiecta apparent ità euidenter, vt de illis neq; imprudenter dubitare possimus, non possumus illa credere, neque sperare. Confir-

firmatur: nam quia Beati non possunt dubitare de futura corporum resurrectione, non possunt illam sperare, ideòque spes non datur in Beatis; ergo ex proportionali ratione non possumus credere obiecta ita euidentia, vt de illis neque imprudenter possimus dubitare.

20. Ad 1. concedo antecedens, & nego consequentiam. Ex eo, quod duo habitus possint coniungi, non infertur eorum actus posse coniungi; & proportionaliter ex eo, quod duo actus non possunt coniungi, non infertur eorum habitus non posse coniungi: E. G. licet possint in aliquo coniungi habitus ludendi, & studendi, non possunt coniungi actus ludendi, & studendi; ergo in casu nostro licet habitus credendi Deum esse remuneratorem, possit coniungi cum actu euidenter cognoscendi Deum esse remuneratorem, tamen actus fidei, quo obscurè credatur Deum esse remuneratorem, non potest coniungi cum actu, quo euidenter cognoscatur Deum esse remuneratorem. Habitus igitur fidei potest coniungi cum habitu, & etiam cum actu scientiæ circa idem obiectum materiale: habitus scientiæ potest coniungi cum habitu, & etiam cum actu fidei circa idem obiectum materiale: at actus fidei, & scientiæ de eodem obiecto materiali coniungi nequeunt, ac proinde datur coniungibilitas habitus cum habitu, & habitus cum actu, sed non datur coniungibilitas actus cum actu. Addo, quod si quis circa aliquod obiectum præditus esset tali habitu
scien-

ſcientiæ, vt non poſſet de illo obiecto cogitare, quin ſaltem propter aliqualem memoriam demonſtrationis haberet euidentiam, ex vi cuius non poſſet dubitare de obiecto, cum tali habitu coniungi nequiret actus fidei; & in hoc ſenſu intelligendus eſt S. Thomas, dum negat, etiam habitum ſcientiæ coniungi poſſe cum actu fidei. Loquitur enim de habitu, ex vi cuius non poſſumus cogitare de obiecto, quin de eo habeamus actualem euidentiam, qualis eſt, quo E.G. cognoſcimus, quatuor, & tria facere ſeptem.

21. Ad 2. tranſeat maior, & nego minorem, ac dico actum fidei ex omnibus tribus allatis capitibus benè explicatis eſſe incompoſſibilem cum actu ſcientiæ. Primò ergo actus fidei eſt incompoſſibilis cum actu ſcientiæ, quia actus fidei eſt obſcurus obſcuritate, quæ à natura admittitur ſolum in ſupplementum euidentiæ conuincentis, vt explicatum eſt in prima probatione concluſionis: actus autem ſcientiæ eſt euidens euidentia conuincente. Hinc patet diſparitas ad paritatem actus definitiui, & definibilis. Actus enim definibilis eſt obſcurus obſcuritate, quæ non eſt ſupplementum actus definitiui, ſed eſt explicabilis per actum definitiuum; ergo actus definibilis poteſt coniungi cum actu definitiuo: at actus fidei eſt obſcurus obſcuritate, quæ admittitur ſolum in ſupplementum euidentiæ. Secundò actus fidei eſt incompoſſibilis cum actu ſcientiæ, quia actus fidei eſt liber libertate fundata in hoc,

hoc, quod non videatur veritas obiecti crediti; actus scientiæ est necessarius necessitate fundata in hoc, quod videatur veritas obiecti crediti, vt explicatum est in quintâ probatione conclusionis; sed repugnat, vt eadem veritas pro eodem instanti videatur, & non videatur; ergo &c. Ad paritatem ex eo, quod Christus habeat simul amorem necessarium, & liberum: Respondeo primò, negando antecedens, & retorquendo argumentum. In Christo enim communiter ponitur solus amor Dei necessarius, non autem liber; ergo non potest intellectus eidem obiecto assentiri per actum scientiæ necessarium, & per actum fidei liberum. Probo consequentiam: ideò enim in Christo ponitur solus amor necessarius, quia amor Christi necessarius fundatur in hoc, quod Christus videt summum bonum in se ipso; ad amorem autem liberum requiritur, vt summum bonum non videatur in se ipso; sed fides libera quoad substantiam assensus fundatur in hoc, quod non videatur veritas obiecti affirmati; assensus necessarius fundatur in hoc, quod videatur talis veritas; ergo &c. Respondeo secundò, transeat antecedens; & nego consequentiam, ac retorqueo argumentum. Nam licèt in Christi voluntate ponatur simul amor Dei necessarius, & liber, tamen in Christi intellectu non ponitur E. G. simul visio clara, & necessaria Trinitatis, & eiusdem Trinitatis fides obscura; ergo signum est, quod licet actus amoris liber esset coniungibilis cum amo-
re

re necessario eiusdem obiecti, tamen actus fidei liber esset inconiungibilis cum assensu euidenti, & necessario. Disparitas posset esse, quia assensus fidei liber, & obscurus admittitur à natura solum in supplementum cognitionis euidentis: at amor liber non admittitur solum in supplementum, sed propter ipsam suam libertatem talis actus. Tertiò demùm actus fidei est incompossibilis cum actu scientiæ, quia per actum scientiæ euidentem quietamur in obiecto, vt possesso: per actum fidei obscurum non solùm non quietamur, sed etiam mouemur ad obiectum; sed licet possint coniungi actus quietans, & præcisè non quietans, tamen non possunt coniungi actus, quorum alter sit quies, alter sit motus ad obiectum, eo pacto, quo non possunt coniungi gaudium, & desiderium de eodem obiecto, quia gaudium est quies in obiecto, vt possesso, desiderium est motus intentionalis ad obiectum, vt non possessum, sed possidendum; ergo &c. Ad paritatem ex eo, quod in Beatis cum gaudio amicitiæ quietante coniungatur actus amoris stricti, & amoris concupiscentiæ non quietantis, dico quod tales actus præcisè non quietant, sed non sunt motus ad obiectum: desiderium autem, & spes, quia non solum non quietant, sed sunt motus ad obiectum desideratum, & speratum, non possunt coniungi cum gaudio; sed actus fidei obscurus est quidam motus ad obiectum; ergo &c. Addo, quod quia amor beatificus fundatur in visione, non

non datur in Beatis amor ſtrictus abſtrahens à præſentia, vel abſentia obiecti, ſed ſolum datur amor perfectiſſimi gaudij, vt explicatũ eſt lib.4. de actib.hum. q.5.n.27.

22. Ad 3. reſpondeo, quod vt dicit Auguſtinus lib. 11. de Ciuit. Dei, cap. 3. relatus in ſecunda probatione concluſionis: *Diuinæ Scripturæ fidem adhibemus de his rebus, quas ignorare non expedit, nec per nos ipſos noſſe idonei ſumus*; ergo cum Scriptura proponit nobis res ità manifeſtas, vt ſtatim ac proponuntur, ſimus idonei illas per nos ipſos euidenter noſſe, tales res per fidem non credimus. Confirmatur: nam Magiſter non omnia, quæ tradit diſcipulis, tradit, vt illa credant propter authoritatem Magiſtri, ſed res manifeſtiſſimas tradit, vt illis aſſentiantur propter ſe; ergo etiam Deus, cum in Scripturis, vt Magiſter tradit res manifeſtiſſimas, puta quod non eſt ſocietas lucis ad tenebras, tradit, vt illis aſſentiamur propter ſe, & non propter diuinum teſtimonium. Addo, quod licèt veritates manifeſtas ſeorſim ſumptas non poſſimus credere propter authoritatem diuinam, tamen veritates complexas obſcuras, quæ includunt veritates manifeſtas, poſſumus credere propter authoritatem diuinam: E.G. licet non poſſim credere ſeorſim propter authoritatem Dei hanc propoſitionem incomplexam manifeſtiſſimam, *non eſt ſocietas lucis ad tenebras*, tamen poſſum credere propter diuinam authoritatem hanc propoſitionem complexam obſcuram,

ram, *sicut non est societas lucis ad tenebras, sic non est societas Christi ad Belial*, in qua propositione complexa obscura includitur illa propositio incomplexa euidens, *non est societas lucis ad tenebras*. Quia verò non est manifestum, sed obscurum, quod veritates euidentes, quæ continentur in Scripturis, fuerint à Deo reuelatæ, ideò possumus per fidem credere veritates etiam manifestissimas contentas in Scripturis, in quantum continentur in propositionibus complexis, per quas asserimus illas fuisse reuelatas à Deo.

23. Ad 4. nego antecedens. Quæstione enim sequenti ostendam actum scientiæ non posse coniungi cum actu opinionis circa idem obiectum materiale, & conciliabo quasdam authoritates S. Thomæ, quæ circa hoc punctum videntur contrariæ.

24. Ad 5. nego minorem. Falsum est, quod cognoscere, Deum reuelasse immortalitatem animæ reuelatione essentialiter connexa cum ipsa animæ immortalitate, sit credere, vel affirmare animam esse immortalem, quia Deus id reuelauit. Probatur: nam Deus, & Beati affirmant Deum reuelasse immortalitatem animæ reuelatione essentialiter connexa cum ipsa animæ immortalitate, & tamen Deus, & Beati non credunt, nec affirmant animam esse immortalem, quia Deus id reuelauit. Confirmatur: nam potest aliquis cognoscere, & affirmare Deum aliquid reuelasse reuelatione essentialiter connexa

cum

cum obiecto à se cognito, & affirmato, non propter ipsam reuelationem, sed aliunde, ac de facto Deus, & Beati cognoscunt Deum reuelasse mysteria Trinitatis, Incarnationis &c. per reuelationes essentialiter connexas cum talibus mysterijs ab ipsis cognitis, & affirmatis, non propter reuelationem, sed aliunde, hoc est per claram visionem, qua vident mysteria in Verbo, & in diuina essentia; ergo potest aliquis cognoscere, & affirmare dari reuelationem essentialiter connexam cum aliqua veritate, absque eo quod talem veritatem cognoscat, & credat propter reuelationem; ergo qui cognoscit Deum reuelasse immortalitatem animæ reuelatione essentialiter connexa cum ipsa immortalitate, potest non credere immortalitatem animæ propter diuinam reuelationem, sed illam affirmare propter euidentem demonstrationem, quam habet de immortalitate animæ.

25. Ad 6. distinguo maiorem: ideò Christus habet scientiam beatam, infusam, & acquisitam, quia debet obiecta non solum cognoscere per superiora, sed etiam per inferiora, & sensibilia, & nulla ex his scientijs admittitur à natura solum in supplementum alterius, concedo: & aliqua admittitur solum in supplementum alterius, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Possunt coniungi cognitiones, quarum nulla admittitur solum in supplementum alterius, licet vna sit perfectior altera: at non possunt coniun-

niungi cognitiones, quarum vna ex suo genere admittitur solùm in supplementum alterius. Cognitio sensitiua, imaginatiua, intellectiua, discursiua à priori, & per causam, vel à posteriori per effectum, per superiora descendendo, vel per inferiora ascendendo, sunt plures modi cognoscendi naturales homini, sed ità, vt nullus eorum admittatur solum in supplementum alterius; ergo non est mirum, quod etiam circa idem obiectum materiale possint naturaliter coniungi. A fortiori possunt isti modi naturales cognoscendi coniungi cũ modis cognoscendi supernaturalibus, per quos homo eleuatur ad cognoscenda obiecta modo diuino per scientiam beatam in diuina essentia, vel modo angelico per scientiam per se infusam. Nam modi naturales cognoscendi non admittuntur solum in supplementum cognitionum supernaturalium; & sicut Gratia naturam non destruit, sed perficit, sic supernaturales modi cognoscendi non destruunt, sed potius perficiunt modos naturales cognoscendi. At fides, qua credimus aliquid propter testimonium alienum, ex suo genere admittitur à natura solum in supplementum cognitionis, qua illud cognoscamus per nos ipsos, vt probatum est in primo fundamento; ergo fides non potest coniungi cum cognitione euidenti eiusdem obiecti materialis. Confirmatur solutio, & retorquetur argumentum. Nam licet in Christo cum scientia beata, & infusa detur simul scientia acquisita, tamen non

datur

datur fides; ergo signum est, quod licet scientia acquisita, & imperfecta possit coniungi cum scientia beata, quæ est perfectissima, tamen fides non potest coniungi cum scientia beata, & euidenti: alioquin, sicut in Christo datur scientia acquisita, sic deberet etiam dari fides.

26. Ad 7. distinguo maiorem: *Accedentem ad Deum oportet credere, quod Deus est, & quod remunerator est*, remuneratione purè naturali, nego: remuneratione supernaturali, concedo: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Apostolus verbis citatis loquitur de necessitate fidei, quam definiuerat; sed definiuerat fidem, quæ est fundamentum spei, & consequenter charitatis; fides autem, quæ est fundamentum spei, est, qua creditur, Deum esse authorem supernaturalium, & esse remuneratorem præmio supernaturali; ergo dum dicit, *accedentem ad Deum oportet credere, quod Deus est, & quod remunerator est*, significat per fidem credendum esse Deum esse Authorem supernaturalium, ac remuneratorem præmio supernaturali; sed quod Deus sit Author supernaturalium, & remunerator præmio supernaturali, non est euidens lumine naturæ, sed est obscurum; ergo quod ab Apostolo proponitur vt credendum non est euidens, sed obscurum.

27. Dum opponitur, quod de diuina existentia haberent maiorem certitudinem simplices, quam docti, nego sequelam: Nam docti habent de diuina existentia,

licet non eodem tempore, vtramque certitudinem, scientiæ nimirum, & fidei. Cum igitur diuina existentia ita illis proponitur per demonstrationem, vt conuincãtur, & necessitentur ad illam affirmandam sine vlla dubitatione, tunc de illa habent in actu secundo solum certitudinem, & euidentiam scientiæ inferiorem certitudine fidei: cum autem diuina existentia ità illis proponitur, vt possint de ea imprudenter dubitare, vt cum Dauid in persona pusillorũ dicebat: *Mei autem penè moti sunt pedes, quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns* Ps. 72. tum habent de diuina existentia certitudinem fidei maiorem certitudine scientiæ; ergo absolutè docti sunt melioris conditionis, quam simplices, & indocti; nam de existentia Dei habent, licet non pro eodem tempore, vtramque certitudinem, fidei nimirum coniunctam cum obscuritate, & scientiæ coniunctam cum euidentia. Addo, quod Sapientes de diuina existentia, in quantum includitur in hoc complexo obscuro, *Deus est remunerator præmio supernaturali*, habent solam certitudinem fidei, non autem scientiæ.

28. Ad 8. Si S. Paulus vidit essentiam Dei, & retinebat memoriam eorum, quæ viderat, non poterat illa credere per fidem, sed illis assentiebatur per lumen supernaturale multo perfectius, hoc est per memoriam de visione Dei. Quod autem eorum, quæ nos vidisse recordamur, non detur fides, docet expressè Augustinus Epist. 112. cap. 2. vbi cum dixisset ea

solum

solum credi, quæ absunt à sensibus nostris externis, & internis, addit, quod etiam ea, quæ nos aliquo sensu interno, vel externo vidisse recordamur, non credimus, dicens. *Nec quia dixi ea credi, quæ absunt à sensibus nostris, sic accipiatur, vt inter ea deputentur, quæ aliquando vidimus, & nos vidisse retinemus, certique sumus, quamuis tunc non præsto sint, cum recoluntur à nobis. Neque enim inter credita, sed inter visa deputantur, & ideò nota sunt, non quia fidem adhibemus alijs testibus, sed quia nos vidisse sine dubio recordamur, & scimus.* Addo, quod licet Paulus non posset credere quæ recordabatur se vidisse in essentia diuina, potuisset tamen credere quæ in essentia diuina non viderat, vel non recordabatur se vidisse.

QVAESTIO XXIX.

Vtrum cum actu fidei possit coniungi actus opinionis circa idem obiectum materiale totale, vel partiale?

1. VIdetur, quod possit; primò quia cum possunt coniungi duæ causæ adæquatæ duorum effectuum, possunt etiam coniungi tales effectus; sed cum causa adæquata actus fidei potest in intellectu coniungi causa adæquata actus opinionis circa

circa idem obiectum materiale totale; ergo actus fidei potest coniungi cum actu opinionis circa idem obiectum materiale totale. Probatur minor: nam syllogismus constans ex his præmissis fidei: *Deus est veritas infallibilis, adeòque quidquid dicit est verum: Deus dicit Mundum non fuisse ab æterno*, est causa adæquata actus fidei, quo credimus Mundum non fuisse ab æterno. syllogismus constans ex his præmissis probabilibus, *quod dicunt Sapientes plerumque est verum: multi Sapientes dixerunt, Mundum non fuisse ab æterno*; est causa adæquata actus opinionis, quo opinemur Mundum non fuisse ab æterno; sed illi duo syllogismi possunt coniungi in eodem intellectu; ergo &c.

2. Secundò, cum imperfectum est dispositio ad perfectum, potest coniungi cum perfecto: E.G. quia prima apprehensio est cognitio imperfecta disponens ad iudicium, quod est cognitio perfecta, prima apprehensio potest coniungi cum iudicio; sed actus fidei humanæ, quo credimus veram esse nostram religionem propter authoritatem humanam Ecclesiæ, in quantum est communitas humana, & propter motiua credibilitatis, est dispositio ad actum fidei diuinæ, quo credimus veritatem nostræ religionis propter authoritatem diuinam, vt dictum est quæstione 14. in responsione ad 3. quæsitum; ergo actus fidei humanæ potest coniungi cum actu fidei diuinæ circà idem obiectum materiale, hoc est circà veritatem nostræ religionis: sed ac-

tus

tus fidei humanæ, cùm nitatur motiuo fallibili, eſt opinatiuus; ergo actus opinatiuus poteſt coniungi cum actu fidei diuinæ circa idem obiectum materiale.

3. Tertiò, eatenùs actus opinionis non poſſet coniungi cum actu fidei diuinæ circa idem obiectum materiale, quatenùs actus opinionis non poſſet dari ſine actuali dubitatione, & formidine circa ſuum obiectum materiale, actus autem fidei excluderet eſſentialiter actualem dubitationem, & formidinem circa ſuum obiectum materiale; ſed actus opinionis poteſt dari ſine actuali dubitatione, & formidine circa ſuum obiectum materiale; ergo &c. Probatur minor: nam actus opinionis differt ab actu ſcientiæ per hoc ſolum, quod actus ſcientiæ excludit formidinem, actus opinionis formidinem non excludit, eo pacto, quo peccatum mortale, & veniale differunt per hoc, quod peccatum mortale excludit gratiam, veniale non excludit gratiam; ſed peccatum veniale non excludens gratiam poteſt coniungi cum peccato mortali excludente gratiam; ergo actus opinionis non excludens dubitationem, & formidinem, poteſt coniungi cum actu fidei, vel ſcientiæ, excludente dubitationem, & formidinem. Quod autem actus opinionis non ſolum non excludat formidinem, ſed illam includat, & trahat eſſentialiter, vel ſaltem naturaliter, gratis aſſumitur, & non probatur.

4. Quartò Mathematicus cum paralogizans exiſtimat ſe demonſtraſſe aliquam

propoſitionem, quam verè non demonſtrauit, aſſentitur illi propoſitioni ſine vlla dubitatione, & formidine; ſed aſſentitur per actum opinionis, præſertim ſi propoſitio illa ſit falſa; nam propoſitioni falſæ non poſſumus aſſentiri per alium actum, quam opinionis; ergo dari poteſt actus opinionis ſine actuali formidine, ac proindè poteſt coniungi cum actu fidei.

5. Quintò, ſi actus opinionis non poſſet dari ſine actuali formidine, & dubitatione, ſicut cum aduertimus aliquid eſſe de fide, non poſſumus de illo dubitare, quin peccemus contra fidem, ſic non poſſemus licitè illi aſſentiri per actum opinionis; ſiquidem eo ipſo de eius veritate dubitaremus, & formidaremus.

6. Sextò, ex dictis quæſtione 27. actus ſcientiæ, & fidei circa idem obiectum materiale partiale poſſunt coniungi; ergo etiam actus fidei, & opinionis circa idem obiectum materiale partiale poſſunt coniungi.

7. Reſpondeo plures poſſe diſtingui quæſtiones. Prima eſt, vtrum actus opinionis includens actualem, & abſolutam formidinem, ac dubitationem de ſuo obiecto materiali, poſſit coniungi cum actu fidei circa idem obiectum materiale totale, vel partiale.

8. Reſpondendum negatiuè cum Ariſtotele 1. Poſter. textu 44. quem ſequuntur omnes. Ratio eſt, quia ſicut intellectus cum affirmat aliquod obiectum, non poteſt illud in eodem inſtanti negare, neque

per

per eumdem, neque per diuersum actum; sic cum est certus de aliquo obiecto, non potest pro eodem instanti de eo dubitare, vel formidare, neque per eumdem, neque per diuersum actum; sed per actum fidei intellectus est certus de obiecto non solum totali, sed etiam partiali: E. G. per actum fidei, quo credimus Deum esse trinum, & vnum, sumus certi etiam de hoc obiecto partiali, *Deus est trinus*; ergo cum habemus actum fidei, non possumus pro eodem instanti habere actum opinionis, quo actu dubitemus, vel formidemus de obiecto totali, vel partiali.

9. Hinc sequitur actum certum neque de potentia absoluta posse coniungi cum actu dubitationis includente actualem dubitationem, vel formidinem. Ratio est, quia actus sibi contradicentes non possunt coniungi in eodem intellectu: cuius vlterior ratio est, quia contradictoria sicut non possunt coniungi in esse reali, sic nec possunt coniungi in esse intentionali; sed actus certus, & dubitans, vel formidans sibi contradicunt; nam per actum certum dicimus, *obiectum omninò ita est*, per actum dubitantem, vel formidantem dicimus, *obiectum fortasse non ita est*; tales autem actus sibi contradicunt; ergo &c.

10. Quòd actus certus, & actus dubitans, vel formidans actualiter sibi contradicant, adeòque sint inconiungibiles, probat Aristoteles 1. Poster. textu 44. ex eoq; S. Thomas in Commentario, & 2.2. quæst. 1. artic. 5. ad 3. quia per actum certum dici-

dicimus obiectum non posse aliter se habere: per actum dubitantem dicimus, obiectum posse aliter se habere: contradictoria autem sunt, quod idem obiectum possit, & non possit aliter se habere. Vt hæc ratio habeat vim, non debet ità intelligi, vt dicat, actum certum affirmare obiectum secundùm se non posse aliter se habere, ac proindè non esse contingens. Nam cum per actum certum affirmamus obiectum contingens, affirmamus simul illud secundum se posse aliter se habere: E. G. cum certissimè affirmo me existere, affirmo me contingenter existere, adeòque ità existere, vt possim non existere. Similiter cum per actum formidolosum, & incertum affirmamus obiectum necessarium, affirmamus obiectum non posse aliter se habere secundùm se, & tamen dubitamus, an aliter se habeat: E. G. dum affirmo probabiliter diuinam essentiam necessariò virtualiter intrinsecè distingui à personalitatibus, affirmo diuinam essentiam ità distingui à personalitatibus, vt non possit non distingui, & tamen dubito, vtrùm sic distinguatur. Debet igitur id ità intelligi, vt per actum certum dicamus, nullum obiectum apparens tali gradu apparentiæ, qua apparet id, quod certò affirmamus, posse aliter se habere, ac appareat: per actum autem formidantem, ac dubitantem dicamus: aliquod obiectum apparens tali gradu apparentiæ, quo apparet id, quod dubitanter affirmamus, posse aliter se habere, ac appareat. Vtrum autem certitudo con-

consistat in hoc, vt affirmemus obiectum non posse aliter se habere in sensu explicato, dubitatio, vel formido consistat in hoc, vt affirmemus obiectum posse aliter se habere in sensu explicato, explicabitur infrà. In præsentia ad probandam conclusionem non vsus sum hac ratione, sed duabus rationibus allatis, quæ sunt faciliores.

11. Secunda quæstio est, vtrùm actus fidei possit coniungi cum actu, quo de obiecto materiali credito dubitemus, & formidemus, non quidem absolutè, sed cum quadam restrictione, & veluti conditione, hoc est, quantum est ex motiuo merè probabili: E. G. vtrùm cum actu fidei, quò firmissimè credimus mundum non fuisse ab æterno, possit coniungi actus, quo dicamus: *quantum est ex rationibus philosophicis, Mundus fortassè fuit ab æterno.*

12. Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia per illum actum non dubito absolutè, an Mundus fuerit ab æterno, sed solum dubito vtrùm rationes philosophicæ efficaciter probent Mundum non fuisse ab æterno; immò potiùs assero rationes philosophicas efficaciter, & certò id non probare; sed licet ego certissimè credam Mundum non fuisse ab æterno, possum dubitare, vtrum hæc veritas efficaciter, & certò probetur rationibus purè philosophicis; ergo &c. Rursus per illum actum non dubito absolutè, vtrum Mundus fuerit ab æterno, sed dubito solum conditionatè, hoc est sum paratus, & determinatus ad dubi-

dubitandum, & formidandum pro casu, pro quo temporalitas Mundi suaderetur mihi solis rationibus philosophicis, non autem suaderetur testimonio Dei; sed non repugnat, vt ego certissimè credam propter testimonium diuinum, Mundum non fuisse ab æterno, & simul sim paratus, & determinatus ad dubitandum de æternitate Mundi pro casu, pro quo hæc veritas non suaderetur testimonio diuino, sed solis rationibus philosophicis; ergo &c. Explicatur exemplo. Nam licet aliquis sit certus regem Hispaniæ absolutè esse potentiorem singulis suis subditis, potest dubitare, vtrum Rex Hispaniæ præcisè, in quantum est Dominus alicuius paruæ Ciuitatis, sit potentior aliquibus suis subditis: nam per hunc actum dubitat solum, vtrum dominium talis ciuitatis secundùm se præcisè sufficiat ad reddendum Regem Hispaniæ potentiorem singulis suis subditis, paratus dubitare, vtrùm esset potentior singulis suis subditis pro casu, pro quo esset Dominus illius tantum ciuitatis; ergò à pari &c.

13. Tertia quæstio est, vtrum actus, qui assentitur adæquatè obiecto propter motiuum merè probabile, & fallibile cognitum vt tale, dari possit sine actuali formidine, & dubitatione de suo obiecto materiali: E. G. vtrum actus, quo quis adæquatè credit Mundum non fuisse ab æterno propter solas rationes philosophicas, quas cognoscit vt merè probabiles, & fallibiles, possit dari sine actuali dubitatione

tione, & formidine de existentia Mundi ab æterno?

14. Respondeo negatiuè. Probatur primò: nam impossibile est, vt quod nititur adæquatè fundamento instabili, & fluctuante, actu non fluctuet; sed actus nitens adæquatè motiuo fallibili cognito vt fallibili, nititur adæquatè fundamento fluctuante, cognito vt fluctuante: siquidem motiuum est fundamentum, quo nititur assensus; ergo impossibile est, vt assensus, qui nititur adæquatè motiuo fallibili cognito vt fallibili, actu non fluctuet; sed fluctuatio assensus consistit in dubitatione, & formidine, quibus ità assentitur, vt dicat *fortassè non ita est*; ergo &c.

15. Posset primò dici sufficere, vt actus fluctuet, & formidet radicaliter.

16. Sed contrà est, quia quod nititur adæquatè fundamento fluctuante, non potest actu, & formaliter nón fluctuare; ergo assensus nitens adæquatè motiuo, quod cognoscitur vt fallibile, & fluctuans, non potest formaliter, & actu non fluctuare, dicendo, *fortassè non ità est*. Secundò assensus, qui nititur motiuo certo, & euidenti cognito vt certò, & euidenti, non solum radicaliter, sed formaliter, & actualiter est certus, & euidens; ergo assensus nitens adæquatè motiuo fallibili, & fluctuante cognito vt fallibili, & fluctuante, non solum radicaliter, sed formaliter, & actualiter fluctuat, & formidat, ne fortè res aliter se habeat. Probatur consequentia: nam licèt possit contingere, vt quod niti-

tur adæquatè fundamento ſtabili, & non fluctuante, tamen fluctuet, & dilabatur, eo pacto, quo domus adæquatè nitens fundamento ſtabiliſſimo, tamen poteſt fluctuare, & dilabi propter debilitatem parietum, tamen impoſſibile eſt, vt quod nititur adæquatè fundamento fluctuante, non fluctuet actu; ergo ſi aſſenſus nitens adæquatè motiuo certo cognito vt certo, non poteſt non eſſe formaliter, & actu certus, à fortiori aſſenſus nitens adæquatè motiuo fluctuante, non poteſt non eſſe formaliter, & actu fluctuans, & formidans. Ratio à priori eſt, quia licet poſſit impediri, ne effectus procedens à cauſa perfecta ſit perfectus: aliquando enim effectus per accidens deficit à perfectione cauſæ, eo pacto, quo per accidens ex homine naſcitur monſtrum: tamen eſt impoſſibile, vt effectus procedens adæquatè à cauſa inperfecta non ſit imperfectus imperfectione proportionali: E.G. eſt impoſſibile, vt ambulatio procedens à tibia clauda, non ſit defectuoſa, & claudicans; ergo aſſenſus adæquatè procedens à motiuo claudicante cognito vt claudicante non poteſt non claudicare, & formidare.

17. Poſſet ſecundò reſponderi, quòd ſicut aſſenſus nitens motiuo certo habet perfectionum certitudinis, ſic aſſenſus nitens adæquatè motiuo incerto, & fluctuante caret perfectione certitudinis, & eſt incertus negatiuè: at non eo ipſo habet poſitiuam imperfectionem formidinis, & dubitationis, per quam ſit poſitiuè incer-

tus

tus, formidans, ac dubitans.

18. Sed contrà: nam motiuum fallibile cognitum vt fallibile ſicut ex ſe mouet ad aſſenſum incertum negatiuè, hoc eſt carentem perfectione certitudinis, ſic mouet ad aſſenſum incertum poſitiuè, hoc eſt habentem imperfectionem dubitationis, & formidinis; ergo ſicut motiuum fallibile, ſi moueat adæquatè, non poteſt mouere ad actum, qui non ſit negatiuè incertus, ſic non poteſt mouere ad actum, qui non ſit poſitiuè incertus, & formidans de obiecto propter fallibilitatem motiui. Confirmatur, & explicatur: nam bonum mixtum malo cognitum vt tale non poteſt mouere ad amorem, & complacentiam boni, qui non habeat admixtam poſitiuam diſplicentiam mali, cum quo bonum apparet coniunctum; ergo motiuum fallibile cognitum vt fallibile non poteſt adæquatè mouere ad aſſenſum obiecti materialis, qui aſſenſus non habeat admixtam poſitiuam formidinem de falſitate talis obiecti propter fallibilitatem motiui adæquati. Hinc reijcitur doctrina dicentium, quod cum intellectus aſſentititur alicui obiecto cum actuali formidine, & dubitatione, formido, & dubitatio diſtinguuntur ab aſſenſu. Nam ſicut cum amamus bonum mixtum malo, amor, & complacentia boni habet ſecum identificatam diſplicentiam mali: ſic cum aſſentimur obiecto cum formidine oppoſiti, aſſenſus habet ſecum identificatam formidinem oppoſiti; & ſicut bonum mixtum malo cognitum vt tale non poteſt

adæquatè mouere ad complacentiam, quæ non habeat secum identificatam displicentiam, sic motiuum fallibile cognitum vt fallibile non potest adæquatè mouere ad assensum, qui non habeat secum identificatam formidinem oppositi. Rursus sicut voluntas amans bonum mixtum malo non habet libertatem ad amandum bonum sine vlla displicentia mali: sic non habet libertatem faciendi, vt intellectus, dum assentitur obiecto adæquatè propter motiuum fallibile cognitum vt fallibile, assentiatur sine formidine actuali de opposito. Neque enim voluntas habet plus dominij in actus intellectus, quam in actus proprios. Demum sicut vt actus nitens motiuo incerto non habeat incertitudinem negatiuam, requiritur, vt non nitatur adæquatè motiuo incerto, sed vt etiam nitatur motiuo certo; sic vt actus nitens motiuo incerto, & fallibili careat positiua incertitudine, & formidine, requiritur, vt nitatur non solum motiuo fallibili, & incerto, sed etiam infallibili, & certo.

19 Probatur secundò conclusio. Nam repugnat, vt assensus careat formidine actuali, si innitatur adæquatè motiuo ex se inductiuo formidinis, & ex se inepto ad formidinem impediendam; sed motiuum fallibile cognitum vt fallibile tale est; ergo est impossibile, vt assensus nitens adæquatè motiuo fallibili cognito vt fallibili careat formidine actuali. Confirmatur: nam repugnat, vt si assensus adæquatè nititur motiuo ex se inductiuo formidinis, à tali

assensu

aſſenſu excludatur formido ab alio motiuo, quo non nititur aſſenſus; eo pacto, quo eſt impoſſibile, vt ſi domus nititur adæquatè fundamento fluctuante, adeòque ex ſe inductiuo fluctuationis in domo, fluctuatio excludatur à domo ab alio fundamento, cui domus non nititur; ſed aſſenſus opinatiuus niteretur adæquatè motiuo fallibili cognito vt fallibili, adeòque ex ſe inductiuo formidinis; ergo impoſſibile eſt, vt motiuum certum, cui aſſenſus opinatiuus non nititur, excludat ab aſſenſu opinatiuo formidinem: ſed motiuum fidei certum, cui aſſenſus opinatiuus non nititur, excluderet à tali aſſenſu formidinem; ergo &c. Probatur aſſumptum. Motiuum enim inducens certitudinem excluſiuam formidinis ab aliquo actu, excludit ab illo formidinem, eo pacto, quo cauſa inducens lucem excludit tenebras: ſed motiuum fidei inducit certitudinem excludentem formidinem ab actu opinatiuo coexiſtente actui certo; ergo excludit formidinem ab actu opinatiuo.

20. Quarta quæſtio eſt, vtrum cum aſſenſu fidei poſſit circa idem obiectum materiale totale, vel partiale coniungi aſſenſus nitens adæquatè motiuo fallibili cognito vt fallibili.

21. Reſpondeo negatiuè. Probatur ex dictis. Nam cum actu fidei certo non poteſt coniungi actus includens actualem formidinem, & dubitationem circa idem obiectum materiale totale, vel partiale; ſed actus nitens adæquatè obiecto fallibili

cognito vt fallibili includit necessariò actualem formidinem, & dubitationem circa suum obiectum materiale, vt probatum est in responsione ad 3. quæstionem; ergo &c.

22. Quinta quæstio est, vtrum cum actu fidei possit coniungi actus, qui eidem obiecto materiali assentiatur propter motiuum fallibile cognitum vt fallibile, sed ità, vt de obiecto materiali non formidet actu, quia aliquo pacto nititur etiam motiuo infallibili fidei.

23. Respondeo probabile esse, quod possit. Probatur. Nam eatenus cum actu fidei certo non potest coniungi actus assentiens eidem obiecto materiali propter solum motiuum fallibile cognitum vt fallibile, quatenus talis actus eo ipso deberet actu formidare; sed si nitatur etiam motiuo infallibili non debet actu formidare, eo, pacto, quo domus nitens fundamento fluctuante, si nitatur etiam alio fundamento solido, ac potente impedire fluctuationem, potest actu non fluctuare; ergo &c. Intellectus igitur, dum credit Mundum non fuisse ab æterno propter authoritatem Dei, potest simul iudicare Mundum non fuisse ab æterno propter rationes philosophicas fallibiles cognitas vt fallibiles, dubitaturus de hoc, nisi adesset etiam motiuum fidei, ac de facto non dubitans, quia adest etiam motiuum infallibile diuinæ authoritatis. Talis autem actus niteretur motiuo opinionis, coadiuuante motiuo fidei, adeòque primariò niteretur motiuo opinionis,

secun-

ſecundariò motiuo fidei, & quia niteretur primariò motiuo opinionis, eſſet aſſenſus debilis, quia niteretur ſecundariò motiuo fidei, vt adiuuante motiuum opinionis, eſſet aſſanſus actu non formidans.

24. Infertur primò, quod hic actus neque eſſet actus fidei, neque actus opinionis, ſed eſset actus tertiæ ſpeciei mediæ, eo pacto, quo Lyciſca neque eſt canis, neque lupus, ſed eſt animal ſpeciei mediæ inter canem, & lupum.

25. Infertur ſecundò, quod ſicut ad hunc actum concurrit motiuum opinionis, adiuuante motiuo fidei, ſic concurrit lumen naturale, adiuuante lumine ſupernaturali fidei. Rurſus ſicut canis per ſe non poteſt generare niſi canem, per accidens poteſt generare Lyciſcam, quod eſt animal medium inter canem, & lupum, ſic lumen fidei per ſe non poteſt producere niſi actum fidei, per accidens poteſt etiam concurrere ad actum medium.

26. Infertur tertiò talem actum non forè naturalem, ſed metaphyſicè ſupernaturalem. Ratio eſt, quia actus, ad quem non ſufficit lumen naturale, eſt metaphyſicè ſupernaturalis. Licet autem inter fidem, & opinionem detur ſpecies media, quæ neque ſit fides, neque opinio, tamen inter actum naturalem, & ſupernaturalem non datur actus ſpeciei mediæ, qui neque ſit naturalis, neque ſupernaturalis: ſiquidem actus, qui non eſt naturalis, quia ad ipſum non ſufficit lumen naturale, eo ipſo eſt ſupernaturalis.

Sexta

27. Sexta quæstio est, vtrum cum actu fidei possit coniungi actus, qui nitatur motiuo fallibili non cognito vt fallibili, sed existimato infallibili.

28. Respondeo negatiuè. Ratio est, quia solum motiuum infallibile potest mouere ad assensum sine vlla prorsùs formidine, sicut solum motiuum infallibile potest mouere ad asensum positiuè certum; motiuum autem fallibile non potest mouere ad asensum sine vlla prorsùs formidine, sicut non potest mouere ad asensum positiuè certum; sed actus fidei excludit omnem prorsùs formidinem; ergo cum actu fidei non potest coniungi actus, quo intellectus asentiatur eidem obiecto materiali adæquatè propter motiuum fallibile. Nec dicas, quod tale motiuum existimatur infallibile, ideòq; potest mouere ad assensum sine vlla prorsus formidine. Nam motiuum fallibile non potest existimari infallibile, nisi per assensum falsum, & incertum, adeòque formidantem de fallibilitate talis motiui; sed cum quis assentitur obiecto adæquatè propter motiuum, quod itâ existimat infallibile, vt formidet, ne fortè sit fallibile, eo ipso habet etiam aliquam saltem leuissimam formidinem de obiecto, cui assentitur; ergo &c. Vt igitur assensus, quo assentimur obiecto propter motiuum fallibile existimatum infallibile careat omni formidine, ac proinde sit coniungibilis cum fide, debet niti etiam motiuo fidei, vt dictum est in responsione ad quintam quæstionem.

Ex

29. Ex allata doctrina conciliari possunt quædam authoritates S. Thomæ, quæ videntur oppositæ. Nam 2.2. q. 1. art. 5. ad 4. docet expresè opinionem nõ posse coniungi cum scientia, vel fide circa idem obiectum materiale, dicens. *Scientia enim cum opinione esse non potest simpliciter de eodem, quia de ratione scientiæ est, quod id, quod scitur, existimetur esse impossibile aliter se habere; de ratione autem opinionis est, quod id, quod est opinatum, existimetur possibile aliter se habere; sed id, quod fide tenetur, propter fidei certitudinem existimatur etiam impossibile aliter se habere.* At 3. parte, quæst. 9. art. 3. ad 2. docet, quod opinio causata per syllogismum dialecticum est via ad scientiam, & tamen acquisita scientia, potest manere cognitio causata per medium dialecticum; & 1.2. quæst. 67. art. 3. docet, posse hominem eamdem conclusionem obiectiuam cognoscere simul per medium probabile, & per medium demonstratiuum.

30. Dicendum, quod S. Thomas docet cum actu scientiæ, & fidei non posse coniungi actum opinionis includentis actualem formidinem; & quia actus nitens adæquatè motiuo fallibili, & dialectico includit actualem formidinem; ideò docet cum actu scientiæ, vel fidei non posse coniungi actum nitentem adæquatè motiuo fallibili, & dialectico. At concedit cum actu fidei, & scientiæ posse coniungi cognitionem, quæ ità principaliter nitatur motiuo fallibili, & dialectico, vt etiam aliquo pacto nita-

nitatur, vel confirmetur motiuo infallibili scientiæ, vel fidei excludente à tali actu formidinem actualem. Quod hæc sit mens D. Thomæ, colligitur ex verbis ipsius. 3. enim parte, quæst. 9. artic. 3. ad 2. dicit: *Similiter opinio ex syllogismo dialectico causata est via ad scientiam, quæ per demonstrationem acquiritur: qua tamen acquisita, potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum, quasi consequens scientiam demonstratiuam, quæ est per causam, quia ille, qui cognoscit causam, ex hoc magis potest cognoscere signa probabilia, ex quibus procedit dialecticus syllogismus; & sicut in Christo simul cum scientia beatitudinis manet scientia indita, non quasi via ad beatitudinem, sed quasi per beatitudinem confirmata.* Potest igitur ex doctrina S. Thomæ cum fide, & scientia manere actus nitens motiuo probabili, sed perfectus, & confirmatus per scientiam, vel fidem, quia nimirum aliquo pacto nititur, & confirmatur motiuo infallibili scientiæ, vel fidei, vt explicatum est.

31. Ad 1. distinguo maiorem: cum possunt coniungi plures causæ adæquatæ effectuum compossibilium, possunt coniungi tales effectus, concedo: effectuum incompossibilium, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam: In quolibet liberè operante coniunguntur causæ adæquatæ actuum oppositorum, & tamen actus oppositi non possunt coniungi, puta amor, & odium eiusdem obiecti, quia sunt mutuò incompossibiles; ergo vt duo

duo effectus possint coniungi, non sufficit, vt causæ adæquatæ possint coniungi, sed requiritur, vt ipsi effectus non sint incompossibiles, & oppositi; sed actus opinionis, vtpotè includens actualem formidinem, est incompossibilis cum actu fidei, & cum omni actu certo circa idem obiectum materiale, vt probatum est; ergo licèt syllogismus fidei possit coniungi cum syllogismo probabili, tamen actus fidei certus non potest coniungi cum actu opinionis circa idem obiectum materiale. Confirmatur: nam syllogismus merè probabilis, ac actu dubitans, ac formidans de veritate præmissarum est causa adæquata conclusionum actu dubitantium de suo obiecto materiali, & tamen talis syllogismus potest coniungi cum syllogismo fidei, conclusio autem actu formidans non potest coniungi cum actu fidei circà idem obiectum materiale, vt fatentur aduersarij; ergo doctrina, & distinctio tradita admittenda etiam est ab aduersarijs. Addo, quod sicut tractio, qua ego traho baculum E.G. ad vnam partem, puta ad partem orientalem, est causa adæquata motus baculi ad partem orientalem pro casu, pro quo baculus non trahatur æquali, vel maiori vi ad aliam partem, puta ad occidentalem: pro casu verò, pro quo baculus trahatur æquali, vel maiori vi ad partem occidentalem, non est causa adæquata motus ad partem orientalem, adeòque causa adæquata motus ad partem orientalem completur per negationem tractionis æqualis

ad

ad alteram partem; sic syllogismus probabilis pro casu, pro quo non adest syllogismus fidei, & imperium voluntatis determinans ad assensum certum, est causa adæquata conclusionis probabilis; pro casu autem, pro quo intellectus per syllogismum fidei, & per imperium voluntatis determinatur ad assensum certum, non est causa adæquata assensus probabilis circà idem obiectum materiale, adeòque causa adæquata assensus opinatiui vltrà syllogismum probabilem includit negationem determinationis ad actum certum circà idem obiectum materiale.

32. Ad 2. nego maiorem vniuersaliter sumptam, vel claritatis gratia illam distinguo: cum imperfectum est dispositio merè transiens, & per modum viæ ad perfectum, potest coniungi cum perfecto, nego maiorem; si sit dispositio permanens, concedo: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Plures formæ imperfectæ sunt dispositiones merè transeuntes ad formas perfectas, ac proinde non possunt coniungi cum formis perfectis: E. G. forma oui, quæ est imperfecta, est dispositio transiens ad formam perfectam pulli, ideòque est incompossibilis cum forma perfecta pulli in eadem materia: idemque proportionaliter dic de formis omnium seminum. Dubitatio actualis est incompossibilis cum certitudine, licèt sit dispositio ad inueniendam certitudinem; siquidem intellectus per hoc, quod bene dubi-[illegible], & suspicetur, disponitur ad acquirendam

dam certitudinem de rebus. In casu nostro fides humana, & omnis actus opinatiuus nitens motiuo merè probabili, licet sit dispositio ad actum certum, tamen quia includit aliquam formidinem actualem, non potest coniungi cum actu certo circa idem obiectum materiale. Apprehensio è conuerso potest, ac debet coniungi cum iudicio, quia non est dispositio transiens, sed permanens, siquidem non possumus ferrè iudicium de eo, quod eodem instanti non apprehendamus; sicut non possumus velle quod eodem tempore non cognoscamus.

33. Ad 3. concedo maiorem, & nego minorem. Ad probationem nego maiorem, ac dico, quod actus opinionis, & fidei differunt per hoc, quod actus fidei excludit formidinem, actus autem opinionis vtpotè nitens motiuo fallibili, formidinem non solum non excludit, sed etiam includit, vt probatum est ex professo.

34. Dices: peccatum veniale differt à mortali per hoc, quod peccatum mortale excludat gratiam, veniale gratiam non excludat, licèt nec includat; ergo actus opinatiuus differt à certo per hoc, quod assensus certus excludat formidinem, assensus opinatiuus non excludat, licet neque includat.

35. Respondeo, nego consequentiam. Disparitas est, quia peccatum veniale differt à mortali per hoc, quod peccatum mortale est grauis offensa Dei, adeòque excludit gratiam, & amicitiam diuinam: pec-

peccatum autem veniale est leuis transgressio legis; sed ex hoc, quod peccatum veniale sit leuis solum transgressio legis, sequitur quidem, quòd non excludat gratiam, at nullo pacto sequitur, quòd gratiam includat; ergo &c. At actus opinatiuus differt à certo per hoc, quod actus opinatiuus nititur adæquatè fundamento, & motiuo fluctuante; sed ex hoc, quod actus nitatur adæquatè fundamento, & motiuo fluctuante, sequitur, vt non solum, nō excludat fluctuationem, & formidinem, sed vt illam includat, & actu fluctuet, vt probatum est; ergo &c.

36. Ad 4. nego maiorem. Cum Mathematicus aliquam propositionem non demonstrauit, non potest habere certitudinem, sed solum opinionem de hoc, quòd illam demonstrauerit, siquidem de falsis non potest haberi certitudo, sed sola opinio; sed opinio cum nitatur motiuo fluctuante, & fallibili, semper includit aliquam saltem leuissimam, & vix discernibilem fluctuationem, & formidinem; ergo Mathematicus cùm falsò existimat se aliquam propositionem demonstrasse, formidat actu, vtrum demonstrauerit; sed si formidat actu de demonstratione, formidat actu de ijs, quæ se existimat demonstrasse; ergo &c.

37. Ad 5. concedo, quòd cum aduertimus aliquid esse de fide, ac nos de illo non posse licitè formidare, non possumus illi assentiri per actum nitentem purè fallibili fundamento, sed tenemur assentiri,

vel

vel per actum nitentem adæquatè motiuo infallibili fidei, vel per actum nitentem motiuo fallibili vt coniuncto cum motiuo infallibili fidei, quem actum concessimus esse possibilem in responsione ad 5. quæst.

38. Ad 6. concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, quia ad fidem requiritur, & sufficit, vt assentiatur obiecto simpliciter obscuro; sed complexum, cuius non omnes, sed aliquæ solum partes sint euidentes, simpliciter est obscurum; ergo per fidem possumus assentiri complexo, cuius aliquæ partes sint euidentes, ac proindè actus fidei potest coniungi cum actu euidenti circa obiectum materiale partiale. E conuerso cùm per fidem assentimur alicui complexo, assentimur certò toti complexo, & singulis eius partibus, vt probatum est quæst. 27. sed repugnat, vt eidem assentiamur certò, & de illo formidemus actu; ergo cum actu fidei non potest coniungi actus opinionis de vlla parte complexi; siquidem talis actus includeret actualem dubitationem, & formidinem de tali parte, de qua per actum fidei essemus certi.

QVAESTIO XXX.

Vtrum, & qua libertate actus fidei sit liber?

1. PRimò videtur, quod positâ consideratione motiuorum, propter quæ reli-

religio nostra apparet vt euidenter credibilis, non possimus suspendere assensum fidei, adeòque quod ex illa suppositione assensus fidei neque sit liber quoad exercitium. Posita enim sufficienti applicatione potentiæ visiuæ, & oculi ad obiectum visibile, non possumus suspendere visionem; ergo posita applicatione intellectus ad obiectum credibile, non possumus suspendere assensum; ergo sicut tota libertas videndi consistit in hoc, vt possimus oculum applicare, vel non applicare obiecto visibili, sic tota libertas credendi consistit in hoc, vt possimus per considerationem motiuorum applicare, vel non applicare intellectum obiecto credibili, & credendo.

2. Secundò videtur, quod saltèm actus fidei, posita consideratione motiuorum, non sit liber quoad specificationem. Vt enim sit liber quoad specificationem, requiritur, vt possimus iudicare religionem nostram esse falsam; sed posito, quod cognoscamus euidenter religionem nostram esse prudenter credibilem, & credendam, ac non nisi imprudenter, & stultè posse aseri illam esse falsam, non possumus iudicare religionem nostram esse falsam; ergo &c. Probatur minor: nam intellectus non potest ferre iudicium, quod euidenter cognoscit esse prorsùs improbabile, stultum, & imprudens.

3. Respondeo circa libertatem fidei plures posse fieri quæstiones. Prima est, Vtrum actus fidei sit liber immediatè?

Res-

4. Respondeo negatiuè cum omnibus fere Theologis contra Durandum. Probatur: nam soli actus eliciti à potentia libera possunt esse immediatè liberi, itàut procedant à principio proximo indifferenti; sed sola voluntas est potentia libera, intellectus autem est potentia necessaria, vt disput. 21. de actibus humanis probauimus contra Durandum; ergo cum actus fidei sit actus intellectus, non potest esse immediatè liber, sed solum mediatè per denominationem ab actu voluntatis, quo liberè volumus credere.

5. Secunda quæstio est, vtrum possimus liberè applicare, vel non applicare intellectum ad consideranda, vel non consideranda motiua fidei.

6. Respondeo affirmatiuè, vt docent omnes, & patet experientia. Addo, quod hac libertate etiam plurimi actus euidentes sunt liberi; E.G. quia liberè considero demonstrationes mathematicas, assensus euidens conclusioni mathematicæ est liber: & in casu nostro assensus, quo euidenter cognoscimus nostram religionem esse credibilem, & credendam, solet esse liber saltem quoad exercitium, quia auocando intellectum à consideratione motiuorum, possumus impedire talem assensum.

7. Tertia quæstio est, vtrum possimus liberè non assentiri alicui veritati, dum apparet nobis euidenter?

8. Respondeo negatiuè, vt dixi etiam quæstione 63. Logicæ, & vt patet experientia; alioquin qui commisit homici-

dium

dium E. G. & de eo interrogatur à Iudice, posset illud non fateri non solum Iudici, sed etiam sibi ipsi, suspendendo assensum, quo intra suam conscientiam dicat se fecisse homicidium. Hinc sequitur, quod cum infidelibus, & hæreticis sufficienter proponuntur motiua nostræ religionis, non possunt suspendere assensum, seu dictamen conscientiæ, quo interius iudicent se obligari ad credendam nostram religionem. A fortiori non possumus negare aliquam veritatem, dum apparet euidenter.

9. Quarta quæstio est, vtrum necessitemur ad assentiendum alicui veritati non apparenti euidenter, sed solum probabiliter, vel credibiliter?

10. Respondeo negatiuè. Ratio est, quia intellectus nunquam necessitatur ad assensum, nisi conuincatur; sed sola euidentia habet vim conuincendi intellectum; ergo &c. Hinc sequitur, quod quia ex dictis non probatur euidenter, sed solum credibiliter nostram religionem esse veram, intellectus non necessitatur ad credendum nostram religionem esse veram, adeòque etiam posita cognitione euidenti de credibilitate nostræ religionis, possumus non credere, ac proindè liberè credimus, saltem libertate quoad exercitium.

11. Quinta quæstio est, vtrum vt intellectus assentiatur obiecto apparenti non euidenter, sed solùm probabiliter, vel credibiliter, requiratur positiuum imperium volun-

voluntatis: an sufficiat, vt voluntas non impediat assensum?

12. Respondeo probabilius esse, quod requiratur positiuum imperium voluntatis. Ratio est, quia intellectus, cum non conuincitur, remanet indeterminatus; sed cum obiectum non apparet euidenter, intellectus non conuincitur; ergo cum obiectum non apparet euidenter, intellectus remanet indeterminatus; sed cum intellectus remanet indeterminatus, vt assentiatur, indiget positiuo imperio voluntatis determinantis, eo pacto, quo potentia motiua cum est indeterminata ad ambulandum, vt ambulet, indiget positiuo imperio voluntatis; ergo &c.

13. Dices: multis obiectis ineuidentibus assentimur sine imperio voluntatis; ergo &c.

14. Respondeo, distinguo antecedens; sine positiuo imperio discernibili, transeat: indiscernibili, nego. Sicut non possumus exercere vllum motum spontaneum, puta ambulandi, fricandi barbam &c. sine positiuo imperio voluntatis, & tamen talia imperia sæpè sunt indiscernibilia; sic nulli obiecto ineuidenti possumus assentiri sine imperio saltem indiscernibili.

15. Addo, quod ex specialibus rationibus actus fidei non potest elici sine positiuo imperio voluntatis, vt contra opinionem, quæ tribuitur Scoto, docent communiter Theologi, quos refert Cardinalis de Lugo disp. 10. sect. 1. num. 3. Obiecta enim ineuidentia non possumus credere

certò, & super omnia, excludendo omnem dubitationem, & formidinem, sine imperio voluntatis; sed per fidem Theologicam obiecta ineuidentia credimus certò super omnia, & sine vlla dubitatione, & formidine; ergo &c. Confirmatur: nam experiatur vnusquisque, vtrum absque imperio voluntatis possit firmissimè credere, Deum esse trinum, & vnum.

16. Sexta quæstio est, vtrum ad credendum fide theologica, requiratur, vt actus, quo volumus credere, sit honestus, & supernaturalis?

17. Respondeo affirmatiuè cum communiori opinione Theologorum, quos refert, & sequitur Cardinalis de Lugo, de fide disp. 10. sect. 1. num. 3. Ratio est, quia cum actus fidei theologicæ debeat esse supernaturalis, debet imperari per imperium voluntatis eiusdem ordinis, adeòque honestum, & supernaturale. Ideò Concilium Arausicanum secundum can. 5. dicit: *si quis sicut augmentum, sic etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, non per gratiæ donum, sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis Dogmatibus Aduersarius probatur.*

18. Dices: quid si quis velit credere ex motiuo vanæ gloriæ, adeoque per actum peccaminosum, & merè naturalem?

19. Respondeo, quod credet fide humana, ac merè naturali: & quia probabile est, quod sola fides thologica possit vltimò resolui in authoritatem Dei reuelantis, ideò probabile est, quod credet per actum,

qui

qui non resoluatur vltimò in authoritatem Dei reuelantis, sed in motiua humana. Voluntas porrò supernaturalis credendi vocari solet pia affectio, & pia credulitas: habitus per se infusus inclinans ad volendum credere propter ipsam honestatem credendi, vocari solet habitus piæ affectionis, seu piæ credulitatis, & infunditur simul cum habitu fidei, amittitur, cum amittitur habitus fidei, ideòque annexus est habitui fidei.

20. Dices: qui potest & vult credere fide theologica, credit fide theologica; sed qui ex motiuo vanæ gloriæ imperat sibi actum fidei theologicæ, potest, & vult credere fide theologica; ergo &c.

21. Respondeo, distinguo maiorem: qui potest, & voluntate proportionata vult credere fide theologica, credit fide theologica, concedo: voluntate improportionata, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Possumus credere fide theologica, si velimus voluntate proportionata, hoc est honesta, & supernaturali: non autem si velimus voluntate peccaminosa, adeòque improportionata.

22. Septima quæstio est, vtrum cum cognoscimus euidenter religionem nostram esse prudenter credibilem, & credendam, ac non posse negari, nisi imprudenter, non solum simus liberi quoad exercitium, ità vt possimus non credere, sed etiam quoad specificationem, ità vt possimus discredere, affirmando religionem

nostram esse falsam?

23. Respondeo affirmatiuè. Probatur: nam cum voluntati proponuntur motiua, tùm ad eligendam obseruantiam, tùm ad eligendam transgressionem præcepti, etiamsi cognoscamus euidenter nos debere eligere obseruantiam præcepti, transgressionem autem non posse eligere, nisi imprudenter, sumus liberi non solum ad eligendam, vel non eligendam obseruantiam præcepti, sed etiam ad eligendam obseruantiam, vel transgressionem præcepti; ergo cum intellectui proponuntur motiua, & rationes, tùm ad affirmandum, quod religio nostra sit vera, tùm ad affirmandum, quod sit falsa, licet cognoscamus euidenter, quod prudenter debemus credere religionem nostram esse veram, & solum imprudenter possumus iudicare, quod sit falsa, tamen sumus liberi non solum ad credendum, & non credendum, sed etiam ad credendum religionem nostram esse veram, & ad affirmandum, quod sit falsa. Intellectus igitur, & voluntas conueniunt in hoc, quod cum habent motiua in vtramque partem, habent libertatem non solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem: differunt in hoc, quod voluntas ita est libera, vt per se ipsam possit seipsam determinare; intellectus autem non possit determinare seipsum, sed debeat determinari dependenter ab imperio voluntatis.

24. Concluditur, quod ad actum fidei sumus

ſumus multiplicetur liberi. Primò poſſumus intellectum liberè applicare, vel non applicare conſiderandis motiuis. Secundò poſſumus applicare conſiderandis efficacius motiuis pro hac, vel pro illa parte. Tertio poſita euidenti cognitione de credibilitate, & de obligatione credendi, poſſumus credere, vel non credere, ſed ſuſpendere aſſenſum. Quartò poſſumus credere ſuper omnia, vel non ſuper omnia, & etiam dubitare. Quintò demum poſſumus credere, vel diſcredere, affirmando religionem noſtram eſſe falſam.

25. Ad 1. concedo antecedens, & diſtinguo conſequens; ergo poſita applicatione intellectus ad obiectum credibile apparens euidenter, non poſſumus ſuſpendere aſſenſum, concedo: apparens ineuidenter, nego conſequentiam. Sicut poſita applicatione oculi ad obiectum viſibile, non poſſumus ſuſpendere viſionem, ſic poſita applicatione intellectus ad obiectum apparens euidenter, non poſſumus ſuſpendere aſſenſum euidentem: ſiquidem aſſenſus euidens eſt quædam viſio intellectualis, qua videmus obiectum ità ſe habere. At poſita applicatione intellectus ad obiectum apparens ineuidenter, de quo proinde non videmus, quo pacto ſe habeat, poſſumus ſuſpendere aſſenſum, præſertim ſi habeamus rationes pro vtraque parte.

26. Ad 2. reſpondeo primò argumentum nimis probare. Primò enim probat, quod cum cognoſcimus euidenter nos non poſſe, niſi ſtultè, & imprudenter ſuſpen-

pendere aſsenſum fidei, non poſsumus ſuſpendere aſsenſum. Sicut enim intellectus non poteſt ferrè iudicium, quod euidenter cognoſcit eſse ſtultum, & imprudens, ſic non poteſt ſuſpendere iudicium ſuſpenſione, quam euidenter cognoſcat eſse ſtultam, & imprudentem. Secundò probat, quod dum cognoſcimus euidenter nos non poſse niſi ſtultè, & imprudenter dubitare de veritate fidei, neque poſsumus dubitare: ſiquidem non poſsumus dubitare dubitatione, quam euidenter cognoſcamus eſse ſtultam, & imprudentem. Tertiò probat, quod cum euidenter cognoſcimus nos non poſse tranſgredi præceptum, niſi ſtultè, & imprudenter, non poſsumus eligere tranſgreſſionem præcepti. Nam non poſsumus facere electionem, quam euidenter cognoſcamus eſse ſtultam, & imprudentem.

27. Reſpondeo ſecundò directè nego minorem, & diſtinguo antecedens probationis diſtinctione, qua poteſt etiam diſtingui minor: intellectus non poteſt ferrè iudicium, quod euidenter cognoſcit eſse imprudens, & ſtultum phyſicè, concedo: moraliter tantum, nego. Imprudens, & ſtultum moraliter eſt, quod fieri non poteſt, niſi peccando, & operando contra regulas honeſti: prudens moraliter eſt, quod fieri poteſt, operando iuxta regulas honeſti. Imprudens, & ſtultum phyſicè eſt, quod non poteſt fieri ab homine ſanæ mentis: prudens phyſicè eſt, quod poteſt fieri ab homine ſanæ mentis, ſi nolit operari iuxta regu-

regulas honesti. Intellectus potest ferre iudicium, quod euidenter cognoscat esse stultum, & imprudens moraliter, itàut non possit fieri, nisi peccando, & operando contra regulas honesti, ac de facto cum quis prorumpit in iudicium temerarium, cognoscens illud esse temerarium, facit iudicium, quod euidenter cognoscit esse stultum, & imprudens moraliter, hoc est peccaminosum, & contra regulas honesti. At nō potest ferre iudicium, quod euidenter cognoscat esse imprudens physicè, ita vt fieri non possit ab homine sanæ mentis. In casu nostro cognoscimus euidenter non posse asseri nostram religionem esse falsam, nisi stultè, & imprudenter in genere morali, non autem in genere physico; immò cognoscimus, quod rationes suadentes falsitatem nostræ religionis possunt mouere homines physicè sapientes, & prudentes, qui nolint operari iuxtà regulas honesti, ad asserendum nostram religionem esse falsam. Confirmatur solutio: nam licet non possimus facere electionem, quam euidenter cognoscamus esse stultam, & imprudentem physicè, ità vt fieri nequeat ab homine sanæ mentis, tamen possumus facere electiones peccaminosas, cognoscendo euidenter illas esse moraliter stultas, & imprudentes; ergo à pari.

28. Dices: homo sanæ mentis non potest dicere: simpliciter, & absolutè probabilius est, religionem christianam *esse veram, sed ego existimo illam esse falsam*; ergo dum cognoscimus euidenter probabilius,

& credibilius esse, nostram religionem, esse veram, non possumus iudicare illam esse falsam.

29. Respondeo, distinguo antecedens: nisi pro falsitate religionis habeat credibilitatem physicam diuersæ rationis, transeat: si habeat credibilitatem physicam, diuersæ rationis, nego. Homo sanæ mentis, dum transgreditur præceptum ieiunandi E.G. dicit: *simpliciter, & absolutè eligibilius est ieiunare; sed ego volò eligere oppositum minus eligibile;* ergo à pari. Ratio est, quia sicut eligibilitates sunt diuersæ rationis, sic credibilitates; ergo sicut voluntas, licet honestum sit simpliciter, & absolutè eligibilius iucundo, tamen quia eligibilitas iucundi est diuersæ rationis ab eligibilitate honesti, minorem eligibilitatem iucundi potest præferre maiori eligibilitati honesti; sic licet credibilitas nostræ religionis sit maior credibilitate purè physicâ de falsitate nostræ religionis, tamen quia sunt credibilitates diuersæ rationis, siquidem ista est credibilitas naturalis, & sensui accõmodatior, potest intellectus ex imperio voluntatis præferre credibilitatem naturalem purè physicam, & minorem, credibilitati supernaturali multò maiori.

30. Confirmatur: nam sæpè credibilia secundum sensum, & imaginationem, præferimus credibilioribus secundum rationem; ergo credibilia per rationes purè naturales possumus præferre credibilibus secundum rationes supernaturales, quæ cuiuscamuster cognoscamus esse credibiliora simpliciter;

simpliciter; & tunc iudicamus secundum sapientiam, & prudentiam carnis, de qua dicit Apostolus ad Rom. 8. *Prudentia carnis mors est: sapientia carnis inimica est Deo.*

QVAESTIO XXXI.

Vtrum fides diuina sit ità certa, vt per illam non possimus credere aliquid falsum?

1. VIdetur, quod fide diuina possimus credere aliquid falsum: primò quia fide diuina possumus credere omnia à Deo reuelabilia; sed Deus de potentia absoluta potest reuelare aliquid falsum, vt docent Ocamus in 2. quæst. 2. artic. 8. & alij, quos refert Cardinalis de Lugo disp. 4. sect. 2. ergo &c.

2. Secundò fidelis omnia illa, quæ euidenter cognoscit esse prudenter credibilia, & credenda, potest, ac debet credere fide diuina; sed fidelis potest euidenter cognoscere esse credibilia, & credenda quædam falsa; ergo &c. Probatur minor: nam cum Parochus simul cum articulis veris proponit rustico aliquid falsum, puta Spiritum Sanctum fuisse incarnatum, rusticus cognoscit euidenter se obligari ad credendum etiam illud falsum.

3. Tertiò si dicatur, quod tunc articulus falsus creditur actu fidei humanæ, & acquisitæ, non autem infusæ, contra est, nam

nam per actum charitatis infusæ possumus dare eleemosynam non solum pauperi vero, sed etiam pauperi ficto, quem prudenter existimemus esse pauperem; ergo per actum fidei infusæ possumus credere non solum articulum verum, sed etiam falsum, quem prudenter existimemus esse verum, & à Deo reuelatum.

4. Quartò Iudæi antè Incarnationem poterant fide diuina credere Messiam nondum venisse, sed venturum; sed poterant in eodem, vel simili actu fidei perseuerare post incarnationem factam quidem, sed adhùc occultam; in eo autem casu talis actus fidei fuisset falsus; ergo &c.

5. Respondeo cum omnibus Theologis, fidem diuinam esse ità certam, vt non possimus fide diuina credere vllum falsum.

6. Probatur primò: nam cognitio fallibilis, & falsa non potest esse certa; sed fides diuina est certa; ergo &c. Probatur minor ex Scriptura, & Patribus. 1. ad Timotheum 1. *Scio cui credidi, & certus sum:* Actorum 26. *secundum certissimam sectam nostræ religionis:* Basilius in moralibus regula 80. cap. 21. *Fides est certissima animi expletio de diuinorum veritate verborum:* Chrysostomus homil. 21. in cap. 11. ad Hebræos: *Fides dici non potest, nisi circa ea, quæ non videntur, certitudinem quis ampliùs habeat, quam circa ea, quæ videntur:* Bernardus epist. 190. *Fides est opinio, sed in veritate certa subsistit:* Tridentinum sect. 6. cap. 9. *cum nullus*

scire

scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum. Propter hæc, & alia testimonia, & præcipuè propter vltimum Tridentini existimo de fide, quod fides sit certa certitudine infallibilitatis ità, vt non non possit illi subesse falsum, hoc est ità, vt fide diuina non possimus credere aliquid falsum.

7. Probatur secundò: nam actus indifferens ad credenda vera, & falsa, non debet esse determinatus ad credendum certo, & sine formidine falsitatis, immò prudenter debet formidare de falsitate eorum, quæ credit; sed fides diuina est habitus determinatus ad credendum sine vlla formidine falsitatis; ergo &c.

8. Probatur tertiò: nam sicut actus virtutis moralis non potest esse malus, & inhonestus, sic actus virtutis intellectualis non potest esse falsus, ideòque Aristoteles 6. Ethicorum cap. 3. cum dixisset virtutem intellectualem esse habitum, *quo affirmando, aut negando verum anima dicit*, asserit existimationem, & opinionem non esse virtutes; *nam existimatione, & opinione fieri potest, vt mentiamur*: sed fides est virtus intellectualis, & quidem supernaturalis, & infusa, vt docent omnes, & vt dictum est quæstione quarta; ergo &c.

9. Probatur quartò: nam, vt patet ex authoritatibus Scripturæ, & Patrum allatis quæst. 12. Fides est, per quam ità credimus Deo, vt Spiritus Sanctus per internam illuminationem doceat nos supernaturaliter ea, quæ credimus; ergo sicut re-

pugnat, vt Spiritus Sanctus doceat nos falsa, sic repugnat, vt fide diuina credamus aliquid falsum. Fides ergo est certissima certitudine infallibilitatis fundata in infallibilitate luminis, & motiui, seu obiecti formalis mouentis ad assensum, siquidem non potest quicquam credere, nisi Spiritu Sancto interius id docente, & reuelante, ac per internam illuminationem mouente ad assensum.

10. Ad 1. Quidam asserunt Priscillianistas, de quibus agit Augustinus libro contra Mendacium, cap. 2. & libro de Hæresibus, Hæresi 70. docuisse Deum non solùm posse mentiri, sed etiam pluries esse mentitum: ac eumdem errorem Armenis tribuit Vido Carmelita libro de Hæresibus, Hæresi 30. licèt Alphonsus de Castro libro de Hæresibus, verbo *Deus*, Hæresi 3. putet Armenos ab hoc errore fuisse immunes. Sed cuiuscunque fuerit hæc opinio, primò est hæretica, cum manifestè repugnet Scripturæ. Nam numerorum 23. dicitur: *Non est Deus quasi homo, vt mentiatur*: Ad Hæbr. 6. *Impossibile est mentiri Deum*: Ad Rom. 3. *est autem Deus verax: omnis autem homo mendax*. Secundò est blasphema; nam vnusquisque si illi dicatur, *mentiris*, vel *mentitus fuisti*, existimat sibi infligi contumeliam; ergo qui dicit Deum mentitum fuisse, est contumeliosus, & blasphemus in Deum. Tertiò repugnat lumini naturæ. Euidens enim est Deum habere omnes perfectiones simpliciter simplices, & similiter est euidens summam

vera-

veracitatem, per quam quis non possit mentiri, neque falsum dicere, esse perfectionem simpliciter simplicem. Quartò sequeretur Deum non esse dignum summa fide. Nam non debetur summa fides ei, qui potest mentiri, & falsum dicere.

11. Ocamus in 2. quæst. 2. artic. 8. & alij, quos refert Cardinalis de Lugo, disp. 4. sect. 2. docuerunt Deum nunquam esse mentitum, aut falsum dixisse, nec de potentia ordinaria posse mentiri, posse tamen mentiri, & falsum dicere de potentia absoluta. Gabriel in 3. distint. 12. quæst. vnica insinuat Deum posse falsum dicere scienter, sed non posse mentiri, quia mentiri est falsum dicere loquutione inordinata; repugnat autem Deo, qui est prima regula, locutio inordinata.

12. Hæc opinio communiter reijcitur à Theologis, & censetur, vel hæretica, vel erronea. Valent siquidem contra illam argumenta allata, & sequitur fidem nostram non posse esse certam. Eatenus enim certò credimus Deo, quatenùs existimamus, Deum non posse mentiri, nec falsum dicere; ergo si potest mentiri, vel falsum dicere, non possumus certò credere. Neque dicas, quòd certò credimus Deo, quia reuelauit se de facto nunquam esse mentitum, nec mentiturum, aut dicturum falsum. Nam si Deus potest de potentia absoluta mentiri, vel falsum dicere, possumus dubitare, vtrum mentitus fuerit, dum reuelauit se nunquam fuisse mentitum, aut mentiturum.

Dices:

13. Dices: Authores contrariæ sententiæ existimabant Deum posse dicere falsum, & tamen cum essent catholici, credebant certò nostram religionem esse veram; ergo ad certitudinem fidei non requiritur, vt existimemus Deum non posse mentiri, nec falsum dicere.

14. Respondeo, distinguo consequens: ad certitudinem fidei, non requiritur, vt practicè, & sub aliquo conceptu existimemus Deum non posse mentiri, nego: speculatiuè, & sub alio conceptu æquiuoco, transeat. Authores relati, dum credebant, practicè existimabant Deum esse dignum summa fide; sed Deum esse dignum summa fide includit, Deum non posse mentiri; ergò practicè existimabant Deum non posse mentiri, licet speculatiuè dicerent, Deum posse mentiri, hoc est posse ponere aliquod signum rei falsæ, quod non sufficit ad dicendum falsum, & ad mentiendum, ideòque patiebantur aliquam æquiuocationem in conceptu mendacij, & falsæ locutionis.

15. Ad 2. nego minorem. Fidelis debet quidem conari ad credendum fide diuina ea, quæ euidenter cognoscit esse prudenter credibilia, & credenda, sed quæ non sunt vera, & diuinitùs reuelata non potest credere fide diuina, sed solum fide humana, & acquisita, quæ non resoluatur vltimò in diuinam reuelationem, sed in motiua humana; fide autem diuina potest credere solum ea, quæ sunt vera, & quæ à Deo docetur interius. Hinc sequitur

actum

actum fidei diuinæ, & infusæ semper differre ex obiecto formali ab actu fidei non diuinæ. Ratio est, quia actus fidei diuinæ resoluitur vltimò in diuinam reuelationem, tanquam in obiectum formale: actus verò, qui non sit fidei diuinæ, non resoluitur vltimò in diuinam reuelationem, tanquam in obiectum formale.

16. Ad 3. concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, quia ad virtutem voluntatis requiritur, & sufficit, vt actus eius sit honestus; sed actus, quo volumus dare, & de facto damus eleemosynam pauperi ficto, quem prudenter existimamus esse pauperem verum, est actus honestus; ergo potest esse elicitus â charitate, quæ est virtus voluntatis. Proportionaliter ad actum fidei, quæ est virtus intellectus, requiritur, vt sit verus; sed actus, quo credimus articulum falsum, quem prudenter existimamus esse verum, est falsus; ergo non potest esse actus fidei infusæ, quæ est virtus intellectus. Hinc sequitur, quod in casu posito, licet actus, quo credimus articulum falsum, non sit actus fidei infusæ, tamen actus, quo volumus credere talem articulum, est actus piæ affectionis infusæ, quæ est virtus voluntatis.

17. Ad 4. distinguo maiorem. Ante Incarnationem Iudæus poterat credere Messiam non venisse tempore, quo reuelatum fuerat non venisse, sed venturum post, concedo: alio tempore, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego conse-

consequentiam. Iudæi ante Incarnationem poterant credere Christum non venisse tempore, quo reuelatum erat non venisse; si autem in eo, vel simili actu perseuerassent post Incarnationem, talis actus semper fuisset verus, quia semper fuisset verum Christum non venisse pro eo tempore.

QVAESTIO XXXII.

Vtrum ad credendum Fide Diuina requiratur, vt credenda proponantur tali credibilitate, vt æquali proponi non possit vllum falsum?

1. VIdetur non requiri: primò quia æquali credibilitate à Parochis Lutheranis E. G. pueris, & rusticis proponuntur falsa dogmata lutheranismi, ac à Parochis Catholicis proponantur pueris, & rusticis vera dogmata catholica; sed hæc credibilitas est sufficiens ad hoc, vt pueri, & rustici catholici credant fide diuina dogmata catholica; ergo ad credendum fide diuina non requiritur, vt credenda proponantur tanta credibilitate, vt æquali non possit proponi vllum falsum.

2. Secundò cum Parochus proponit rustico duo dogmata, alterum verum, puta Incarnationem Verbi, alterum falsum, puta incarnationem Spiritus Sancti, æquali credibi-

dibilitate est prudenter ab illo rustico credibile, & credendum dogma falsum, ac verum; sed dogma verum potest credi fide diuina; ergo &c.

3. Respondeo cum Suario disput. 3. sect. 13. num. 9. contra Cardinalem de Lugo disp. 4. sect. 5. num. 83. & sequentibus: ad credendum fide diuina, & super omnia, requiritur, vt credenda proponantur tanta credibilitate, vt æquali credibilitate non possit proponi vllum falsum.

4. Probatur primò: nam vt assentiamur alicui obiecto certitudine scientiæ, requiritur, vt illud proponatur nobis tanta credibilitate, vt æquali non possit proponi falsum, ideòque Mathematicus non potest certitudine scientiæ assentiri propositioni veræ, quæ proponatur credibilitate non non maiori, quam per paralogismum proponi possit propositio falsa; ergo vt obiectum credamus certitudine fidei, requiritur, vt proponatur tanta credibilitate, vt æquali non possit proponi falsum.

5. Probatur secundò: nam credibilitas habens prædicatum, quod si innotesceret, deberet inducere prudentem dubitationem, non sufficit ad certitudinem fidei diuinæ; sed credibilitas tanta, vt æquali possit subesse falsum, habet prædicatum, quod si innotesceret, deberet inducere prudentem formidinem, & dubitationem; ergo non sufficit ad certitudinem fidei diuinæ. Probatur minor: nam qui cognoscit aliquam propositionem esse prudenter credibilem, & credendam, sed simul aduertit

æquali

æquali credibilitate posse sibi proponi dogmata falsa, eo ipso debet prudenter dubitare, ne etiam de facto proponatur dogma falsum; eo pacto, quo Mathematicus existimans se aliquam propositionem demonstrasse, sed aduertens, quod potest æqualiter existimare se demonstrasse, cum paralogizat, debet prudenter dubitare, ne etiam de facto paralogizet.

6. Dices, quod eo ipso, quod aliquis aduertit credibilitatem esse tantam, vt æquali possit subesse falsum, minuitur credibilitas; ergo non est mirum, quod non sufficiat ad certitudinem fidei, licet cum hoc non aduertitur, credibilitas sit maior, ac proindè sufficiens ad certitudinem fidei.

7. Sed contra: nam ex hoc sequitur talem credibilitatem sufficere ad certitudinem fidei solum per accidens, & ex ignorantia, vel inaduertentia alicuius prædicati, quod illi de facto conuenit, nimirum ex ignorantia, vel inaduertentia, quod æquali credibilitati potest subesse falsum; hoc autem est absurdum: nam credibilitas sufficiens ad fidem non fundatur in ignorantia, vel inaduertentia prædicati, quod illi de facto conueniat.

8. Probatur tertiò: nam vt religio nostra sit credenda fide diuina à tota Ecclesia, debet habere tantam credibilitatem, vt æquali non possit subesse falsum, adeòque si falsa religio posset habere æqualem credibilitatem, ac habeat de facto religio christiana, & catholica, religio christiana, & catholica non esset credenda fide diuina;

ergo

ergo ad hoc, vt nostra religio sit alicui credenda fide diuina, debet illi proponi tanta credibilitate, vt æquali non possit subesse falsum. Probatur consequentia. Nam ideò fides totius Ecclesiæ fundari debet in credibilitate tanta, vt æquali non possit subesse falsum, quia fides totius Ecclesiæ debet esse certissima, & exclusiua omnis formidinis; sed etiam fides vniuscuiusque debet esse certissima, & exclusiua omnis formidinis; ergo &c.

9. Confirmatur: nam cum Deus immediatè reuelat aliquid alicui ab illo credendum fide diuina, debet reuelare credibilitate tanta, vt æquali non possit subesse falsum, adeòque vt Dæmon transfigurans se in Angelum lucis non possit causare credibilitatem æqualem; ergo etiam cum Deus per Parochos, & alios ministros Ecclesiæ reuelat aliquid alicui vt credendum fide diuina, reuelat tanta credibilitate, vt æquali non possit subesse falsum.

10. Dicendum secundò: credibilitas tanta, vt æquali possit subesse falsum, sufficit ad credendum fide, quæ sit inferior diuina, & includat aliquam formidinem saltem virtualem, per quam credens sit paratus recedere à tali actu credendi, si maiori credibilitate proponatur oppositum.

11. Probatur: nam cum Parocho proponente incarnationem Verbi, & Spiritus Sancti, rusticus credit incarnationem Spiritus Sancti, credit ita, vt sit paratus discredere incarnationem Spiritus Sancti, si Parochus ipse, vel alius fide dignus paulò

paulò post doceat Spiritum Sanctum non esse incarnatum; ergo etiam incarnationem Verbi credit ita, vt sit paratus illam discredere; sed cum credimus fide diuina, credimus ita, vt simus parati nunquam discredere, etiamsi ipse proponens, vel quilibet homo, aut Angelus proponat oppositum, iuxtà illud Apostoli ad Galat. 1. *Licet nos ipsi, aut Angelus de Cœlo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit*; ergo &c.

12. Debet aduerti, quod ad credendum fide diuina, requiritur quidem, vt credenda proponantur tanta credibilitate, vt æquali non possit subesse falsum, sed non requiritur, vt hoc ipsum cognoscatur euidenter; immò ad obscuritatem fidei requiritur, vt non cognoscatur euidenter. Qui enim cognoscit euidenter credenda proponi tanta credibilitate, vt æquali non possit subesse falsum, cognoscit euidenter credenda non esse falsa, sed vera.

13. Ad 1. nego minorem, ac dico, quod pueri, & rustici catholicorum, cum dogmata catholica proponuntur illis credibilitate non maiori, quam pueris, & rusticis hæreticorum proponantur dogmata hæretica, possunt quidem, ac debent illa credere fide aliqua inferiore, sed nondum possunt, nec debent credere fide diuina, per quam sint parati nunquam illa discredere, etiamsi Angelus de Cœlo euangelizaret aliter, quam euangelizatum est.

14. Dices primò: pueris, & rusticis catholicorum penè nunquam dogmata catho-

catholica proponuntur tanta credibilitate, vt æquali non possit proponi falsum; ergo pueri, & rustici catholici penè nunquam perueniunt ad credendum fide diuina, quod est absurdum.

15. Respondeo, negando antecedens. Apud catholicos ex narrationibus parentum, & domesticorum, ex instructionibus Parochorum, & Magistrorum, ex concionibus, ex sacris imaginibus, ex ceremonijs Ecclesiæ, ex votiuis tabellis, & ex pluribus alijs diuulgata est fama constantissima, quod nostra religio fuerit promissa, & prænunciata per innumera vaticinia, propagata, & confirmata per innumera miracula; quod sit sanctissima, in eàque fuerint semper viri sanctissimi; quod propagata fuerit continua successione à Christo vsque ad nos; & quod omnibus alijs Sectis conueniunt prorsus opposita; sed hæc fama est supernaturalis, & æqualis fama non est, nec potest esse in vlla alia secta; immò in sectis hæreticorum est fama nouitatis, negationis miraculorum, cum hæretici irrideant miracula: quod earum Authores fuerint viri scelesti &c. ergo apud catholicos etiam simplices, & rustici facilè possunt ex hac fama obtinere tantam credibilitatem de veritate religionis catholicæ, vt æqualis non possit obtineri in vlla secta falsa; obtenta autem ea credibilitate, possunt credere fide diuina, accedente præsertim interna illuminatione Spiritus Sancti. Ratio, quare fama æqualis illi, quæ datur pro religione catholica,

dari

dari non possit pro vlla secta falsa, est, quia fama proportionatur fundamentis, ex quibus causatur; ergo sicut fundamenta pro fide catholica sunt tanta, vt æqualia dari non possint pro vlla secta falsa, sic fama pro religione catholica est tantà, vt æqualis dari non possit pro vlla secta falsa. De hac autem fama, in qua fundatur potentia credendi fide diuina, loquitur Apostolus ad Rom. 13. dicens: *& quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Quia hæc fama est supernaturalis, credibilitas fundatur in signis supernaturalibus. Si verò ad aliquam regionem non peruenerit fama supernaturalis sufficiens ad fundandam credibilitatem fidei diuinæ, Deus vt in ea regione religio nostra reddatur credibilis fide diuina, debet facere noua miracula, vel supplere per internas, & extraordinarias illuminationes.

16. Dices secundo: per allatam doctrinam explicatur quidem, quo pacto simplices, & rustici possint fide diuina credere nostram religionem esse veram, & sic implicitè credere omnia eius dogmata, sed non explicatur, quo pacto possint fide diuina credere dogmata particularia; ergo &c.

17. Respondeo, negando antecedens. Posito, quod simplices, & rustici fide diuina credant nostram religionem esse veram, possunt fide diuina credere explicitè, & in particulari omnia dogmata, de quibus audiunt fama constanti, quod sint dog-

mata

mata nostræ religionis; sed facilè possunt fama constanti audire dogmata, quæ continentur in signo crucis, in symbolo Apostolorum, nec non de existentia Christi in Eucharistia &c. esse dogmata nostræ religionis; ergo facile possunt illa credere etiam explicitè fide diuina. Quia tamen non satis percipiunt sensum plurium dogmatum, illa credunt in eo sensu, in quo creduntur ab Ecclesia. Dogmata, quæ proponuntur à Parochis, vel à Magistris ità, vt adhuc qui instruuntur, ex fama constanti non sciant illa credi ab Ecclesia catholica, possunt, ac debent credere fide inferiori, & quasi conditionata, si creduntur ab Ecclesia, ità vt sint parati discredere, si fama constanti inueniant, illa non credi ab Ecclesia. Addo, quod cum nostra religio, eiusque dogmata proponuntur per talem famam, vt æquali non possit subesse falsum, Deus de lege ordinaria dat internam illuminationem necessariã ad credendum fide diuina; cum non proponuntur tali fama, vt æquali non possit subesse falsum, Deus de lege ordinaria non dat talem internam illuminationem; potest tamen illam dare extraordinariè, & tunc licet credibilitas externa sit tanta, vt æquali possit subesse falsum, credibilitas interna per extraordinariam illuminationem Spiritus Sancti est tanta, vt æquali non possit subesse falsum, ideòque est sufficiens ad credendum fide diuina.

18. Ad 2. nego minorem. Ex dictis vt rusticus fide diuina credat incarnationem Verbi,

Verbi, debet illi ex fama, cui non possit subesse falsum, innotescere incarnationem Verbi credi ab Ecclesia; sed in casu posito Incarnatio Verbi non proponitur vt credita ab Ecclesia ex fama, cui nō possit subesse falsum, sed proponitur ex solo testimonio Parochi, cui de facto subest falsum, cum Parochus simul testetur ab Ecclesia credi etiam incarnationem Spiritus Sancti; ergo rusticus in eo casu incarnationem Verbi non credit fide diuina, sed fide inferiori. Confirmatur: nam si rusticus aduerteret in eo casu æquali credibilitate sibi proponi verum, ac falsum, procul dubio neque verum, neque falsum posset credere fide diuina; ergo etiamsi hoc non aduertat, neque articulum verum, neque falsum potest credere fide diuina, sed solum fide inferiori. Si tamen articulus verus de Incarnatione Verbi E. G. rustico iam innotuerit ex fama, & à Parocho proponatur cum articulo falso de Incarnatione Spiritus Sancti, articulus verus est credibilior falso, & poterit credi fide diuina.

19. Quæritur, vtrum per fidem possimus discernere articulos veros à falsis.

20. Respondeo quæstionem habere posse plures sensus. Primus sensus est, vtrum cum credimus, discernamus articulum, quem credimus, non esse falsum. Dicendum, quod sicut certo, sed ineuidenter credimus, sic certo sed ineuidenter discernimus articulum creditum esse verum, & non esse falsum.

21. Secundus sensus est, vtrum cum cre-

credimus fide diuina, discernamus nos credere fide diuina, dicendum, quod certo, sed obscurè discernimus nos credere fide diuina ex obiecto, hoc est nos credere obiectum à Deo reuelatum, & credendum fide diuina: at non discernimus certo, sed solum probabiliter, nos credere fide diuina ex parte actus, hoc est nos exercere actũ supernaturalẽ fidei theologicæ. Ratio est, quia sicut cum diligimus Deum super omnia dilectione sufficiente ad iustificandum, non sumus certi certitudine fidei, quod diligimus Deum fide theologica sufficiente ad iustificationem: alioqui essemus certi de nostra iustificatione: sic cum credimus, nõ sumus certi certitudine fidei, quod credimus fide theologica ex parte actus, sed de hoc habemus solam probabilitatem.

22. Tertius sensus est, vtrum qui credit duos articulos, alterum verum, puta Incarnationem Verbi, alterum falsum, puta incarnationem Spiritus Sancti, discernat articulum verum à falso.

23. Respondeo primò, quod si vtrumque credit, procul dubio non discernit alterum esse verum, alterum falsum, alioquin crederet articulum falsum, & simul discerneret illum esse falsum, quod implicat. Addo, quod si articulum verum, puta incarnationem Verbi, credit fide diuina, discernit se maiori credibilitate credere incarnationem Verbi, quam incarnationem Spiritus Sancti, & in hoc sensu discernit credibilitatem articuli veri à credibilitate articuli falsi. Si vero etiam

articulum verum credat fide non diuina, cum credat vtrumque æquali credibilitate, non discernit credibilitatem articuli veri à credibilitate articuli falsi. In eodem sensu qui credit articulum verum fide diuina, potest discernere, quod maiori credibilitate credit, quam cum credidit articulos falsos. E. G. Hæreticus conuersus ad fidem potest discernere se maiori credibilitate, & firmitate credere religionem catholicam, quam ante crediderit dogmata hæretica.

24. Quæri potest secundò, in quo sensu dicatur fides esse necessaria ad merendum, ità vt sine actu fidei non possimus habere vllum actum meritorium præmij supernaturalis.

25. Respondeo quod hæc intelligenda sunt de fide latissimè sumpta, in quantum nomine fidei significatur omnis cogitatio supernaturalis procedens ex illuminatione Spiritus Sancti. Nam sine aliqua supernaturali cogitatione non possumus exercere vllum actum meritorium de congruo, vel de condigno vllius premij supernaturalis. Cæterum antequam credamus fide diuina, & super omnia, possumus exercere actum, quo volumus credere, qui actus est supernaturalis, & meritorius de congruo præmij supernaturalis: possumus etiam antequam credamus fide diuina, ex illuminatione Spiritus Sancti velle audire Prædicatorem fidei, & illi credere fide humana, qua disponamur ad credendum fide diuina, & possumus etiam elicere alios actus pios dispo-

disponentes ad fidem diuinam.

26. Addo in adultis non baptizatis ad iustificationom etiam obtinendam per sacramentum baptismi, necessarium esse, vt prius credant fide diuina: siquidem sine actu fidei diuinæ non possunt alicere actus contritionis perfectæ, nec imperfectæ sufficientis ad iustificandum in sacramento.

QVAESTIO XXXIII.

Vtrum assensus fidei sit certior quolibet assensu naturali?

1. PRimò videtur vera sententia, quæ tribuitur Heruæo, & in quam inclinat Cardinalis de Lugo disp. 6. sect. 3. num. 28. docens assensnm fidei certitudine infallibilitatis, & indefectibilitatis à verò non esse certiorem assensibus naturalibus, quibus iudicamus totum esse maius sua parte: non posse idem esse, & non esse &c. Certitudo enim infallibilitatis consistit in hoc, vt actus sit necessariò verus, & implicet contradictionem, quod sit falsus; sed æquè est necessariò verus, & æquè implicat contradictionem, vt sit falsus actus naturalis, quo iudico omne totum esse maius sua parte, ac actus fidei, quo credo, Deum esse trinum, & vnum; ergo &c. Probátur minor: nam quæ sunt metaphysicè necessaria, itàut per nullam potentiam possint aliter se habere, sunt æqualiter ne-

necessaria, & quæ sunt metaphysicè impossibilia sunt æqualiter impossibilia. Huius ratio est, quia necessitas, & impossibilitas metaphysica est summa, ac proindè non suscipit magis, & minùs.

2. Secūdò videtur actus fidei certitudine adhæsionis, & indubitabilitatis esse minùs certus, quàm actus naturales euidentes, puta quibus iudicamus, omne totum esse maius parte &c. Nam firmius adhæremus obiectis, quibus non possumus non adhærere, & de quibus non possumus dubitare, quam obiectis, quibus possumus non adhærere, & de quibus possumus dubitare; sed obiectis euidentibus adhæremus ità, vt non possimus illis non adhærere, & vt de illis dubitare nequeamus; obiectis creditis adhæremus ità, vt possimus illis non adhærere, & vt de illis possimus dubitare; ergo &c.

3. Respondeo actum fidei diuinæ certitudine infallibilitatis, & indefectibilitatis à verò esse certiorem quolibet assensu naturali. Probatur: nam certitudo infallibilitatis est perfectio actus, per quam illi repugnat falsitas; ergo actus quo plus habet de tali perfectione, eò est certior certitudine infallibilitatis: & quia cognitio diuina habet infinitam perfectionem veritatis exclusiuam falsitatis, ideò cognitio diuina est infinitè certa certitudine infallibilitatis, & est infinitè certior qualibet cognitione creata; sed actus fidei plus habet de perfectione exclusiua falsitatis, quam vllus actus naturalis; ergo &c.

Pro-

Probatur assumptum: nam actus creatus, quo magis participat infallibilem veritatem Dei, eò plus habet de perfectione exclusiua falsitatis; sed actus fidei diuinæ participat infallibilem veritatem Dei participatione supernaturali, & nititur immediatè diuina veritate, vt docente, adeòq; perfectiùs participat diuinam veritatem, quam quilibet actus naturalis, qui diuinam veritatem participat participatione purè naturali, & non nititur immediatè diuina veritate, vt docente; ergo &c.

4. Hinc sequitur actum fidei, quo perfectior est, eò certiorem esse certitudine infallibilitatis. Sequitur etiam visionem Beatam certitudine infallibilitatis certiorem esse actu fidei. Ratio est, quia magis participat diuinam veritatem, quam actus fidei, & nititur diuina veritate intellecta immediatè, & intuitiuè per se ipsam, cum actus fidei nitatur diuina veritate intellecta abstractiuè per creaturas. De certitudine infallibilitatis, qua fides est certior omnibus naturalibus disciplinis, loquitur Scriptura, dum 2. Petri 1. dicit: *habemus firmiorem propheticum sermonem*; & Lucæ 21. *Cœlum, & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.*

5. Dicendum secundò: assensus fidei diuinæ etiam certitudine adhæsionis, & indubitabilitatis est certior quolibet assensu naturali.

6. Probatur primò ex Patribus. Basilius in Psalmum 115. *Fides supra ratio-*

nales methodos animam ad assensum trahens: Chrysostomus homilia 12. in epist. ad Hæbreos: *Fides dici non potest, nisi cum circa ea, quæ non videntur, amplius, quam circa ea, quæ videntur, certitudinem quis habuerit*: Riccardus de Sancto Victore lib. 1. de Trinit. cap. 2. *Quotquot veraciter fideles sumus, nihil certius tenemus, quam quod fide credimus*; sed hæc testimonia non loquuntur de sola certitudine infallibilitatis, sed etiam de certitudine adhæsionis, siquidem Patres hortando nos ad firmissimè credendum certitudine adhæsionis, addunt non mereri nomen fidei, nisi certiùs credamus quæ à Deo sunt reuelata, quam quælibet alia; ergo &c.

7. Probatur secundò: nam proportionaliter per fidem debemus intellectualiter adhærere diuinæ veritati reuelanti, ac per charitatem debeamus affectiuè adhærere diuinæ bonitati; sed per charitatem debemus affectiuè adhærere diuinæ bonitati, amando Deum, plusquam amemus vllum bonum creatum; ergo per fidem debemus intellectualiter adhærere diuinæ veritati reuelanti, credendo Deo magis, quam vlli alteri motiuo creato. Ratio vtriusque est, quia sicut diuina bonitas etiam obscurè, & per fidem cognita meretur, vt illam amemus super omnia bona creata; sic diuina veritas reuelans etiam obscurè cognita meretur, vt illi credamus, plusquàm omnibus alijs motiuis.

8. Infertur, in quo sensu per fidem diuinam credamus super omnia: Dicendum,

dum, quo credimus ſuper omnia, in quantum credimus Deo reuelanti maiori certitudine adhæſionis, quam cuilibet alteri motiuo naturali. Sicut igitur licèt per charitatem amemus Deum ſuper omnia, tamen qui habet maiorem charitatem, magis amat, & Beati magis amant, quam viatores; ſic licèt per fidem Deo credamus ſuper omnia, tamen qui habet maiorem fidem, magis, & certius credit; & Beati per viſionem magis, & certiùs adhærent diuinæ veritati, quam viatores per fidem; & ex Beatis qui magis videt Deum, magis adhæret diuinæ veritati, quam qui minùs videt. Hæc certitudo fidei explicatur per illam conditionalem ex ſuppoſitione impoſſibili: *ſi per impoſſibile neceſſitarer vel ad negandum Deum eſſe trinum, & vnum, vel ad negandum quatuor, & tria facere ſeptem, potiùs negarem hoc, quam illud.*

9. Dices: poſſibile eſt imprudenter negare Deum eſſe trinum, & vnum: impoſſibile eſt negare quatuor, & tria facere ſeptem; ergo poſito actu conditionali dicimus, quod faceremus potiùs impoſſibile, quàm poſſibile, quod eſt abſurdum.

10. Reſpondeo, quod pro eo caſu impoſſibili, poſſibile eſſet negare quatuor, & tria facere ſeptem, licèt hoc obiectum eſſet euidens; ergo poſſumus facere actum, quo pro eo caſu potiùs vellemus negare quatuor, & tria facere ſeptem, quam Deum eſſe trinum, & vnum. Habemus autem etiam apud Patres exempla actuum

ſub conditione impoſsibili, vt cum Auguſtinus lib. 7. Confeſsionum cap. 10. dicit: *Facilius dubitarem viuere me, quam non eſſe veritatem, quam audiui in corde.* Immò certitudinem fidei per conditionalem ſub conditione impoſsibili explicat Apoſtolus ad Galat. 1. dicens: *licèt nos, aut Angelus de Cœlo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema ſit.* Eſt enim conditio impoſsibilis, quod Angelus de Cœlo, adeòque beatus, & impeccabilis, euangelizet nobis contraria fidei. Videri poteſt P. Cornelius in Commentario huius loci.

11. Quæritur, vtrùm aſſenſus intellectualis fidei habeat ſecum identificatam certitudinem excluſiuam dubitationis?

12. Reſpondeo aliquos docuiſſe aſſenſum intellectualem fidei, cum ſit obſcurus, eſſe ex ſe coniungibilem cum dubitatione, ſed per imperium voluntatis captiuari intellectum, ne cum actu fidei obſcuro coniungat dubitationem, quam coniungeret, niſi daretur hoc imperium voluntatis.

13. Dicendum, quod aſſenſus intellectualis fidei diuinæ habet ſecum identificatam certitudinem excluſiuam dubitationis. Probatur: nam certitudo excluſiua dubitationis eſt perfectio intellectus; ergo non debemus actui fidei diuinæ negare iſtam perfectionem, & tribuere imperfectionem oppoſitam. Intellectus igitur captiuatur à voluntate per hoc, quod obiecto obſcuro, cui naturaliter aſſentiretur actu incerto, & coniungibili cum dubitatione, ſuper-

ſupernaturaliter ex imperio voluntatis, & ex auxilio gratiæ aſſentitur actu certo, & excluſiuo dubitationis. Hinc infertur actum fidei certitudine etiam indubitabilitatis eſſe ſimpliciter certiorem quolibet actu naturali. Ratio eſt, quia certitudo excluſiua dubitationis in actu fidei eſt ſupernaturalis, ac proinde eſt ſimpliciter maior omni certitudine naturali.

14. Dices: intellectus obiectis obſcuris non poteſt aſſentiri certius, quam euidentibus; ergo &c.

15. Reſpondeo, diſtinguo antecedens: intellectus ex viribus naturæ non poteſt aſſentiri certiùs obiectis obſcuris, quam obiectis euidentibus, concedo: ex viribus ſupernaturalibus gratiæ, & ex motiuo infinito diuinæ veritatis reuelantis, nego. Intellectus ex viribus ſupernaturalibus gratiæ, & ex motiuo infinito diuinæ veritatis reuelantis, poteſt per imperium voluntatis certiùs aſſentiri obiectis obſcuris, quam ex viribus naturæ aſſentiatur obiectis euidentibus.

16. Opponunt: S. Thomas in quæſtionibus diſputatis quæſt. 14. de veritate, artic. 1. in corpore dicit: *Intellectus credentis eſt captiuatus, quia tenetur terminis alienis, & non proprijs. Inde etiam eſt, quòd in credente poteſt inſurgere motus de contrario huius, quod firmiſſimè tenet, quamuis non intelligente, vel ſciente*; ergo &c.

17. Reſpondeo, quòd intellectus tunc tenetur terminis proprijs, ne dubitet, cum

propter apprehensionem terminorum, & propter apparentiam obiecti, independenter ab imperio voluntatis determinatur ad assentiendum sine vlla dubitatione; & quia cum per scientiam, vel habitum intellectus, seu principiorum cognoscimus aliquod obiectum euidenter, propter apparentiam obiecti independenter ab imperio voluntatis determinamur ad assentiendum sine dubitatione; ideò tunc intellectus tenetur terminis proprijs, ne dubitet. E conuerso tunc intellectus dicitur teneri terminis alienis, ne dubitet, cum præscindendo ab imperio voluntatis, non assentiretur obiecto sine dubitatione, sed assentitur sine dubitatione ex imperio voluntatis; sed per fidem obiectis ineuidentibus assentimur sine dubitatione ex imperio voluntatis; ergo cum credimus, intellectus ne dubitet, tenetur terminis alienis, non autem proprijs, adeòque captiuatur. Idcircò in credente potest insurgere dubitatio, seu motus contrarius huius, quod firmissimè credit, non quidem in sensu composito cum hoc, quod firmissimè credat, sed in sensu diuiso ab hoc, quod firmissimè credat, cum potentia diuidendi; siquidem credens, posita apparentia, habet potentiam proximam non firmissimè credendi, sed credendi cum dubitatione. At in sciente, & intelligente rem euidenter, neque in sensu diuiso ab hoc, quod firmissimè assentiatur, potest insurgere motus dubitationis cum potentia diuidendi; siquidem posita apparentia euidenti, non habet po-

ten-

tentiam proximam non assentiendi firmissimè, & sine dubitatione.

18. Ad 1. nego minorem. Ad probationem, nego maiorem. Ex duabus necessitatibus metaphysicis intrinsecis essentijs rerum, vna potest esse maior alia: E. G. necessitas metaphysica, vt actus diuinus non sit falsus, est infinitiès maior necessitate metaphysica, vt actus creatus non sit falsus, quæ necessitas est intrinseca ipsi actui creato. Ratio est, quia cum talis necessitas sit ipsa essentia rei, sicut vna essentia est maior altera, sic vna necessitas est maior altera. Proportionaliter quia impossibilitas metaphysica, vt actus falsificetur, est ipsa essentia actus, cum essentia est maior, etiam impossibilitas metaphysica est maior. Necessitas tamen, & impossibilitas metaphysica radicalis, & extrinseca rebus creatis, cum sit ipsa essentia diuina, vt dixi quæst. 47. Logicæ, semper est æqualis, immò vna, & eadem.

19. Ad 2. distinguo maiorem; firmius adhæremus obiectis, de quibus non possumus dubitare, quàm obiectis, de quibus possumus dubitare, si cætera sint paria, concedo: si cætera non sint paria, nego. Intellectus, si cætera sint paria, nequit firmius assentiri obiectis, de quibus physicè dubitare potest, quam obiectis, de quibus physicè dubitare non potest: secus si cætera non sint paria. In casu nostro cætera non sunt paria. Nam intellectus obiectis reuelatis, de quibus propter ineuidentiam physicè potest dubitare, assentitur ex mo-

tiuo diuinæ veritatis, & per lumen supernaturale fidei, ac per vires supernaturales: obiectis autem naturalibus euidentibus assentitur ex motiuis inferioribus, per lumen purè naturale, & per vires naturales. Addo cum S. Thoma 2. 2. quæst. 4. art. 8. in corpore Fidem simpliciter, & secundùm se esse certiorem actibus naturalibus euidentibus: actus autem naturales euidentes esse certiores secundum quid, & quoad nos. Fides est certior simpliciter, & secundùm se, quia nititur motiuo diuinæ veritatis, quod secundùm se est infinitè perfectiùs, ac certiùs quolibet motiuo creato scientiæ naturalis. Scientia est certior secundum quid quoad nos, quia nititur motiuo nobis notiori, & melius à nobis penetrato. Ex hac autem maiori penetratione oritur, vt motiuum scientiæ necessitet ad assensum sine dubitatione, motiuum fidei non necessitet.

QVAESTIO XXXIV.

Vtrum qui discredit vnum articulum sufficienter propositum possit eodem tempore fide diuina credere alium?

1. VIdetur posse, primò quia Hæretici discredunt articulum Eucharistiæ E. G. & tamen firmissimè credunt fide diuina articulos Trinitatis, & Incarnationis; ergo &c.

Se-

2. Secundò ita se habet fides ad credendum omnes articulos, sicut se habet obedientia ad obseruanda omnia præcepta: sed cum quis transgreditur vnum præceptum, potest ex motiuo obedientiæ obseruare aliud præceptum, E. G. dum transgreditur præceptum ieiunij, potest ex motiuo obedientiæ per actum supernaturalem obseruare preceptum audiendi sacrum; ergo dum discredit vnum articulum, potest per actum fidei supernaturalis, & infusæ credere alium.

3. Tertiò licet charitas sit virtus theologica, tamen cum per peccatum veniale transgredimur aliquod præceptum leuiter obligans, possumus per actum charitatis ex motiuo diuinæ bonitatis velle obseruare omnia præcepta grauiter obligantia; ergo licet fides sit virtus theologice, tamen cum discredimus vnum articulum, possumus credere alios.

4. Quartò eatenus non possemus fide diuina credere vnum articulum, discredendo aliud, quatenus non possemus credere Deum reuelasse vnum articulum, & simul discredere Deum reuelasse alium; sed possumus; ergo &c. Probatur minor: nam possumus credere quod est magis credibile, & simul discredere quod est minùs credibile; sed magis credibile est Deum reuelasse quosdam articulos, quam alios: E. G. credibilius est Deum reuelasse Spiritum Sanctum esse Deum, quam Spiritum Sanctum procedere à filio; ergo &c.

5. Respondeo cum S. Thoma 2. 2. q. 5. art. 3.

art. 3. quem sequuntur Theologi communiter, eum, qui per actum hæresis discredit vnum articulum sufficienter propositum, non posse eodem tempore fide diuina credere vllum alium articulum.

6. Probatur: nam virtutes Theologicæ sunt, per quas intellectus, & voluntas adhærent Deo vt vltimo fini, & primæ regulæ; sed fides est virtus theologica intellectus; ergo intellectus per actum fidei adhæret primæ veritati reuelanti vt vltimò fini, & primæ regulæ; sed per actum, quo adhæremus alicui motiuo vt vltimo fini, & primæ regulæ, præferimus illud motiuum omnibus motiuis contrarijs, eo verò ipso, quod illud non præferimus omnibus motiuis contrarijs, non adhæremus illi vt vltimo fini, & vt primæ regulæ; ergo per actum fidei theologicæ ità adhæremus primæ veritati reuelanti, vt illam præferamus omnibus motiuis contrarijs, ideòque S. Thomas 2. 2. quæst. 5. art. 4. ad 2. dicit: *de ratione fidei est, vt veritas prima omnibus præferatur*; sed qui negat aliquem articulum, qui sufficienter proponitur vt reuelatus à prima veritate, eo ipso motiuum, ex quo illum articulum negat, præponit primæ veritati reuelanti, adeòque primam veritatem non præponit, sed postponit tali motiuo; ergo qui per actum fidei theologicæ adhæret primæ veritati reuelanti, tanquam vltimo fini, & primæ regulæ, & credit aliquem articulum, non potest eodem tempore discredere vllum alium articulum; alioquin simul præpone-

ret primam veritatem reuelantem omnibus motiuis contrarijs, & eamdem primam veritatem postponeret alicui motiuo contrario; quod implicat.

7. Ad 1. nego antecedens, ac dico, quod Hæretici, dum discredunt vnum articulum sufficienter propositum, nullum credunt fide theologica, qua ità adhæreant primæ veritati reuelanti, vt illam præferant omnibus motiuis contrarijs, cùm potiùs aliqua motiua contraria præferant primæ veritati reuelanti.

8. Ad 2. nego maiorem. Fides est virtus theologica, obedientia est virtus moralis; sed de ratione virtutis theologicæ est, vt adhæreat suo obiecto formali, tanquam vltimo fini, & primæ regulæ, adeòque vt illud præferat omnibus motiuis contrarijs: at non est de ratione virtutis moralis, vt adhæreat suo obiecto formali, tanquam vltimo fini, & vt illud præferat omnibus motiuis contrarijs; ergo non eodem modo fides se habet ad credendos omnes articulos propter diuinam veritatem reuelantem, ac obedientia ad obseruanda omnia præcepta propter honestatem obseruandi præcepta, sed fides credit propter diuinam veritatem, cui adhæret, vt vltimo fini, præponendo illam omnibus motiuis contrarijs, obedientia obseruat præcepta propter honestatem obediendi, cui non adhæret, vt vltimo fini, adeòque quam non semper præfert omnibus motiuis contrarijs. Ex proportionali ratione potest aliquis eodem tempore esse temperans cir-

ca cibum E. G. & esse intemperans circa potum; idemque dic de alijs virtutibus moralibus. At quia per actum charitatis obseruamus præcepta ex motiuo diuinæ bonitatis, cui adhæremus tanquàm vltimo fini, præponendo illam omnibus motiuis contrarijs, dùm transgredimur vnum præceptum grauiter obligans, non possumus vllum aliud præceptum obseruare per actum charitatis.

9. Ad 3. concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad hoc, vt per actum charitatis bonitatem diuinam præferamus omnibus alijs bonis, sufficit, vt propter nullum aliud bonum velimus facere aliquid contrarium charitati; sed peccatum veniale non est contrarium charitati, sed solum est præter charitatem, cum non priuet nos diuina amicitia, neque illam imminuat, sed solum non possit ordinari ad finem charitatis, vt dictum est lib. 4. quæst. 6. de vitijs, & peccatis; ergo cum Deum diligimus super omnia, ac diuinam bonitatem præferimus omnibus, possumus per peccatum veniale transgredi aliquod præceptum leuiter obligans. E conuerso actus, quo negamus aliquem articulum sufficienter propositum, est contrarius fidei, ac prælationi, qua diuinam veritatem præferimus omnibus motiuis oppositis; ergo cum credimus, non possumus negare vllum articulum sufficienter propositum.

10. Ad 4. distinguo maiorem: eatenus non possumus credere vnum articulum, discredendo alium, quatenus non possumus vt-

vtcunque credere Deum reuelasse vnum articulum, discredendo alium, nego: quatenus Deum reuelasse vnum articulum non possumus credere actu, quo diuinam veritatem reuelantem præferamus omnibus motiuis contrarijs, negando alium, concedo: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Ex dictis vt credamus fide diuina, requiritur, vt præponamus diuinam veritatem reuelantem omnibus motiuis contrarijs; sed dum credimus Deum reuelasse vnum articulum actu, quo diuinam veritatem præferamus omnibus motiuis contrarijs, non possumus discredere Deum reuelasse vllum articulum sufficienter propositum; ergo &c.

11. Infertur per fidem nos Deo credere super omnia, in quantum diuinam veritatem reuelantem præferimus omnibus alijs motiuis. Ad actum tamen fidei non requiritur, vt credamus actu habente summam intensionem, cum quolibet actu fidei dari possit actus intensior, adeòque non detur vllus actus fidei habens summam intensionem.

QVAESTIO XXXV.

Vtrum conclusiones Theologicæ possint credi per actum fidei?

1. VIdetur, quod omnis actus theologicus, quo nimirum inferimus aliquam conclusionem ex duabus præmissis,

sis, vtraque de fide, vel ex altera præmissa de fide, altera naturaliter euidenti, sit actus fidei: primò quia omnis actus certus, & ineuidens est actus fidei; sed omnis actus theologicus est certus, cum nitatur duabus præmissis certis, & est ineuidens, cum nitatur altera saltem præmissa ineuidenti, ac de fide, conclusio autem sequatur debiliorem partem; ergo &c.

2. Secundò omnis actus, quo ita assentimur alicui obiecto, vt non possimus illud negare, nisi per actum hæresis, est actus fidei; sed conclusionibus theologicis assentimur ità, vt non possimus illas negare, nisi per actum hæresis; ergo &c.

3. Respondeo plures esse quæstiones. Prima est, vtrùm assensus, quo assentimur conclusionibus theologicis ex hoc motiuo, quia inferuntur ex duabus præmissis de fide, vel altera de fide, altera euidenti, sit assensus fidei diuinæ.

4. Respondeo negatiuè. Ratio est, quia ad actum fidei diuinæ requiritur, vt sit assensus, quo assentiamur alicui veritati à Deo reuelatæ ex hoc motiuo, quia est â Deo reuelata, sistendo vltimo in diuina veritate reuelante; sed per actum, quo assentimur alicui conclusioni ex hoc motiuo, quia infertur ex duabus, vel ex altera præmissa reuelata, non assentimur huic conclusioni, quia est â Deo reuelata, sed solum quia est connexa cum vtraque, vel

altera

altera præmissa reuelata; ergo non est actus fidei, sed solum est assensus theologicus.

5. Dices: ad actum fidei sufficit, vt vltimò resoluatur in solam authoritatem Dei reuelantis; sed actus, quo assentimur conclusioni propter duas præmissas reuelatas, vltimò resoluitur in solam authoritatem Dei reuelantis; ergo est actus fidei.

6. Respondeo, distinguo maiorem: ad actum fidei sufficit, vt vltimò resoluatur in solam authoritatem Dei reuelantis id, quod credimus, concedo: reuelantis solas præmissas, propter quas credimus, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Ad actum fidei requiritur, vt resoluatur in authoritatem Dei reuelantis id, quod credimus, & non sufficit, vt resoluatur in authoritatem Dei reuelantis præmissas, propter quas credimus. Ratio est, quia per fidem non possumus credere vt obiectum materiale nisi veritates à Deo reuelatas, vt dictum est supra.

7. Potest secundò quæri, vtrum Deus eo ipso, quod reuelat duas præmissas, ex quibus infertur aliqua conclusio, reuelet etiam implicitè conclusionem.

8. Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia cum Magister docet præmissas ea intentione, vt discipuli possint aduertere se in præmissis docere etiam implicitè conclusiones, docet etiam implicitè conclusiones,

siones, ideòque discipuli hoc aduertentes, propter authoritatem Magistri possunt credere non solum præmissas, sed etiam conclusiones; sed Deus docet, & reuelat omnia contenta in sacra Scriptura ea intentione, vt Ecclesia, ac Fideles possint aduertere Deum in præmissis reuelare etiam implicitè conclusiones, quæ ex præmissis inferuntur; ergo docet, & reuelat implicitè omnes conclusiones.

9. Potest tertiò quæri, vtrùm eo ipso, quòd Deus reuelat aliquam propositionem, ex qua coniuncta cum alia propositione euidenti possit inferri aliqua conclusio, reuelet implicitè talem conclusionem?

10. Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia cum Magister docet aliquam propositionem ea intentione, vt discipuli, quibus est euidens alia propositio, possint aduertere Magistrum implicitè docere propositionem, quæ infertur ex illis duabus propositionibus, docet etiam implicitè talem conclusionem: E.G. cum Magister dicit: *quando Luna eclipsatur est opposita Soli*, ea intentione, vt discipuli videntes Lunam eclipsari, possint aduertere Magistrum implicitè docuisse Lunam esse oppositam Soli, docet etiam implicitè Lunam esse oppositam Soli; sed Deus docet, & reuelat omnia contenta in sacra Scriptura ea intentione, vt Ecclesia, & Fideles, quibus aliæ propositiones sunt euidentes, possint aduertere Deum implicitè reuelasse etiam illa, quæ inferuntur ex propositionibus re-

uelatis

uelatis coniunctis cum aliis propositionibus euidentibus; ergo &c.

11. Infertur primò Ecclesiam posse definire à Deo fuisse reuelatas, ac firma fide credendas quascumque conclusiones theologicas, tùm quæ inferuntur ex duabus præmissis de fide, tùm quæ inferuntur ex altera præmissa de fide, altera euidenti: E.G. quia ex his duabus præmissis vtraque de fide: *Peccator non potest conuerti, nisi præueniatur gratia interna: Magdalena cum esset peccatrix, fuit conuersa*, infertur; *ergo Magdalena fuit præuenta gratia interna*: potest Ecclesia definire fuisse à Deō reuelatum, ac firma fide credendum Magdalenam fuisse præuentam gratia interna. Rursùs quia ex hac propositione naturaliter euidenti: *Qui habet naturam humanam potest etiam exercere, & in debitis circunstantiis exercet operationes humanas, præsertim voluntatis*, & ex hac alia propositione de fide contra Eutychem definita, *Christus fuit homo, & habuit non solum naturam diuinam, sed etiam humanam perfectam*, sequitur, *ergo Christus potuit exercere, & de facto exercuit, & exercet operationes humanas præsertim voluntatis*: ideò sexta Synodus contra Monotelitas definiuit in Christo dari operationem, & voluntatem non solum diuinam, sed etiam humanam.

12. Infertur secundò fideles conclusionibus Theologicis posse assentiri tùm per actum purè Theologicum, tùm per actum fidei diuinæ. Assentiuntur per actū purè Theologicum, cum assentiuntur, non

quia

quia fuerunt à Deo reuelatæ, (sæpè enim hoc non sufficienter proponitur), sed solum, quia inferuntur ex vtraque, vel ex altera præmissa reuelata. Assentiuntur per actum fidei diuinæ, cum cognoscunt euidenter prudenter credi posse, ac debere illas fuisse implicitè reuelatas, ideòque assentiuntur ex hoc motiuo, quia fuerunt implicitè reuelatæ.

13. Infertur tertiò, quod cum est de fide aliqua propositio vniuersalis, sunt etiam de fide omnes propositiones singulares, vel particulares euidenter contentæ in illa vniuersali: E. G. quia est de fide hæc vniuersalis: *Omnes homines, excepto Christo, concepti sunt in peccato originali, de quo de fide est oppositum, & excepta Beata Virgine, de qua neutrum est de fide*: & est euidens, quod *ego sum homo, Petrus est homo &c.* est de fide, quod ego, Petrus &c. concepti sumus in peccato originali. Confirmatur: nam cum illa vniuersalis *omnis homo conceptus est in peccato originali*, resoluatur in hanc, *Hic homo est conceptus in peccato originali: ille homo est conceptus in peccato originali*, Deus reuelans illam vniuersalem, reuelauit implicitè omnes istas singulares.

14. Infertur quartò, quod cum est de fide, alicui conuenire aliquod prædicatum, de fide est, conuenire illi omnia, quæ euidenter identificantur cum tali prædicato, vel distinguuntur quidem ab eo prædicato, sed ità, vt cum illo sint euidenter, ac necessariò connexa. E. G. quia de fide est

Chri-

Christum esse hominem, cum homine autem euidenter identificatur constare ex corpore, & ex anima rationali, de fide est Christum constare ex corpore, & ex anima rationali. Rursùs quia intellectus, & voluntas humana, licet realiter distinguantur ab homine iuxtà sententiam satis communem, tamen sunt passiones, & proprietates necessariò consequentes ex essentia hominis, eo ipso, quod est de fide, Christum esse hominem, & habere naturam humanam, de fide est etiam Christum habere intellectum, & voluntatem humanam.

15. Infertur quintò de fide esse Innocentium XI. esse Summum Pontificem. Ratio est, quia de fide est Ecclesiam Catholicam habere potestatem, & obligationem eligendi sibi Summum Pontificem, & eum, quem Ecclesia Catholica concorditer recipit vt Summum Pontificem, esse Summum Pontificem; sed euidens est Ecclesiam Catholicam concorditer recipere Innocentium XI. vt Summum Pontificem; ergo est de fide Innocentium XI. esse Summum Pontificem; cum id inferatur ex duplici præmissa, altera de fide, altera euidenti. Ex opposita ratione cum tempore Schismatis non est euidens vllum ex prætensis Pontificibus fuisse legitimè electum, ac recipi concorditer ab Ecclesia Catholica, non est de fide vllum esse Summum Pontificem. Addo, quod si Schisma fiat, postquam incepit esse de fide aliquem esse Summum Pontificem,

eò

eò quod fuerit concorditer receptus ab Ecclesia Catholica vt Summus Pontifex, tunc de fide est, eum, qui post fuit intrusus, non esse Summum Pontificem, adeòque eius sectatores non solum esse schismaticos, sed etiam hæreticos.

16. Infertur sextò non esse de fide sub hac numero Hostia manere Christum. Ratio est, quia licet sit de fide sub Hostia legitimè consecrata esse Christum, tamen non est de fide, neque est euidens hanc Hostiam esse legitimè consecratam, & cum debita intentione. Rursùs non est de fide me esse Sacerdotem. Licet enim sit de fide hominem legitimè ordinatum esse Sacerdotem, tamen non est de fide, neque est euidens me fuisse legitimè ordinatum.

17. Infertur septimò de fide esse, eos, qui sunt Canonizati, esse Sanctos, & in æternum fruituros Beatitudine. Ratio est, quia vt suppono cum Theologis communiter, Summus Pontifex, & Ecclesia possunt definire, vt certà fide tenendum *id*, quod infertur ex duabus præmissis, altera de fide, altera moraliter euidenti: sed S. Caietanum E. G. S. Franciscum Borgiam &c. frui æterna beatitudine infertur ex duabus præmissis, altera de fide, altera moraliter euidenti; ergo &c. Probatur minor: nam est de fide, quod qui in obseruantia legis, & mandatorum perseuerauerit vsque in finem, saluus erit, & fruetur æterna Beatitudine; sed ex Processibus factis in Canonizatione est moraliter euidens

dens dictos Sanctos perseuerasse vsque in finem in obseruantia mandatorum, & exercuisse virtutes morales in gradu hæroico, ac miraculis post mortem claruisse: ex his autem duabus præmissis infertur illos esse sanctos, & fruituros æterna beatitudine; ergo summus Pōtifex potuit definire certa fide tenendum illos esse sanctos. An sit de fide eos, qui solum fuerunt Beatificati, sint in Cælo, minus est exploratum apud Authores. Conueniunt id ità esse certum, vt sine temeritate negari non possit. At multi negant id esse de fide. Ratio est, quia vt aliquid sit de fide, debet esse definitum; sed summus Pontifex sententiam definitiuam pronunciat tantum in Canonizatione, cuius forma est: *decernimus, ac definimus talem esse Sanctum, ac Sanctorum Catalogo adscribendum:* in Beatificatione autem non pronunciat sententiã definitiuam, sed solum concedit titulum Beati, & cultum quemdam non vniuersalem in tota Ecclesia, sed limitatum ad certa loca, certasque personas; ac deinde antequam procedat ad Canonizationem, facit nouas diligentias, quasi res adhuc non sit omninò explorata; cum autem aliquid iam est certum certitudine fidei, est omninò exploratum, ac non debet fieri vlterior inquisitio; ergo &c.

18. Infertur octauò, quænam sit differentia inter propositionem hæreticam, erroneam, & temerariam. Propositio hæretica est, quæ contradicitur propositioni definitæ. Propositio erronea est, quæ con-

tradicitur propositioni adhuc non definitæ, quæ tamen infertur per discursum theologicum ex duabus propositionibus definitis, vel ex altera definita, altera euidenti. Propositio temeraria est, quæ in materia theologica est contra communem sensum Patrum, & Theologorum.

19. Ad 1. nego maiorem, ac dico, quod præter actus fidei certos, & ineuidentes dantur etiam conclusiones theologicæ, quæ sunt ineuidentes, ac certæ, non quidem certitudine fidei, sed certitudine inferiori.

20. Ad 2. distinguo maiorem: omnis actus, quo ità assentimur obiecto, vt non possimus illud negare, nisi per hæresim consistentem formaliter in negatione talis obiecti, est actus fidei, concedo: consistentem in negatione alterius obiecti, nego: distinguo eodem pacto minorem: & nego consequentiam. Conclusio legitimè illata non potest negari, nisi negando alteram saltem præmissarum; ergo cum conclusio infertur ex duabus præmissis de fide, non potest negari, nisi negando vnam ex præmissis de fide, adeòque non potest negari, nisi per hæresim, non consistentem formaliter in negatione conclusionis, sed in negatione vnius præmissæ de fide. Similiter conclusio, quæ infertur ex duabus præmissis, altera de fide, altera euidenti, negari non potest, negando præmissam euidentem, cum propositio euidens negari nequeat; ergo non potest negari, nisi per hæresim consistentem formaliter in negatione

tione præmissæ de fide.] Cum tamen conclusio theologica proponitur sufficienter vt implicitè reuelata, tunc non potest negari, nisi per hæresim consistentem formaliter in negatione illius.

QVAESTIO XXXVI.

Vtrum fides supernaturalis tum habitualis, tum actualis sit omnibus ad iustificationem, & salutem necessaria necessitate medij?

1. PRimo videtur fides non esse paruulis ad iustificationem, & salutem necessaria necessitate medij. Paruuli enim per Baptismum iustificantur, & si moriantur ante vsum rationis, saluantur; sed iustificantur, & saluantur sine actu fidei, cuius sunt incapaces, & sine habitu fidei, qui non acquiritur, nisi cum quis per actum se disponit ad habitum; ergo &c.

2. Secundo videtur fides actualis, hoc est actus fidei nec esse cuilibet adulto ad salutem necessaria necessitate medij. Nam potest infans baptizatus fieri captiuus ab infidelibus, & postquam peruenerit ad vsum rationis, mori, antequam sufficienter instruatur in fide, & antequam peccet mortaliter; sed in hoc casu morietur in statu gratiæ baptismalis, & saluabitur, absque eo quod elicuerit actum fidei; ergo &c.

3. Tertiò videtur actus fidei nec etiam adultis non baptizatis esse necessarius necessitate medij ad obtinendam iustificationem, & salutem. Apostolus enim ad Rom. 1. loquens de Philosophis gentilibus, qui ex creaturis cognitione naturali cognouerunt Deum, dicit: *Cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt*; ergo supponit, quod dependenter à cognitione naturali Dei, potuerunt Deum sicut Deum glorificare, illique gratias agere; sed si potuerunt Deum vt Deum glorificare, potuerunt iustificari, & saluari: nam idem Apostolus ibidem cap. 2. dicit: *gloria, & honor, & pax omni operanti bonum*: & cum dixisset: *gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt faciunt*, subiungit: *Factores legis iustificabuntur*; ergo Philosophi potuerunt iustificari, ac proinde saluari sine fide, ex sola cognitione naturali Dei.

4. Quarto omnes adulti possunt obtinere media necessaria ad salutem; sed multi adulti, quibus nunquam est prædicatum Euangelium, non possunt credere, iuxta illud Apostoli ad Rom. 10. *Quomodo credent sine prædicante?* ergo multi adulti possunt obtinere iustificationem, & salutem sine actu fidei per aliquod aliud medium, puta per cognitionem Dei ex creaturis &c.

5. Quinto fides actualis adultis non est magis ad salutem necessaria, quam baptismus; sed baptismus est adultis ita necessarius ad salutem, vt non sit necessa-

rius

rius determinatè in re, sed solum indeterminatè in re, vel in voto; ergo etiam fides actualis non est adultis necessaria determinatè in re, sed indeterminate vel in re, vel in voto.

6. Respondeo claritatis gratia plures posse distingui quæstiones. Quæritur ergo primo, vtrum fides habitualis sit ita necessaria necessitate medij ad iustificationem, & salutem, vt nullus neque paruulus, neque adultus potuerit vllo tempore iustificari, & saluari sine habitu fidei?

7. Respondeo, quod in præsenti prouidentia nullus neque Angelus, neque homo, neque paruulus, neque adultus in statu viæ potuit esse iustus iustitia supernaturali, & potuit saluari, consequendo supernaturalem beatitudinem, sine habitu fidei, Christo dumtaxat excepto, cuius humanitas ab initio fuit sancta per vnionem hypostaticam, & gratiam habitualem sine habitu fidei, cuius loco habuit habitus luminis gloriæ, ac scientiæ infusæ, vt docent Theologi in materia de Incarnatione. Ratio est, quia ex dictis lib. 5. de Gratia quæst. 29. num. 34. & sequentibus nemo potest esse supernaturaliter iustus, nisi per iustitiam inhærentem; sed ex dictis ibidem num. 48. habitus fidei, vel est pars iustitiæ inhærentis viatorum, vel est primum fundamentum, & inchoamentum iustitiæ inhærentis consistentis in gratia sanctificante, quæ in puris viatoribus non datur sine habitu fidei; ergo in præsenti prouidentia nullus neque Angelus, neque purus homo

potuit in via esse supernaturaliter iustus sine fide; sed nemo potest saluari, obtinendo beatitudinem supernaturalem, nisi tempore viæ fuerit supernaturaliter iustus; ergo in præsenti prouidentia, excepto Christo, nemo potest, aut potuit saluari, obtinendo supernaturalem beatitudinem, nisi tempore viæ habuerit habitum fidei, ac proinde habitus fidei omni tempore fuit omnimodo necessarius ad supernaturalem beatitudinem, & iustitiam obtinendam. Ideò Apostolus ad Rom. 2. dicit: *iustus ex fide viuit*, & ad Heb. 11. *sine fide impossibile est placere Deo*, quia sine fide saltem habituali nemo potest viuere vita gratiæ, ac per gratiam placere Deo.

8. Quæritur secundo, vtrum omnibus etiam paruulis ad iustificationem, & salutem necessarius sit aliquis actus fidei?

Respondeo certum esse primo paruulis ad iustificationē, & salutem non esse necessarium actum fidei elicitum ab ipsis. Ratio est, quia dum baptizantur, iustificantur sine vllo actu fidei ab ipsis elicito, cuius sunt incapaces, & si moriantur ante vsum rationis, saluantur.

9. Certum est secundo nec esse illis necessarium actum fidei elicitum à ministro baptizante, vel à parentibus. Ratio est, quia filij parentum infidelium possunt validè baptizari etiam ab infideli habente intentionem faciendi quod facit Ecclesia; sed in eo casu iustificantur, & si moriantur ante vsum rationis, saluantur sine vllo actu fidei elicito â parentibus, vel à ministro bapti-

baptizante; ergo. Nihilominus dici poteſt, dum baptizantur iuſtificari, & ſi moriantur ante vſum rationis ſaluari in fide actuali Eccleſiæ, cuius ſacramentum receperunt. In hoc ſenſu Auguſtinus lib. 10. de Gen. ad Literam cap. 14. dicit. *Antequam infans per ætatem poſſit ſecundum ſpiritum viuere, neceſſarium habet mediatoris Sacramentum, vt quod per eius fidem nondum poteſt, per eorum, qui eum diligunt, fiat*; & Serm. 14. de verbis Apoſtoli: *Abſit, vt ego dicam non credentes infantes. Nam credit in altero, qui peccauit in altero*: & cap. 19. docet infantes credere fide parentum, ac eodem loquendi vtitur Bernardus Epiſt. 77. Nomine autem parentum intelligi poteſt etiam Eccleſia, quæ eſt mater ſpiritualiter illos generans per baptiſmum.

10. Quæritur tertiò, vtrum adultis, qui ante vſum rationis iuſtificati ſunt per baptiſmum, ad ſalutem neceſſarius ſit neceſſitate medij aliquis actus fidei?

11. Reſpondeo cum Suar. Diſp. 12. de Fide Sect. 2. numer. 10. & Card. de Lugo Diſp. 12. de Fide Sect. 1. num. 3. non eſſe neceſſarium neceſſitate medij, ſed ſola neceſſitate præcepti. Ratio eſt, quia illud eſt neceſſarium neceſſitate medij, in cuius omiſſione etiamſi aliquis per accidens excuſetur à peccato, nihilominus non poteſt conſequi finem; ſed adulti iuſtificati per baptiſmum ſuſceptum ante vſum rationis, ſi ita omittant actum fidei, vt per accidens excuſentur à peccato, poſſunt conſequi finem ſalutis æternæ; ergo &c. Probatur, &

explicatur minor. Potest enim contingere, vt infans baptizatus in infantia fiat captiuus ab infidelibus, & ducatur ad regiones barbaras, ibique educetur, & perueniens ad vsum rationis, nihil audiat de Religione Christiana, ac de fide, ac proinde non possit elicere actū fidei, iuxta illud Apostoli ad Rom. 10. *Quomodo credent sine prædicante?* Potest etiam contingere, vt hic aliquandiu viuat iuxta lumen naturale, ac præueniatur morte, antequam peccet mortaliter; sed in hoc casu, qui communiter admittitur vt possibilis, morietur in statu gratiæ, & saluabitur sine vllo actu fidei; ergo &c.

12. Quæritur quarto, vtrum adultis, qui non fuerunt per baptismum iustificati ante vsum rationis, actus fidei supernaturalis sit ad salutem necessarius necessitate medii.

13. Respondeo duas esse sententias. Prima docet adultos, qui peruenerunt ad vsum rationis, posse in aliquo casu iustificari, & saluari sine actu supernaturali fidei, per cognitionem naturalem Dei, vel boni honesti, si per voluntatem faciunt quod in se est ad vitandum malum, & faciendum bonum. Refert hanc opinionem S. Thomas in Comm. cap. 2. Epist. ad Rom. Eamdem secutus est Vega lib. 6. in Trid. cap. 20. & 21. & Sotus lib. 2. de Natura, & Gratia cap. 11. qui tamen eam retractauit in posteriori editione, & in 4. Dist. 1. quæst. 2. art. 3. Ex Patribus videtur hoc de Gentibus ante Christi aduentum sensisse Clemens

mens Alexandrinus lib.6. Stromatum, Iustinus in Apolog. 2. pro Christianis, & Chrysost. Hom. 37. in Matth. vt refert Suar. de Fide Disp.12. Sect.2.num.1.

14. Contra hanc opinionem dicendum cum communi sententia Theologorum, actum fidei supernaturalis omni adulto, postquam peruenit ad vsum rationis, fuisse semper ita necessarium necessitate medij ad iustificationem, & salutem, vt nullus sine illo potuerit, aut possit iustificari, & saluari. Docuerunt hanc sententiam S. Thomas 2.2. quæst.2. art.3. ad 1.quæst.10. art. 1. ad 4. & ad Heb. 11. Caietanus in Comm. eorum locorum, & ad Rom.2. ac alij expositores S. Thomæ communiter, Canus Relect. de Sacram. in Genere p. 2. quæst.2. Conc.1. Medina lib.4.de Recta in Deum fide, cap. 7. Benedictus Pereira ad Rom.1. disp. 17. & cap.2. Disp. 8. Valentia 2.2.Disp.1. quæst.2. Puncto 2. Turrecremata, lib. 1. in summa de Ecclesia cap. 22. & 21. Gaspar Casalius lib. 1. de Quadripartita Iustitia, cap. 51. quos refert, & sequitur Suarius Disp.12. de Fide Sect.2. num. 5. & Card. de Lugo Disp.12. Sect.1. num.3.

15. Probatur conclusio; nam hæc est differentia inter adultos ratione vtentes, & paruulos ante vsum rationis, quod paruuli possunt iustificari, & saluari per sacramentum baptismi, absque eo quod proprijs actibus se liberè disponant ad iustificationem; adulti autem ratione, & libero arbitrio vtentes non possunt iustificari, &

saluari, absque eo quod liberè se disponant ad iustificationem; sed dispositio maximè necessaria ad iustificationem est actus fidei; ergo &c. Probatur minor, primo ex Scriptura, quæ vbique ad iustificationem adulti requirit, vt credat. Christus Marci vltimo cum dixisset: *Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ:* subdit *qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur*; ergo ad hoc, vt adultus etiam per baptismum, acquirat iustificationem, & salutem, requiritur, vt credat. Apostolus ad Rom. 1. de Euangelio dicit, quod est *virtus in salutem omni credenti*; ergo vt adultus per Euangelium iustificetur, & saluetur, debet credere. Subdit Apostolus *Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem, sicut Scriptum est, Iustus ex fide viuit*; ergo vt iustitia Dei in adultis manifestetur, & vt viuant vita iustitiæ, requiritur fides. Ad Rom. 10. *Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti*; ergo vt per Christum iustificentur, requiritur fides. Et paulo post: *Omnis, qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt, in quem non crediderunt?* ergo vt adultus consequatur iustificationem, & salutem, requiritur, vt inuocet nomen Domini, & ad hoc, vt inuocet, requiritur, vt credat. Ad Gal. 2. *Scientes autem, quod non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in Christo Iesu credimus, vt iustificemur ex fide Christi*; ergo expressè docet adultum non posse iusti-

iustificari, nisi per fidem actualem, ideoque subdit, *& nos credimus*, fide scilicet actuali. Ad Heb. 11. *sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & quia requirentibus se remunerator est*: ergo expresse docet, quod sine fide impossibile est placere Deo, & loquitur de fide actuali in adultis, vt patet ex sequentibus, *Accedentem enim ad Deum*, vt nimirum iustificetur, *oportet credere, quia est*, ac proindè docet dispositionem necessariam ad hoc, vt adultus accedens ad Deum iustificetur, & iustificatus placeat Deo, esse fidem, qua actu credat Deum esse, & remuneratorem esse. Sap. 9. *Per sapientiam enim sanati sunt, quicumque tibi placuerunt*: vbi nomine sapientiæ fidem omnes intelligunt, vt docet Lorinus in eum locum.

16. Probatur secundò ex Tridentino eadem minor, quod nimirum in adultis dispositio necessaria ad salutem, & iustificationem sit actus fidei. Tridentinum Sess. 6. capit. 5. ponit titulum *de necessitate præparationis iustificationis in adultis, & vnde sit?* Et cap. 6. explicans talem præparationem, seu dispositionem, quam vocauerat necessariam, dicit: *Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt*: Et infra: *de hac dispositione scriptum est: accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod requirentibus se remunerator est*: Et

R 6 cap.

cap. 7. de hac ipsa fide dicit: *sine qua nulli vnquam contigit iustificatio*; ergo Tridentinum expressè docet actum fidei ita adultis esse dispositionem necessariam ad iustificationem, vt sine illa nulli vnquam contigerit iustificatio, ac proinde in adultis actum fidei esse dispositionem ad iustitiam, & salutem necessariam necessitate medij. Et cap. 8. docet, quod ideò per fidem dicimur iustificari, quia *fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire.*

17. Probatur tertiò eadem minor ex Patribus. Augustinus lib. de Serm. Domini in monte cap. 9. dicit: *Vbi vera fides non est, nec potest vera esse iustitia*: Serm. 38. de Tempore: *Sine fide nemo ad filiorum Dei consortium potest peruenire, quia sine ipsa neque in hoc sæculo quisquam iustificationis consequitur gratiam, neque in futuro vitam possidebit æternam.* In Psalmum 31. in Præfat. docet non solum in singulis hominibus, sed etiam in singulis operibus fidem esse fundamentum pietatis, ita vt sine illa esse non possit. Epist. 157. docet nullam cuiuscumque ætatis, ac sexus Personam sine fide potuisse iustificari. Similia docet lib. 2. de Peccat. meritis, & Remiss. cap. 9. de Corrept. & Grat. cap. 7. & alibi; idemque docet Bernardus Epist. 77. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum initio dicit, *Sine fide nulla potest prodesse, immo neque esse conuersio*; & ibidem *sine hac fide nemo*

mo ad filiorum numerum potest peruenire: Leo Serm.4. de Natiuit. dicit: nihil posse esse sanctum sine fide, idque probat ex Apostolo dicente *Iustus ex fide viuit*: *sine fide impossibile est placere Deo*.

18. Probatur quarto conclusio ratione. Nam Deus nullum adultum ratione, & libero arbitrio vtentem iustificat iustitia supernaturali, & adoptat, nisi liberè consentiat, & se disponat suæ iustificationi, & adoptioni; sed homo non congruè disponitur ad iustificationem supernaturalem, nisi per actus liberos, honestos, & supernaturales; ergo Deus nullum adultum, & libero arbitrio vtentem iustificat, nisi se ad iustificationem disponat per actus liberos, honestos, & supernaturales voluntatis; sed vt homo exerceat actus liberos, honestos, & supernaturales voluntatis, debet ad illos dirigi per cognitionem intellectualem eiusdem ordinis, hoc est supernaturalem; ergo Deus neminem iustificat, nisi ex cognitione supernaturali exerceat actus voluntatis supernaturales; sed cognitio supernaturalis propria viatoris est cognitio fidei, qua credit Deo loquenti; ergo Deus neminem iustificat, nisi fide supernaturali credat Deo loquenti. Ideò, vt declarat Tridentinum Sess. 6. cap. 5. *ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præueniente gratia sumendum est, hoc est ab eius vocatione, qua nullis eorum præcedentibus meritis, vocantur*: hac autem vocatione mouentur primò ad credendum Deo loquenti, & promittenti iusti-

iustificationem, & salutem.

19. Concluditur contra opinionem Vegæ, & aliorum relatorum num. 12. adultos ratione, & libero arbitrio vtentes in nullo casu posse iustificari, & saluari sine fide supernaturali, per cognitionem naturalem Dei, vel boni honesti, & faciendo per voluntatem quod in se est ad vitandum malum, & faciendum bonum. Et quidem sententiam illam Vegæ acerbiori censura notare solent Theologi. Nam Suarius Disp. 12. de Fide Sect. 2. num. 5. dicit esse erroneam: Canus, cuius censuram approbat Granado, Tract. 10. Disp. 3. num. 10. dicit esse erroneam, & fortasse hæreticam &c. Contra eam porro sententiam dictum videtur ab Augustino lib. de Natura, & Gratia cap. 2. *Si natura humana sibi posset sufficere ad implendum legem, perficiendamque iustitiam, de præmio debet esse secura, etiam si fides aliquo tempore eam latuit sanguinis Christi &c. Quod si potuit, aut potest, hoc ego dico, quod de lege dicit Apostolus ad Galatas 2. ergo Christus gratis mortuus est. Si enim hoc ille dixit de lege, quam accepit gens vna Iudæorum, quanto iustus dicitur de lege naturæ, quam accepit vniuersum genus humanum, si per naturā iustitia; ergo Christus gratis mortuus est; si autem non gratis Christus mortuus est; ergo omnis humana natura iustificari, & redimi ab ira Dei iustissima, hoc est vindicta, nullo modo potest, nisi per fidem, & Sacramentum Sanguinis Christi.*

20. Addo, quod quia primi parentes, Adam nimirum, & Heua creati sunt in

statu

ſtatu perfecto, & adulti, in primo inſtanti ſe diſpoſuerunt per fidem, & actus ſupernaturales voluntatis ad gratiam, & iuſtitiam ſupernaturalem, vt docet S. Thomas 1.p. quæſt. 95. art. 1. ad 5. quem ſequitur Suarez lib. 3. de Opere 6. dierum cap. 19. contra Sotum, qui lib. 1. de Natura, & Grat. cap. 5. docet Adamum in primo inſtanti accepiſſe gratiam, & iuſtitiam ſine proprio actu voluntatis, quo ſe ad illam diſpoſuerit. Idem proportionaliter dicendum de Angelis. Ideò actus fidei etiam Angelis, & primis parentibus ante peccatum fuit neceſſitate medij neceſſarius ad ſupernaturalem gratiam, iuſtitiam, & beatitudinem obtinendam.

21. Quæritur quinto, vtrum adultis, qui ante vſum rationis non ſunt iuſtificati per baptiſmum, ad iuſtificationem neceſſarius ſit neceſſitate medij actus fidei ſtrictæ, quo credatur Deo reuelanti, vel ſufficiat aliquis actus fidei latius ſumptæ?

22. Reſpondeo, quod poſſet aliquis improbabiter exiſtimare, ad iuſtificationem ſufficere adultis fidem quamdam ſupernaturalem latam, quæ non nitatur diuina reuelatione, ſed teſtimonio creaturarum, vel alio ſimili motiuo. Explicatur. Deus, quia eleuauit hominem ad finem ſupernaturalem, præſto eſt ex parte ſua, vt quoties proponitur nobis obiectum aliquod potens terminare voluntatem honeſtam, eleuet per auxilia ſupernaturalia gratiæ noſtras potentias, vt ſimul cum actibus intellectus, & voluntatis naturalibus elicia-

cia-

ciamus circa illud obiectum actus supernaturales, & proportionatos fini supernaturali. Ideò quando Philosophi gentiles ex cognitione creaturarum veniebant in cognitionem naturalem Dei, Deus per auxilia gratiæ eleuabat eorum intellectum, ad eliciendam aliam cognitionem supernaturalem Dei per creaturas, ex vi cuius possent per actum voluntatis supernaturalem Deum colere, & super omnia diligere, & sic iustificari. Proportionaliter cum circa aliam quamcumque materiam eliciebant actus honestos naturales, eleuabantur per auxilia gratiæ ad elicendos simul circa eamdem materiam actus supernaturales, per quos saltem remotè disponebantur ad iustificationem, & salutem. Hæc cognitio supernaturalis Dei ex creaturis potest vocari fides lata, proportionaliter ac creaturæ dicuntur nobis loqui quadam locutione lata, iuxta illud Psalm. 18. *Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum*. Hinc posset explicari, quo pacto Deus omnibus, etiam ad quos nunquam peruenit prædicatio Euangelij, prouiderit media sufficientia ad iustificationem, & salutem. Possunt enim ex hac fide lata, sed supernaturali Dei per creaturas, Deum supernaturaliter super omnia diligere, & sic iustificari, & saluari. Proponit hanc sententiam Ripalda Tom. 1. de Ente supernaturali, Disp.20. Sect.21.22.& 23. & Disp. 63. per totam, ac multa pro ea adducit. Addit tamen se hæc tantum disputandi gratia afferre, nihil definiendo,

ne

ne contradicat communi sensui Theologorum, qui ad iustificationem requirunt fidem strictam fundatam in propria, ac stricta reuelatione Dei. Card. autem de Lugo Disp.12. de Fide, Sect.1.2. & 3. latè hanc sententiam impugnat, & soluit quæ pro ea attulerat Ripalda, ac nouissimè Innocent. XI. Decreto nuper edito damnauit hanc propositionem, quæ est 23. *Fides latè dicta ex testimonio Creaturarum, similique motiuo, ad iustificationem sufficit.*

23. Dicendum cum communi sententia: ad iustificationem, & salutem adultorum non sufficit actus fidei latè dictæ ex testimonio creaturarum, vel ex alio simili motiuo, sed requiritur fides stricta, & propria ex diuina reuelatione.

24. Probatur primo ex Apostolo ad Rom. 10. vbi loquens de necessitate fidei ad salutem dicit: *Omnis enim, quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur?* Et concludit; *ergo fides ex auditu: Auditus autem per verbum Christi;* ergo ex Apostolo ad salutem necessaria est fides, qua credamus propter verbum Dei propositum à prædicatoribus legitimè missis; sed hæc est propria, & stricta fides, fundata in propria, & stricta reuelatione, ac non in solo testimonio creaturarum; ergo &c. De hac igitur fide stricta intelligenda sunt loca Apostoli, quibus dicit: *sine fide*

im-

impossibile est placere Deo: accedentem ad Deum oportet credere.

25. Probatur secundò ex Tridentino Sess. 6. vbi loquens de necessitate præparationis ad iustificationem in adulto dicit: *Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deũ, credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt;* ergo ex Tridentino fides ad iustificationem necessaria est fides, qua liberè credimus vera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt; sed hæc est fides stricta, ac fundata in reuelatione propria diuinarum promissionum; ergo &c. Videtur autem Tridentinum hanc doctrinam desumpsisse ex Paulo ad Heb. 11. vbi fidẽ definit dicens: *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*. Nam fides est substantia, seu subsistentia rerum sperandarum, in quantum per illam firmissimè credimus vera esse quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt, & sic est firmum fundamentum illa sperandi.

26. Probatur tertiò conclusio ratione. Nam Deus adultum non iustificat, ac non recipit ad suam amicitiam, nisi prius illum amicabiliter inuitauerit ad suam amicitiam; sed inuitatio amicabilis fit propria locutione; ergo Deus neminem iustificat, nisi prius illum locutione propria inuitauerit ad iustificationem, & amicitiam; sed Deus ab eo, quem amicabiliter inuitat ad iustificationem, & amicitiam exigit, vt vocationi, qua vocatur, correspondens, se dis-

disponat ad iustitiam,& amicitiam; prima autem dispositio est, vt Deo amicabiliter loquenti, & vocanti, credat; ergo Deus neminem iustificat,& recipit in suam amicitiam, nisi Deo loquenti, & inuitanti credat, adeoque ad iustificationem adulti requiritur actus fidei strictæ, qua credat Deo loquenti, vocanti, & promittenti. Confirmatur: nam iustificatio impij fit per modum contractus reconciliatiui;sed contractus fiunt per mutuam locutionem, & consensum; ergo iustificatio impij fit per mutuam locutionem, & consensum, quo Deus offert impio reconciliationem, iustificationem, & amicitiam, impius autem credit Deo offerenti, & per actus voluntatis consentit suæ iustificationi, & reconciliationi cum Deo.

27. Addo ex dictis quæst. 32. num.24. & 25. quod ante actus fidei perfectæ, ac strictæ,quibus adulti super omnia credunt Deo loquenti, & inuitanti ad iustificationem, possunt, ac debent præcedere actus supernaturales fidei inperfectæ, & inchoatæ, disponentes ad actum fidei perfectæ. Consistunt autem actus fidei inchoatæ in cognitionibus supernaturalibus procedentibus ex interna illuminatione Spiritus Sãcti. Probatur: nam antequam adultus credat fide perfecta, potest,ac debet saltem regulariter ex illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti audire predicatorem fidei, deliberare de fide amplectenda,orare Deum vt se magis, & magis illuminet; sed tales actus sunt supernaturales, & orti

ex

ex fide imperfecta, & inchoata, ac disponunt ad actum fidei perfectæ; ergo &c.

28. Ad 1. Paruulis ad salutem necessaria est necessitate medij fides habitualis, vt explicatum est num. 8. Licet autem aliqui, quos refert Innocentius III. cap. *Maiores, de Baptismo* negarint paruulis in baptismo infundi habitus fidei, spei, & charitatis, tamen post Tridentinum certum est hos habitus infundi etiam paruulis, ac proinde illos non posse iustificari sine fide habituali, vt dictũ est lib. 5. de Gratia q. 23.

29. Ad 2. ex dictis num. 9. & 10. actus fidei est necessarius necessitate medij solis adultis, qui ante vsum rationis non sunt iustificati per baptismum, vel post baptismum peccarunt mortaliter.

36. Ad 3. concedo, quod iuxta doctrinam Apostoli, Philosophi Gentiles ex cognitione naturali Dei potuerunt Deum glorificare, & illi gratias agere per actus naturales moraliter bonos, & honestos, ac per illos mereri aliquod præmium naturale retribuendum in hac vita: sed nego, quod per tales actus honestos naturales potuerunt iustificari, vel se disponere ad iustificationem, vel illam de congruo mereri. Propositio illa, quam Paulus subiungit, *Gloria, & honor, & pax omni operanti bonum*, significat solum, quod Deus vnicuique dabit præmium, quod per sua bona opera meritus fuerit. Et quia vitam æternam merentur soli iusti per sua opera supernaturalia elicita in statu gratiæ, ideò Deus solis iustis retribuet vitam æternam;

illis

illis autem, qui non iustificati faciunt solum aliqua opera moraliter honesta, solum retribuet præmium aliquod temporale. Idem Apostolus, dum dicit: *factores legis iustificabuntur*, loquitur de illis, qui ex fide, & viribus gratiæ obseruant totam legem, ac præcipuè primum eius præceptum diligendi Deum super omnia, qui profectò iustificabuntur, non autem de ijs, qui obseruant aliquod solum præceptum, cuius obseruantia sit insufficiens ad iustificationem, & si sit per actum merè naturalem, neque potest de congruo ad iustificationem disponere.

31. Ad 4. concedo maiorem, & distinguo minorem: multi adulti, quibus nunquam prædicatum est Euangelium, non possunt obtinere gratiam ad credendum, si ex viribus gratiæ faciant quod in se est, nego: & possunt obtinere gratiam ad credendum, si ex viribus gratiæ faciant quod in se est, concedo; & nego consequentiam. Deus, qui vt dicitur Ioannis 1. *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, omnes adultos identidem illuminat aliqua illuminatione supernaturali, qua loquitur ad cor ipsorum, ex vi cuius possunt per actus supernaturales deliberare de ijs, quæ spectant ad salutem, & si per tales actus ex viribus gratiæ faciant quod in se est, inuenient Prædicatorem fidei, vel Angelus de Cœlo mittetur ad illos, & sic poterunt iustificari, & saluari. In hoc autem sensu verum est exioma: *Facienti quod in se est ex viribus gratiæ, Deus non denegat*

gra-

gratiam, vlteriorum nimirum vſque ad iuſtificationem, & ſalutem.

32. Ad 5. nego maiorem, ac dico fidem eſſe adultis magis neceſſariam, quam baptiſmũ, ac proindè baptiſmum eſſe neceſſariũ indeterminatè, vel in re, vel in voto, fidem eſſe neceſſariam determinatè in re. S. Bernardus Epiſt. 77. colligit hanc maiorẽ neceſſitatẽ fidei, quam baptiſmi, ex modo loquendi Chriſti Marci vltimo. Cum enim dixiſſet: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit*, ſubdit: *Qui verò non crediderit, condemnabitur*, ac non dicit: *Qui baptizatus non fuerit, condemnabitur*. Ratio eſt, quia qui re ipſa baptizatus non fuerit, poteſt iuſtificari, & ſaluari per actum ſupernaturalem perfectæ charitatis includentem votum baptiſmi. At qui non crediderit, non poteſt iuſtificari, & ſaluari, cum non poſſit elicere actum ſupernaturalem perfectæ charitatis, qui procul dubio non poteſt elici ſine actu fidei; ergo actus fidei eſt neceſſarius re ipſa ad iuſtificationem, & ſalutem.

QVAESTIO XXXVII.

Vtrum fides Dei vt remuneratoris ſit adultis ad iuſtificationem, & ſalutem neceſſaria neceſſitate medij?

1. PRimo ad iuſtificationem adulti videtur non eſſe neceſſarium neceſſitate

tate medij, vt credat Deum esse. Ex dictis enim quæst. 28. ea, de quibus aliunde habemus euidentiam, non possunt simul credi propter testimonium Dei; sed multi habent euidentiam de diuina existentia; ergo &c.

2. Secundo videtur ad iustificationem adulti non esse necessarium necessitate medij, vt credat Deum esse remuneratorem. Vt enim adultus iustificetur, sufficit, vt ex fide eliciat actum charitatis supernaturalem, quo Deum diligat super omnia; sed vt eliciat actum charitatis sufficit, vt credat Deum esse infinitè bonum, & amabilem, etiamsi nihil cogitet de remuneratione; ergo &c.

3. Tertiò videtur saltem non esse necessarium necessitate medij, vt adultus credat Deum esse remuneratorem remuneratione supernaturali. Nam si credat Deū esse remuneratorem, abstrahendo ab hoc, quod talis remuneratio sit naturalis, vel supernaturalis, potest sperare talem remunerationem, & sic moueri ad amandum Deum amore charitatis super omnia, & iustificari. A fortiori videtur non esse necessarium necessitate medij ad hoc, vt adultus iustificetur in Baptismo, vt credat explicitè Deum esse remuneratorem remuneratione supernaturali.

4. Quarto videtur, quod licet post Christum fuerit ad iustificationem, & salutem necessaria necessitate medij fides explicita Dei, vt remuneratoris remunerátione supernaturali, tamen ante Christum fuerit

fuerit sufficiens fides explicita Dei, vt remuneratoris remuneratione naturali. Ideò enim post Christum est necessaria fides explicita remunerationis supernaturalis, quia Christus promisit regnum Cœlorum, & remunerationem supernaturalem; sed ante aduentum Christi Deus in lege naturæ promiserat solum remunerationem naturalem, hoc est temporalem felicitatem; ergo &c.

5. Respondeo plures esse quæstiones. Primò quæritur, vtrum adultis ad iustificationem necessaria necessitate medij sit fides, qua explicitè credant Deum esse?

5. Respondeo Caietanum in Comm. cap. 11. ad Hebræos propter fundamentum allatum in prima ratione dubitandi, docere fidem de diuina existentia non esse necessariam ijs, qui de diuina existentia habent euidentiam, sed esse necessariam regulariter, quia pauci perueniunt ad talem euidentiam. At Canus lib. 12. de Locis Theologicis merito hanc sententiam reprehendit, ideoque dicendum cum S. Thoma 2.2. quæst. 2. art. 4. Suario Disp. 12. Sect. 3. num. 4. Card. de Lugo disp. 12. Sect. 5. num. 123. ac Theologis communiter, hanc fidem esse prorsus necessariam:

Probatur ex Paulo, qui ad Hebræos 11. sine vlla exceptione dicit: *accedentem ad Deum oportet credere, quia est*; ergo &c. Confirmatur ratione. Nam ex dictis quæstione superiori ad iustificationem adulti necessaria est fides, qua credamus Deo propter summam eius veracitatem; sed non

non possumus credere Deo propter summam eius veracitatem, absque eo quod eodem actu credamus Deum esse; ergo &c. Ad rationem dubitandi, respondetur facile ex dictis quæst. 27. quod etiam qui habent euidentiam de diuina existentia, possunt, ac debent illam credere in complexo obscuro, quale est E. G. quod est Deus reuelans mysteria &c.

6. Quæritur secundo, quænam prædicata debeant de Deo credi per fidem, qua credimus Deum esse?

Respondeo credi debere Deum esse, qui sit primum principium, ac supremus Dominus Vniuersi; qui sit summè verax in loquendo, summè fidelis in suis promissionibus implendis, ac summè bonus, ac proindè cui loquenti sit summè credendum, in quo promittente sit summè sperandum, & qui sit summè amandus, & colendus, & cui sit summè obediendum. Quia verò summa veracitas includit summam sapientiam, per quam Deus non potest decipi, & perfectionem voluntatis, per quam non potest mentiendo decipere; summa fidelitas includit summam potentiam, per quam Deus potest implere quæ promittit, & perfectionem voluntatis, per quam non potest non stare promissis, ideo hæc omnia debemus de Deo explicitè credere; idemque proportionaliter dic de alijs prædicatis, quæ in his includuntur. Probatur: nam per fidem debemus credere de Deo illa prædicata, quæ sint motiuum summè credendi, sperandi, amandi, colendi, obe-

diendi diuinis præceptis; sed motiuum radicale summè obediendi Deo, ac summè illum colendi est, quia Deus est primum principium, ac primus Dominus Vniuersi; motiuum summè amandi est, quia Deus est summè bonus; motiuum summè credendi est, quia Deus est summè verax; motiuum summè sperandi in Deo est, quia Deus est summè fidelis; ergo &c. Quia verò hæc omnia prædicata sunt de Deo naturaliter nota, & euidentia, ideò de Deo per fidem credi debent plura prædicata naturaliter nota, & euidentia, ita tamen, vt credantur in complexo obscuro, vt dictũ est paulo ante citata quæstione 27.

7. Quæritur tertiò, vtrum ad iustificationem adulti requiratur, vt credat explicitè Deum esse remuneratorem?

Respondeo affirmatiuè cum Theologis communiter. Probatur primò ex verbis Apostoli ad Heb. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus se, remunerator est.* Probatur secundò ratione. Nam per fidem debemus credere de Deo illa prædicata, quæ sunt motiuum illum timendi, & in eo sperandi, constituendo in ipso spem nostræ beatitudinis; sed motiuum Deum timendi, ac in eo sperandi est, quia Deus est remunerator tribuens vnicuique iuxta merita; ergo &c. Hinc sequitur, quod quia prædicatum remuneratoris includit, quod Deus habeat prouidentiam præsertim moralem rerum humanarum, ad iustificationem adulti necesse est, vt credat Deum habere prouidentiam præsertim mora-

moralem rerum humanarum, ac proindè vt credat Deo conuenire omnes perfectiones, quæ sunt de cenceptu prouidentiæ.

8. Quæritur quarto, vtrum ad iustificationem adulti requiratur, vt credat explicitè Deum esse remuneratorem remuneratione supernaturali?

9. Respondeo Hurtadū de Fide Disp.43. Sect.7. probabile existimare, sufficere fidē, qua credatur Deum esse remuneratorem præscindendo à supernaturalitate remunerationis. Pro hac sententia affert Molinam 1.p.q.1.art.1.disp.1. Victoriā, & alios, quos tacito nomine refert Turrianus Disp. 26. num. 4. Eamdem sententiam videtur amplecti Ripalda Tomo. 1. de Ente supernat. Disp.63. num.24.

10. At cōmuniter Theologi affirmant ad iustificationem adulti necessarium esse necessitate medij, vt explicitè credat Deum esse remuneratorem remuneratione supernaturali. Ita sentiunt Suar. de Fide Disp.12. Sect.3. num.8. Granado Controu. 1. de Fide Tract.10. Disp.2. Sect.2. nu.2. Michael Medina lib. 4. de recta in Deum fide, cap.8. Caietanus, Bannez, Valentia, Aragonius, Lorca, & Turrianus apud Hurtadum Disp.43. Sect. 1. ac Card. de Lugo Disp.12. Sect.5. num. 127. & sequentibus.

11. Dicendū cum hac communi sententia Theologorum, ad iustificationem adulti necessarium esse necessitate medij, vt credat explicitè Deum esse remuneratorem remuneratione supernaturali.

12. Probatur primo ratione. Nā ex dictis

quæst.35. num.28. Deus nullum adultum iustificat, nisi se liberè ex viribus gratiæ disposuerit ad iustificationem; sed nemo se congruè disponit ad iustificationem, per quam fiat aptus ad consequendum finem supernaturalem, nisi intendat, & speret finem supernaturalem; non potest autem actibus supernaturalibus intendere, ac sperare finem supernaturalem, nisi per fidem credat Deo promittenti finem, ac remunerationem supernaturalem; ergo &c.

13. Probatur secūdo ex Apostolo, qui ad Heb.11. cum dixisset: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia Deus est, & inquirentibus se remunerator est*, paulo post explicans, qualis sit hæc fides, qua antiqui iusti sunt saluati, dicit: *Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longe eas aspicientes, & salutantes, & confitentes, quia peregrini, & hospites sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. Et siquidem ipsius meminissent, de qua exierunt, habebant vtique tempus reuertendi; hanc autem meliorem appetunt, hoc est Cœlestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum. Parauit enim illis Ciuitatem*; ergo ex Apostolo antiqui iusti iustificati sunt, & saluati ex fide promissionum de vita æterna, & de Patria Cœlesti, ac proinde de remuneratione supernaturali, de qua 1. ad Corint 2. dicit: *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus ÿs, qui diligunt illum; nobis autem reuelauit per Spiritum suum.*

Pro-

14. Probatur tertiò ex Tridentino, quod Sess. 6. cap. 6. explicans fidem adultis necessariam, dicit illam esse, qua *liberè mouentur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt, & in primis iustificari impium per gratiam eius*; sed iustificatio, qua impius dispositus iustificatur per gratiam, spectat ad remunerationem supernaturalem; ergo ex Tridentino ad iustificationem adulti, requiritur fides, qua Deus creditur remunerator remuneratione supernaturali.

15. Quæritur quinto, vtrum ad iustificationem adulti requiratur fides, qua explicitè credatur Deum esse remuneratorem remuneratione supernaturali reduplicatiuè, vel sufficiat fides, qua credatur Deum esse remuneratorem remuneratione supernaturali specificatiuè.

16. Respondeo cum Card. de Lugo Disp. 12. Sect. 5. num. 130. sufficere, vt explicitè credatur Deum esse remuneratorem remuneratione supernaturali specificatiuè, hoc est tantæ perfectionis, vt re ipsa sit supernaturalis, etiamsi non cogitetur explicitè de prædicato supernaturalis. Probatur: nam si quis credat Deum esse remuneratorem iustorum, dando illis vitam æternam, & beatitudinem consistentem in visione Dei, etiamsi non cognoscat explicitè talem remunerationem esse supernaturalem, procul dubio potest ex hac fide iustificari; ergo &c.

17. Hinc sequitur ad iustificationem non sufficere, vt de Deo credamus prædicata

naturaliter nota, ſed requiri, vt credamus aliquod prædicatum naturaliter non notum, ſed innoteſcens ſolum ex reuelatione, quale prædicatum eſt, quod Deus ſit remunerator remuneratione ſupernaturali vitæ æternæ, ac remiſſionis peccatorum.

18. Quæritur ſexto, quænā debeant credi per fidem, qua credimus, Deum eſſe remuneratorem remuneratione ſupernaturali.

19. Reſpondeo, quod debent credi omnia illa, quæ includuntur in fide Dei remuneratoris remuneratione ſupernaturali. Et quia in hac fide includitur, quod Deus impium ad diuinam miſericordiam confugientem iuſtificat per gratiam ſuam, ideò vt docet Tridentinum Seſſ.6. cap.6. debet in primis credi *iuſtificari impium per gratiam ipſius Dei*. Quia rurſus in fide remuneratoris includitur Deum vnicuique retribuere iuxta merita, iuſtis quidem vitam æternam, & ſupernaturalem beatitudinem, impijs autem æternam miſeriam, & priuationem beatitudinis, ideò hoc etiam debet credi neceſſitate medij. Demum quia in his includitur immortalitas animæ rationalis, ideò debet credi immortalitas animæ rationalis, abſtrahendo ab hoc, vtrum anima rationalis ſit immortalis naturaliter, vel ſupernaturaliter, Deo illā in æternum conſeruante ſupernaturaliter.

20. Quæritur ſeptimò, vtrū hæc fides Dei remuneratoris ſupernaturalis fuerit neceſſaria etiam ante Christum in ſtatu legis naturæ, & Moſaicæ.

Reſ-

21. Respondeo affirmatiuè. Nã rationes & auctoritates allatæ probant illam fuisse semper necessariam. Confirmatur: nam Paulus ad Heb. 11. dicens: *sine fide impossibile est placere Deo: accedentem a. Deum oportet credere, quia est, & quia inquirentibus se remunerator est: Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis promissionibus &c.* loquitur expressè de iustis ante Christum in lege naturæ, & Mosaica, nimirum de Abel, Henoch, Abrahã, Ioseph, Moyse, Samuele, Dauid, & Prophetis.

22. Ad 1. respondeo existentiam Dei etiã dum de illa habemus euidentiam credi posse in complexo obscuro, vt explicatum est num. 5.

23. Ad 2. concedo maioré, & nego minorem. Ad iustificationem adulti requiritur, vt per actus voluntatis moueatur in Deum, vt vltimum finem supernaturalem; sed Deus cognoscitur vt vltimus finis supernaturalis per fidem, qua credimus illũ esse remuneratorem remuneratione supernaturali; ergo &c. Verum quo pacto Deus non possit amari amore supernaturali charitatis, nisi ex fide Dei remuneratoris supernaturalis, explicabitur infra in Tract. de Charitate, Quæstione 47.

24. Ad 3. nego maiorem. Si quis credat Deum esse remuneratorem, abstrahendo ab hoc, quod sit remunerator remuneratione naturali, vel supernaturali, non cognoscit Deum vt vltimum finem supernaturalem, adeoque non potest per actus voluntatis moueri in Deum vt vltimum fi-

nem supernaturalem, prout requiritur ad iustificationem.

25. Ad 4. Deus etiam in lege naturæ, & Mosaica, licet non adeo explicitè, sicut in lege gratiæ, promiserat vitam æternam, & remunerationem supernaturalem, vt patet ex testimonio Pauli ad Hebr. 11. relato num. 13. Ideo etiam in lege naturæ, & Mosaica ad iustificationem adulti erat necessarium necessitate medij, vt crederet Deum esse remuneratorem remuneratione supernaturali.

QVAESTIO XXXVIII.

Vtrum omnibus adultis, in quolibet statu fuerit necessaria necessitate medij ad salutem, & iustificationem fides implicita, vel explicita Christi, & Mysterij Trinitatis?

1. VIdetur semper ad iustificationem, & salutem adulti sufficisse, & adhuc sufficere fides explicita Dei vt remuneratoris supernaturalis, ac non fuisse, nec esse necessaria necessitate medij fides explicita Christi, & Trinitatis, nisi prout continetur explicitè in fide Dei, vt remuneratoris supernaturalis: primo quia Apostolus ad Heb. 12. dicit: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia Deus est, & inquirentibus se remunerator est*; sed Apostolus

tolus eo loco enumerat omnia necessario credenda ad iustificationem, & salutem, alioquin tradidisset doctrinam valde diminutam; ergo illa sufficiunt, & nihil aliud credendum est necessario necessitate medij ad iustificationem, & salutem.

2. Secundo ad iustificationem, & salutem adulti non est necessaria necessitate medij alia fides, quam quæ sufficienter dirigit ad intendendum vltimum finem supernaturalem, eumque à Deo firmissimè sperandum, & ad Deum super omnia amandum amore amicabili, cum voluntate efficaci obseruandi omnia diuina præcepta; sed fides explicata Dei vt remuneratoris supernaturalis sufficienter dirigit ad hæc, iuxta dicta quæst. 37. num. 6. ergo &c.

3. Tertio si dicatur fidem Dei vt remuneratoris supernaturalis sufficisse ante aduentũ Christi, nõ sufficere post aduentũ Christi, & post prædicationem Euangelij, contra est: nam argumenta allata probant fidem Dei remuneratoris sufficere etiam post aduentum Christi. Nam Paulus post aduentum Christi, & Christianis loquens, dixit: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus remunerator est*: & etiam post Christum fides Dei vt remuneratoris supernaturalis sufficienter dirigit ad intendendum finem supernaturalem, & Deum super omnia amandum amore amicabili, & sufficienti ad iustificationem.

4. Quarto ideo ante aduentum Christi aliqui

aliqui poterant saluari, & iustificari per solam fidem Dei vt remuneratoris, quia aliquibus poterat proponi sola reuelatio Dei vt remuneratoris supernaturalis, absque eo quod proponeretur reuelatio Mediatoris venturi, ac proinde poterant credere in Deum vt remuneratorem supernaturalem, eumque super omnia diligere, & sic iustificari, & saluari; sed etiam post Christum potest alicui ab initio proponi sola reuelatio Dei vt remuneratoris supernaturalis, absque eo quod proponatur Christus, qui iam venit, & passus est pro nobis, & ille potest credere in Deum vt remuneratorem supernaturalem, eumque super omnia diligere, & sic iustificari; ergo &c.

5. Respondeo, quod vt docet S. Thomas 2.2. quæst. 2. art. 7. ad 3. ex eoque communiter Theologi, qui credit explicitè Deum esse iustificatorem, Saluatorem, & remuneratorem supernaturalem hominum secundum modos sibi placitos, & secundum quod aliquibus cognoscentibus spiritus reuelasset, credit implicitè Mediatorem, hoc est Christum, siquidem Christus est præcipuum medium, per quod Deus homines iustificat, & saluat; credit etiam implicitè Trinitatem, siquidem Deus est Trinus, & vnus, & Christus mediator est secunda Persona Trinitatis, ac per gratiam Spiritus Sancti iustificat, & sanctificat homines; sed vt dictum est quæst. 37. semper fuit adultis necessaria necessitate medij fides Dei vt iustificatoris, & remunera

neratoris per media sibi placita, & aliquibus reuelata; ergo semper fuit omnibus necessaria necessitate medij fides implicita Christi, & Mysterij Trinitatis. Quæritur, vtrum vltra hanc fidem implicitam Christi, & Trinitatis, ante Christum in lege naturæ, & Mosaica, & post Christum in statu legis Euangelicæ, fuerit, & sit necessaria necessitate medij alia fides magis explicità Christi, & Trinitatis, & quænam sit talis fides explicita?

6. Plures sunt sententiæ, ac reduci possunt ad quinque, duas extremas, & tres medias. Prima sententia extrema docet nunquam post peccatum Adæ ad iustificationem, & salutem adultorum suffecisse fidem implicitam Christi contentã in fide Dei vt remuneratoris supernaturalis, sed semper fuisse necessariã necessitate medij fidem explicitam Christi sub conceptu mediatoris. Ante Christum ergo in lege naturæ, & Mosaica debebat credi Deum esse iustificatorem, & saluatorem per mediatorem mittendum; post Christum credi debet Deum esse iustificatorem, & saluatorem per mediatorem iam missum, qui mediator est Christus. Docuerunt hanc sententiam Corduba in Quæstionario lib. 2. quæst. 5. ad 3. Coninch. de Fide Disp. 14. Dub. 9. num. 147. Suarius autem Disp. 12. de Fide, Sect. 4. num. 17. putat illam esse probabilem, ac num. 14. dicit, quod videtur certè fuisse Augustini, præsertim Ep. 109. & lib. 18. de Ciuit. cap. 47. lib. 1. contra duas Epist. Pelagianorum, cap. 21.

& lib. 3. cap. 4 & lib.15. contra Faustum cap.24. & sequentibus.

7. Secunda sententia extremè contraria docet semper etiam post Christum ad iustificationem adulti, & salutem suffecisse, & sufficere fidem implicitam Christi, vt contentam in fide Dei vt remuneratoris supernaturalis, ac fidem magis explicitam non esse necessariam necessitate medij, sed necessitate solius præcepti: Docuerunt hanc sententiam Michael de Medina lib.4. de Recta in Deum fide, cap.10. Vega lib.6. in Trident. cap.22. Iauellus 2.p. Christianæ Philosophiæ, Tract. 1. cap. 1. Zumel 1.2. quæst. 89. art.6. Disp.4. & alij, quos sequuntur Suar. Disp. 12. Sect. 4. num. 10. Turrianus Disp. 27. Dub. 4. Hurtadus Disp.12.Sect.4.num.91.& alij.

8. Tertia sententia media docet in lege naturæ suffecisse fidem implicitam Christi contentam in fide explicita Dei vt remuneratoris supernaturalis; in lege Mosaica Iudæis adultis ad iustificationem, & salutem fuisse necessariam necessitate medij fidem explicitam Christi sub conceptu mediatoris à Deo mittendi; ac multo magis in lege gratiæ post Christum esse necessariam necessitate medij fidem Christi, qui iam venerit, ac sit Deus, & homo, ac passus sit pro peccatis nostris. Docuerunt hanc sententiam Aragonius de Fide qu. 2. art.5. concl.14. & 5. Granado Controu. 1. Tract. 10. Disp. 2. Sect. 2. & alij. Videtur autem hæc sententia esse S Thomæ 2. 2. qu. 2. art.7. ad 3. vbi loquens de Gentilibus

dicit:

dicit: *Si qui tamen saluati fuerunt, quibus reuelatio non fuit facta, non fuerunt saluati absque fide mediatoris, quia etsi non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam in diuina prouidentia, credentes Deum esse liberatorem hominum secundum modos sibi placitos, & secundum quod aliquibus veritatem cognoscentibus spiritus reuelesset, secundum illud Iob. 35. Qui docet nos super iumenta terræ:* Et Comm. in cap. 11. Epist. ad Heb. explicans illa verba *Accedentem ad Deum oportet credere*, expressè videtur hanc sententiam tradere.

9. Quarta sententia similiter media docet ante Christum non solum Gentilibus, sed etiam Iudæis adultis ad iustificationem, & salutem suffecisse fidem implicitam Christi inclusam in fide implicita Dei vt remuneratoris supernaturalis; post Christum in lege gratiæ necessariam esse necessitate medij fidem explicitam Christi. Docet hanc sententiam Valentia de Fide, q. 2. Puncto 4. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 2. & alij.

10. Quinta demum sententia media docet etiam post Christum ad iustificationem adulti sufficere fidem implicitam Christi inclusam in fide Dei vt remuneratoris supernaturalis, verum ad gloriæ, & salutis consecutionem esse necessariam necessitate medij fidem explicitam Christi. Docent hanc sententiam Canus Relect. de Sacram. Part. 2. Concl. 3. Ioannes de Bononia Tract. de Prædest. in Resp. ad Obiectiones, Ledesma, Bannez, Aragonius, &

alij,

alij, quos refert Suar. Disp. 12. de Fide, Sect. 4. num. 88.

11. Dicendum primo: probabilius est post peccatum Adæ fidem explicitam Christi saltem sub conceptu mediatoris fuisse pro quolibet statu omnibus adultis ita necessariam necessitate medij ad iustificationem, & salutem, vt nemo sine illa potuerit iustificari, ac saluari.

12. Probatur primo ex Scriptura. Ad Rom. 3. *Iustitia Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum. Non enim est distinctio. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei*; ergo Apostolus docet, quod quia omnes peccauerunt, in Adamo nimirum, omnes indigent gloria Dei, & iustitia Dei per fidem Iesu Christi, & quod non est distinctio; sed etiam qui fuerunt ante Christum in Adam peccauerunt; ergo omnes etiam qui fuerunt ante Christum, eguerunt iustitia Dei per fidem Iesu Christi, & concludit: *vt sit ipse iustus & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi.*

13. Posset responderi ad fidem Christi sufficere, vt sit fides causata ex meritis, & gratia Christi, non requiri, vt sit fides Christi vt obiecti, vel non requiri vt sit fides explicita Christi vt obiecti, sed sufficere, vt sit fides implicita Christi contenta in fide explicita Dei vt remuneratoris supernaturalis.

14. Sed contra, nam Apostolus dicit iustitiam Dei dari per fidem Iesu Christi omnibus, qui credunt in eum, idest Chistum; vt patet ex contextu, & explicat S.

Tho-

Thomas in Commentario; ergo loquitur de fide, quæ sit Christi vt obiecti; sed non loquitur de fide solum implicita, contenta in fide explicita Dei vt remuneratoris supernaturalis; ergo &c. Probatur assumptum: nam si loqueretur de hac fide solum implicita, eodem pacto fuisset requisita ad iustificationem fides Christi, ac fides aliorum mediorum à Deo ordinatorum ad iustificationem, qualia media sunt Sacramenta, prædicatio Apostolorum &c. sed est absurdum, & contra communem sensum, quod non aliter fuerit ad iustificationem requisita fides Christi, ac fides aliorum mediorum; ergo &c. Probatur maior: nam fides Christi requirebatur vt inclusa in fide Dei vt iustificatoris, & remuneratoris per media ab ipso ordinata; sed non solum Christus est medium à Deo ordinatum ad iustificationem, sed etiam Sacramenta, prædicatio Apostolorum &c. sunt media ad eumdem finem à Deo ordinata; ergo &c. Breuiter: dum Scriptura, & Patres dicunt, semper ad iustificationem adultorum fuisse necessariam fidem Christi, significant illam non solum fuisse necessariam illo modo generali, quo fuit necessaria fides aliorum mediorum à Deo ordinatorum ad nostram iustificationem; ergo fuit necessaria fides explicita Christi, saltem sub conceptu Mediatoris à Deo mittendi. Confirmatur: nam Actorum 4. Petrus loquens de Christo dicit: *non est in alio aliquo salus. Neque enim aliud nomen est sub Cœlo datum hominibus, in quo opor-*

teat

teat nos saluos fieri; ergo oportet nos saluos fieri in nomine Christi, credendo nimirum in Christum sub aliquo nomine, & conceptu, non communi, sed proprio ipsius; sed si suffecisset fides implicita Christi inclusa in conceptu Dei vt remunaratoris per media à Deo disposita, suffecisset fides Christi sub conceptu, & nomine medij ad nostram salutem, qui conceptus, & quod nomen est commune omnibus alijs medijs à Deo ordinatis ad nostram iustificationem, & salutem; ergo nunquam suffecit fides Christi sub eo conceptu, & nomine generali, sed fuit necessaria fides Christi, sub conceptu, & nomine Mediatoris proprio ipsius Christi.

15. Probatur secundo ex Patribus. Ignatius Epist. ad Philippéses dicit: *Omnes Sancti saluandi sunt per Christum, in ipso sperantes, atque ipsum spectantes*; sed valdè impropriè Sancti, qui fuerunt ante Christum, dicuntur sperasse in Christo, & ipsum spectasse, si non crediderunt, & sperarunt in ipso, saltem sub conceptu mediatoris; ergo &c.

16. Hieronymus in cap. 2. Epist. ad Gal. explicans illa verba: *Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro*, dicit: *Quos admonere debemus, eos hic dici iustitiam non consecutos, qui tantum ex operibus iustificari se posse credunt, sanctos autem, qui antiquitus fuerunt, ex fide Christi iustificatos. Siquidem Abraham vidit diem Christi, & lætatus est*, Io. 8. *& Moyses maiores diuitias æstimabat thesauris Ægyptiarum impropeverium*

rium Christi. Aspiciebat enim in remunerationem. ad Heb.11. Et in Comm. cap.3. ad Ephesios explicans illa verba, *in quo habemus fiduciam, & accessum in confidentia per fidem eius,* dicit: *cuius fiduciæ, atque accessus, & origo fides in Christo est:* In Comm. cap. 21. Matthæi explicans illa verba: *Turbæ, quæ præcedebant, & sequebantur, clamabant, dicentes Hosanna &c.* dicit: *vtrumque ostendit populum, & qui ante Euangelium, & qui post Euangelium Domino crediderunt, consona Iesum confessionis voce laudare, & secundum superioris Parabolæ exemplum diuersarum horarum operarios vnum fidei accipere præmium;* ergo Hieronymus docet omnes etiam ante Christum iustificatos, & saluatos ex fide Christi, procul dubio speciali, non autem illa generali, qua credebantur omnia media ad salutem.

17. Augustinus hoc idem clarè docet pluribus locis. Epist. 157. non multo post initium dicit: *Cuius hominis, eiusdemque Dei saluberrima fide, etiam illi iusti salui facti sunt, qui priusquam veniret in Carne, crediderunt in carne venturum. Eadem enim est fides nostra, & illorum, quoniam hoc illi crediderunt futurum, quod nos credimus factum; vnde dicit Apostolus: habentes eumdem Spiritum fidei &c.* ergo expressè dicit antiquos credidisse futurum, quod nos credimus factum; ergo iustificati sunt in fide Christi sub conceptu mediatoris venturi: & paulo post dicit: *Si ergo & illi, idest Patres, portare iugum legis veteris non valentes,*

per

per gratiam Domini nostri Iesu Christi, se saluos fieri crediderunt, manifestum est, quod hæc gratia etiam antiquos iustos viuere fecit ex fide. Et Paulo post concludit: *Proindè cum omnes iusti, hoc est veraces Dei cultores siue ante Incarnationem, siue post Incarnationem Christi, nec vixerint, nec viuant, nisi ex fide Incarnationis Christi, in quo est gratiæ plenitudo, profectò quod scriptum est Act. 4. non esse aliud nomen sub cœlo, in quo oportet saluos fieri nos, ex illo tempore valet ad saluandum genus humanum, in quo in Adam vitiatum est genus humanum*; ergo docet vniuersim iustos etiam ante Christum non vixisse vita gratiæ, nisi ex fide Incarnationis &c. Epist. 89. ante medium: *Vt sciamus etiam antiquos iustos, quicumque esse potuerunt, non nisi per eamdem fidem liberatos, per quam liberamur & nos, scilicet Incarnationis, quæ illis prænunciabatur, sicut à nobis facta annunciatur: ideo idem Apostolus, Christum hominem dicit, cum sit & Deus, ne quis existimet antiquos iustos per Deum tantummodo Christum, idest per Verbum, quod erat in principio, non etiam per fidem Incarnationis eius, qua & homo Christus dicitur, fuisse liberatos.* E paulo post: *Hæc ergo fides etiam antiquorum iustorum fuit. Vnde & Apostolus dicit: habentes eumdem spiritum fidei, &c. Non diceret eumdem spiritum fidei, nisi admonens etiam antiquos iustos habuisse ipsum spiritum fidei, hoc est Incarnationis Christi, sed quia illis futura prænunciabatur, quæ iam facta à nobis enunciatur &c.* Lib. de Natura, & Gratia cap. 2, dicit: *Si*

Si natura humana sibi posset sufficere ad implendam, perficiendamque iustitiam, de præmio debet esse secura, etiamsi fides aliquo tempore eam latuit Sanguinis Christi &c. Quod si potuit, aut potest, hoc ego dico, quod de lege dixit Apostolus ad Gal.2. ergo Christus gratis mortuus est &c. Si autem non gratis Christus mortuus est; ergo omnis humana natura iustificari, & redimi ab ira Dei iustissima, hoc est vindicta, nullo modo potest, nisi per fidem, & sacramentum Sanguinis Christi. Lib.8. de Ciuit. cap. 47. loquens de Iob, qui cum esset ex populo gentili, fuit iustus, & placuit Deo, dicit. *Diuinitus autem prouisum fuisse non dubito, vt ex hoc vno sciremus, etiam per alias gentes esse potuisse, qui secundum Deum vixerunt, eique placuerunt, pertinentes ad spiritualem Hierusalem: Quod nemini concessum fuisse credendum est, nisi cui diuinitus reuelatus est vnus mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus, qui venturus in carne sic antiquis prænunciabatur, quemadmodum nobis venisse nunciatus est, vt vna eademque fides per ipsum omnes in Dei Ciuitatem, in domum Dei, in templum Dei prædestinatos perducat ad Deum.* Lib.2. de Peccato Original cap. 24. dicit: *Sine fide ergo Incarnationis, ac mortis, ac resurrectionis Christi, nec antiquos iustos, vt iusti essent à peccatis potuisse mundari, & Dei gratia iustificari, veritas Christiana non dubitat, siue in ijs iustis, quos sacra Scriptura commemorat, siue in ijs iustis, quos illa quidem non commemorat, sed tamen fuisse credendi sunt, vel ante diluuium, vel inde vsque*

ad datam legem, vel ipsius legis tempore, non solum in filijs Israel sicut fuerunt Prophetæ, sed etiam extra eumdem populum, sicut fuit Iob; ergo Augustinus non solum docet neminem in vllo statu iustificatum sine fide explicita Christi, sed dicit, quod de hoc tamquam de certissimo dogmate veritas Christiana non dubitat. Possent afferri alia testimonia Augustini, sed hæc abundè sufficiunt.

18. Quæres, vtrum huic doctrinæ Patrum, ac præsertim Augustini contradicat S. Thomas 2.2. quæst. 2. art. 7. ad 3. vbi loquens de Gentilibus ante Christum, postquam ostendit Iob, Sybillas, & plures alios habuisse reuelationem de Christo, concludit: *Si qui tamen saluati fuerunt, quibus reuelatio non fuit facta, non fuerunt saluati absque fide mediatoris, quia & si non habuerunt fidem explicitam, habuerunt fidem implicitam, in diuina prouidentia credentes, Deum esse liberatorem hominum, secundum modos sibi placitos, & secundum quod aliquibus veritatem cognoscentibus spiritus reuelasset, secundum illud Iob 35. Qui docet hominem scientiam.*

19. Respondeo S. Thomam loco citato cautè loqui, & solum asserere, quod si qui saluati sunt absque fide explicita Christi sub conceptu mediatoris, non sunt saluati sine fide explicita Creatoris: at non concedit absolutè vllum adultum saluatum esse sine fide explicita Christi, saltem sub conceptu mediatoris; ergo S. Thomas eo loco non contradicit Augusti-

no

no, & alijs Patribus absolutè negantibus quemquam saluatū esse, aut in hac prouidentia saluari potuisse, sine fide explicita mediatoris. Etiamsi igitur S. Thomas alibi, ac præsertim in Comm. cap. 11. Epist. ad Hebræos insinuet aliquos absolutè saluatos fuisse sine fide explicita Christi sub conceptu mediatoris, dicendum, quod id limitat loco citato Summæ, in quo Quæstionem hanc examinat magis ex professo.

20. Posito, quod post peccatum Adami nullus adultus fuerit iustificatus, & saluatus sine fide explicita Christi saltem sub conceptu mediatoris, quæri potest primo, vtrum fides explicita Christi saltem sub conceptu mediatoris fuerit ad iustificationem adultorum necessaria, quasi ex natura rei, & ex obiecto, an solum concomitanter, & ex ordinatione extrinseca Dei?

21. Respondeo fuisse necessariam solum concomitanter, & ex ordinatione extrinseca Dei, non autem quasi ex natura rei, & ex obiecto. Probatur. Nam natura rei, & ex obiecto solum requiritur fides sufficienter dirigens ad intendum vltimum finem supernaturalem, eius consecutionem à Deo sperandam, ad amandum Deum super omnia amore cabili; sed fides explicita Dei vt remuneratoris supernaturalis sufficienter dirigit ad hæc, vt explicatum est quæst. 37. n.6. ergo ex natura rei, & ex obiecto solum est necessaria, & sufficiens fides explicita Dei vt remuneratoris supernatura-

lis, ac proindè fides explicita Christi (saltem sub conceptu mediatoris fuit necessaria solum concomitanter, & ex ordinatione extrinseca Dei. Quia verò Apostolus ad Heb. 11. voluit solum assignare ea, quorum fides explicita est adultis necessaria ad iustificationem ex natura rei, & quasi ex obiecto, solum assignauit fidem Dei vt remuneratoris, ac non fecit mentionem fidei explicitæ mediatoris, quam tamen alibi locis citatis satis clarè insinuat esse necessariam, intellige concomitanter, vt dictum est.

22. Sed explicandum est, quo pacto fides Mediatoris licet non fuerit ad iustificationem adultorum necessaria ex obiecto, & ex natura rei, fuerit necessaria concomitanter, & ex ordinatione diuina.

23. Granado 2. 2. Controu. 1. de Fide Tracta. 10. Disp. 2. Sect. 3. num. 2. vt explicet, quo pacto post Christum, & post prædicationem Euangelij nemo possit iustificari sine fide explicita Christi, docet ad Prouidentiam Dei spectare, vt qui credit in Deum supernaturalem remuneratorem, & est facturus actus voluntatis supernaturales sufficienter disponentes ad iustificationem, habeat etiam explicitam notitiam Christi, ac Deum non concurrere ad actus voluntatis sufficienter disponentes ad iustificationem, nisi simul efficiendo, vt ille explicitè credat in Christum. Proportionaliter posset dici ante Christum ad diuinam prouidentiā spectasse, vt omnes adulti, qui ex fide Dei remuneratoris

erant

erant Deum amaturi super omnia, & sic se sufficienter dispositùri ad iustificationem, haberent notitiam, & fidem implicitam Christi sub conceptu mediatoris.

24. Facilius & melius dici potest, Deum post lapsum Adami reuelasse simul, & indiuisibiliter se esse iustificatorem, & remuneratorem per mediatorem, & ita res disposuisse, vt nemini proponatur sufficienter ad credendum super omnia fide diuina reuelatio de Deo vt iustificatore, & remuneratore, quin proponatur sufficienter reuelatio de Deo vt iustificatore, & remuneratore per mediatorem; sed cum duo articuli simul proponuntur sufficienter, non potest fide diuina credi vnus, quin explicitè credatur alius, vt dictum est quæst. 33. ergo nemo potuit vnquam, aut potest fide diuina credere in Deum vt iustificatorem, & remuneratorem supernaturalem, quin simul credat in Deum vt iustificatorem, & remuneratorem per mediatorem; ergo sicut ad iustificationem adulti necessaria est ex obiecto, & ex natura rei fides super omnia Dei vt remuneratoris supernaturalis, sic concomitantur est, & semper fuit necessaria fides Christi, saltem sub conceptu mediatoris.

25. Explicatur. Adam post peccatum non potuit iustificari, & saluari, nisi credendo super omnia in Deum, vt iustificatorem, & saluatorem per gratiam suam, & ex hac fide sperando iustificationem à Deo, & se conuertendo ad Deum per actum perfectæ charitatis; sed non potuit cre-

credere in Deũ vt iustificatorem,& saluatorem, nisi Deus illi reuelasset se esse paratum ad illum iustificandum per gratiam, si conuerteretur ad Deum, credendo, sperando,& amando; ergo procul dubio Adamo post lapsum facta fuit hæc reuelatio; sed Adamo vtpotè capiti, & Principi generis humani fuit reuelatus Deus, non solum vt iustificator, & saluator, sed etiam vt iustificator,& saluator per mediatorem venturum; ergo Adam non potuit credere in Deum vt iustificatorem, & saluatorem, quin crederet simul in mediatorem venturum, adeoque non potuit iustificari sine fide explicita Christi, saltem sub conceptu mediatoris: sed Adam dum filios, & Nepotes instruebat in fide sibi reuelata, instruebat illos in fide Dei vt iustificatoris, & saluatoris per mediatorem mittendum; ergo etiam illi non poterant fide diuina credere vnum sine altero, adeoque si erant adulti, non poterant iustificari sine fide Christi, saltem sub conceptu mediatoris venturi. In familia igitur Adami orta est prima Ecclesia hominum credentium in Deum iustificatorem, saluatorem, & remuneratorem per mediatorem venturum, quæ sicut fuit Ecclesia credentium in Christum, potest dici fuisse Ecclesia Christiana: & sicut familia Adami propagata deinde est in plures familias, & gentes, ita Ecclesia cum fide in Deum vt iustificatorem, saluatorem, & remuneratorem per mediatorem venturum, propagata est in plures familias, & gentes, diuina pro-

prouidentia ita disponente, vt nemini sufficienter per signa credibilitatis, & internam illuminationé proponeretur Deus vt iustificator, saluator, & remunerator supernaturalis, quin proponeretur vt iustificator &c. per mediatorem venturum.

26. Confirmatur,& magis explicatur. Nam de facto post prædicationem Euangelij sola religio Christiana habet sufficientem credibilitatem ad fidem super omnia; sed religio Christiana ex prima nominis significatione est religio credens in Deum vt iustificatorem, saluatorem,& remuneratorem per Christum; ergo de facto post prædicationem Euamgelij nemini proponitur vera religio vt sufficienter credibilis, quin proponatur Christus, ac proinde nemo potest credere super omnia, prout requiritur ad iustificationem adulti, quin credat in Christum. Ante Christum Paruulis Iudæorum, cum perueniebant ad vsum rationis, religio Iudæorum proponebatur vt sufficienter credibilis; sed religio Iudæorum ex primo conceptu, & explicatione nominis erat religio expectantium Messiam,ac proindè credentium in Deum vt remuneratorem per Messiam venturum; ergo etiam Iudæi cum perueniebant ad vsum rationis, non poterant credere super omnia in Deum vt remuneratorem, quin simul crederent in Christum, hoc est in Messiam venturum. Ex populis Gentilium nullus adultus poterat iustificari, nisi ex fide stricta Dei vt remuneratoris supernaturalis, fundata non in

ſolo teſtimonio creaturarum, ſed in diuinā reuelatione, vt dictum eſt quæſt.36.nu.23. Vel ergo hæc reuelatio fiebat ipſis immediatè miniſterio Angelorum &c. & exiſtimandum eſt, quod indiuiſibiliter illis reuelarentur Deus vt iuſtificator, & remunerator ſupernaturalis per Mediatorem venturum; vel fiebat mediatè per hominem, & hic debebat proponere ſigna credibilitatis, quæ habebat aliqua Eccleſia, vel familia fidelis, puta Eccleſia Iudæorum, familia Abrahæ, familia Iob, &c. ſed in iſtis Eccleſiijs, vel familijs fidelibus dabantur indiuiſibiliter ſigna credibilitatis pro reuelatione Dei vt remuneratoris per Mediatorem venturum; ergo &c. Proportionaliter ante diluuium Adam propagauit familiam, & Eccleſiam credentium in Deum vt iuſtificatorem, & remuneratorem per mediatorem venturum, quæ Eccleſia habebat ſigna credibilitatis indiuiſibiliter pro hoc toto, adeoque nemini proponebatur vt ſufficienter credibile vnum ſine altero, ac proinde nemo poterat credere ſuper omnia vnum ſine altero. Confirmatur rurſus. Nam quotquot ex populo Gentili ſcimus habuiſſe fidem, ſcimus habuiſſe fidem mediatoris, & Redemptoris. Nam Iob.cap.19. profeſſus eſt fidem Chriſti, dicens: *Scio enim quod Redemptor meus viuit &c. & in carne mea videbo Deū Saluatorem meum &c.* quibus verbis videtur profiteri fidem redemptoris, tanquam vulgatam apud fideles illius temporis. Sibyllæ etiam multa ſcripſerunt de Chriſto.

Oppo-

27. Opponi potest primò: Apost. ad Gal. 3. dicit: *Antequam veniret fides, sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidem, quæ reuelanda erat;* ergo Apostolus docet, quod ante fidem explicitam Christi, quæ reuelata fuit post prædicationem Euangelij, tempore legis naturæ, ac legis Mosaicæ dabatur solum fides implicita Christi.

28. Respondeo fidem antiquorum de Christo procul dubio fuisse implicitam, si comparetur cum fide nostra, vt magis explicatur paulo post.

29. Opponi potest secundo: Tridentinum Sess. 6. cap. 2. dicit Christum ante legem, & legis tempore multis Sanctis Patribus fuisse declaratum, & promissum; ergo significat non fuisse declaratum, & promissum omnibus hominibus.

30. Respondeo Tridentinum loqui de declaratione, & promissione immediata, at non negare, quod per illos, quibus Christus fuit immediatè reuelatus, & promissus, fuerit etiam mediatè promissus & declaratus alijs, saltèm sub conceptu mediatoris.

31. Opponi potest tertiò: Iustinus Apol. 2. pro Christianis, Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum, Chrysostomus Hom. 37. in Matth. docent Gentiles ante Christum potuisse saluari sine fide explicita Christi; ergo &c.

32. Respondeo Patres illos à Suario Disp. 12. de Fide Sect. 2. num. 1. referri pro sententia Vegæ, & aliorum docentium, Gentiles ante Christum potuisse iustificari

per cognitionem naturalem Dei, quæ sententia procul dubio est reijcienda ex dictis quæst. 36. num. 2. & seqq. Possunt etiam afferri pro sententia asserente aliquando suffecisse fidem latè dictam ex testimonio creaturarum, quæ sententia reiecta est eadem quæst. num. 21. Addo Chrysostomum posse ita explicari, vt neget solum fuisse necessariam fidem explicitam Christi, sub conceptu filij Dei incarnati, non autem sub conceptu Mediatoris.

33. Opponi possunt quarto Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacr. Part. 10. cap. 6. vbi negat ante Christum fuisse necessariam fidem explicitam Christi, & Bernardus Epist. 77. Hugoni consentiens.

34. Respondeo Hugonem, & Bernardū eo loco impugnare quemdam, qui asserebat (verba Bernardi sunt) *Omnes antiquos iustos, quotquot videlicet Christi aduentum præcesserunt, tantam omnino habuisse præscientiam futurorum, quantam nos, qui post sumus, præactorum scientiam, ita vt nullus vel simplicium iustorum aliquid prorsus ignoraret ex omnibus, quæ nobis Euāgelica pandit Historia, V. G. Verbum Incarnatum, partum virginalem, doctrinam Saluatoris, miracula, crucem, mortem, sepulturam, descensum ad inferos, resurrectionem, & ad Cœlos ascensionem &c.* Reiecta hac sententia, Bernardus concludit, explicans, quænam illi deberent explicitè credere, ac dicit: *Ita ergo multi ante Saluatoris aduentum Deum omnipotentem tenentes, & diligentes suæ salutis gratuitum promissorem, credentes in promissione*

sione fidelem, sperantes certissimum redemptorem, in hac fide, & saluatione saluati sunt licet quando, & quo ordine salus repromissa fieret, ignorarent; ergo Bernardus docet omnes antiquos credidisse, & sperasse certissimum Redemptorem, ac proinde credidisse in Christum sub conceptu Redemptoris, seu Mediatoris. Idem docet Hugo loco citato; ergo Bernardus, & Hugo stant pro nostra sententia.

35. Opponi potest quinto ex Suario Disp. 12. Sect. 3. num. 15. Medium omnibus necessarium debuit publicè omnibus prædicari, & promulgari; sed tempore legis naturæ, & Mosaicæ Christus etiam sub conceptu mediatoris non fuit publicè prædicatus, & promulgatus omnibus præsertim gentilibus; ergo non est verosimile fidem Christi sub conceptu Mediatoris fuisse medium omnibus, & singulis adultis necessarium ad salutem.

36. Respondeo, quod eodem argumento probari posset fidem explicitam Dei, vt reuelantis se esse iustificatorem, & remuneratorem supernaturalem, non fuisse omnibus, & singulis adultis necessariam ad iustificationem, & salutem, siquidem hæc reuelatio non fuerat publicè prædicata, & promulgata omnibus præsertim gentilibus. Sicut ergo Suarius dicit hanc reuelationem ex quadam traditione fuisse sufficienter promulgatam, sic nos dicimus reuelationem Dei vt iustificatoris, & remuneratoris per Mediatorem fuisse sufficienter promulgatam, ita vt omnes adulti, di-

uina gratia excitati, possent inquirere, & ad talis reuelationis sufficientem notitiam peruenire, & credere, ac iustificari.

37. Vrget Suarius. Fides explicita Christi vt Mediatoris supponit notitiam explicitam peccati originalis; ergo etiam fides explicita peccati originalis fuisset medium necessarium ad salutem.

38. Respondeo nego antecedens. Nam fides, qua creditur Deum esse iustificatorem, & remuneratorem supernaturalem per Mediatorem, non supponit fidem explicitam peccati originalis, sed solum supponit fidem de hoc, quod nemo possit consequi promissam iustificationẽ à peccatis, & remunerationem, nisi per Mediatorem.

39. Quæri potest secundo, vtrum fides Christi ab initio fuerit minus explicita, deinde fuerit magis explicita, tum in maioribus, tum in minoribus, ita vt in lege naturæ fuerit minus explicita, quam in lege Mosaica, & in lege Mosaica fuerit minus explicita, quam post Christum in lege Euangelica.

40. Respondeo affirmatiuè, vt docent Patres, & Theologi, ac præsertim Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacr. Part. 10. cap. 6. Bernardus Epist. 77. ac S. Thomas 2. 2. qu. 2. art. 7. & alij communiter.

41. Primo ergo, vt docet S. Thomas 1. p. qu. 64. art. 1. ac plures alij, quos refert, & sequitur Suarius lib. 15. de Angelis c. 16. Angeli dum fuerunt in statu viæ, habuerunt reuelationem, & fidem Incarnationis, ac Christi, licet ignorarint Verbum incar-

nan-

nandum occasione peccati. Immò, vt docet Suarius lib. 7. de Angelis cap. 13. alijque apud ipsum, Lucifer, & Angeli mali peccarunt occasione reuelationis ipsis factæ de Incarnatione Verbi.

42. Secundo vt docet S. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 7. in corp. *Adam ante statum peccati habuit explicitam fidem de Christi Incarnatione, secundum quod ordinabatur ad consummationem gloriæ, non autem secundum quod ordinabatur ad liberationem a peccato per passionem, & resurrectionem, quia homo non fuit præscius peccati futuri. Videtur autem Incarnationis Christi præscius fuisse per hoc, quod dixit: Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit vxori suæ, vt habetur Gen. 2. & hoc Apost. ad Eph. 5. dicit Sacramentum magnum esse in Christo, & Ecclesia, quod quidem Sacramentum non est credibile primum hominem ignorasse*. Addo, quod quia vt dictum est quæst. 36. num. 20. primi parentes ante lapsum disposuerunt se ad gratiam sanctificantem per fidem, & actus supernaturales, rationabiliter censeri potest illos se disposuisse per fidem Christi.

43. Tertiò vt eodem art. 7. docet S. Thomas, *post peccatum fuit explicitè creditum*, ab Adamo nimirum, & maioribus, *mysterium Incarnationis Christi, non solum quantum ad Incarnationem, sed etiam quantum ad passionem, & resurrectionem, quibus humanum a peccato genus, & morte liberatur. Alioqiin enim non præfigurassent Christi passionem quibusdam sacrificijs, & ante legem,*

fuerunt. Desumpit hanc doctrinam S. Thomas ex Patribus, & præsertim ex Gregorio, qui Hom. 16. in Ezech. dicit: *secundum incrementa temporum creuit scientia Sanctorum Patrum, & quanto viciniores aduentui Saluatoris fuerunt, tanto Sacramenta salutis plenius perceperunt*. Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacramentis p. 10. cap. 6. hoc magis explicans dicit. *Ante legem Deus creator credebatur, & ab eo salus, & redemptio expectabatur, per quem verò, & quomodo eadem salus implenda, ac perficienda foret, exceptis paucis, quibus hoc scire singulariter in munere datum erat, à cæteris etiam fidelibus ignorabatur. Sub lege autem Persona Redemptoris mittenda prædicabatur: Quæ autem ipsa Persona hæc foret, homo, an Angelus, an Deus, nondum manifestabatur: soli hoc cognouerunt, qui per spiritum singulariter ad hoc illuminati fuerunt. Sub gratia autem manifestè omnibus iam, & prædicatur, & creditur modus redemptionis, & qualitas Personæ assumptæ. Semper tamen in Ecclesia Dei fidem, & cognitionem fuisse credimus Incarnationis, & passionis Christi, quia ab initio nunquam defuerunt, qui hoc cognouerunt. Alij saluabantur, quia horum perfectioni fide simplici iungebantur, & eos bene operando, sequebantur*. Dum dicit, quod etiam ante legem expectabatur redemptio, significat, quod expectabatur redemptor, adeoque Christus sub conceptu redemptoris.

45. Quæritur tertiò, vtrum in lege gratiæ post promulgatum Euangelium, adultis ad iustificationem sit necessaria

T 1 fides

fides explicita Christi, non solum sub conceptu mediatoris, sed sub conceptu filij Dei, qui factus sit homo, & pro nobis crucifixus, & mortuus sit, ac deinde resurrexerit?

46. Respondeo esse necessariam, non quidem ex natura rei, & ex obiecto, sed concomitanter, & ex ordinatione extrinseca Dei, proportionaliter ad dicta nu. 16. Probatur: nam ex dictis num. 21. post prædicationem Euangelij sola Religio Christiana habet sufficientem cradibilitatem; sed Religio Christiana ex ipsa nominis significatione est religio credens in Deum vt iustificatorem, & remuneratorem per Christum filium Dei, pro nobis in nostra carne crucifixum, & qui deinde resurrexit; ergo nemini proponitur sufficienter reuelatio Dei vt remuneratoris supernaturalis, quin proponatur Christus filius Dei pro nobis crucifixus, & qui resurrexit; ergo nullus adultus potest credere super omnia in Deum vt remuneratorem, quin credat in Christum filium Dei crucifixum, & qui resurrexit.

47. Confirmatur ex Scriptura, & Patribus. Ioan. 10. Christus de se ipso dicit: *Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur*; ergo nullus adultus potest consequi salutem, nisi ingressus fuerit per Christum; sed vt explicat Gregorius lib. 7. Epist. 47. *Ipse per Christum ingreditur, qui de eodem creatore, & redemptore humani generis vera sentit, & prædicata custodit*; ergo ad iustificationem, & salutem adulti requi-

tur,

ritur, vt de Christo vera sentiat, nimirum quod sit filius Dei pro nobis crucifixus, qui & resurrexit. Ioan. 3. Christus dicit: *Sicut Moyses axaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam*; ergo vt quis non pereat, debet credere in Christum exaltatum in Cruce, hoc est crucifixum. Io. 6. *Qui credit in me, habet vitam æternam*. Io. 10. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti, Iesum Christum*. Licet autem hic locus â S. Thoma 1. p. qu. 12. art. 4. & 1. 2. qu. 3. art. 4. & lib. contra Gentes cap. 61. intelligatur in sensu formali, ita vt significet vitam æternam, seu beatitudinem consistere formaliter in cognitione intuitiua Dei, tamen Cyrillus Alexandrinus, Augustinus, & alij, quos refert, & sequitur Cornelius in Comm. eius loci, intelligunt illum in sensu causali, ita vt sensus sit: *hæc est causa vitæ æternæ, hæc est via ad vitam æternam, vt per fidem cognoscant homines, & credant te esse solum verum Deum, & Iesum Christum missum ad eorum salutem*. Ideò Cyrillus Alexandrinus lib. 11. in Ioan. cap. 16. hunc locum explicans, dicit: *Radicem atque originem fidei, & veræ pietatis virtutem esse affirmat*. Hinc Cornelius infert, *Ad salutem, & vitam æternam requiri cognitionem, idest fidem tum Incarnationis Iesu Christi, tum Trinitatis. Nam Pater non potest plenè cognosci sine filio, & Spiritu Sancto*. Marci vltimo Christus dixit: *Euntes in mundum vniuer-*

sum, prædicate Euangelium omni Creaturæ: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur: Sed prædicare Euangelium est prædicare filium Dei pro nobis Incarnatum, crucifixum, ac mortuum fuisse, ac deinde resurrexisse; ergo qui hæc non crediderit, non poterit iustificari, & saluari, ac proinde condemnabitur. Act. 16. cum Custos carceris interrogasset Paulum; *Quid me oportet facere, vt saluus fiam?* Paulus respondit: *Crede in Dominum Iesum, & saluus eris*; ergo significauit ad iustificationem, & salutem esse necessariam fidem Christi. Hieronymus Comm. cap. 1. Epist. ad Ephes. explicans illa verba: *Prædestinãs nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum*, dicit: *Nec non etiam hoc inferendum, quod cum prædestinet nos, seu præfiniat Deus in adoptionem filiorum per Iesum Christum, tamen non ante filij esse possumus, nisi filij eius Iesu Christi fidem, & intelligentiam recipiamus.* August. lib. de Prædest. Sanctorum cap. 7. loquens de Cornelio, de quo Act. 10. dicitur, eius acceptas fuisse eleemosinas, & orationes, antequam credidisset, dicit: *Nec tamen sine aliqua fide donabat, & orabat. Nam quomodo inuocabat, in quem non crediderat? sed si posset sine fide Christi esse saluus, non ad eum ædificandum mitteretur Architectus Apostolus Petrus*; ergo Cornelius non potuit iustificari, & saluari sine fide Christi. Alludit Augustinus ad illud Pauli 1. ad Cor. 3. *Vt sapiens Architectus fundamentum posui &c. Fundamentum*

enim

enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus, quia nimirum fundamentum necessarium ad totum ædificium spirituale iustificationis adulti est fides Christi. Ideò Gregorius lib. 7. Epist. 47. his verbis relatis, dicit: *Quisquis ergo cum dilectione Dei, & proximi, fidei, quæ in Christo est, firmitatem tenet, eumdem Iesum Christum Dei, & hominis filium apud se posuit fundamentum.* Augustinus etiam lib. de Spiritu, & Littera, cap. 29. dicit: *Fide igitur Iesu Christi impetramus salutem, & quantum in nobis inchoatur in re* per iustificationem nimirum, *& quantum perficienda expectatur in spe,* videlicet per beatitudinem. Demum Tridentinum Sess. 6. cap. 6. agens de dispositione adultis necessaria ad iustificationem dicit. *Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati à diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt, atque illud in primis, à Deo iustificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu*; ergo Tridentinum docet dispositionem adultis necessariam ad iustificationem esse fidem, qua in primis credatur à Deo iustificari impium per redemptionem, quæ est in Christo Iesu.

48. Quæri potest quarto, vtrum post promulgatum Euangelium ad iustificationem adulti sit necessarium necessitate medij, vt credat explicitè Mysterium Trinitatis?

Res-

49. Respondeo fidem explicitam Trinitatis, prout continetur in signo Crucis, & in forma baptismi, esse necessariam necessitate medij, non quidem ex natura rei, & ex obiecto, sed concomitanter, & ex ordinatione diuina, proportionaliter ad dicta num. 38. Probatur ratione allata à S. Thoma 2. 2. qu. 2. art. 8. in corp. Nam ex dictis post promulgationem Euangelij ad iustificationem, & salutem necessaria est fides explicita Christi; sed fides Christi includit, quod filius Dei carnem assumpserit, & per gratiam Spiritus Sancti mundum renouarit, & quod de Spiritu Sancto conceptus fuerit; ergo includit fidem Patris, Filij, & Spiritus Sancti, ac proindè nemini proponitur sufficienter fides Dei vt iustificatoris, & remuneratoris supernaturalis, quin illi proponatur fides Christi, & nemini sufficienter proponitur fides Christi, quin proponatur fides Patris, Filij, Spiritus Sancti, ac Trinitatis, cuius inuocatione adulti iustificentur in baptismo suscepto re, vel voto.

50. Opponitur. Act. 10. de Cornelio Centurione, natione Gentili, narratur, quod antequam crederet in Christum, *erat religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, & faciens eleemosinas multas plebi, ac deprecans Deum semper*, & quod Angelus apparens, dixit illi, *Orationes tuæ, & eleemosinæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei*; sed hæc significant, quod Cornelius iam erat iustus; ergo Cornelius iustificatus fuit, antequam crederet explicitè

plicitè in Christum, ac proinde etiam post Christi aduentum fides explicita Christi non est omnibus necessaria necessitate medij ad salutem.

51: Respondeo de Cornelio duas esse sententias Patrum, & Theologorum. Prima docet Cornelium ex fide quadam inchoata, & imperfecta in Deum remuneratorem fuisse iustum, & religiosum iustitia quadam imperfecta, & dispositiua, sed nondum adeptum iustificationem, & remissionem peccati, quam solum adeptus est deinde, postquam ex prædicatione Petri credidit fide perfecta, & super omnia in Christum. Hanc sententiam docuerunt Chrysostomus tom. 3. agens de Fide, & Lege naturæ ac dicens: *Et vis plane videre, quod opera sine fide non viuificantur? Testimonium bonum habuit Cornelius de Eleemosina, & precibus, & Christum ignorabat; & quia magnus ille iustitiæ, & veritatis Iudex personarum respectum nesciens vidit bona quidem opera, sed mortua, quia fidem non habebat, misit diuinum Angelum.* Gregorius Hom. 9. in Ezechielem dicens: *Vnum sine altero nihil prodesse valet, quia nec fides sine operibus, nec opera sine fide, nisi fortasse pro fide percipienda; Sicut Cornelius pro bonis operibus meruit audiri, antequam fidelis existeret.* Augustinus lib. de Prædest. SS. cap. 7. dicens: *Solet dici, ideò credere meruit, quia vir bonus erat, antequam crederet: quod de Cornelio dici potest, cuius acceptæ sunt eleemosinæ, & exauditæ orationes, antequam credidisset in Christum, Nec tamen sine aliqua fide donabat,*

bat, & orubat. Nam quomodo inuocabat, in quem non crediderat? Sed si posset sine fide Christi esse saluus, non ad eum ædificandum mitteretur architectus Apostolus Petrus; ergo Patres citati dicunt Cornelium, antequam ad eum mitteretur Apostolus Petrus, fuisse iustum solum imperfectè, & dispositiuè, & Augustinus docet ex fide imperfecta habuisse iustitiam illam imperfectam, & dispositiuam, ac fidem Christi fuisse illi necessariam ad salutem, ideoque ad illum missum Apostolum Petrum. Videri potest Vasquez 1. 2. Disp. 192. cap. 1. vbi hanc sententiam sequitur. Iuxta hanc opinionem retorquetur argumentum, & confirmatur nostra sententia. Nam Cornelius licet aliqua fide crederet in Deum vt remuneratorem, & ex hac fide esset religiosus, ac timens Deum, & faceret multa opera bona, non potuit iustificari sine fide Christi, & ideò missus fuit ad eum Petrus, à quo instrueretur in fide Christi; ergo fides explicita Christi est ad iustificationem, & salutem necessaria.

52. Secunda sententia, quam Cornelius in Comm. cap. 10. Actuum tribuit Bedæ, Dionysio, Lorino, Magistro in 3. dist. 25. ac ibidem Alberto, S. Bonau. & S. Thomæ, tum ibi, tum 3. p. quæst. 69. art. 4. ad 1. & alijs, & quam probabiliorem existimant ipse Cornelius, & Card. de Lugo Disp. 12. de Fide, Sect. 4. num. 90. docet Cornelium verè fuisse iustificatum, antequam crederet explicitè in Christum. Iuxta hanc sententiam dicij potest Corne-

lium

lium iustificatum fuisse, antequam sufficienter promulgaretur Euangelium; sed ante sufficientem promulgationem Euangelij sufficiebat fides Dei vt remuneratoris per mediatorem promissum; ac Cornelius, cum maneret in Iudæa, potuit à Iudæis instrui in hac fide, & per ipsam iustificari; ergo non sequitur, quod post promulgationem sufficientem Euangelij, non sit necessaria fides explicità Christi. Quia tamen iam incipiebat fides explicita Christi esse necessaria ex præcepto, ideò ad Cornelium missus fuit Petrus, vt per fidem explicitam Christi, & per baptismum, magis iustificaretur, & acciperet maiorem gratiam.

53. Ad 1. Apostolus ad Heb. 11. dicens: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia Deus est, & quia inquirentibus se remunerator est*, enumerat solum ea, quorum fides est ad iustificationem, & salutem adultorum necessaria ex natura rei, & ex obiecto; sed ad iustificationem, & salutem adultorum est necessaria ex natura rei, & ex obiecto sola fides Dei vt remuneratoris supernaturalis, vt dictum est num. 16. Fides Christi est necessaria solam concomitanter, & ex diuina ordinatione; ergo &c. Eodem pacto respondeo ad 2. & 3. argumentum, quæ probant quidem solum fidem Dei vt remuneratoris supernaturalis esse necessariam ex natura rei, & ex obiecto, quod fatemur, non probant fidem Christi non esse necessariam concomitanter, & ex diuina ordinatione.

Ad

54. Ad 4. ante aduentum Christi nemo poterat iustificari sine fide Christi sub conceptu mediatoris, ex quia diuina ordinatione nemini poterat sufficienter proponi ad credendum super omnia reuelatio Dei vt remuneratoris supernaturalis, quin simul proponeretur sufficienter reuelatio Dei vt remuneratoris per mediatorem, vt explicatum est num. 24. sed post Euangelium promulgatum nemini potest proponi sufficienter reuelatio Dei vt remuneratoris supernaturalis, quin sufficienter proponatur Deus vt remunerator per Christum vt passum, & mortuum pro peccatis nostris, vt dictum est num. 46. ergo &c.

QVAESTIO XXXIX.

Vtrum, & quorum articulorum fides sit necessaria necessitate præcepti?

1. Videtur non dari præceptum obligans ad exercendum actum internum fidei. Primo quia tale præceptum, vel esset Ecclesiasticum, vel diuinum; & si diuinum, vel esset naturale, vel supernaturale; sed non potest esse Ecclesiasticum, nam Ecclesia non potest præcipere actus merè internos: non potest esse diuinum naturale, nam præceptum naturale non potest obligare ad actus supernaturales, qualis est actus fidei; nec potest esse diuinum

num supernaturale; nam præceptum alicuius actus debet præcognosci, antequam illum actum exerceamus; sed præceptum supernaturale credendi non posset cognosci, nisi per actum fidei, ac proinde non posset præcognosci, antequam credamus; ergo &c.

2. Secundo non potest explicari, quando nam hoc præceptum obliget; ergo non datur.

3. Tertio Præceptum credendi deberet esse proprium virtutis fidei; sed non potest esse proprium virtutis fidei; ergo &c. Probatur minor: nam præceptum spectat ad illam virtutem, quæ ex amore sui obiecti formalis potest, ac debet velle obseruare præceptum; sed fides cum sit virtus intellectualis, non potest ex suo obiecto formali velle obseruare præceptum credendi; ergo &c.

4. Quarto non potest explicari, quænam deberent ex præcepto explicitè credi in lege naturæ, Mosaica, vel Euangelica; quenam debeant credi explicitè à maioribus, vel minoribus; ergo &c.

5. Respondeo plures esse quæstiones insinuatas in rationibus dubitandi.

6. Quæritur igitur primo, vtrum detur præceptum, & obligatio exercendi actum internum credendi?

Respondeo affirmatiuè cum omnibus Patribus, & Theologis. Probatur ex Scriptura. 1. Io. 3. *Hoc est mandatum eius, vt credamus in nomine filij eius.* Matth. vltimo *Qui non crediderit, condemnabitur.* Ad

Heb.

Heb. 10. *Iustus ex fide viuit. Quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ.* Ex his patet non solum dari præceptum credendi, sed esse præceptum graue, & rigorosum, ac obligans sub pœna damnationis æternæ. Confirmatur ex Patribus. Irenæus lib. 3. contra Hæreses cap. 21. *Ignorantes eum, qui ex virgine est, priuantur munere eius, quod est vita æterna.* Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 5. loquens de fidei symbolo, dicit: *Caue, ne ob inscitiã pereas.* Idem docet Gregorius lib. 1. Reg. cap. 16. & lib. 7. Epist. 47. Augustinus & alij. Ratio autem est, quia omnes obligantur ad ponenda media necessaria ad salutem; sed ex dictis quæst. 36. fides est medium necessarium ad salutem; ergo &c. Videri potest Suarius Disput. 13. Sect. 1: num. 1. & 2.

7. Quæritur secundo, vtrum præceptum credendi sit diuinum, vel potius sit merè Ecclesiasticum.

Respondeo procul dubio non esse merè Ecclesiasticum, sed diuinum: Probatur primo: nam Ecclesia non potest per se obligare ad actus merè internos, vt docent communiter Theologi; sed præceptum credẽdi per se obligat etiam ad actus merè internos; ergo &c. Secundo Ecclesia per sua præcepta non potest obligare, nisi subditos, eos nimirum, qui per ianuam baptismi ingredientes in Ecclesiam, facti sunt subditi Ecclesiæ, iuxta illud Apostoli 1. ad Cor. 5. *Quid enim mihi de ijs, qui foris sunt, iudicare? &c. Nam eos, qui foris sunt, Deus iudicabit;* sed præceptum credendi obligat

omnes,

omnes, etiam antequam per baptismum facti sint subditi Ecclesiæ, iuxta illud Matth. vlt. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur*; ergo &c. Tertiò præceptum, quod intelligitur dari antecedenter, & independenter ab omni ordinatione Ecclesiastica, & humana, procul dubio est diuinum; sed præceptum credendi intelligitur dari antecedenter, & indepenter ab omni ordinatione Ecclesiastica, & humana, sicut fides intelligitur esse medium necessarium ad salutem, & iustificationem antecedenter, & & independenter ab omni ordinatione Ecclesiastica, & humana; ergo &c.

8. Quæritur tertiò, vtrum præceptum credendi fide supernaturali sit naturale, vel supernaturale?

Respondeo præceptum naturale posse sumi dupliciter. Primò præceptum naturale dicitur, quod sequitur ex constitutione naturæ præcisè secundum se consideratæ. In hoc sensu præceptum credendi fide supernaturali, procul dubio non est naturale. Nam procul dubio ex præcisa constitutione naturæ absque eleuatione ad finem supernaturalem non sequitur hominem, aut Angelum obligari ad credendum fide supernaturali vel ad exercendum vllum actum supernaturalem. Secundo præceptum naturale dici potest, quod sequitur connaturaliter ex constitutione ordinis supernaturalis. In hoc sensu præceptum credendi est naturale ordini supernaturali. Nam ex constitutione ordinis supernaturalis,

oritur sufficienter obligatio non ponendi excessus &c. sed ex honestate speciali credendi super omnia Deo reuelanti, oritur sufficienter obligatio credendi super omnia: ex inhonestate speciali discredendi, vel non credendi, oritur obligatio ad non discredendum, & ad non omittendum actum fidei; ergo &c.

Addo, quod cum actus fidei est necessarius ad obseruanda præcepta aliarum virtutum, etiam præceptis aliarum virtutum obligamur ad credendum: E.G. cum ex præcepto charitatis obligamur ad Deum super omnia diligendum, quia non possumus diligere, nisi credamus, ex præcepto charitatis obligamur ad credendum.

11. Quæritur quinto, quando nam obliget præceptum credendi?

Respondeo cũ communi sententia Theologorum, quos refert, & sequitur Card. de Lugo disp. 13. Sect. 1. num. 21. quod tenemur credere statim, ac fides sufficienter proponitur. Ratio est, quia cum quis dicit aliquid alteri, postulat sibi credi, & si sit dignissimus fide, fit illi iniuria, si non creditur, vel differatur fides; sed cum fides nobis sufficienter proponitur, Deus nobis loquitur; ergo postulat sibi credi, & fit Deo iniuria, si non credamus, vel fidem differamus. Hinc sequitur, quod cum aliqui articuli de nouo nobis sufficienter proponuntur, statim debemus illos credere ex eadem ratione, quia nimirum Deus de nouo nobis dicit illos articulos. Cum verò deinde occurrunt articuli vt antea iam

cre-

crediti, non semper requiritur, vt formaliter renouemus actum fidei, sed sufficit, vt per quamdam fidem virtualem ratam habeamus fidem præteritam, quæ fides virtualis cadit sub experientiam, & difficilè explicatur, cum sit valde implicita; actus autem valdè impliciti difficilè explicentur.

12. Potest opponi: sequeretur, quod statim ac alicui proponitur Deus vt summè amabilis, teneretur ad Deum summè amandum, & ad eliciendum actum charitatis perfectæ.

Respondeo aliquos concedere sequelã, alios negare, & decisionem quæstionis spectare ad Tractatũ de Charitate. In sententia negante sequelam disparitas afferri potest ex eo, quod cum aliquis fide dignissimus alloquitur sufficienter alterum, statim postulat sibi credi, & existimat sibi fieri grauem iniuriam, si fides sibi negetur, vel suspendatur. At cum quis amore dignissimus inuitat aliquem ad se summè diligendum, nõ existimat sibi fieri iniuriam, si non statim summè diligatur, sed ille paulatim se disponat ad actum perfectæ charitatis, & amoris.

13. Addo præceptum credendi obligare etiam, quoties actus fidei est necessarius ad obseruanda alia præcepta, ad resistendum grauibus tentationibus &c.

14. Quæritur sexto, quænam homines communiter tenerentur explicitè credere in lege naturæ, antequam daretur præceptum circumcisionis, ac lex Mosaica?

Res-

Reſpondeo, quod primò tenebantur explicitè credere omnia, quorum fides erat tunc neceſſaria neceſſitate medij, quæ explicata ſunt quæſt. 37. & 38. inter quæ diximes includi fidem Chriſti ſub conceptu mediatoris. Cœtera ſpectantia ad myſteria Trinitatis, & Incarnationis communiter minores non tenebantur explicitè credere, quia illis non erant ſufficienter propoſita: aliqui maiores, quibus ſufficienter proponebantur, tenebantur illa explicitè credere. Secundò tenebantur credere ea, quæ ſpectant ad præcepta moralia, & ſine quibus vita non poteſt rectè inſtitui, qualia ſunt quæ continentur in decalogo, & ad curandum, vt de his inſtruerentur. Ad alia præter hæc explicitè credenda, vel ſcienda videtur, quod iure diuino communiter pro illo ſtatu non obligarentur.

13. Quæritur ſeptimo, quænam post datum præceptum circumciſionis, & legem Moſaicam tenerentur credere Iudæi.

Reſpondeo, quod poſt datum Abrahæ præceptum circumciſionis, qui erant ex familia Abrahæ, tenebantur credere quæ fuerant ſpecialiter reuelata, & præcepta, tanquam propria familiæ Abrahæ: & quia ſpecialiter fuerat reuelatum illi familiæ, ex Abraham per Iſaac, & Iacobum oriturum mediatornm, in quo benedicerentur omnes gentes, ideò tenebantur hoc credere. Quia rurſus illi familiæ datum fuerat præceptum circumciſionis, tenebantur credere præceptum circumciſionis. Poſt datam legem Moſaicam Iudæi communiter

tenebantur credere præcepta communia, puta præceptum Sabbati, festiuitatum communium &c. Et quia multa erant præcepta communia, quæ includebant notitiam plurium spectantium ad Moysem, & Patres, ad captiuitatem Ægyptiacam &c. ideò tenebantur hæc credere, & ad expectandum Messiam ex ipsis oriturum &c. Ideò maiores tenebantur hæc scire, & tradere minoribus: minores tenebãtur curarè, vt de his instruerentur à maioribus.

16. Quæritur septimò, quænam Christiani in lege gratiæ post prædicatum Euangelium teneantur explicitè credere?

Respondeo, quod aliqua tenentur credere propter cognitionem, aliqua propter operationem. Primò ergo debemus agere de ijs, quæ tenemur credere propter cognitionem; deinde de ijs, quæ tenemur credere propter operationem.

17. Fuit antiqua opinio docens simplices fideles non obligari ad aliquem articulum particularem explicitè credendum, sed sufficere, vt credant generaliter omnia, quæ credit Ecclesia. Pro hac opinione citantur aliqui Canonistæ, nimirum Innocentius, Ostiensis, Panormitanus in cap. 1. De summa Trinitate, & Fide Catholica. Citantur etiam Summa Rosella, Verbo *Fides*, Guillelmus Parisiensis in Tractatu de Fide, & Altisiodorensis Lib. 3. Summæ Tract. 3. cap. 1. quæst. 5.

18. Reijcitur hæc sententia: nam ex dictis quæst. 39. num. 6. Fideles saltem tenentur credere explicitè omnia, quorum

fides

fides est ad salutem necessaria necessitate medij; sed fides explicita plurium articulorum est ad salutem necessaria necessitate medij, vt dictum est quæst. 38. ergo procul dubio fideles tenentur ad explicitè credenda saltem illa omnia.

19. Dicendum igitur cum communi sententia Theologorum, quos refert, & sequitur Suarius Disp. 13. de Fide, Sect. 4. nu. 5. Sanch. lib. 2. in Decalog. cap. 3. Card. de Lugo Disp. 13. de Fide, Sect. 4. num. 63. & alij, omnes fideles communiter obligari ad explicitè credendos, & sciendos quoad substantiam iuxta suam capacitatem omnes articulos, qui continentur in symbolo fidei. Nomine autem syboli fidei hic intelligimus symbolum Apostolorum.

20. Probatur primò auctoritate Conciliorum, & Patrum, & ex perpetuo vsu Ecclesiæ. Ecclesia enim notitiam symboli exigit ab omnibus, & singulis adultis, & antequam baptizentur, & post baptismum, vt constat ex Concilijs Agathensi, Bracharensi 2. & Cabilonensi relatis cap. 20. & seqq. de Consecratione, & ex Rabano relato ibi, in cap. *Ante baptismum*, & ex Catechismo Pij V. vbi in principio dicitur omnes scire, & credere debere ea, quæ Apostoli certis articulis comprehenderunt, & ex cap. *Deus qui* de Pœnitent. & Remiss. S. etiam Augustinus Serm. 181. de Tempore, & S. Leo Serm. 6. de Passione, dicunt Apostolos composuisse symbolum, vt fideles haberent certam fidei suæ regulam, quam scire, & credere deberent. Can.

etiam 7. Trullano dicitur eum, qui non scit memoriter, & firmiter credit symbolum, non esse Catholicum tenendum. Ideò nullus adultus, qui symbolum ignorat, admittitur ad baptismum, ac baptizatus, si symbolum ignoret, non absoluitur in Sacramento Pœnitentiæ.

21. Probatur secundò conclusio, discurrendo per singulos articulos symboli. Primò ex dictis quæst. 37. num. 6. necessitate medij debemus credere in vnum Deum, qui sit omnipotens, ac primum principium, & supremus Dominus Vniuersi; sed hoc est credere in Deum omnipotentem, Creatorem Cœli, & Terræ; ergo debemus credere in Deum omnipotentem, Creatorem Cœli, & Terræ; sed ex dictis quæst. 38. debemus credere necessitate medij mysteria Trinitatis, & Incarnationis: Mysterium autem Trinitatis, includit, quod Deus sit Pater; ergo debemus credere in totum primum articulum, hoc est *in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem Cœli, & terræ.* Quæritur, vtrum omnes teneantur explicitè credere Deum, non ab æterno, sed in tempore creasse Mundum, hoc est Cœlum, & terram. Affirmat Bannez, sed sine sufficienti fundamento. Negat Suarius Disp. 13. Sect. 4. num. 6. addens tamen vtile esse fideles de hac veritate instruere, ne per ignorantiam in errorem labantur.

22. Secundò eo ipso, quod ex dictis quæst. 38. omnes debent credere mysterium Trinitatis, & Incarnationis, debent cre-

credere in Iesum Christum filium Dei vnicum conceptum ex Spiritu Sancto. Vt autem omnes forment dignam existimationem de filio Dei, & eius matre, fuit expediens, vt teneantur credere Filium Dei conceptum, & natum ex Maria Virgine, per operationem Spiritus Sancti. Addit Suarius, quod quia in symbolo Christus dicitur natus ex Maria Virgine, debet explicitè credi Virginem mansisse Virginem in partu: & quia Maria absolutè vocatur Virgo, debet credi illam fuisse Virginem etiam post partum, ac tota vita. Nomen enim Virginis non tribuitur absolutè, nisi ijs, quæ fuerunt Virgines vsque ad mortem.

23. Tertiò omnes debent credere mysteria passionis, crucifixionis, mortis, ac sepulturæ Christi, cum de his mysterijs celebrentur præcipuæ festiuitates in Ecclesia, & cum sint præcipua nostræ fidei. Ideo Apostolus 1. ad Cor. 2. dicebat: *Prædicamus Christum, & hunc crucifixum*: & cap. 15. *Tradidi vobis in primis, quoniam Christus mortuus est.* Circumstantia illa, quod Christus passus sit sub Pontio Pilato, videtur admodum accidentalis, adeoque non dari vniuersalis obligatio illam explicitè sciendi, & credendi.

24. Quæritur, vtrum omnes, & singuli fideles obligentur explicitè scire articulum de descensu Christi ad inferos? Affirmat Medina in 3. p. quæst. 52. artic. 8. Melius negat Suarius Tom. 2. in 3. p. Disp. 43. Sect. 3. primò quia hic articulus non est posi-

positus in symbolo Niceno, & Constantinopolitano. Secundò quia aliqui antiqui Patres exponentes symbolum, illum omittunt, vt August. lib. de Fide, & Symbolo, & lib. de Symbolo ad Catechumenos, Iren. lib. 1. cap. 2. Tertull. lib. de Velandis Virginibus, in principio, & lib. de Præscript. cap. 13. & lib. contra Praxeam in principio, & Origenes lib. Periarch. Ideò aliqui suspicantur hunc articulum non fuisse ab Apostolis positum in symbolo, sed deinde additum. Quiā tamen alij Patres antiqui agentes de symbolo eam particulam referunt, & exponunt, vt Chrysost. Hom. 2. de Symbolo, Cyrillus Hierosolym. Catech. 4. Ruffinus in expositione Symboli, dicendum illam particulam ab Apostolis positam in symbolo.

25. Quarto omnes tenentur explicitè scire, ac credere mysteria Resurretionis, & Ascensionis Christi, cum de ipsis præcipuæ festiuitates in Ecclesia celebrentur. Ideò de mysterio resurrectionis Apostolus ad Rom. 10. dicit: *Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris*. Circumstantia, quod Christus resurrexerit tertia die, videtur admodum accidentalis, ac proinde non dari obligatio vniuersalis illam sciendi. Quod additur mysterio ascensionis, nimirum quod Christus sedet ad dexteram Patris, Suarez disp. 13. sect. 4. dicit esse obscurius, quam vt ab omnibus possit clarè intelligi, adeoque sufficere simplicibus, vt sciant, & credant

Chri

Christum vt Deum habere gloriam æqualem Patri, vt hominem obtinere altissimum gradum gloriæ. Tenentur omnes scire, & credere Christum venturum ad iudicandum viuos, & mortuos. Nam sicut Iudæi expectant primum aduentum, sic nos debemus expectare secundum aduentum Christi. Ideò Petrus Act. 10. dicit: *Præcepit nobis prædicare populo, & testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo Iudex viuorum, & mortuorum.*

26. Quarto omnes tenentur credere in Spiritum Sanctum, eiusque diuinitatem, cum hoc contineatur in mysterio Trinitatis. Non autem omnes tenentur explicitè scire Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio, cum non contineatur in symbolo Apostolorum. Existimo etiam omnes teneri ad sciendum, & explicitè credendum Spiritum Sanctum missum ad nos sanctificandos, cum de hoc mysterio celebretur festum Pentecostes.

27. Quintò aliqui apud Medinam dubitant, vtrum omnes, & singuli teneantur scire, & credere articulum de Sancta Ecclesia Catholica. Dicendum tamen cum Theologis communiter in 4. & 2.2. qu.2. Vasquez 1.2. Disp.121. cap.2. num.6. Henriquez lib. 6. de Pœnit. cap. 28. num. 2. Sanchez lib.2. Decalog. cap.3. num.8. quos refert, & sequitur Suarez disp. 13. sect. 4. num.10. quod omnes tenentur id scire, & credere. Ratio est, quia extra Ecclesiam non est salus, & omnes tenentur credere Ecclesiæ, vt regulæ proximæ, & in fide

Ecclesiæ implicitè credere omnes alios articulos. Existimo etiam, quod omnes tenentur credere, quod in Ecclesia, quæ est congregatio fidelium sub vno capite, dantur sancti, & communio bonorum operum, & sub hoc conceptu datur communio Sanctorum.

28. Sextò omnes tenentur explicitè credere articulos de peccatorum remissione, ac de vita æterna, cum contineantur in fide Dei iustificatoris, & remuneratoris supernaturalis, vt dictum est qu. 37. Tenentur etiam explicitè scire, & credere articulum de resurrectione Carnis, cum sit valdè præcipuus.

29. Quæritur octauo, quænam omnes fideles teneantur credere propter operationem?

Respondeo, quod primo tenentur scire, & credere præcepta Decalogi, siquidem sine illorum cognitione non possunt rectè suam vitam instituere. Secundo tenentur scire, & credere tria sacramenta omnibus necessaria, baptismum nimirum, penitentiam, & Eucharistiam. Quia verò in præcepto baptismi includitur fides de peccato originali, probabile est, quod tenentur credere peccatum originale. Quia in præcepto sumendi Eucharistiam includitur fides de præsentia corporis Christi in Eucharistia, tenentur scire, & credere præsentiam realem corporis Christi in Eucharistia. Notitia aliorum Sacramentorum non videtur omnibus ita necessaria, nisi cum debent illa sumere. Videri potest

Suar.

Suár. disp. 13. sect. 4. & Cardinalis de Lugo disp. 13. sect. 4.

30. Quæritur, quid dicendum sit de sententia cuiusdam eruditi recentioris, qui docet in adultis ad iustificationem esse necessariam necessitate medij fidem explicitam totius symboli, ità vt sine hac fide non possit adultus iustificari etiam in baptismo, sed baptismus sit validus quidem, sed informis.

Respondeo, ac primò existimo esse consuetudinem antiquissimam Ecclesiæ, vt extra casum necessitatis nemo baptizetur, absque eo quod prius instructus fuerit de toto symbolo, & profiteatur fidem singulorum articulorum. Ideò Tertullianus lib. de Spectaculis dicit: *Aquam ingressi, Christianam fidem in legis suæ verba profitemur*, recitando nimirum symbolum; ac Cyprianus Epist. 70. ad Numidiæ Synodum testatur baptizatos interrogari consueuisse etiam an crederent Ecclesiam, vitam æternam, & remissionem peccatorum, per hæc verba: *Credis in vitam æternam, & remissionem peccatorum per Sanctam Ecclesiam?* Idemque repetit Epist. 76. ad Magnum. Augustinus etiam lib. de Gestis Pelagij cap. 2. de Symbolo dicit: *Hæc verba, quæ pauca numero, magna sunt pondere, ex more omnium Ecclesiarum traduntur baptizandis.* Ideò Zacharias Papa Epist. 11. reprehendit quosdam Episcopos, qui hanc consuetudinem non obseruabant, dicens: *sed nec ipsa verba solemnia*, symboli nimirum, *quæ debet vnusquisque Catechumenus, si talis*

ætatis sit, vt iam intellectum habeat, sensu cordis sui percipere, & intelligere, nec docent, nec quærunt ab eis, qui baptizari debent.

31. Secundò existimo hanc consuetudinem esse obligatoriam, adeoque per se grauiter peccare eos, qui extra casum necessitatis baptizant Catechumenos, antequam didicerint symbolum, ac professi fuerint fidem singulorum articulorum: per se etiam grauiter peccare Catechumenos, qui extra casum necessitatis, baptizantur, antequam symbolum didicerint, & omniũ articulorum fidem habuerint. Addo adultos, antequam baptizentur, per se debere etiam addiscere ea, quæ spectant ad mores, & præcepta, vt ex professo docet Augustinus lib. de Fide, & Operibus, cap. 6. & 7.

32. Existimo tertiò adultos, qui extra casum necessitatis baptizantur, antequam didicerint symbolum, ac singulos articulos crediderint, per se, & seclusa ignorantia, suscipere baptismum validum, sed informem. Ratio est, quia per se, & seclusa ignorantia, sic suscipiendo baptismum, grauiter peccant, ac proindè ponunt obicem effectui baptismi.

33. Existimo quarto adultos posse iustificari, antequam instructi fuerint de toto symbolo, ac singulos articulos explicitè crediderint. Probatur, & explicatur. Nam Catechumenus paulatim instruitur. Potest ergo contingere, vt cum fuerit instructus de Deo Trino, & Vno vt supernaturali iustificatore, & remuneratore per Christũ, ac de Misterijs Trinitatis, Incarnationis,

Paß-

Paſſionis, mortis, & reſurrectionis Chriſti, antequam inſtruatur de alijs articulis fidei, diuina gratia excitatus, credat ſuper omnia hæc myſteria, ſperet à Deo remiſſionem peccatorum, & vitam æternam, ac Deum ſuper omnia diligat, cum voto etiam explicito baptiſmi; ſed tunc iuſtificabitur; ergo poteſt aliquis iuſtificari, antequam credat explicitè totum ſymbolum. Neque enim dici poteſt, quod ſicut datur præceptum differendi baptiſmum, vſque dum Catechumenus ſit inſtructus de toto ſymbolo, ſic datur præceptum differendi actum perfectæ charitatis, & contritionis, vſque dum quis ſit inſtructus de toto ſymbolo.

34 Exiſtimo quintò poſſe contingere, vt adultus recipiat baptiſmum validum, & formatum, etiamſi non fuerit inſtructus de toto ſymbolo, & non crediderit explicitè omnes articulos. Poteſt enim contingere, vt ignoret hanc obligationem, & poſtquam credidit in Deum Trinum, & Vnum, iuſtificatorem, & remuneratorem per Chriſtum Filium Dei, & hominem, qui pro nobis paſſus, & mortuus eſt, & reſurrexit, faciat actum imperfectæ contritionis, & baptizetur; ſed in hoc caſu recipiet baptiſmum cum effectu iuſtificationis; ergo &c. Addo Catechumenum, qui credidit hos articulos, ac fecit actum attritionis, ſi incidat in periculum mortis, ac ſenſibus deſtituatur, itaut ſit incapax vlterioris inſtructionis, debere baptizari, & baptizari cum effectu.

35. Ex his concludo fidem explicitam omnium articulorum ſymboli non eſſe re ipſa ad iuſtificationem adulti neceſſariam neceſſitate medij. Nam illud ſolum re ipſa eſt neceſſarium neceſſitate medij, ſine quo nemo poteſt in vllo caſu iuſtificari; ſed in caſibus explicatis poteſt homo iuſtificari ſine fide explicita omnium articulorum ſymboli; ergo &c. Poteſt tamen concedi talem fidem explicitam eſſe neceſſariam in voto.: Nam nemo poteſt iuſtificari ſine propoſito efficaci obſeruandi omnia præcepta; ſed inter alia præcepta datur præceptum credendi explicitè omnes articulos ſymboli; ergo &c.

36. Opponit primò recentior ille perpetuam Eccleſiæ conſuetudinem non baptizandi eos, qui non fuerint inſtructi de toto ſymbolo.

Reſpondeo hoc probare ſolum neceſſitatem præcapti non autem medij.

37. Vrget: Eccleſia cenſuit informem baptiſmum eorum, qui ante non didicerint ſymbolum.

Reſpondeo regulariter eſſe informem, quia qui ſic baptizantur, peccant contra præceptum, & ſic ponunt obicem effectui Sacramenti. Addo eſſe conſuetudinem baptizandi eos, qui petierunt baptiſmum, & antequam inſtruantur de toto ſymbolo, ſenſibus deſtituuntur; ergo Eccleſia cenſet talem baptiſmum poſſe eſſe etiam formatum, ac proinde fidem explicitam omnium articulorum fidei non eſſe ad iuſtificationem neceſſariam neceſſitate medii, ſed ſolius præcepti. Vr-

38. Vrget rursus: Augustinus lib. de Fide, & Operibus cap. 6. cum quibusdam dicentibus: *Prius baptizetur, deindè doceatur, quid ad bonam vitam, moresque pertineat*: respondet; *Fit hoc, vbi quemquam fortè dies vrget extremus, vt ad verba paucissima, quibus tamen omnia continentur, credat, vt si ex hac vita migrauerit, liberatus exeat à reatu omnium peccatorum*; sed verba illa paucissima, quibus totum continetur, sunt totum symbolum; ergo etiam in casu necessitatis non debet baptizari, nisi interrogatus fuerit de toto symbolo.

Respondeo, quod si potest, etiam in articulo mortis debet obseruari præceptum: at si non potest, quia antequam interrogetur de toto symbolo, Catechumenus sensibus destituitur, ex Ecclesiæ consuetudine procul dubio est baptizandus; ergo Ecclesia censet baptismum illum posse esse formatum.

39. Opponit rursus S. Augustinum, qui Epist. 67. narrat quemdam medicum nomine Dioscorum, *qui symbolum non tenuerat, aut fortassè tenere recusauerat, & se non potuisse excusauerat*, fuisse cecitate, & paralysi omnium membrorum à Deo percussum.

Respondeo hoc probare solum Medicum illum peccasse contra præceptum discendi symbolum, ac proinde posuisse obicem effectui baptismi, & à Deo fuisse punitum.

40. Opponit secundo Cyrillum Hierosolymitanum, qui in Præfatione suarum

Ca-

Catecheseon, loquens ad Catechumenos de necessitate discendi symbolū ante susceptionem baptismi, dicit: *Si vel vnum ex his non perceperis, etiamsi primorum, & secundorum memineris, ædificator quidem bene ædificat, tu verò fluxum, ac debile habebis ædificium;* sed nomine ædificij fluxi, ac debilis intelligit baptismum informem; ergo &c.

Respondeo, quod Cyrillus proponit Catechumenis obligationem ante baptismum credendi explicitè omnes articulos symboli, & dicit, quod si instruens Catechumenum, singulos articulos proponat, satisfacit debito, & sic bene ædificat, at Catechumenus si ex sua culpa, & negligentia, non singulos articulos percipiat, & explicitè credat, peccat, & ponit obicem Sacramento, ac proindè recipit baptismum informem, & sine effectu. Hoc autem non probat fidem explicitam omnium articulorum esse necessariam ad iustificationem, & effectum baptismi necessitate medij, vt explicatum est num. 34.

41. Opponit 3. Sophronium, qui in Prato Spirituali dicit: *Interrogatus est aliquando S. Athanasius, postquam Alexandriæ Episcopus constitutus fuit, an posset quispiam sine fide baptizari, secundum ritum, & prædicationem Christianorum: Quid de illo sentiendum sit? Aut quomodo suscipiat illum Deus? Et respondit dicens: audiui aliquando à senioribus nostris, quod B. Petro Episcopo, & Martyri, cum facta esset mortalitas, & plerique ad baptisma mortis timore confugerent,*

rent, apparuerit Angelus humana specie, dicens. Quandiu huc mittitis marsupia ista, signata quidem, inania autem, & nihil intus habentia? Sed illi erant Marsupia signata, quia receperant baptismum validè, adeoque signati erant charactere; sed erant marsupia vacua, quia non receperant gratiam, quæ est effectus baptismi; ergo baptismus conlatus non habenti fidem explicitam omnium articulorum fidei est validus, & informis.

42. Respondeo ex hoc loco probari quidem baptismum collatum sine fide esse informem, sed nullo modo probari baptismum collatum sine fide explicita omnium articulorum symboli esse informem. Multi ergo ex illis erant marsupia vacua, quia baptizati fuerant sine fide, & dispositione necessaria ad effectum baptismi, quæcumque sit talis fides.

43. Ad 1. num. 7. dictum est præceptum credendi non esse merè Ecclesiasticum, sed diuinum, & explicatum est, in quo sensu sit supernaturale, & aliquo pacto naturale ordini supernaturali.

44. Ad 2. num. 11. explicatum est, quando nam obliget præceptum credendi.

45. Ad 3. num. 9. dictum est dari speciale præceptum credendi spectans ad specialem virtutem fidei. Dum opponitur: præceptum spectat ad eam virtutem, quæ ex amore sui obiecti formalis potest, ac debet velle obseruare præceptum, distinguo: spectat solum ad illam virtutem, nego; spectat ad illam virtutem, ita vt funda-

men-

mentaliter possit spectare ad aliam virtutem, concedo ; & nego consequentiam. Præceptum dupliciter potest spectare ad aliquam virtutem : primo ex eo, quod illa virtus ex amore sui obiecti formalis debeat velle obseruare præceptum:& in hoc sensu præceptum credendi spectat ad virtutem piæ affectionis, quæ habet pro obiecto formali honestatem credendi Deo super omnia, & ex amore talis honestatis, potest, ac debet velle Deo super omnia credere. Secundo ex eo, quod fundetur in honestate actus talis virtutis:& in hoc sensu præceptum credendi spectat ad fidem, quia in honestate actus credendi Deo super omnia fundatur obligatio, & præceptum credendi, vt explicatum est num. 9.

47. Ad 4. num. 13. & sequentibus explicatum est, quænam deberent ex præcepto explicitè credi a maioribus, in lege naturæ, Mosaica, & Euangelica.

TRACTATVS QVARTVS

De Spe.

CVM egerimus de fide, sequitur, vt breviter agamus de Spe:& quia Spes proportionaliter correspondet fidei, ea, quæ spectant ad spem, breuiter explicabimus, proportionaliter ad ea, quæ diximus de fide. Primò ergo agemus de spe in genere, ac de eius obiecto materiali, & formali:

Se-

Secundo descendemus ad agendum de spe Theologica, ac de eius obiecto materiali, & formali, & de quibusdam alijs ad ipsam spectantibus, vt videri potest in indice initio proposito.

QVAESTIO XXXX.

Vtrum obiectum materiale spei sit bonum, futurum, arduum, possibile acquiri?

1. PRimò videtur ad obiectum materiale spei non requiri, vt proponatur tamqnam futurum. Potest enim aliquis sperare se esse in statu gratiæ, licet status gratiæ proponatur vt præsens.

2. Seeundò videtur neque requiri, vt proponatur tamquam arduum. Possumus enim sperare pluuiam, vel serenitatem; sed hæc obiecta non proponuntur vt ardua; ergo &c.

3. Tertiò videtur neque requiri, vt proponatur tamquam possibile acquiri. Aegrotus enim licet probabiliter existimet se laborare morbo incurabili, tamen si incurabilitas morbi non sit euidens, potest sperare curationem, & ponere media.

4. Respondeo ex S. Thoma 2.2. quæst. 27.art.1. ad obiectum materiale spei requiri quatuor conditiones. Prima est, vt sit bonum. Non enim speramus, nisi bona, sicut non timemus, nisi mala. Per hanc con-

conditionem spes conuenit cum omnibus actibus prosequutionis, ac differt ab omnibus actibus fugæ, præsertim à timore, cuius obiectum materiale est malum.

5. Secunda conditio est, vt bonum non proponatur tamquam præsens, & possessum, sed tamquam futurum, & possidendum. Non enim speramus bona, quæ iam possidemus. Per hanc conditionem spes conuenit cum desiderio, & differt à gaudio, quod est de bono iam possesso.

6. Tertia conditio est, vt bonum proponatur tamquam arduum. Non enim propriè speramus quæ ita sunt in nostra potestate, vt sine vlla difficultate possimus illa adipisci, cum volumus. Per hanc conditionem spes differt à desiderio, quod tendit ad bonum futurum secundum se, abstrahendo ab arduitate.

7. Quarta conditio est, vt bonum arduum proponatur tamquam possibile acquiri. Bonum enim, quod proponitur euidenter vt impossibile acquiri, non speratur, sed desperatur, ac proindè non est obiectum spei, sed desperationis.

8. Infertur primò spem esse actum non potentiæ cognoscitiuæ, sed appetitiuæ, vt docet S. Thomas 1.2. quæst. 27. art. 2. Probatur: nam sicut ex apprehensione boni oritur in appetitu actus amoris; ex apprehensione boni vt præsentis oritur actus gaudij; ex apprehensione boni vt absentis oritur actus desiderij; ex apprehensione mali vt ad vitandum difficilis, oritur actus timoris; sic ex apprehensione boni vt

vt absentis, ardui, ac possibilis acquiri, oritur in appetitu actus spei; ergo sicut amor simplex, gaudium, desiderium, & timor sunt actus appetitus, non autem potentiæ cognoscitiuæ, sic spes est actus appetitus, non autem potentiæ cognoscitiuæ. Qui verò dicunt spem esse actum potentiæ cognoscitiuæ, possent etiam dicere timorem, desiderium, & gaudium esse actus potentiæ cognoscitiuæ.

9. Ratio â priori est, quia per actus cognoscendi formamus in nobis similitudinem obiecti, ideoque dicimur trahere ad nos obiectum; per actus autem appetitus mouemur, & inclinamur ad obiectum; sed actus spei non consistit in assimilatione, sed in quodam motu, & in quadam inclinatione ad bonum speratum, vt omnes experimur; ergo &c. Quia tamen spes supponit cognitionem, qua bonum proponitur vt futurum, arduum, & possibile acquiri, ideò aliqui sumpserunt occasionem dicendi spem esse actum potentiæ cognoscitiuæ, & ideò etiam aliquando Scriptores profani spem vocant existimationem boni futuri, sicut timorem vocant existimationem mali imminentis, vtentes locutione figurata, qua ponunt causam pro effectu.

10. Infertur secundò contra Caluinum, & quosdam alios Hæreticos, spem Theologicam distingui à fide. Conclusio est de fide ex Apostolo 1. ad Cor. 13. dicente. *Nunc autem manent tria hæc, fides, spes, charitas*. Ratio est, quia fides est actus intellectus, spes est actus appetitus. Hinc etiam

etiam reijcitur sententia quorundam, qui licet fateantur spem distingui à fide, tamen dicunt etiam spem esse actum intellectus.

Opponũt primò Hæretici: spes in Scripturis vocatur fiducia, quæ dicitur â fide; ergo non distinguitur à fide.

11. Respondeo spem dici fiduciam, non quia sit actus fidei, sed quia fundatur in actu fidei.

12. Opponunt secundò: ad Rom. 4. dicitur: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, quia in spem contra spem credidit*; ergo pro eodem sumitur fides, & spes.

13 Respondeo, negando consequentiam. Apostolus enim dicens Abraham credidisse in spem contra spem, significat Abraham credidisse ita, vt etiam sperauerit, licet motiua naturalia impellerent ad desperandum.

14. Infertur tertiò spem esse actum irascibilis, non autem concupiscibilis. Ratio est, quia vt ex S. Thoma 1. p. quæst. 81. art. 1. docent Scholastici communiter, concupiscibilis est potentia, per quam prosequimur bonum, & fugimus malum secundum se: Irascibilis est potentia, per quam prosequimur bonum, & fugimus malum vt arduum, pugnando aduersus contraria impeditiua boni, & illatiua mali; sed per spem tendimus in bonum vt arduum; ergo &c. Actus igitur, seu passiones concupiscibilis, communiter ponuntur sex: Amor, & odium: desiderium: & fuga: gaudium, & tristitia. Actus irascibilis ponuntur

tur quinque, ſpes, & deſperatio: timor, & audacia: ac demum ira.

15. Infertur quarto duplicem eſſe ſpem: alia eſt actus appetitus ſenſitiui, per quam ſperamus bona ſenſibilia; alia eſt actus appetitus rationalis, hoc eſt voluntatis, per quam ſperamus bona purè intelligibilia. Quia verò ſpe Theologica ſperamus beatitudinem ſupernaturalem, quæ eſt bonum purè intelligibile, ſpes Theologica eſt actus veluntatis, ſiue appetitus rationalis, non autem appetitus ſenſitiui.

16. Ad 1. Dum dicimus ſperare nos eſſe in gratiā, loquimur impropriè, ac ſignificamus nos probabile exiſtimare, quod ſimus in ſtatu gratiæ, & de hac probabilitate gaudere cum quadam triſtitia de ineuidentia.

17. Ad 2. nego minorem: Ad obiectum arduum ſufficit, quod ita excedat noſtram facultatem, vt habeamus motiua deſperandi; ſed pluuia, & ſerenitas ita excedunt noſtram facultatem, vt habeamus motiua deſperandi de ipſis; ergo ſunt obiecta ardua.

18. Ad 3. Ad ſpem aliquam leuem, & incertam ſufficit, vt obiectum proponatur tamquam poſſibile ſaltem negatiuè, hoc eſt tamquam non euidenter impoſſibile; & quia ægrotus, dum probabiliter exiſtimat morbum eſſe incurabilem, exiſtimat ſimul curationem non eſſe euidenter impoſſibilem, ideo poteſt aliqua ſpe leui, & incerta ſperare curationem morbi, & ponere media.

QVAE-

QVAESTIO XXXXI.

Vtrum obiectum formale spei sit bonitas, vel potius possibilitas rei speratæ?

1. Videtur obiectum formale spei non esse possibilitas, sed bonitas rei speratæ: primo quia motiuum, siue obiectũ formale sperandi debet esse aliquid, quod per spem ametur vt finis, & gratia sui, non autem vt medium, & gratia alterius, eo pacto, quo motiuum credendi debet esse aliquid, quod per fidem credatur ratione sui, & vt principium, non autem ratione alterius, & vt conclusio; sed possibilitas rei speratæ per spem non amatur gratia sui, sed gratia bonitatis rei speratæ; ergo &c.

2. Secundo motiuum sperandi magis speratur: nam propter quod vnum quodque tale, & illud mãgis; sed possibilitas rei speratæ non speratur: E.G. qui sperat sanitatem, sperat quidem bonitatem, non autem possibilitatem sanitatis; ergo &c.

3. Respondeo, quod quia spes non datur sine amore, & desiderio rei speratæ, possumus quærere, quodnam sit obiectum formale mouens ad amorem, & desiderium boni, quod speramus; & quodnam sit obiectum formale mouens ad sperandum tale bonum,

Di-

4. Dicendum: obiectum formale mouens ad amandam, & desiderandam rem speratam non est eius possibilitas, sed bonitas: obiectum formale mouens ad illam sperandam, non est bonitas, sed possibilitas.

5. Probatur primo: nam motiuum, siue obiectum formale amoris, ac desiderij est illud, quod assignamus, cum interrogamur, quid nos moueat ad aliquid amandum, & desiderandum: motiuum autem spei est illud, quod assignamus, dum interrogamur, quid nos moueat ad aliquid sperandum; sed interrogati, quid nos moueat ad amandam, & desiderandam sanitatem E.G. respondemus, quod nos mouet bonitas sanitatis: interrogati, quid nos moueat ad sperandum nos consecuturos sanitatem desideratam, respondemus, quod nos mouet possibilitas, & probabilitas consequendi sanitatem, & quod ideo speramus nos consecuturos sanitatem, quia possibile, & probabile est nos illam consecuturos; ergo &c.

6. Probatur secundo: nam cum aliquid, E.G. sanitas desideratur simul, & speratur, motiuum desiderandi est illud, quo crescente, crescit desiderium, motiuum sperandi est illud, quo crescente, crescit spes; sed crescente apprehensione de bonitate sanitatis, & imminuta apprehensione de possibilitate, & probabilitate consequendi sanitatem, crescit in ægroto desiderium, & imminuitur spes consequendi sanitatem: crescente autem apprehensione

de

possibilitate, & probabilitate consequendi sanitatem, crescit spes; ergo &c.

7. Confirmatur: nam quæ apprehendimus vt bona maxima, sed difficilimè consequibilia, desideramus magis, quam speramus; quæ apprehendimus vt bona minora, sed facilius consequibilia, speramus magis, quam desideramus; ergo motiuum desiderandi est bonitas rei desideratæ; motiuum sperandi est possibilitas rei speratæ.

8. Probatur tertiò: nam cum desperamus nos consecuturos bonum desideratum, motiuum desperandi est impossibilitas, vel difficultas illud consequendi: E. G. cum ægrotus desperat sanitatem, quam vehementissimè desiderat, motiuum desperandi est, quia sanitatem existimat impossibilem, aut difficillimam acquiri; ergo cum speramus nos consecuturos bonum, quod speramus, motiuum sperandi est possibilitas rei speratæ: nam sicut spes, & desperatio sunt actus contrarij, sic motiuum sperandi debet esse contrarium motiuo desperandi: impossibilitati autem contraria est possibilitas.

9. Confirmatur: nam sicut motiuum desperandi est id, quod à sperando repellit, sic motiuum sperandi est id, quod ad sperandum attrahit; sed sicut impossibilitas consequendi bonum desideratum retrahit ab illo sperando, sic possibilitas attrahit ad illud sperandum; ergo sicut impossibilitas est motiuum desperandi, sic possibilitas est motiuum sperandi.

10. Infertur, quod quia sicut spes non datur

datur ſine deſiderio, & amore boni futuri, ſic timor non datur ſine odio, & fuga mali futuri, motiuum ſiue obiectum formale odio habendi, & fugiendi malum futurum, eſt eius malitia, motiuum autem timendi, eſt difficultas vitandi malum futurum.

11. Quia diximus ſpem non dari ſine deſiderio rei ſperatæ, quæritur primò, quid addat ſpes ſupra deſiderium?

12. Reſpondeo cum S. Thoma 1. 2. qu. 25. art. 1. in corp. quod addit quemdam conatum, & quamdam eleuationem animi ad conſecutionem boni ardui, propter poſſibilitatem illud conſequendi: timor è conuerſo ſupra fugam, & abominationem, addit quamdam depreſſionem animi, propter difficultatem vitandi malum imminens: deſperatio ſupra deſiderium boni addit quamdam depreſſionem animi, & quãdam remiſſionem conatus, propter impoſſibilitatem, vel difficultatem conſequendi bonum deſideratum. Hæc eleuatio, vel depreſſio animi conſiſtit in quodam modo tenendi, quem experimur, nec indiget vlteriori explicatione. Addo, quod licet ſpes non detur ſine quodam gaudio de poſſibilitate, & probabilitate boni ſperati, tamen formaliter non conſiſtit in tali gaudio, ſed in conatu, & eleuatione animi.

13. Quæritur ſecundo, vtrum ſpes ſupponat ſolum, vel etiam realiter identificet ſecum deſiderium boni ſperati?

14. Reſpondeo, quod identificat. Ratio eſt, quia ſicut eodem actu, quo obiectum deſideramus, illud amamus, adeoque

desiderium includit rationem communem amoris, & addit rationem specialem desiderij; sic eodem actu, quo obiectum speramus, illud etiam amamus, ac desideramus, ideoque spes supra rationes communes amoris, ac desiderij, addit rationem specialem spei, quæ consistit in conatu, & eleuatione animi, vt explicatum est. Desiderium igitur potest sumi dupliciter: primò genericè, in quantum est amor boni vt absentis, & non possessi, & sic includitur in spe, tamquam genus in specie: secundò specificè, in quantum est amor boni vt absentis, & non possessi, sed est amor sine conatu, & eleuatione animi, & sic contradistinguitur â spe.

15. Ad 1. distinguo maiorem: motiuum sperandi, in quantum spes ex sua ratione generica est amor, & desiderium, debet esse aliquid, quod ametur gratia sui, concedo; in quantum spes ex sua ratione differentiali est spes, nego: concedo minorem; & distinguo consequens; ergo possibilitas non est motiuum sperandi, in quantum spes ex sua ratione generica est amor, & desiderium, concedo; in quantum ex sua ratione differentiali est spes, nego consequentiam. Spes, in quantum ex sua ratione generica est amor, ac desiderium, non habet pro motiuo, & obiecto formali possibilitatem rei speratæ, cum talis possibilitas non ametur gratia sui, sed habet pro motiuo bonitatem rei speratæ, quæ bonitas amatur gratia sui. At spes, in quantum ex sua ratione differentiali est spes, habet pro obiecto

obiecto formali possibilitatem rei speratæ: siquidem speramus nos consecuturos bonum, quia est possibile, fundando spem in ipsa possibilitate. Explicatur exemplo fidei. Fides enim in quantum ex sua ratione generica est intelligentia diuinæ veritatis reuelantis, non habet pro obiecto formali diuinam veritatem, sed creaturas, siquidem diuina veritas à nobis viatoribus intelligitur, non per se ipsam, sed per creaturas, iuxta illud Apostoli ad Rom. 1. *Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, inuisibilia lecta conspiciuntur:* at fides, in quantū ex sua ratione differentiali est assensus mysterijs reuelatis, habet pro obiecto formali diuinam veritatem reuelantem, cui per fidem immediatè assentimur.

16. Ad 2. distinguo maiorem: motiuum sperandi magis speratur *vt quo*, & proportionaliter, concedo; vt quod, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Principium illud, *propter quod vnumquodque tale, & illud magis*, intelligitur de ijs, quibus conuenit eadem denominatio, non autem de ijs, quibus non conuenit eadem denominatio. E.G. quia denominatio amati conuenit tum fini, tum medio, medio autem conuenit propter finem, magis conuenit fini, ideoque finis magis amatur, quam medium. E conuerso licet medium eligatur propter finem, quia finis propriè non eligitur, sed intenditur, non sequitur, quod finis magis eligatur, quam medium; sed motiuo sperandi propriè non conuenit denominatio sperati;

motiuum enim sperandi est præsens, speratur autem solum futurum; ergo motiuo sperandi neque conuenit denominatio magis sperati, sed conuenit alia denominatio proportionalis, nimirum quod speretur *vt quo*, & quod sit id, in quo speratur, & in quo spes fundatur, ac nititur.

QVAESTIO XXXXII.

Vtrum obiectum formale Spei Theologicæ sit fidelitas, & omnipotentia Dei promittentis?

1. Videtur non esse, primò quia charitas amat Deum, quia est infinitè bonus, & perfectus, ac proinde etiam quia est omnipotens, & fidelis; ergo si spes sperat in Deo, quia est omnipotens, & fidelis, motiuum sperandi est idem cum motiuo amandi, & obiectum formale spei confunditur cum obiecto formali charitatis.

2. Secundo si dicatur omnipotentiam, & fidelitatem esse motiuum amandi, in quantum sunt perfectiones Dei, & esse motiuum sperandi, in quantum sunt effectiuæ nostræ beatitudinis, & aliorum bonorum, quæ speramus à Deo, ac proindè sub diuersa ratione esse motiuum sperandi, & amandi; contra est, nam ex hoc sequitur motiuum sperandi non esse omnipotentiam, & fidelitatem Dei, sed nostram beatitu-

titudinem. Probatur sequela: nam qui per amorem concupiscentiæ amat diuinam omnipotentiam, & fidelitatem vt effectiuam propriæ beatitudinis, habet pro obiecto formali, & motiuo amandi non omnipotentiam, & fidelitatem, sed propriam beatitudinem; ergo qui sperat in diuina omnipotentia,& fidelitate vt effectiua propriæ beatitudinis, habet pro obiecto formali sperandi, non diuinam omnipotentiam, & fidelitatem, sed propriam beatitudinem.

3. Respondeo, quod qui dicunt obiectum formale spei in genere esse bonitatem finalem rei speratæ, consequenter dicunt obiectum formale spei theologicæ esse bonitatem finalem amabilem rei, quam speramus spe theologica; sed spe theologica speramus beatitudinem supernaturalem consistentem in hoc, vt Deus possideatur per visionem, & amorem; ergo iuxta hanc opinionem obiectum formale spei theologicæ est Deus possidendus per visionem,& amorem: & quia Deus vt possidendus per visionem, & amorem, est Deus vt bonus nobis, ideò obiectum formale spei theologicæ est Deus vt bonus nobis, & vt amatus amore concupiscentiæ habente pro fine *cui* nos ipsos; obiectum autem formale charitatis est Deus vt bonus sibi, & vt amatus amore amicitiæ, habente pro fine *cui* ipsum Deum. Docet hanc sententiam Suarius Disp. 1. de Spe sect.3. num.4. quem sequuntur plures Recentiores, in eamque conatur trahere S.

Thomam, Caietanum, Scotum, Almainum, & quosdam alios antiquos.

4. E conuerso qui dicunt obiectum formale spei in genere non esse bonitatem finalem, sed possibilitatem, & probabilitatem rei speratæ, consequenter dicunt obiectum formale spei theologicæ non esse beatitudinem supernaturalem, sed possibilitatem, & probabilitatem illam consequendi, siue id, per quod existimamus nos posse consequi, ac de facto consecuturos beatitudinem supernaturalem; sed existimamus nos posse consequi, & de facto consecuturos beatitudinem supernaturalem, non per vires naturæ, sed per omnipotentiam, & fidelitatem Dei, qui promisit nobis æternam beatitudinem, & auxilia ad illam consequendam, si per nos non steterit; ergo obiectum formale spei theologicæ est omnipotentia, & fidelitas Dei promittentis nobis æternam beatitudinẽ, & auxilia ad illam consequendam, si per nos non steterit. Docet hanc sententiam expresse S. Thomas Quæst. Vnic. de Spe, quæ est septima de spiritualibus creaturis, eamque secutus est Vasquez, ac plures Recentiores, licet discrepent in modo assignandi obiectum formale spei Theologicæ. Aliqui enim dicunt obiectum formale spei theologicæ esse Deum vt auxiliantem ad consequendam beatitudinem: alij omnipotentiam solam: alij omnipotentiam simul, & fidelitatem Dei promittentis: alij asserunt etiam promissionem creatam Dei esse obiectum formale partiale spei: alij dicunt

dicunt ſolam omnipotentiam, & fidelitatem increatam eſſe adæquatum obiectum formale ſpei theologicæ, promiſſionem eſſe meram conditionem, & applicationem obiecti formalis.

5. Conſequenter ad ea, quæ diximus de obiecto formali, & materiali fidei, & ſpei in genere, dicendum primo: obiectum formale mouens ad amandam, & deſiderandam beatitudinem ſupernaturalem, & alia bona promiſſa, eſt ipſa bonitas beatitudinis, ſeu bonitas Dei, in quantum eſt bonus nobis, & à nobis poſſidendus: at obiectum formale mouens ad ſperandum nos conſecuturos beatitudinem, & alia bona promiſſa, eſt omnipotentia, & fidelitas Dei promittentis. Probatur primò ex dictis paulo ante.

6. Probatur ſecundò: nam cum ægrotus amat, & deſiderat ſanitatem, obiectum formale mouens ad ſanitatem amandam, & deſiderandam eſt ipſa bonitas ſanitatis: cum autem ſperat ſe conſecuturum ſanitatem, quia Medicus inſignis promiſit ſe illum ſanaturum, motiuum formale mouens ad ſperandam ſanitatem eſt, quia medicus, qui promiſit ſe curaturum, eſt ita excellens, vt poſſit facere quod promiſit, & eſt ita fidelis, vt ſit facturus quod promiſit; ergo cum amamus, & deſideramus beatitudinem ſupernaturalem, obiectum formale mouens ad illam amandam, & deſiderandam, eſt bonitas beatitudinis: at cum ſperamus nos conſecuturos beatitudinem, obiectum formale mouens ad ſperandum

est, quia Deus, qui promisit beatitudinem, est ita omnipotens, vt possit facere quod promisit, & est ita fidelis, vt sit facturus quod promisit.

7. Probatur tertiò: nam obiectum formale, & materiale spei debet assignari proportionaliter, ac obiectum materiale, & formale fidei; sed obiectum materiale fidei sunt veritates reuelatæ, obiectum formale est prima veritas reuelans; ergo obiectum materiale spei sunt bona promissa, obiectum formale est prima fidelitas promittens. Sicut autem prima veritas reuelans includit duas perfectiones, alteram physicam, per quam Deus non potest falli, alteram moralem, per quam non potest fallere, & mentiri; sic prima fidelitas includit duas perfectiones, alteram physicam omnipotentiæ, per quam Deus potest facere quod promisit, alteram moralem fidelitatis, per quam vult facere quod promisit, siquidem non potest nolle implere promissa. Rursus sicut prima veritas reuelans est obiectum formale fidei, in quantum fides est assensus, non autē in quantū est simplex intelligentia, sic prima fidelitas est obiectum formale spei, in quantum est spes, non autem in quantum ex sua ratione generica est amor, ac desideriū rei speratæ.

8. Dicendum secundò: obiectum formale primarium spei est prima, & increata fidelitas promittens, promissio creata non est pura conditio, sed est obiectum formale secundarium spei.

9. Probatur; ex dictis enim quæst. 14. prima,

prima, & increata veritas est obiectum primarium fidei; reuelatio autem non est pura conditio, & applicatio, sed est obiectum formale secundarium; sed obiectum formale spei assignandum est proportionaliter, ac obiectum formale fidei; ergo prima, & increata fidelitas promittens est obiectum formale primarium spei, promissio autem non est pura conditio, sed obiectum formale secundarium.

10. Confirmatur: nam sicut ideò firmissimè credimus Deum esse Trinum & Vnū, quia Deus, qui est prima veritas, reuelauit se esse Trinum, & vnum, sic ideò firmissimè speramus nos consecuturos beatitudinem supernaturalem, quia Deus, qui est prima, & omnipotens fidelitas, promisit nobis beatitudinem supernaturalem, & auxilia ad illam consequendam, si per nos non steterit; ergo sicut obiectum formale fidei non est sola prima veritas, sed etiam reuelatio; sic obiectum formale spei non est sola prima fidelitas, sed etiam promissio. Quia verò firmissimè speramus in diuina fidelitate propter se, firmissimè speramus in diuina promissione propter ordinem, quem habet ad diuinam fidelitatem, ideò diuina fidelitas est obiectum formale primarium spei, diuina promissio est obiectū formale solum secundarium.

11. Dices: licet ad hoc, vt ignis calefaciat, requiratur propinquitas, tamē solus ignis est causa calefactionis, propinquitas est mera conditio, & applicatio; ergo licet ad hoc, vt prima veritas, & prima fideli-

tas moueant ad credendum, & sperandum, requiratur reuelatio, & promissio, tamen sola prima veritas, & prima fidelitas sunt obiectum formale mouens ad credendum, & sperandum, reuelatio, & promissio sunt mera applicatio.

12. Respondeo, concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, quia calefactio non assimilatur propinquitati, sed soli igni, & calori, per quem agit; sed quod requiritur ad affectum, ita vt illum non assimilet sibi, requiritur vt mera conditio; ergo &c. E conuerso reuelatio, & promissio ita requiruntur ad actum fidei, & spei, vt actus fidei, & spei assimilentur reuelationi, & promissioni in prædicatis supernaruralitatis, certitudinis, infallibilitatis &c; sed quod requiritur ita, vt sibi assimilet effectum, requiritur non vt pura conditio, sed etiam vt causa, eo pacto, quo quia ignis ita calefacit per calorem, vt calidum assimiletur calefacienti in calore, calor requiritur vt causa calefactionis; ergo &c.

13. Dices secundo: prima veritas est omnino completa in ordine ad mouendum ad actum fidei; ergo potest esse adæquatum motiuum actus fidei.

14. Respondeo primo, negando consequentiam. Licet enim prima veritas sit omnino completa, tamen non potest esse adæquatum motiuum actus fidei, non quia primæ veritati desit aliquod complementum, sed quia actus fidei includit essentialem dependentiam, non solũ à prima veritate

tate tanquam à maiori syllogismi, sed etiam à diuina reuelatione, tanquam â minore syllogismi. Explicatur. Licet Omnipotentia diuina sit completissima in ordine ad omnes effectus, tamen non potest se sola sine concursu causæ secundæ vitalis producere actum vitalem, non ex defectu complementi in diuina Omnipotentia, sed quia actus vitalis essentialiter dependet non à sola diuina Omnipotentia, sed etiam à causa secunda vitali; ergo proportionaliter dicendum in casu nostro.

15. Respondeo secundo, distinguo antecedens: prima veritas est completa, physicè in ordine ad actum fidei, concedo: est completa logicè, & in ratione antecedentis, ex quo syllogisticè inferatur conclusio fidei, nego antecedens; & nego consequentiam. Vt prima veritas possit esse obiectum formale adæquatum alicuius conclusionis, non sufficit, vt sit completa physicè, sed debet esse completa logicè in ratione antecedentis, ex quo vt infallibiliter connexo inferatur conlusio; sed antecedens, ex quo syllogisticè inferuntur conclusiones fidei, non est sola prima veritas, quæ est maior illius antecedentis, sed etiam reuelatio, quæ debet subiungi vt minor; ergo &c.

16. Ad 1. concedo antecedens, & distinguo consequens; ergo motiuum sperandi est idem realiter cum motiuo amandi, concedo; est idem formaliter, nego; & nego consequentiam. Certum est, quod obiectum formale trium virtutum theolo-

gicarũ, cum sit aliqua perfectio Dei, omnes autem perfectiones diuinæ realiter identificentur, est realiter idem; ergo obiectum formale primarium vnius virtutis theologicæ formaliter solum distinguitur ab obiecto formali primario alterius. Sed explicandum, quo pacto formaliter differant?

17. Dicendum, quod obiectum formale charitatis sunt omnes diuinæ perfectiones, in quantum constituunt Deum infinitè bonum, & perfectum in se ipso: & quia diuina veritas, & fidelitas sunt perfectiones constituentes Deum infinitè bonum, & perfectum in se ipso; ideo obiectum formale charitatis includit etiam diuinam veritatem, & fidelitatem, in quantum constituunt Deum infinitè bonum, & perfectum in se ipso, ac proindè per charitatem amatur Deus, quia est infinitè verax, & fidelis in se ipso. Obiectum formale fidei, formaliter loquendo, est sola perfectio diuinæ veritatis, non in quantum constituit Deum infinitè bonum, & perfectum in se (hoc enim materialiter se habet ad credendum,) sed in quantum constituit Deum infallibiliter connexum cum veritate eorum, quæ dicit. Obiectum formale spei, formaliter loquendo, est sola perfectio fidelitatis omnipotentis, non in quantum constituit Deum infinitè bonum, & perfectum in se, sed in quantum constituit Deum infallibiliter connexum cum nostra beatitudine, & cum alijs bonis promissis, si per nos non steterit.

Ad

18. Ad 2. nego sequelam. Ad probationem, concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, quia ex dictis qu. superiori 41. motiuum amandi, & desiderandi beatitudinem est id, quod assignamus, interrogati, quid nos moueat ad beatitudinem amandam, & desiderandam; sed de hoc interrogati respondemus, quod nos mouet ipsa bonitas beatitudinis; ergo motiuum amandi, ac desiderandi beatitudinem, est ipsa bonitas beatitudinis. Proportionaliter motiuum sperandi beatitudinem est id, quod assignamus, interrogati, quid nos moueat ad sperandum nos consecuturos beatitudinē desideratā; sed de hoc interrogati, respondemus, quod nos mouet fidelitas, & omnipotentia promittentis, & quod ideo firmissimè speramus nos consecuturos beatitadinem, si per nos non steterit, quia Deus, qui est omnipotens, & summè fidelis, promisit nobis beatitudinem, si per nos non steterit; ergo &c:

QVAESTIO XXXXIII.

Vtrum Spes sit virtus Theologica firmissimè, & super omnia sperans Deum vt obiectum materiale primarium?

1. Breuitatis gratia cæteras quæstiones de Spe per illationes expediemus,

In:

2. Infertur igitur primò, fidem, & spem proportionaliter esse virtutes theologicas. Sicut igitur fides est virtus theologica, in quantum ex sua ratione differentiali est assensus, quia habet pro obiecto formali primario primam veritatem increatam; eadem fides, in quantum ex sua ratione generica est simplex intelligentia, non est virtus theologica, quia cum intelligat Deum per creaturas, habet pro obiecto formali intelligendi ipsas creaturas; sic spes, in quantum ex sua ratione differentiali est spes, est virtus theologica, quia habet pro obiecto formali primario primam, & omnipotentem fidelitatem increatam; in quantum autem ex ratione generica est amor, ac desiderium, non est virtus theologica, quia habet pro fine *cui*, adeoque pro obiecto formali primario nos ipsos, quibus volumus beatitudinem.

3. Infertur secundo habitum amandi Deum vt nobis bonum, & vt nostram beatitudinem, nisi sit habitus amandi amore spei, non esse virtutem Theologicam: si autem sit habitus amandi amore spei, esse virtutem theologicam, in quantum est habitus sperandi, non in quantum est habitus amandi. Ideò non datur alia virtus theologica voluntatis, præter spem, & charitatem, quæ amat Deum vt bonum ipsi Deo, adeoque habet pro fine *cui*, & obiecto formali primario ipsum Deum.

4. Infertur tertiò, quod sicut obiectum materiale primarium fidei est Deus vt cognoscibilis per auctoritatem Dei reuelan-

tis, vt dictum est quæst. 14. sic obiectum materiale primarium spei est Deus vt sperabilis propter summam, & omnipotentem fidelitatem Dei promittentis, iuxta illud Dei ad Abraham Geneseos 15. *Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis*, quibus verbis dicens: *ego protector tuus sum* expressit obiectum formale, & motiuũ sperandi: dicens, *& merces tua magna nimis*, expressit obiectum materiale primarium sperandum. Ratio est, quia virtutes theologicæ dantur nobis, vt per earum actus coniungamur Deo tamquam vltimo fini supernaturali coniunctione proportionata statui viæ, ac vitæ præsentis; sed intellectus pro statu viæ, ac vitæ præsentis coniungitur Deo vt vltimo fini supernaturali per hoc, quod ex motiuo Dei reuelantis firmissimè credat Deum; & diuina voluntas coniungitur Deo per hoc, quod ex motiuo diuinæ fidelitatis promittentis firmissimè speret se consecuturam Deum possessione beatifica, & ex motiuo diuinæ bonitatis amet super omnia Deum vt bonũ ipsi Deo; ergo &c. Sicut autem per charitatem diligimus Deum propter se, proximum propter Deum, sic per spem speramus Deum propter se, hoc est vt vltimum finem, *qui*, alia, puta auxilia gratiæ, speramus, in quantum conducunt ad Deũ vt vltimum finem *qui*, hoc est nostram beatitudinem obiectiuam. Quia verò spes theologica data est, vt Deum speremus nobis, non autem vt Deum speremus alijs, ideò vt docet S. Thomas 2. 2. qu. 17. art. 3.

Spe

Spe theologica non possumus Deum sperare alijs, nisi referentes hoc ipsum ad Deum vt possidendum à nobis.

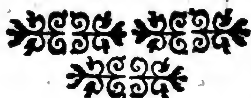
5. Infertur quartò, quod sicut fides, sic spes theologica est proportionaliter firmissima, & super omnia. Sicut enim quia Deus est prima veritas, debemus firmissimè, & super omnia credere sine vlla formidine intellectuali mysteria reuelata, præferendo motiuum diuinæ auctoritatis omnibus motiuis, quæ possunt in contrarium occurere; sic quia Deus est prima, & omnipotens fidelitas, debemus firmissimè, & sine vlla formidine voluntatis sperare nos consecuturos æternam beatitudiné, & alia bona promissa, si per nos nō steterit, præferendo motiuum diuinæ fidelitatis omnibus alijs motiuis, quæ possint in contrarium occurrere. Quod spes debeat excludere omnem formidinem & timorem voluntatis, indicauit Deus Geneseos 13. dicens Abrahæ: *noli timere Abraham; ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.* Quod debeat præferre motiuum diuinæ fidelitatis omnibus motiuis in contrarium, insinuat Apostolus ad Rom. 8. dicens: *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli &c. neque Creatura alia poterit nos separare à charitate Dei.* Est tamen differentia inter certitudinem intellectualem, qua credimus esse vera mysteria fidei, & certitudinem voluntatis, qua speramus nos consecuturos æternam beatitudinem, & alia bona promissa. Nam quia absolutè Deus reuelauit mysteria, sumus absolutè certi de veritate

myste-

mysteriorum; at quia Deus promisit nobis æternam beatitudinem, non absolutè, sed si per nos nō steterit, certo speramus nos cō-secuturos beatitudiné, non absolutè, sed si per nos non steterit. Ideò fides, qua credimus E.G. Deum esse Trinum, & Vnum, est sine omni formidine intellectualis: at licet speremus sine vlla formidine voluntatis nos consecuturos beatitudinem, si per nos non steterit, tamen formidamus, ne per nos stet, & sic absolutè formidamus, ne consequamur beatitudinem. Si tamen Deus alicui reuelasset absolutè suam prædestinationem, & absolutè promisisset beatitudinem, ille deberet absque vlla formidine voluntatis absolutè sperare beatitudinem.

6. Infertur quintò, obiectum materialæ primarium spei theologicæ esse bonū maximum, maximè arduum, & maximè possibile, ac futurum. Ratio, quare sit bonum maximum, est quia obiectum materiale primarium spei est Deus vt possidendus per visionem beatificam; sed Deus vt possidendus per visionem beatificam est bonum maximū, iuxta illud Geneseos 15. *Ego merces tua magna nimis*; ergo &c. Ratio, quare sit bonum maximè arduum, est, quia maximè arduum est, quod maximè excedit vires nostras, & totius naturæ, & ad quod consequendum debemus ponere operationes maximè excedentes vires nostras, & totius naturæ; sed beatitudo supernaturalis consistens in visione Dei maximè excedit vires nostras, ac totius naturæ, & solum est possibilis per omnipoten-

tentiam Dei; ad consequendam etiam beatitudinem, debemus obseruare præcepta supernaturalia, quæ non possumus obseruare per vires naturæ, sed solum per auxilia gratiæ; ergo &c. Addo actum spei non solum ex obiecto, sed propter ipsum modum sperandi, esse maximè arduum. Licet enim non sit euidens nos posse consequi, & consecuturos æternam beatitudinem, si per nos non steterit, tamen maiori firmitate, & sine vlla formidine voluntatis debemus sperare nos consecuturos beatitudinem, si per nos non steterit, quam speremus nos consecuturos bona, de quibus est euidens, quod possumus illa consequi. Est autem difficillimum firmissimè, & sine vlla formidine voluntatis sperare bonum, de quo non est euidens, quod sit possibile. Ratio, quare obiectum primarium spei sit maximè possibile, & futurum, est quia quod est possibile, & futurum possibilitate, & futuritione fundata in omnipotentia, & fidelitate Dei promittentis, est possibile infinita quadam possibilitate, & est futurum infinita quadam infallibilitate.

QVÆ-

QVAESTIO XXXXIV.

Vtrum posita fide diuinarum promissionum, possimus non sperare, & etiam desperare beatitudinem?

1. INfertur sextò, quod quia difficile est firmissime, & sine vlla formidine voluntatis sperare bonum possibile solum ineuidenter; posita autem fide firmissima diuinarum promissionum, adhuc est ineuidens nos posse consequi, ac de facto consecuturos beatitudinem, si per nos non steterit; ideò etiam posita fide diuinarum promissionum, difficile est super omnia, & & sine vlla formidine voluntatis sperare nos consecuturos beatitudinem, si per nos non steterit.

2. Ex hac difficultate sequitur primò, quod retenta fide diuinarum promissionum, possumus non sperare etiam cum vrget præceptum sperandi, & sic possumus peccare peccato omissionis contra præceptum affirmatiuum sperandi. Sequitur secundò, quod possumus positiuè diffidere, & formidine voluntatis formidare de consecutione beatitudinis, si per nos non steterit, & sic peccare peccato commissionis contra præceptum negatiuum non diffidendi, ac non formidandi de consecutione beatitudinis, si per nos non steterit.

Quæ-

3. Quæritur, vtrum retenta fide firmissima diuinarum promissionum, possimus positiuè desperare nos consecuturos æternam beatitudinem.

4. Certum est, quod possumus desperare, amissa fide diuinarum promissionum: E. G. potest aliquis discredendo Deum promisisse æternam beatitudinem, si per nos non steterit, desperare se consecuturum æternam beatitudinem. Solum igitur dubitatur, vtrum possimus desperare, retenta fide firmissima diuinarum promissionum?

5. In hac quæstione existimo primò, quod retenta fide diuinarum promissionum, possumus nolle obseruare præcepta, ac proindè nolle implere conditiones, sub quibus promissa est beatitudo, & sic absolutè desperare nos consecuturos beatitudinem.

6. Existimo secundò actum absolutè desperandi beatitudinem modo explicato esse prohibitum grauiter per præcepta sperandi, ac proindè volendi facere quæ ad nos spectant. Hinc sequitur, quod qui sic desperaret beatitudinem, grauiter peccaret contra tale præceptum, & consequenter amitteret habitum infusum spei.

7. Existimo tertiò, quod retenta fide diuinarum promissionum, potest quis existimare Deum de facto non daturum sibi auxilia efficacia ad implendas conditiones, et sic ex quadam diffidentia de diuina Misericordia desperare se consecuturum absolutè beatitudinem. Et quia etiam hæc diffi-

diffidentia, ac desperatio est grauiter prohibita præcepto sperandi, grauiter peccaret contra præceptum sperandi, & amitteret habitum infusum spei.

8. Existimo quartò, quod quia non est de fide Deum daturum nobis auxilia re ipsa efficacia ad implendas conditiones, ille, qui temerè existimaret Deum non daturum sibi auxilia efficacia, licet peccaret contra spem, non peccaret contra fidem peccato infidelitatis, ac proindè non amitteret habitum fidei.

9. Existimo quintò, quod licet teneamur sperare Deum daturum nobis auxilia efficacia, & sic nos consecuturos beatitudinem absolutè, tamen cum Deus non promiserit nobis auxilia efficacia, & cum sine firmidine debeamus solum sperare, quæ Deus promisit, debemus quidem sperare, sed non sine formidine, Deum daturum nobis auxilia efficacia: imò debemus formidare, ne Deus, qui est supremus Dominus, iusto suo iudicio neget nobis auxilia efficacia ad salutem, & permittat nostram damnationem. Ideò cum timore, & tremore debemus obseruare diuina præcepta, iuxtà illud Apostoli ad Philip. 2. *cum metu, & tremore salutem vestram operamini. Deus enim est, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.*

QVÆ-

QVAESTIO XXXXV.

Vtrum spes detur in Beatis, in animabus Purgatorij, & in damnatiis?

1. INfertur septimò in Beatis non dari spem. Ratio est, quia obiectum materiale spei est bonum arduum, vt dictum est quæst.36. sed Beati, qui possident infinitum bonum, nullum bonum possunt apprehendere vt arduum; ergo &c. Probatur minor: nam de ratione boni ardui est, vt debeat desiderari cum quodam conatu, & cum quadam eleuatione animi, & vt eius absentia, ac dilatio afferat sollicitudiné, & tristitiam, iuxta illud Prouerbiorũ 13. *Spes, quæ differtur, affligit animam*; sed Beati, qui possident infinitum bonum, cætera bona apprehendunt tamquam ita parua, vt eorum absentia, & dilatio nullam debeat afferre sollicitudinem, & tristitiam, & vt non debeant illa desiderare cum conatu, & eleuatione animi; ergo &c. Hinc sequitur Beatos resurrectionem, & gloriam corporum propriè non sperare, sed solum quietissimè expectare sine vllo conatu, & sine vlla tristitia. Sequitur rursus, quod quia Christus à primo instanti Incarnationis fuit beatus, non habuit actum, neque habitum spei, ideòque cum Christo tribuitur spes, tribuitur spes impropria, in quantum

tum

tum significat simplicem expectationem boni futuri.

2. Infertur octauo ex opposita ratione in animabus Purgatorij dari spem. Ratio est, quia animæ Purgatorij apprehendunt beatitudinem vt bonum arduum; quod debent desiderare cum quodam conatu, & eleuatione animi, & cuius absentia, & priuatio debet afferre sollicitudinem, & tristitiam.

3. Addo primo, quod si animæ Purgatorij credunt fide certà, sed obscurà se consecuturos beatitudinem, actus spei est illis arduus, non solum ex obiecto, sed propter modum sperandi. Difficile enim ipsis est sperare prout oportet, quod non euidenter cognoscunt se consecuturos.

4. Addo secundò, quod si eædem animæ fide non solum certa, sed etiam euidenti in attestante credunt se consecuturos beatitudinem, sicut debent hoc credere certitudine intellectuali superante euidentiam, sic debent sperare se consecuturos beatitudinem firmitate voluntatis superante euidentiam; sed talis modus sperandi est arduus arduitate propria spei theologicæ; ergo &c.

5. Infertur nono, in damnatis non posse dari spem, non solum beatitudinis, sed nec vllius boni. Ratio est, quia de conceptu obiecti sperabilis est, vt non apprehendatur adeo paruum, vt eius consecutio non possit moraliter leuare, & minuere tristitiam, & miseriam; sed damnati cognoscunt se non posse consequi vllum bo-

bonum, nisi ita paruum, vt non possit moraliter leuare, & minuere tristitiam, & miseriam; ergo non possunt sperare vllum bonum, sed solum possunt desiderare, & expectare. E.G. Diues sepultus in Inferno Luc. 16. desiderauit quidem, & petijt guttam aquæ, sed illam propriè non sperauit, siquidé guttam aquæ apprehendebat tamquam bonum adeo paruum, vt non posset moraliter minuere dolorem.

QVAESTIO XXXXVI.

Vtrum is, cui reualata fuisset reprobatio, posset sperare, & is, cui reuelata fuisset prædestinatio, posset desperare beatitudinem.

1. INfertur decimo, quid dicendum sit in quæstione satis difficili, in qua quæritur, vtrum is, cui reuelata fuisset absolutè reprobatio, & damnatio reuelatione sufficienter proposita, & obligante ad credendum, posset sperare beatitudinem.

2. Dicendum, quod posset non credere tali reuelationi, & sic posset imprudenter sperare beatitudinem spe humana, non autem spe theologica: si verò crederet, non posset in sensu composito sperare, sed deberet desperare beatitudinem.

3. Probatur prima pars: nam ad sperandam beatitudinem spe humana, sufficit, vt

vt aliquis opinetur se posse consequi beatitudinem, illamque de facto consecuturum; sed non credendo reuelationi de sua reprobatione, posset opinari, se posse consequi beatitudinem, & de facto illam consecuturum; ergo &c.

4. Probatur secunda pars: nam spes Theologica debet esse prudens, & debet fundari in fide, qua certo credamus nos, si per nos non steterit, posse consequi, & consecuturos beatitudinem in sensu composito cum ijs, quæ sunt reuelata; sed is, cui reuelata esset reprobatio, & damnatio, non posset fide diuina hoc credere, sed potius deberet credere se in sensu composito cum reuelatis, nimirum cum reprobatione, non posse consequi beatitudinem; ergo.

5. Probatur tertia pars: nam qui certus est de sua damnatione, non potest in sensu composito cum hac certitudine sperare beatitudinem, sed debet omnino de beatitudine desperare.

6. Ex eo, quod is, cui reuelata fuisset obscurè damnatio, posset imprudenter sperare beatitudinem, sequitur, quod remaneret viator saltem imperfectè. Ad hoc enim sufficit, vt possit saltem imprudenter spe humana sperare suum vltimum finem: non remaneret tamen viator perfectè, ita vt posset prudenter sperare suum vltimum finem.

7. Opponi potest primo: posset aliquis in priori signo naturæ ex fide, qua credit diuinas promissiones, spe theologica sperare beatitudinē, & in posteriori signo na-

turæ accipere reuelationem de ſua reprobatione ; ergo in eodem inſtanti temporis, in quo alicui reuelatur damnatio, & reprobatio, poteſt is ſpe theologica ſperare beatitudinem.

8. Reſpondeo , negando antecedens , ac dico, quod actus ſpei theologicæ de conſecutione beatitudinis non poteſt coniungi cum reuelatione reprobationis , ac damnationis in eodem inſtanti temporis , etiam pro diuerſis ſignis talis inſtantis. Ratio eſt , quia oppoſita ſe mutuo excludunt ab eodem ſubiecto pro eodem inſtanti temporis, & pro quolibet ſigno eiuſdem inſtantis: E. G. quia affirmatio, & negatio, amor , & odium efficax eiuſdem obiecti , ſunt actus oppoſiti, mutuo ſe excludunt ab eodem ſubiecto pro eodem inſtanti temporis , & pro quocumque ſigno talis inſtantis , ac proinde implicat, vt aliquis in eodem inſtanti, in ſigno priori affirmet, in poſteriori neget idem obiectum ; ſed ſpes theologica ſalutis , & reuelatio abſoluta damnationis opponuntur , ſiquidem ſpes theologica ſalutis ſupponit ſperanti non fuiſſe reuelatam damnationem in eodem inſtanti temporis ; ergo &c.

9. Ex eadem doctrina ſolui poteſt etiam argumentum , quo aliqui probare conantur, poſſe ſpem dari in Beato, ex eo, quod poſſet aliquis in priori ſigno ſperare beatitudinem , in poſteriori ſigno eiuſdem inſtantis beatitudinem conſequi. Dicendum enim, quod ſpes ſupponit bonum non poſſideri in eodem inſtanti , in quo ſperatur;

ergo

ergo non potest in eodem instanti coniungi cum possessione boni sperati.

10. Opponi potest secundo: is, cui reuelatum sit peccatum aliquod committendum, vt de facto reuelatum fuit S. Petro peccatum negationis, posset sperare se peccatum illud vitaturum, vt de facto sperauit S. Petrus se non negaturum; ergo is, cui releuata esset damnatio, posset sperare, se vitaturum damnationem.

11. Respondeo, nego antecedens, si loquamur de spe theologica, & prudenti, ideoque S. Petrus imprudenter sperauit se non negaturum, & de hac sua spe reprehensus fuit à Christo.

12. Dices: si S. Petrus non potuit prudenter sperare se non negaturum, neque potuit prudenter habere propositum affectiuè efficax non negandi.

13. Respondeo, nego antecedens. Propositum enim non peccandi semper est prudens, & honestum, ac propositum peccandi semper est imprudens, & inhonestũ. At spes non peccandi est indifferens ad hoc, vt sit prudens, vel imprudens. Supposita enim certitudine de eo, quod quis peccabit, est imprudens, siquidem imprudenter sperat quis se facturum id, quod certo scit, aut credit se non facturum. Ideò præceptum sperandi salutem obligat solum ad sperandum, cum non sumus certi de opposito: at præceptum non peccandi obligat semper.

14. Dices: sicut imprudenter, & frustra sperat quis se facturum id, quod certo cre-

dit se non facturum, sic imprudenter vult facere id, quod certò credit se non facturum.

15. Respondeo, negando paritatem. Spes enim includit gaudium de re sperata, iuxta illud Apostoli, *spe gaudentes*: non possumus autem gaudere de bono, quod nullo pacto possidemus; quando verò sumus certi bonum nos non habituros, nullo pacto id possidemus; ergo non possumus illud sperare, ac de eo per spem gaudere. At voluntas boni non includit gaudium, sed potest esse voluntas puri desiderij: desiderium autem coniungi potest cum omnimoda carentia boni, ac proindè possumus voluntate puri desiderij ex se efficacis velle etiam prudenter bonum, quod non speramus.

16. Dices: non est efficax propositum, quod non potest habere suum effectum; sed in eo, qui certo scit, aut credit, se peccaturum, propositum non peccandi non potest habere suum effectum; ergo &c.

17. Respondeo, distinguo maiorem: non est efficax affectiuè propositum, quod non potest habere suum effectum, si duret, concedo: quod non potest habere suum effectum, quia de facto non est duraturum, nego. Vt propositum non peccandi sit efficax affectiuè, sufficit, vt si duret, non possit coniungi cum peccato: at non requiritur, vt sit duraturum. E. G. cum quis habet propositum non peccandi etiam venialiter, propositum illud, si tale sit, vt durans non possit coniungi cum peccato veniali,

niali, est efficax affectiuè, quamuis non sit duraturum, & simus certi, quod non est duraturum. Ex hac autem instantia propositi non peccandi venialiter, confirmatur solutio allata. Nam possumus habere propositum affectiuè efficax non amplius peccandi venialiter, licet non speremus nos venialiter non peccaturos; ergo possumus velle efficaciter voluntate desiderij coniuncta cum tristitia id, quod non speramus. Propositio illa: non possumus prudenter velle id, quod non speramus, distinguenda est: non possumus prudenter velle efficaciter voluntate desiderij coniuncta cum tristitia, nego; voluntate desiderij coniuncta cum gaudio, concedo. Explicatum auté est, in quo sensu voluntas illa dicatur efficax. Debet aduerti primò, quod reuelatio damnationis potest esse vel absoluta, vel conditionata saltem implicitè. Si sit conditionata saltem implicitè, ita vt sensus sit, *Damnaberis, nisi pœnitentiam egeris*, procul dubio potest coniungi cum spe theologica. Solum igitur dum est omninò absoluta, coniungi non potest cum spe theologica.

18. Secundò debet aduerti, quod credens se peccaturum, potest voluntate efficaci desiderij velle non peccare in sensu composito ipsius desiderij, ac voluntatis cum reuelatione, hoc est potest cum ista reuelatione coniungere voluntatem non peccandi: at non potest prudenter velle non peccare in sensu composito peccati cum reuelatione, hoc est non potest velle co-

coniungere cum reuelatione peccati negationem peccati. Hæc enim coniunctio est prorsus impossibilis, ac proinde non est volibilis prudenter.

19. Tertiò debet aduerti, quod is, cui reuelata esset damnatio, posset vitare multa peccata ex fine vitandi maiorem damnationem, & propter alios fines, quorum desiderium includitur in desiderio vltimi finis, quod desiderium retineretur, sicut retinetur etiam à damnatis.

20. Quæritur, vtrum possit aliquis fide diuina, & supernaturali credere absolutè se esse reprobum, & damnandum.

21. Respondeo probabilius esse, quod non possit. Ratio est, quia fides diuina, & supernaturalis theologicè ex Apostolo ad Rom. 1. est virtus ad salutem, & est de congruo meritoria salutis; sed virtus ad aliquid non potest esse essentialiter connexa cum priuatione illius, & meritum congruum salutis non potest esse essentialiter connexum cum priuatione salutis: nam vniuersim meritum alicuius præmij non potest essentialiter connecti cum negatione talis præmij; ergo reuelatio propriæ damnationis non est credibilis fide diuina theologicè supernaturali, sed solum fide inferiori, qualis est E.G. qua Dæmones, & Damnati credunt, se nunquam consecuturos æternam beatitudinem, & â pænis liberandos, iuxta illud Iacobi 2. *Dæmones credunt, & contremiscunt.*

22. Infertur vndecimo, quid sit dicendum ad quæstionem, in qua quæritur, verū is,

is, cui sufficienter reuelata fuisset prædestinatio; cũ obligatione illam credendi, posset tali reuelationi discredere, ac desperare beatitudinem.

23. Respondeo probabilius esse, quod non posset. Ratio est, quia essentia, vel saltem proprietas inseparabilis peccati mortalis est, vt mereatur priuationem æternæ beatitudinis; sed peccatum incredulitatis, quo quis discrederet reuelationi suæ prædestinationis, & quo discredendo desperaret de beatitudine, esset mortale, & tamen non mereretur priuationem æternæ beatitudinis; ergo &c. Probatur minor: nullum enim peccatũ meretur pœnã, qua implicat, vt puniatur; sed implicat, vt peccatum infidelitatis, quo quis discredit reuelationem suæ prædestinationis, puniatur priuatione beatitudinis, siquidem est connexum essentialiter cum reuelatione infallibili suæ prædestinationis, & beatitudinis; ergo &c.

24. Dices: si is, cui reuelata fuisset prædestinatio, non posset discredere, non crederet liberè, ac proindè non crederet meritoriè.

25. Respondeo, quod saltem crederet liberè libertate credendi actu perfectiori, vel minus perfecto, quæ libertas sufficeret ad meritum. Addo, quod reuelatio de prædestinatione posset, ac fortasè deberet dari in posteriori signo naturæ ad actum voluntatis, quo quis vellet credere omnibus sufficienter propositis, & tunc actus fidei, quo crederet reuelationi de Prædestione, esset liber per denominationem à tali actu voluntatis.

TRACTATVS QVINTVS

De Charitate.

1. SVpereſt, vt agamus de charitate. Verum quia plures quæſtiones tum de habitu, tum de actu charitatis examinauimus alijs locis, ac præſertim lib. 5. de Gratia, ideò indicatis quæſtionibus alibi diſcuſſis, addemus pauca de actu charitatis, explicantes, quo pacto ſit amor amicitiæ erga Deum; quodnam ſit eius obiectũ materiale, & formale; & quo pacto ex amore charitatis erga Deum poſſimus, ac debeamus amare etiam nos ipſos, & proximos amore beneuolentiæ, ac amicitiæ.

2. Libro igitur 5. de Gratia, Tractatu tertiò agentes de Gratia iuſtificante, & de habitibus illi adnexis, quæſt. 20. & 21. examinauimus, vtrum charitas ſit habitus ſupernaturalis per ſe infuſus, vel acquiſitus. Quæſt. 22. vtrum charitas ſit virtus theologica. Qu. 23. vtrum exiſtentia habitus charitatis ſit certa ex fide. Qu. 21. num. 4. & 9. vtrum habitus charitatis producatur, vel augeatur per actus, vel à ſolo Deo. Qu. 53. num. 1. 14. & ſeqq. vtrum habitus gratiæ, & charitatis augeantur non ſolum per actus charitatis intenſiores habitu, ſed etiam per remiſſiores, immo per quoslibet actus ſupernaturales cuiuſcunque intenſionis: & vtrum hoc augmentum

tum conferatur statim. Qu.24. vtrum habitus infusus charitatis distinguatur ab habitibus infusis virtutum moralium. Qu. 27. vtrum habitus infusus charitatis distinguatur â Gratia sanctificante. Plura etiam examinauimus circa actum charitatis. Nam lib. 2. de Deo qu.60. examinauimus, vtrum possit dari vera amicitia inter Deum, & hominem. Lib.5. de Gratia q.26.n.2.& 14.vtrú, & quo pacto amor supernaturalis charitatis differat ex obiecto formali ab amore Dei purè naturali. Qu.30. vtrum actus perfectæ charitatis sit forma iustificans, vel pura dispositio ad iustificationem. Eadem qu.30. num.23. & sequ. vtrum actus perfectæ charitatis sit essentialiter inconiungibilis cum peccato mortali, tùm actuali, tùm habituali. Qu.42. vtrum ad hoc, vt actus supernaturales sunt meritorij de condigno vitæ æternæ, debeant esse eliciti, vel imperati à charitate. Lib.4. de Actibus Humanis qu.4. num.28. & seqq. vtrum actus charitatis in via sit perfectior actu fidei, & tamen actus charitatis in patria sit imperfectior visione beatifica, & habitus charitatis sit imperfectior lumine Gloriæ. Eodem lib.4. qu.5. num.29. & 30. vtrum amor beatificus Patriæ sit eiusdem rationis, ac speciei cum amore viæ.

QVAESTIO XXXXVII.

Vtrum Charitas sit Virtus Theologica amandi Deum super omnia amore amicitiæ, propter summam bonitatem, qua Deus est summè bonus, & perfectus in se?

1. PRimò videturCharitas non esse virtus. Amicitia enim ex doctrina Aristotelis 8.Ethic. cap. 1. non recensetur inter virtutes; sed charitas est amicitia hominis cum Deo; ergo &c.

2. Secundò videtur non esse virtus theologica. Ad virtutem enim theologicam requiritur, vt eius obiectum formale adæquatum non innotescat per lumen naturæ; sed obiectum formale adæquatum charitatis est, quod Deus sit infinitè bonus, & perfectus in se: hoc autem innotescit per lumen naturæ; ergo &c.

3. Tertio videtur charitas non esse virtus amandi Deum super omnia, etiam supra nos ipsos. Si enim per actum charitatis amaremus Deum magis, quam nos ipsos, actus charitatis non posset coniungi cum actu spei. Probatur sequela: nam per actum spei volumus Deum nobis, adeoque amamusDeum vt finem *qui*, nos autem vt finem *cui*; sed magis amatur finis *cui*, quam finis *qui*; ergo per actum spei magis amamus nos ipsos, quam Deum; sed non possumus eodem tempore per vnum actum

amare

amare Deum magis, quam nos, per alium magis amare nos, quam Deum; ergo &c.

4. Respondeo supponere nos ex dictis Lib.2. qu.60. de Deo, dari posse amicitiam inter hominem, & Deum. Hoc supposito, quandoquidem charitas est habitus amandi Deum amore amicitiæ, habitus autem explicantur per actus, explicandum est, qualis sit actus, quo homo perfectè diligit Deum amore amicitiæ in ordine ad supernaturalem participationem vitæ æternæ?

5. Primò igitur actus charitatis est amor beneuolentiæ erga Deum, non autem est amor solius concupiscentiæ. Quia verò ad amorem beneuolentiæ requiritur, vt amico velimus bona propter ipsum amicum, & non solum propter nostram vtilitatem, ideò per actum charitatis volumus Deo bona propter ipsum Deum, & non solum propter nostram vtilitatem, ac proindè Deum amamus vt finem *cui*, & non solum vt finem *qui*, hoc est vt bonũ nobis volitũ.

6. Secundò amor charitatis est amor non solius beneuolentiæ, sed amicitiæ. Et quia ex Aristotele 8. Ethic. cap. 2. amor solius beneuolentiæ est, quo amamus alterum, non scientes nos redamari, amor autem amicitiæ est, quo amamus alterum, scientes nos redamari, ideò per amorem charitatis amamus Deum ex fide, qua certissimè credimus Deum diligere diligentes se.

7. Tertiò amor charitatis ordinatur ad conuiuendum, & communicandum cum Deo in vita æterna, & supernaturali; sed

lum Deũ, nullam creaturã, neque nos ipsos possumus licitè diligere super omnia, sed nos ipsos, & quamlibet creaturam debemus diligere infra Deum. Ratio est, quia qui ita vult sibi, vel alteri bona, vt non velit voluntate omnino absoluta, sed solum in quantum non sunt contra bonum, & voluntatem Dei, non amat se ipsum, vel alterum super omnia, sed infra Deum; sed non possumus licitè nobis, vel alijs creaturis velle bona, nisi in quantum non sunt contra bonum, & voluntatem Dei, & hæc limitatio debet saltem virtualiter includi in omni amore deliberato, quo nobis, vel alijs volumus bona; ergo &c.

10. Sextò ex dictis concludi potest, quid sit perfectus amor charitatis. Dicendum, quod est amor, quo ex cognitione certa, qua præcognoscimus Deum esse summè bonum, & nos prius diligere, offerendo nobis suam amicitiam, & communicationem vitæ æternæ, illum redamamus, quia est summè bonus, volendo voluntate absoluta, & efficaci nos illi dare in amicos perpetuos in ordine ad communicationem vitæ æternæ, & facere omnia, quæ necessaria sunt, ne Deus offensus amicitiam rescindat. Breuius potest definiri: redamatio efficax Dei vt amici, in ordine ad communicationem vitæ æternæ, actiua omnium, quæ necessaria sunt, ne Deus offensus amicitiam rescindat. Amor Dei habens hæc prædicata est substantialiter perfectus, atque omni tempore fuit sufficiens ad iustificandum, & ad obtinendam

re-

remissionem omnium peccatorum, licet possit accidentaliter esse perfectior, tum intensiuè, quia potest esse intensior, & intensior; tum duratiuè, quia potest durare magis, & magis; tum actiuè, quia potest esse efficaciter actiuus non solum obseruantiæ totius legis primariæ, sed etiam secundariæ, & plurium, ac plurium spectantium ad promouenda bona extrinseca Dei, nimirum eius gloriam, salutem animarum &c. Desumpta est hæc doctrina ex S. Thoma 2.2.qu.23.art.1. & qu.24.art.12. in quibus ad perfectum amorem charitatis requirit conditiones à nobis explicatas.

11. Infertur primò, quodnam sit obiectum formale charitatis? Dicendum, quod obiectum formale charitatis est summa bonitas, in quantum per illam Deus est infinitè bonus, & perfectus in se bonitate etiam amicabili. Obiectum formale spei, quatenus spes ex sua ratione generica est amor concupiscentiæ, est eadem summa bonitas, quatenus per illam Deus est bonus nobis, & est nostra beatitudo supernaturalis. Ratio est, quia cum qæritur, quare amemus Deum amore charitatis? Respondemus, quia est infinitè bonus, & perfectus in se bonitate etiam amicabili dum quæritur, quare amemus Deum amore concupiscentiæ, itaut velimus Deum possidere? Respondemus, quia est bonum beatificans eos, qui possident ipsum; ergo &c. Hinc sequitur per amorẽ charitatis amari Deũ, vt finem *cui*, per amorem concupiscentiæ amari Deum vt finem *qui*, nos ipsos vt finem *cui*.

Infer-

12. Infertur secundò obiectum formale charitatis non innotescere per lumen naturæ, sed per lumen fidei. Ratio est, quia per amorem charitatis diligimus Deum, quia est infinitè bonus, & perfectus in se bonitate etiam amicabili, qua dignatur offerre nobis suam amicitiam in ordine ad communicationem supernaturalem vitæ æternæ; sed quod Deus habeat perfectionem amicabilitatis, qua possit facere amicitiam cum creatura, non innotescit per lumen naturæ, sed per lumen fidei; ergo &c. Licet autem in pura natura posset homo diligere Deum amore merè naturali, tamen talis amor ex obiecto formali differret ab amore supernaturali charitatis. Nam per amorem charitatis amamus Deum, quia est infinitè bonus bonitate etiam amicabili, & vt amicum; per amorem naturalem amaremus Deum, quia est infinitè bonus bonitate abstrahente ab amicabilitate, quæ amicabilitas non innotesceret per lumen naturæ.

13. Ad 1. Aristoteles non negat amicitiam esse virtutem, sed solùm dicit amicitiam vel esse virtutem, vel cum virtute. Potest igitur dici amicitiam in genere esse virtutem redamandi alterum, prout recta ratio prescribit, illique præstandi amicabilia. Cum ergo recta ratio, & fides præscribat Deum amandum esse super omnia, eique præstandum cultum, laudem, obseruantiam præceptorum &c, Charitas est virtus theologica amandi Deum super omnia, eique præstandi cultum &c.

Ad

14. Ad 2. Iam dictum est obiectum formale charitatis esse Deum vt infinitè bonum etiam bonitate amicabili, quæ non innotescit per lumen naturæ; ergo obiectum formale charitatis non innotescit per lumen naturæ.

15. Ad 3. nego sequelam. Ad probationem, distinguo maiorem: per actum spei amamus Deum vt finem *qui*, nos autem vt finem *cui* vltimum, nego: amamus nos vt finem *cui* non vltimum amore actu, vel potentia ordinato ad Deum vt finem *cui* vltimum, concedo: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Si amaremus nos ipsos vt finem *cui* vltimum, Deum autem vt finem *qui*, procul dubio amaremus nos magis, quam Deum, & sic amaremus nos amore inordinato, & grauiter peccaminoso, & inconiungibili cum actu charitatis. Si autem amemus Deũ vt finem *qui*, nos autem vt finem *cui* non vltimum, amore, quo actu, vel potentia ordinemus nos ipsos ad Deum, vt vltimum finem *cui*, non amamus nos magis, quam Deum. Per amorem spei amamus Deum vt finem *qui*, nos autem vt finem *cui* non vltimum, amore actu, vel potentia ordinato ad Deum, tamquam ad vltimum finem *cui*, adeoque non amamus nos magis, quam Deum, neque amamus nos amore inconiungibili cum actu charitatis. Addo, quod per omnes virtutes morales amamus quidem nos vt finem *cui*, sed non vltimũ, amore actu, vel potentia ordinato ad Deũ vt vltimũ finem *cui*, àdeòque coniungibili cum actu charitatis.

QVÆ-

QVAESTIO XXXXVIII.

Vtrum ex Charitate Theologica possimus, ac debeamus amare non solum Deum, sed etiam nos ipsos, & proximum amore beneuolentiæ, & amicitiæ?

1. VIdetur, quod non: primò quia ad charitatem theologicam requiritur, vt habeat pro fine *cui* adæquato solum Deum, non autem creaturam; sed ad amorem beneuolentiæ, & amicitiæ requiritur, vt habeat pro fine *cui* Personam dilectam; ergo per charitatem theologicam non possumus amare vllam creaturam amore beneuolentiæ, & amicitiæ: alioquin haberemus pro fine *cui* etiam creaturam quod est contra rationem charitatis.

2. Secundo sicut proximus est diligendus propter Deum, sic est honorandus propter Deum; sed proximus non est honorandus eodem honore, ac Deus: nam Deus est honorandus honore latriæ, proximus honore duliæ, qui est inferior honore latriæ; ergo Deus, & proximus non sunt diligendi eadem dilectione, sed Deus est diligendus dilectione theologica, proximus dilectione inferiori, non theologica, sed morali.

3. Tertiò eatenus deberemus proximum diligere ex charitate theologica, quatenus pro-

proximus est aliquid Dei; sed etiam creaturæ irrationales, ac Dæmones sunt aliquid Dei; ergo etiam creaturas irrationales ac ipsos Dæmones deberemus ex charitate diligere: quod est absurdum.

4. Respondeo, quod ex charitate theologica, qua Deum super omnia diligimus, possumus, & debemus diligere amore beneuolentiæ, & amicitiæ nos ipsos, & proximum, sicut nos ipsos, vt docent omnes Theologi cum S. Thoma 2.2.qu.21.art.1.

Probatur: nam qui diligit aliquem, debet ex amore ipsius diligere omnes, qui sunt vnum cum illo, actu, vel ordinatione, & vnumquemque debet diligere amore ipsi proportionato: E. G. qui diligit aliquem hominem, ex amore ipsius debet diligere omnes, qui sunt moraliter vnum cum illo, putà eius vxorem, filios, fratres, seruos &c. qui sunt vnum cum illo, inquantum cum eo constituunt vnam familiam, ac magis debet diligere eos, qui magis sunt vnum cum illo, quam qui minus, putà magis debet diligere filios, quam seruos &c. Præterea non solum debet diligere omnes, qui actu sunt vnum cum illo, sed etiam qui sunt vnum ordinatione: E.G. si ille aliquos ordinauerit ad hoc, vt per adoptionem fiant eius filij, debet etiam illos diligere; sed nos per charitatem diligimus Deum super omnia; ergo ex amore Dei debemus diligere omnes, qui sunt vnū cum Deo, vel ordinantur ad hoc, vt sint vnū cum Deo; sed nos ipsi, & proximi vel sumus filij Dei adoptiui, & sic adhæremus

Deo

Deo per gratiam, & charitatem, ac sumus vnum cum Deo, iuxta illud 1. ad Cor. 6. *Qui adhæret, Deo vnus spiritus est*, vel ordinamur ad hoc, vt simus filij adoptiui Dei, & per adoptionem simus vnum cum Deo, vt â Patre petijt Christus Io. 17. dicens: *Vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me vt sint consummati in vnum*; ergo ex amore Dei debemus diligere nos ipsos, & proximos.

5. Infertur primò, quod per charitatem nos ipsos, & proximos non solum debemus diligere propter Deum, sed etiam in Deo. Ratio est, quia per charitatem debemus nos, & proximos diligere in quantum actu, vel aptitudine sumus vnum cum Deo per gratiam; sed hoc est diligere nos, & proximos in Deo; ergo &c.

6. Infertur secundò, quod diuerso modo debemus per charitatem diligere iustos ac peccatores, viatores, ac beatos. Nam iustos viatores debemus diligere, in quantum per gratiam sunt actu vnum cum Deo, ad hoc vt in gratia crescant, & ad beatitudinem perueniant, & sic semper fiant magis vnum cum Deo: peccatores debemus diligere, in quantum sunt apti ad hoc, vt per gratiam sint vnum cum Deo, vt fiant actu vnum cnm Deo: iustos beatos debemus diligere, in quantum per gratiam consummatam, & beatitudinē sunt perfectè vnum cum Deo, &, eos, qui sunt magis vnum debemus magis diligere.

7. Infertur tertiò, quod per charitatem debemus nos ipsos, & proximos diligere amo-

amore beneuolentiæ, & amicitiæ. Ratio est, quia vt dictum est lib.2. de Deo qu.60. ad amorem beneuolentiæ, & amicitiæ sufficit, vt amicus diligatur vt finis *cui* vtilitatis, licet non ametur vt vltimus finis *cui*, sed referatur ad alterum finem *cui*, non quidem vtilitatis, sed solius gloriæ. Ideò licet Deus amet creaturas rationales propter se ipsum, tanquam propter vltimum finẽ *cui* gloriæ, tamen quia illas amat propter ipsas, tamquam propter finem *cui* totius vtilitatis, amat creaturas rationales amore beneuolentiæ, & amicitiæ, ac inter Deum, & hominem potest dari perfecta amicitia; sed licet per charitatem amemus nos ipsos, & proximos propter Deum, tamquam propter vltimum finem gloriæ amamus nos, & proximos propter nos ipsos, tamquam propter fines *cui* totius vtilitatis; ergo &c.

8. Infertur quarto, quod per charitatem possimus, ac debemus diligere etiam Angelos Sanctos amore beneuolentiæ, & amicitiæ.

9. Infertur quinto, quod per charitatem possumus, ac debemus diligere etiam creaturas irrationales, non tamen vt fines cui, & amore beneuolentiæ, seu amicitiæ, cuius sunt incapaces, sed solum vt fines qui, hoc est vt bona Dei, & creaturarum rationalium, in quantum nimirum conferunt ad diuinam gloriam, & ad vtilitatem, & beatitudinem creaturarum rationalium.

10. Infertur sexto, quod per charitatem Dæmones, ac damnatos non possumus dili-

diligere amore beneuolentiæ, & amicitiæ, & vt finem *cui*, volendo ipsis bonum beatitudinis, & vitæ æternæ, quod charitas respicit. Ratio est, quia cum certi simus Deum nolle illis dare hoc bonum, sed velle ex iustitia punire illos malo æternæ miseriæ, non debemus velle illis bonum beatitudinis, sed debemus velle, vt in ipsis impleatur diuina iustitia. Possumus tamen aliquo pacto *naturam Dæmonum ex charitate diligere, in quantum volumus illos spiritus in suis naturalibus conseruari ad gloriā Dei*, vt loquitur S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 11. in corp.

11. Infertur septimo, quid dicendum in quæstione, in qua quæritur, vtrum amor charitatis, quo diligitur solus Deus, sit eiusdē speciei, ac quo diligitur etiam proximus. Respondeo, quod est eiusdem speciei theologicæ, & moralis propter idem obiectum formale, quidquid sit, an logicè sit eiusdem, vel diuersæ speciei.

12. Infertur octauo amorem, quo aliquis amatur propter suam bonitatem intrinsecam supernaturalem, tamquam propter immediatum motiuum, non esse charitatem theologicam, sed solum moralem, vt docet Suar. Disp. 1. de Charitate Sect. 3. num. 6.

13. Ad 1. Distinguo maiorem: ad Charitatem theologicam requiritur, vt habeat pro fine vltimo adæquato solum Deum, concedo; vt habeat etiam pro fine non vltimo, & solius vtilitatis, nego: distinguo eodem pacto minorem: & nego consequentiam. Vide dicta num. 8.

Ad 2. Ex S. Thoma 2.2. qu.25.art.1. ad 2. Honor eſt teſtimonium virtutis honorati, ideoque de ratione honoris eſt, vt deferatur propter virtutem honorati; ſed virtus Dei, & virtus creaturæ differunt non ſolum ſpecie, ſed genere: nam virtus Dei eſt increata, virtus creaturæ eſt creata; ergo honor, qui debetur, & datur Deo, differt non ſolum ſpecie, ſed genere ab honore, qui debetur, & datur creaturæ, & honor, qui debetur Deo, propter virtutem, & excellentiam increatam, eſt honor latriæ, honor, qui debetur, & datur creaturæ, eſt honor duliæ. At amor poteſt alicui deberi, non ſolum propter bonitatem propriam, ſed etiam propter bonitatem alterius, ad quem pertineat; ergo creatura rationalis poteſt amari propter bonitatem diuinam; ſed ſi ametur propter bonitatem diuinam, amatur amore charitatis; ergo eodem amore charitatis poteſt amari creatura rationalis propter Deum, & Deus propter ſe ipſum.

Ad 3. Num. 10. & 11. explicatum eſt, quo pacto ex charitate poſſimus amare creaturas irrationales, non vt fines *cui*, ſed vt fines *qui*, & etiam Dæmones, volendo illos in ſuis naturalibus conſeruari ad gloriam Dei.

FINIS.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXY.

